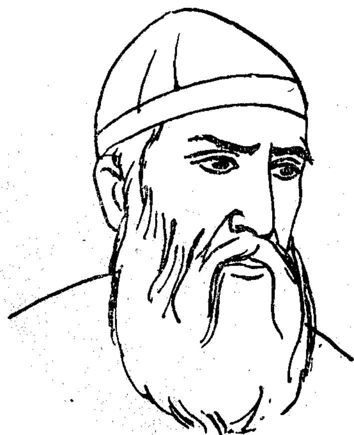

ҒАФУР ҒУЛОМ НОМИДАГИ
БАДИИЙ АДАБИЕТ НАШРИЕТИ
ТОШКЕНТ — 1968

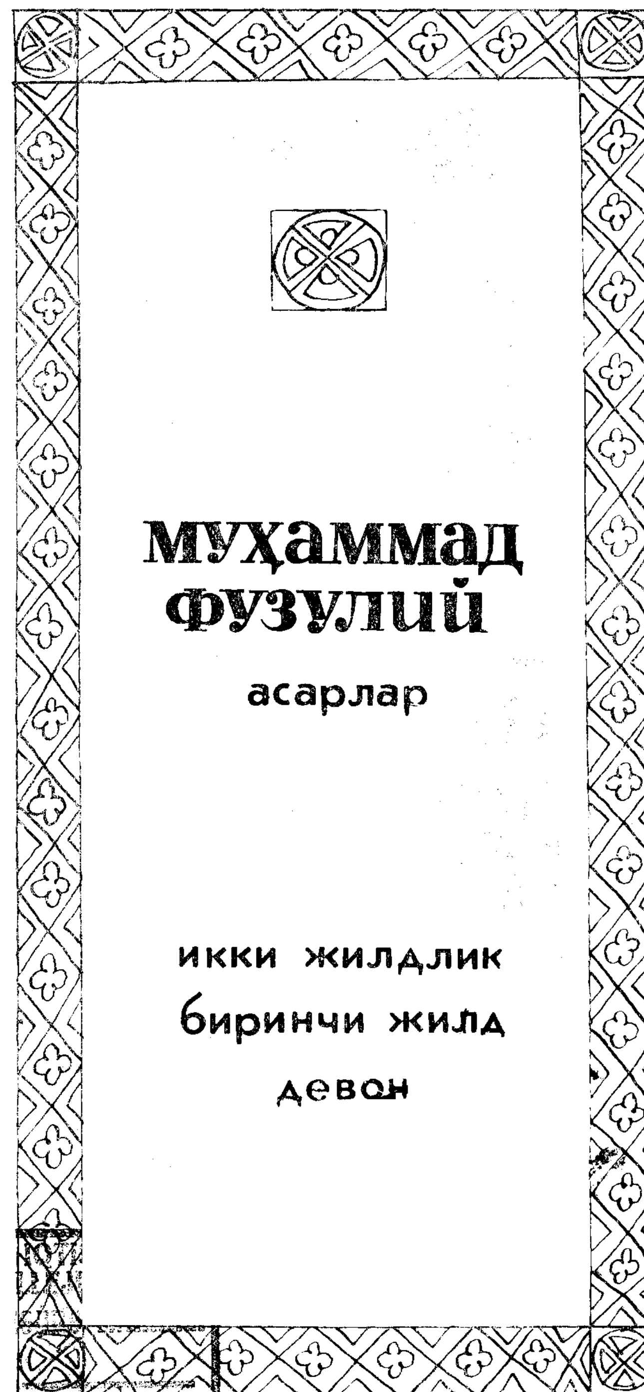

МУҲАММАД ФУЗУЛИЙ

асарлар

икки жилдлик
биринчи жилд
девон

Ф96

Озарбайжончадан нашрга тайёрловчи:
ХОЛИД РАСУЛ

Фузулий Муҳаммад.
Асарлар, 2 ж. Ж. I Т., Ғафур Ғулом номидаги бадиий адабиёт нашр., 1968.
Ж. I. Девон 384 бет. Тиражи 10000

Фузулий. Сочинения. Т. I
№ 752—67
Навоий номидаги ЎзССР Давлат
кутубхонаси.
Индекс 7—4—3

Уз 1

МУҲАММАД ФУЗУЛИЙ

Озарбайжон халқининг асл фарзанди Муҳаммад Фузулийнинг жаҳон адабиёти хазинасига қимматбаҳо дурдона бўлиб қўшилган шоҳона асарлари фақат озарбайжон халқининггина эмас, балки Ўрта Осиё халқларининг, шу жумладан ўзбек халқининг ҳам юрак садолари сифатида янграб келади; шоирнинг шеърлари, достонлари ўзбек адабиётининг қуёши Алишер Навоий асарлари каби кўз қорачиғидай сақланиб, севиб ўқилади.

Фузулий озарбайжон адабиётининг буюк сиймолари — Хоқоний, Низомий, Насимий, шунингдек ўзбек адабиётининг Лутфий, Атоий, айниқса Алишер Навоий сингари улуғ адиблар ижодидан илҳомланиб, оригинал асарлар яратди ва озарбайжон адабиётида ғазалчилик соҳасида ўзигача бўлган шоирлардан ўзиб кетиб, юксак чўққини эгаллади. У буюк Навоий ғазалиётининг энг яхши анъаналарини давом эттириб, нафис ва гўзал шеърлар яратди. Фузулий ўз ижодининг олижаноб фазилатлари билан ўзбек шеъриятининг ривожланишига ҳам баракали ҳисса қўшди. Унинг асарлари кўчирилиб, кўпайтирилиб қўлёзма ҳолида қўлдан қўлга ўтиб келди ва 400 йил мобайнида етишган деярли ҳамма ўзбек шоирларининг устози ва энг яқин ҳамроҳи бўлди.

Фузулий шеърлари кўп асрлардан берли ўзбек халқи томонидан севиб ўқилади, куйга солиб ашула қилинади. Ўзбек халқи буюк оташин шоир Фузулийни ўз шоиридек билиб ардоқлайди.

Фузулий озарбайжон тилида бадиий ижоднинг юксак намуналарини яратиб, туркий адабий тилнинг ривожланишига катта ҳисса қўшди.

Шоир ўз ижоди билан озарбайжон адабий тилига сайқал берди, ўзи айтганича қийинчиликларни бартараф қилиб, озарбайжон адабий тилига баҳор келтирди ва унинг гулистонида ранг-баранг гуллар яратишга муваффақ бўлди:

Ул сабабдан форси лафзила чўхдур назмким,
Назми нозик турк лафзила экан душвор ўлур.
Лаҳжаи туркий қабули назм таркиб айлаюб,
Аксаран алфози номарбуту ноҳамвор ўлур.
Манда тавфиқ ўлса бу душвори осон айларам
Навбаҳор ўлғач тикандан барги гул изҳор ўлур.

Фузулий буюк лирик шоир сифатида ўз ўтмишдошларининг энг яхши анъаналарини ривожлантириш билан бирга шеъриятга янги ижтимоий-фалсафий мазмун, янги бадиий кайфият бағишлади. У халқнинг ғам-ғуссаларини, орзу-умидларини, интилишларини куйлади ва том маънодаги халқ шоири сифатида танилди.

Фузулий бадиий меросининг ўрганилиш тарихи ўз асридан бошланган. Яқин Шарқда, айниқса Озарбайжонда, Ўрта Осиёда, Туркияда шоирнинг ҳаёти ва асарлари тўғрисида маълумот берувчи юзлаб тазкиралар, мажмуалар, рисолалар бор.

Европа ва Россияда XIX асрдан бошлаб Фузулий меросини ўрганишга киришилди. Шарқшунос олимлар Фузулийнинг ҳаёти ва ижоди ҳақида анчагина асарлар ёздилар. Улуғ Октябрь революциясига қадар Озарбайжоннинг тараққийпарвар ёзувчи ва зиёлилари Фузулийнинг бадиий меросини ўрганиш соҳасида анчагина қимматли асарлар яратганлар.

Фузулийнинг ҳаёти ва ижодини ўрганиш тарихидаги энг маҳсулдор давр Совет ҳокимияти йилларида бошланди. Кўпгина адабиётшунос олимлар, шу жумладан филология фанлари докторлари Мир Жалол, Ҳ. Орасли, М. Гулизода каби кўплаб ёзувчи ва олимларнинг олиб борган илмий тадқиқотлари буюк шоир Фузулий шарафига муносиб илмий тадқиқотлардандир.

Фузулийнинг куллиёти, девони Ўзбекистонда Октябрь революциясига қадар қўлёзма ҳолда бир неча бор кўчирилиб, қўлдан-қўлга ўтиб келган. 1891 йилда тошкентлик Шоҳ Мурод Шоҳ Неъмат Охун ўғли томонидан кўчирилган нусха «Девони Мавлоно Фузулий Маъ Лайли Мажнун» номи билан тош босмада бир неча марта нашр этилган.

Фузулий асарларининг қўлёзмалари жуда кўп. Улар ҳар бир йирик кутубхонада бир неча нусхадан сақланади. Европада Фузулийнинг етти асаридан 41 қўлёзма мавжуд. Профессор Ҳамид Ораслининг айтишича бу қўлёзмаларнинг учтаси XVI асрга, бири XVIII асрга, иккитаси XIX асрга оиддир.

Шоирнинг деярли ҳамма машҳур асарларини ўз ичига олган мукаммал куллиёти қадимий қўлёзмасининг ягона нусхаси Ленинграддаги Шарқшунослик институтида сақланади. Шоирнинг вафотидан 34 йил кейин кўчирилган бу қимматли куллиёт Фузулий меросини ўрганишда янги давр очди.

Фузулий девонининг энг қадимий ва мукаммал нусхаларидан бири Озарбайжон Фанлар Академиясининг республика қўлёзмалари фондида сақланади. Бу китоб 1569 йилда кўчирила бошланган бўлиб, 1572 йилда тамомланган. Бу нусха илм аҳлига маълум бўлган Фузулий девонларининг энг қадимийси бўлиб, шоирнинг вафотидан ўн олти йил кейин кўчирилгандир. Бу китоб фақат қадимийлиги билангина эмас, мукаммаллиги, тўғри кўчирилганлиги билан ҳам диққатга сазовордир. Фузулий асарлари қўлёзмасининг яна бир мўътабар нусхаси Ўзбекистон ССР Фанлар Академиясининг Шарқшунослик институтида сақланади. Бу девон 1581 йилда кўчирилган бўлиб, шоирнинг «Бангу Бода» ва «Шикоятнома» асарларини ҳам ўз ичига олгандир. Бу нусха профессор Ҳ. Орасли томонидан Фузулий асарларининг илмий-танқидий текстини тайёрлашда асосий нусхалардан бири бўлиб хизмат қилди. Бу қўлёзма Фузулий қўлёзмалари орасида тарихий жиҳатдан Боку нусхасидан кейин иккинчи ўрин тутади. Тошкент қўлёзмаси Боку нусхасидан 8 йил кейин ёзилган бўлса, Ленинград нусхасидан 8 йил илгари қаламга олингандир. Шу билан бирга унда Фузулийнинг нашр этилган девонларига киритилмаган, ҳатто кенг тадқиқот ишлари олиб борган кишиларга ҳам тўла маълум бўлмаган бир неча ғазал ва баъзи ғазалларнинг илова байтлари ҳам бор.

Озарбайжон ССР Фанлар Академиясининг мухбир аъзоси, филология фанлари доктори, профессор Ҳамид Орасли бу қўлёзмалар билан бирга Ленинград, Истамбул, Тошкент, Табриз нусхаларини ҳам тадқиқ этиб, Фузулий асарларини мукаммал нашр эттирди. Озарбайжон Фанлар Академияси Низомий номидаги тил-адабиёт институти томонидан 1958 йилда нашр этилган Фузулий асарларининг I, II, III томлари шоирнинг ижодий хазинасини тўлалиги билан намойиш қилади. Бундан ташқари, озарбайжон, рус ва форс тилларида Фузулийнинг танланган асарлари ва «Лайли ва Мажнун» достони нашр қилинди.

Фузулийнинг ўзбек китобхонларига тақдим этилаётган мазкур асарлари икки томдан иборат бўлиб, профессор Ҳамид Ораслининг 1958 йилда нашр эттирган «Муҳаммад Фузулий асарлари» китоби асосида нашрга тайёрланди.

Шунингдек, шоирнинг 1569/72 йилда кўчирилган девонининг фото нусхаси ва Шоҳ Мурод Неъмат Охун ўғли томонидан кўчирилиб, Тошкентда 1891 йил тош босмада чоп қилинган «Девони Фузулий Маъ Лайли Мажнун» китобидан фойдаланилди.

Биз Фузулий асарларини нашрга тайёрлашда ўтган асрдаги ўзбек ноширларимизнинг Фузулий асарларини кенг китобхонлар орасида оммалаштиришдек хайрли ишда орттирган тажрибаларини ҳам назарда тутдик. Бу котиб ва ноширлар ҳам шоирнинг асл услубини сақлашга интилганлар. Лекин озарбайжон нашрида асл нусхадаги баъзи сўзларни ҳозирги озарбайжон адабий тилига риоя қилиб мувофиқлаштирилган ҳолда нашр этилган бўлса, биз ўз ҳолича ёки ўз тилимизда бўлганича олдик ва шундай ёздик. Зотан энг эътиборли ҳисобланган, 1569/72 йилда кўчирилган қўлёзманинг Боку нусхасида айрим сўзлар ўзбек шеваси талаффузига яқин бўлгани, лекин озарбайжон нашрида озарбайжон тилига уйғунлаштириб олингани учун биз аслида қандай бўлса шундай олдик. Масалан: дош—тош, дут—тут, ўх—ўқ, чиҳ—чиқ.

сохламоқ—сақламоқ, дутор-тутар, этайин—этагин, ёхдим-ёқдим, дурпоқ-тупроқ мана—манга, сана—санга, аксик—ўксик, чизкинур—чиркинур сингари. Бундан кузатилган мақсад Фузулий асарлари ота-боболаримиз томонидан қандай ўқилиб, тингланиб келган бўлса, ўша анъанани сақлашдан иборат бўлди.

Фузулий асарлари совет ҳокимияти йилларида бундан илгари ҳам кичикроқ китоб ҳолида ҳозирги алфавитда ўзбек китобхонлари учун нашр этилган. Лекин шоирнинг бу икки томлик асарлари тўплами бадиий асарларга иштиёқи зўр бўлган ва Фузулий асарларини севган китобхонлар учун яхшигина туҳфа бўлади, деган умиддамиз.

* * *

Буюк истеъдоди ва порлоқ даҳоси билан озарбайжон маданияти тарихида янги бир давр очган, адабий тилни юксак босқичга кўтарган шоир Фузулий ўз халқининг дунёқарашини, фалсафий ахлоқий тушунчаларини, тасаввур ва орзу-умидларини зўр санъаткорга хос бадиий бўёқларда тараннум этди. У ўз замонининг чуқур билимга эга бўлган илғор мутафаккири, ўз даврида содир бўлаётган воқеаларга тўғри баҳо бера олувчи, адолатсизликка, зулмга нафрат билан қаровчи шоир эди.

Фузулий яшаб ижод этган даврда, XV аср охири XVI аср ўрталарида озарбайжон халқининг сиёсий, иқтисодий ва маданий ҳаётида янги ҳодисалар рўй берди. Бу даврда чет эл истилочиларига қарши курашнинг авж олиши ва ерли феодал зодагонларнинг ўзаро урушларига қарамай марказлашган давлат учун интилиш озарбайжон халқи ҳаётида янги прогрессив воқеа бўлди. Феодалларнинг ўзаро уруш-талашлари натижасида Шоҳ Исмоил Хатоий 1502 йилда Сафавий давлатини тузди-да, Оқ қуюнлилар, Ширвоншоҳлар ҳокимиятини тор-мор келтириб, Озарбайжон ерларини бирлаштирди. Бу эса Усмонлилар султонлигини ташвишга солди. XVI аср бошларида халифалик шиори билан мусулмон халқларни асорат остига олиш учун интилган Усмонли давлати Озарбайжонга 1515, 1535, 1537 йилларда бир неча бор юриш қилди. Сафавийлар ва усмонли султонлари орасида урушлар озарбайжон халқининг иқтисодий, маданий ҳаётига салбий таъсир этди. Бунга қарамай сафавийлар ҳокимиятининг дастлабки йилларида Озарбайжонда иқтисодий, маданий ҳаёт маълум даражада ривожланди.

Озарбайжон XVI аср ўрталарида Россия ва Европадаги бошқа давлатлар билан савдо муносабатлари олиб борарди. Савдо-сотиқ ишларининг ривожланиши мамлакатда нафис буюмлар ишлаб чиқаришнинг кучайишига сабаб бўлди. Озарбайжоннинг Табриз, Шамохи, Боку, Ганжа каби шаҳарлари иқтисодий жиҳатдан Ғарбий Европа шаҳарларидан қолишмас эди. Бу иқтисодий ривожланиш маданий тараққиётга ҳам анчагина таъсир қилди.

Меъморчилик, фан, маданият, адабиёт, тасвирий санъат, музика ривожланди.

Иқтисодий ҳаёт, маданият шундай давом этиб турган бир пайтда усмонли қўшинларининг 1515 йилда сафавийларга етказган зарбалари, 1535 йил Табризни ишғол этишлари озарбайжон халқининг оғир аҳволда қолишига сабаб бўлди. Табриз халқининг қаҳрамонона кураши натижасида усмонлилар Табризни ташлаб чиққан бўлсалар ҳам, лекин Ироқни қўлдан бермадилар.

Феодал урушларининг оғирлиги одатдагидек халқ оммаси устига тушарди, аскарларни ва очкўз феодал амалдорларини таъминлаш учун меҳнаткаш халқнинг топган-тутгани солиқ, бож, хирож йўли билан тортиб олинар эди. Фузулий яшаб, ижод этган Бағдод шаҳри ўша даврда усмонли султонлигига тобе бўлиб, бу ерда халқ оғир иқтисодий аҳволда яшар эди. Фузулийнинг «Шикоятнома» асари шундай бир ижтимоий шароитнинг маҳсули бўлиб, ўша замондаги ҳарбий феодал қоидаларига қарши ёзилган эди.

Маълумки, XV асрда ўзбек маданияти гуллаб яшнаган, буюк ўзбек шоири Алишер Навоий бошчилик қилган адабий мактабнинг шуҳрати Яқин Шарққа кенг ёйилган даврда озарбайжон шоирларининг бир гуруҳи Ҳирот шаҳрига кўчиб келган эди.

XVI асрда Исмоил Сафавий давлати ташкил топгандан кейин, Ҳиротда яшаган бир қанча истеъдодли шоирлар ўз ватанларига қайтиб келадилар. Улар ўзларининг дилрабо асарлари билан Ҳусайн Бойқаро ва Алишер Навоийларнинг мажлисларида бир неча бор таҳсинга сазовор бўлган эдилар. Табризга қайтиб келгач, уларнинг бир қисми сарой атрофига тўпланиб, ижод билан шуғулландилар. Бу шоирларнинг Навоий ижодиётига ғоят муҳаббат, чексиз ҳурмат билан қарашлари ва ўзбек адабиётининг ютуқларидан фойдаланиб, Навоийнинг тили, услуби ва ифодалари хусусиятларини ўзлаштириб, унга жавобан бадиий сўзнинг гўзал намуналарини яратишлари ўзбек адабиёти таъсирини озарбайжон адабиётида кучайиб боришига сабаб бўлди. Профессор Ҳамид Ораслининг ёзишича, ўзбек классик адабиётига бўлган қизиқиш, унинг анъаналарини ўзлаштириш, Навоий адабий меросини ўрганиш шеъриятда ҳам, насрда ҳам ўз таъсирини ҳис эттирди[1].

Масалан, Ҳиротдан ўз ватанига қайтган сўз усталари Хулқий, Оллоҳий, Зиёий каби шоирлар ижодда Навоий анъаналарини давом эттириб, озарбайжон адабиётига маълум даражада ўзбек адабиётининг таъсирини сингдирдилар. Бунга Шоҳқулибой, Сусанбой, Пари Пайкар каби шоирлар ижоди мисол бўла олади. XV аср озарбайжон адабиёти тарихида лирик шоир сифатида танилган санъаткор олим Басирий Навоий асарларини Туркияга биринчи бор олиб борган ва шоирнинг тарғиботчиси бўлиб хизмат қилган. Бу даврда етишган етук шоирлардан Кишварий Алишер Навоий таъсири остида бадиий сўзнинг ажойиб намуналарини яратган. Шоир доимо Навоий асарларини намуна деб билган, унинг ғазаллари савиясида шеърлар яратишга интилган, Навоий ғазалларига мухаммас боғлаган, Навоийнинг устозларидан бири шоир Лутфий асарларини ҳам қунт билан ўрганган. У бир ғазалида шундай дейди:

Навоий ҳимматингдан Кишварий аҳли назар бўлди,
Жаҳон мулкин тутар шеъри, назар бўлса Навоийнинг.[2]

Кишварий Навоий изидан бориб, озарбайжон тилини ривожлантиришга интилиб, ғазалларида халқ адабиёти хазиналаридан тўла фойдаланган. Навоий мактабидан таълим олган ва унинг анъаналарини давом эттирган шоир Кишварий ижоди озарбайжон шеъриятининг ривожланишига анчагина таъсир этди. Сурурий, Шоҳий, Мотамий, Қосимий, Ҳабибий каби шоирлар Кишварий ижодидан руҳланиб катта ютуқларга эришдилар. Бу шоирлардан бири, озарбайжон адабиётининг атоқли намояндаси Ҳабибий эса Фузулийнинг устозидир.

Демак, Фузулий, Ҳабибий ва Кишварийлар сингари Навоий мактабининг шогирди ва давомчисидир. Унинг «Лайли ва Мажнун» достонида Навоийни ҳурмат билан тилга олиши бежиз эмас.

Турку арабу ажамда айём,
Ҳар шоира вермишиди бир ком...
Ўлмиш эди Навоий сухандон
Манзури шаҳаншоҳи Хуросон.[3]

Фузулий яшаб ижод этган давр озарбайжон адабиётининг ниҳоятда гуллаган даври эди. Бу адабиёт туркий халқлар адабиёти орасида Навоий адабий мактабидан кейинги энг илғор адабий мактаб эди. Бу юксак бадиий мавқега эга бўлган адабий меросни чуқур ўрганган нозик дидли шоир Фузулий озарбайжон адабиётини янги юқори босқичга кўтарди ва Яқин Шарқда, хусусан озарбайжон адабиётида сўз санъатининг ғоявий, бадиий қудратини янги ва унгача кўрилмаган ажойиб намуналарини яратиб, таҳсинга сазовор бўлди.

[1] Ҳамид Орасли. Буюк Озарбойжон шоири Фузулий. Боку, 1958, 47-бет.
[2] Кишварий. Девон, Озарбойжон ССР Фанлар академияси қўлёзмалар фонди, 139-бет.
[3] Фузулий, «Девон», Тошкент, 1891 й., 19-бет.

Бағдод шаҳрида ва унинг атрофида Фузулийдан илгари ҳам, ундан кейин ҳам бир қанча озарбайжон шоирлари яшаб ижод этганлар. Чунки Бағдод ва унинг атрофида илгаридан озарбайжонликлар яшаб келар эдилар. XV—XVI асрларда Бағдод ва унинг атрофига яна кўпгина озарбайжонликлар кўчиб бориб, Карбало ва Нажаф шаҳарларини обод ва муқаддас шаҳарларга айлантирдилар. Бу шаҳарлар озарбайжонликлар учун зиёратгоҳ бўлди. Зиёратга келганларнинг кўп қисми у ерларда қолиб кетарди. Шу билан Бағдод атрофида яшовчи озарбайжонлар билан ўз ватанларида яшаган озарбайжонлар орасида иқтисодий ва маданий алоқа мустаҳкамланиб борар эди.

Бу даврда Бағдодда яшаб ижод этган Фузулийнинг замондошлари: Калоий, Зоеъ, Шамси Бағдодий, Зеҳний, Илмий, Аҳдий, Руҳий, Фузулийнинг ўғли Фазлий каби шоирлар ўз даврининг етук санъаткорлари эдилар. Фазлий отасининг ижодидан таъсирланиб ғазалчиликни давом эттирди, у ўзининг илк бор озарбайжонча ёзилган мустазодлари билан озарбайжон адабиётига янгилик киритди. У халқ адабиёти таъсирида ёзилган шеърлари билан ҳам муваффақият қозонди.

Бағдод адабий муҳитининг буюк намояндаси Фузулий ғазалларининг оламшумул мавқега эришувида Бағдод шоирларининг хизмати катта бўлди.

Фузулийнинг ҳаёти ва ижоди ҳақидаги маълумотлар жуда оздир. Унинг ижоди ҳақида ёзилган тазкираларда шоир ҳаёти ҳақида тўла маълумот берилмайди. Унинг ҳаёти тўғрисида фақат шоир асарларининг ўзидангина маълумот олиш мумкин. Фузулий ҳаёти ҳақида турли тадқиқотчилар томонидан турлича фикрлар, ривоятлар айтилган. Лекин олиб борилган тадқиқотлар асосида қуйидагича хулосага келиш мумкин:

Муҳаммад Фузулий 1498 йилда Ироқнинг Карбало шаҳрида Сулаймон номли бир зиёлининг оиласида туғилиб ўсди. Баъзи ривоятларда Сулаймоннинг Араш деган жойдан Карбалога кўчиб келганини ва Фузулийнинг ўғли Фазлийнинг кейинроқ бобосининг юрти — Арашга қайтиб келиб қўни-қўшни ва қариндош-уруғлари билан биргаликда яшагани айтилади. Шоир Фазлий ҳақиқатан ҳам Араш атрофида яшаган аҳоли орасида ўз асарлари билан шуҳрат топган.

Фузулийнинг отаси Сулаймон тўғрисида ҳам маълумотлар кам. Баъзилар уни муфти бўлган деб айтадилар. Лекин Фузулий ўзининг «Матлаул-эътиқод» асарида: «Илмнинг баҳслари-ла изҳори фазл эдан қул — Фузулий лақабли Сулаймон ўғли Муҳаммад дейир...» деб ёзади ва отаси ҳақида аниқ ҳеч нарса демайди.

Фузулий ёшлигида Карбало мактабларидан бирида ўқиган бўлиши эҳтимол, кейинроқ Бағдодга бориб, мадрасада таҳсил олган бўлиши мумкин.

Шоир девонининг муқаддимасида мактабда ўқиб юрган чоғларини эслар экан, шундай деб ёзади: «Вужудим кемаси табиат елкани билан гўдаклик денгизидан ҳис ва идрок соҳилига етди... Янги туғилган бахт юлдузимнинг жавлонгоҳи зийнатли бир мактаб эдики, унинг фазосида сарв қадли гўзаллар жонга жаннат муждаси келтиради... Лекин ҳали у янги ўсмирларга илмнинг дақиқ жиҳатлари маълум бўлмаганидан беҳиштга ўхшаш мажлисларида ҳамиша ошиқона шеърлардан бошқа нарса ўқилмасди ва мутолаа қилган варақларида жигарсўз ғазаллардан бошқа бир хат топилмасди...»

Бундан маълум бўлишича, Фузулийнинг таълим олган мактабида ошиқона шеърга катта қизиқиш бўлиб, шоир дастлабки шеърларини шу мактабда ёзган. Айтишларига қараганда устози Ҳабибийнинг қизини севган ва унга шеърлар бағишлаган.

Шоир ўз девонига ёзган муқаддимасида қаламга бўлган муҳаббати, ўзининг табиатида шоирлик истеъдоди борлиги, бу хусусиятлар унда шеър завқини уйғотгани тўғрисида тўлқинланиб гапиради: «Шоирлигим муайян бўлди. Назмимнинг садоси билан оламлар тўлди» дейди. Мактабда ўқиб юрган чоғларидаёқ шоир сифатида машҳур бўлган Фузулий илм ва фаннинг аҳамиятини англаб, кўпгина фанларни қунт билан ўрганди. У: «Шеъримнинг мартабаси илм зийнатидан холи бўлишини нуқсон ҳисоблаб, илмсиз шеърдан руҳсиз бадан каби нафрат этиб, бир муддат ҳаётимнинг

нақдини ақлий ва нақлий илмларни ўрганишга сарф этдим. Умримни сарф этиб, ҳикмат ва ҳандаса ўрганишга ҳаракат қилдим. Аста-секин ҳунар соҳибларининг асарларидан назмимнинг гўзаллиги учун лаъллар тартиб этдим...» — деб ёзган эди.

Фузулий ўзининг бу сўзлари билан мактабда ўқиб юрган пайтларидаёқ мазмунга эга бўлмаган шеърларнинг қиммати бўлмаслигини тушунган ва тинмай мутолаа қилиши туфайли илм-фаннинг бутун соҳаларини эгаллаб, ўз даврининг етук олими ва комил санъаткори сифатида шуҳрат қозонган. Унинг асарларидаги чуқур фикрлар, мушоҳадалар муаллифнинг ҳар томонлама етук, доно, ўз замонининг алломаси бўлганлигидан далолат беради. Шунинг учун ҳам уни замондошлари «Мавлоно» деб атаганлар.

Фузулий озарбайжон тилида ажойиб шеърлар ёзиш билан бирга форс, араб тилларида ҳам асарлар яратган. Унинг бу тилларда яратган асарлари, Яқин Шарқ халқларининг маданияти билан таниш бўлганлигини, тарих, тиб, нужум, ҳандаса ва бошқа дунёвий илмларни, айниқса мантиқ ва фалсафани ҳар томонлама эгаллаганини кўрсатади. Фузулий мутафаккир шоир сифатида қадимий юнон маданияти ва фалсафасини чуқур ўргангани, унинг «Матлаул-эътиқод» асарида Афлотун, Аристотель, Гераклит ва бошқа шу каби қадимий юнон файласуфларининг асарлари тўғрисидаги мулоҳазаларидан билиниб туради.

Фузулий озарбайжон адабиётини зўр муҳаббат ва ихлос билан севгани каби, ўзбек, форс, араб ва ҳинд адабиётини ҳам севган ва ихлос қўйган. Хоқоний, Низомий, Алишер Навоий, Жомий, Салмон Савожий, Камол Хўжандий, Шайхий, Жалилий ва туркиялик шоир Низомий ва Яқин Шарқнинг бошқа шоирларини тилга олиши шоирнинг адабиёт оламининг чуқур билимдони, донишманди эканлигини исботлайди.

Фузулий асарларида унинг Бағдод, Ҳилла, Нажаф каби Ироқнинг бир қанча шаҳарларида яшагани, кейин ўз туғилган юрти Карбалога қайтиб келгани тўғрисида маълумотлар бор. Шоир диний доираларга яқин турган ва улардан маош олиб, кун кечирган. Унинг қариган чоғларида Нажаф мутаваллисига ёзган бир неча қасидалари шундан далолат беради.

Бағдодда Шоҳ Исмоил Сафавий ҳукмронлик қилган йиллари Фузулий ижодининг баракали даври бўлди. У бу даврда озарбайжон, форс ва араб тилларида аллегорик маснавийлар ёзди.

1534 йилда Бағдодни Усмонли давлати босиб олгач, шоир Табризга кетмоқчи ҳам бўлган. (Бу фикр унинг форсча девонида ифодаланган). Лекин у, балки янги шароитда мамлакатда аҳвол бирмунча яхшиланар деган умидда бу фикридан қайтган. Бироқ адолат тўғрисидаги унинг орзулари Усмонли ҳокимияти йилларида ҳам амалга ошмади.

Шоир бу йилларда Бағдодга келган турк шоирлари билан танишади-да, ҳукмдорларга атаб бир неча қасидалар ёзади. 1537 йилда «Лайли ва Мажнун» асарини ёзиб туғаллайди, сўнгра «Етти жом», «Анисул-қалб», «Сиҳҳат ва Мараз», «Матлаул-эътиқод» ва «Ринду Зоҳид» каби фалсафий асарлар ёзади. Умрининг сўнгги йилларида озарбайжон ва форс тилларида тузган девонини ҳам қасидаларини тартибга солади.

Султон Сулаймон Бағдодда бўлган чоғида Фузулийга аризасига биноан нафақа тайинланди. Лекин уни ола олмагач, ҳокимлардан Мустафо Чалаби номига «Шикоятнома» ёзади. Умр бўйи санъат билан шуғулланган буюк шоир доим моддий қийинчиликда, қашшоқликда яшаган. Шунга қарамай Фузулий тамаъгирликни ёмон кўрар, кишиларга қарамликни қаттиқ қоралар, миннат ила фаровон ҳаётга эришишни истамас эди. У бўйсуниб, саҳоватларга кўз тикиб, риёкорлик билан яшашдан кўра камбағаллик билан кун кечиришни афзал кўрар эди. Бу кайфият унинг асарларида яққол ифодаланган. Шоир бир қанча қасидалар ёзган бўлса ҳам ҳукмдорларга танқидий муносабатда бўлган. Қатор асарларида феодализм шароитидаги амалдорларнинг порахўрлигини, таловчилигини, руҳонийларнинг иккиюзламалигини риёкорлигини нафрат билан қоралайди.

Фузулий 1556 йилда вабо касалидан вафот этган.

* *
*

Фузулий ижоди ва дунёқараши ўша давр Шарқ халқларининг илғор фикрлари бўлибгина қолмай, балки илғор инсоният бадиий тафаккурининг ойнаси ҳам бўлиб қолди. Унинг асарларида озодлик, ҳур муҳаббат, шахсий эрк ва унинг эркин ривожланиши, диний маҳдудликка қарши демократик ғоялар оташин, самимий юрак садолари бўлиб жаранглади. У дин-шариат қоидаларига қарама-қарши ўлароқ озод муҳаббат ва шахс эркинлиги масалаларини илгари сурди. Шу жиҳатдан ҳам озарбайжон ижтимоий фикрининг ривожланишида Фузулий ижоди катта роль ўйнади.

Дўст бепарво, фалак бераҳм, даврон бесукун,
Дард чўқ, ҳамдард йўқ, душман қави, толеъ забун,—

деган оташин шоир маҳзумот ва жаҳолат зулмати орасида шуур ва идрокнинг машъалини ёқиб, гуманистик фикрларни ифодалади. Шоир бахт-саодат ва мазлумларнинг бахтга эришувлари ҳақида ўйлар эди. Унингча: диёнатли киши билимли бўлса халқнинг бахти-саодати йўлида меҳнат қилади, билимини жамият манфаати учун сарфлайди, риёкор одам эса, кўп билса ҳам халққа зарар етказади, илмни бошқаларни алдаш воситасига айлантиради. Фузулий бундай ярамас шахсларни ва уларнинг халққа жабр-зулмларини ўз кўзи билан кўрганлиги учун шундай деб ёзган эди:

Эй муаллим олати тазвирдур ашъора илм,
Қилма аҳли макра таълими маориф зинҳор!
Ҳийла учун илм таълимин қилан муфсидлара
Қатли ом учун верар жаллода тиғи обдор.
Ҳарна тазвир этса аҳли жаҳл анго ўлмаз сабот,
Макри аҳли илмдур асли фасоди рўзигор.

Шоир ўз асарларида кишиларни халққа тинч-фаровон ҳаёт яратиб бериш учун билим олишга, ҳикмат ва маърифатнинг муҳим соҳаларини эгаллашга, ҳар қандай қийинчиликка қарамай савияни кенгайтиришга чақиради.

Фузулийнинг ғазаллари, мухаммас, мусаддаслари, таржеъбандлари, қасидалари ва достонлари чуқур фалсафий мазмун, конкрет тарихий мундарижага эгадир. Унинг асарларида ватанпарварлик туйғулари самимият билан куйланади. У ўз замонасидаги зулм ва адолатсизликни қаттиқ қоралади.

Эй ўлуб султон, деян дунёда мандан ғайри йўқ,
Сан ўзинг бир чуғз бил, дунёни бир вайрона тут,—

деб золимларга хитоб қилади. Бу эса унинг «Эй Фузулий, ўдлара ёнсин бисоти салтанат!» деган ҳайқириғида янада очиқроқ кўринади. Фузулий адолатли, инсофли ва илм-маърифатни қўллаб-қувватлайдиган ҳукмдор тарафдори эди. Шоир одил ҳукмдорнинг бўлмаслиги мамлакатни вайрон этишга, ҳатто, бошқа мамлакатларга ҳужум қилиб, халқ тинчлиги ва фаровонлигига путур етказади, дейди.

Подшоҳи мулк динору дирам рашват вериб,
Фатҳи кишвар қилмоға айлар муҳайё лашкари.
Юз фасоду фитна таҳрикила бир кишвар олур,
Ул дахи осори амну истиқоматдан бари.

Бу сатрларда олтин, кумуш, пора бериб, юз хил фитна-фасод билан мамлакат олган ҳукмдорларнинг золимлиги, халққа жабр-зулм тиғини қайраганлиги ифодаланади ва бундай салтанат ер билан яксон бўлажагини сўзлайди. Шоир ўз асарларида золим ҳукмдорларни, порахўр амалдорларни фош қилиб, уларга қарши халқ нафратини баён этади. Бу билан у ярамас ҳукмдорларнинг умумлашган бадиий образини чи-

зиб берди ва халқ фожиасининг бутун манзарасини тўлалиги билан кўрсатди. Фузулий асарларидаги бундай фикр ва ифодалар унинг феодал ҳукмронлиги устидан чиқарган ҳукми ва фалсафий мулоҳазалари эди.

Шоир подшоҳлар, ҳукмдорларни тамаъгир, риёкор бўлмасликка, адолатли бўлишга, халқ манфаатини ўйлашга, раҳм-шафқат билан яшашга чақиради:

Ҳоким улдирки, анинг ўлмая зотинда тамаъ,
Ҳоким улдурки, анинг ўлмая феълинда риё...
Раҳмат ул ҳокимаким, ўлмая элдан ғофил,
Нақди авқоти ўла сарфу нисори фуқоро.

Ўша даврдаги адолатсизликка, феодал ҳукмдорларнинг ўзбошимчалигига қарамай, Фузулий адолат ғалаба қозониб, тантана қилишига, золимларнинг маҳв бўлишига ишонар ва ер юзида тилаклар, энг яхши инсоний орзу-истаклар барқарор бўлишига умид қилар эди.

Шунингдек шоир: «Эй Фузулий, ман маломат мулкининг султониям, Барқи оҳим тожи зар сийми сиршким тахтиоч» деб ўзини «фақир подшоҳ осо», «манам мулки ғам ичра Мажнуна ворис» деб атайди.

Шоирнинг чуқур самимият ва оташин эҳтирос билан янграган шеърлари муқаддас, олижаноб соф севгини, буюк ҳислар билан тўлган қудратли муҳаббатни ҳаяжон билан куйлайди. Фузулий ғазалларида ишқ ва муҳаббатни куйлар экан, севгига мафтун, садоқатли, фидокор ошиқ образининг бутун фазилатларини ҳар томонлама, муфассал мужассамлаштиради. Фузулий ғазалларини мавзу ва мазмунига қараб ошиқона ижтимоий, фалсафий ғазаллар, тасвирий ва муножот, наът руҳидаги ғазаллар дейиш мумкин.

Шоир ошиқона ғазалларида гоҳ ошиқ-маъшуққа мурожаат қилиб, севги изҳор этар, гоҳ унинг васфини ҳаяжон билан тасвирлар, унинг шафқатсизлигидан, ағёрга мурувват этиб, чин ошиққа жафокорлигидан шикоят қилар ва жабру жафога қарши унга ниҳоясиз садоқат билан бутун азоб-уқубатга бардош бериши, «балойи ишқ» билан яшаши учун аҳд этар эди.

Ошиқнинг маъшуқа жабридан, бахтсизлигидан фалакдан шикояти, азоб-изтироблар чекиши мутелик, ожизлик, унинг аҳволи руҳияси бўлибгина қолмай, ўша давр фожиасини акс эттирган фалсафий умумлаштирмадир. Шу билан бирга шоир кишиларни кўҳна дунёнинг кирдикорларидан сақланишга, ғофил бўлмасликка, мардона иш тутишга чақириб, жасоратли ҳақиқий инсон бўлиш зарурлигини уқтиради.

Фузулий тўлқинланиб куйлаган муҳаббат ижтимоий маънодан маҳрум бўлган ожиз интим туйғу ташимайди, шунингдек у мистик тасаввур ҳам эмас. Бу ҳақиқий ишқ бўлиб, реал ҳаётда гўзалликка интилган инсоннинг эҳтирослари ва оловли ҳисларидир.

Эркин фикр, эркин муҳаббат ва инсоний орзу-тилакларга интилиш динсизлик ҳисобланган, дин-шариат қоидалари инсон фикрини, ҳис-туйғуларини бўғовлаб қўйган бир замонда Фузулий бу қоидаларга қарши чиқиб, ўзи учун муқаддас ҳисобланган инсоний муҳаббат, озод, ҳур фикрни куйлади. Бу юксак самимий ишқни диний мавҳумотларга, тахт-салтанатларга қарши қўйиб улуғлади:

Ғубори саждаи роҳинг хати лавҳи жабинимдур,
Сужуди даргаҳинг сармояи дунёву динимдур.

Шоир бу мисралар билан бойлик, салтанат, дин ва шариат қоидалари ишқ, муҳаббат олдида ҳеч нарсага арзимаслигини, ҳақиқий ишқ-муҳаббатгина кишини юксак мавқега, ҳаётга очиқ кўз билан қарашга, дунёни англашга чақиришини, инсонни ва унинг фикрини улуғлашини сўзлайди.

Ўша замоннинг юқори мавқега эга бўлган диндор, руҳоний, шайх, зоҳид ва воизларнинг дин-шариат йўлидан чиқмасликка, тоат-ибодатга чақиришларига қарши Фузулий инсоний ҳис-туйғуларни шундай ифодалайди:

Кўнгил, саждадая босма оёқ, тасбеҳа эл урма,
Намоз аҳлина уйма, онлар ила дурма, ўтурма!

деб масжидга бормасликка, тасбеҳ ўгирмасликка тарғиб этиши кишиларни «жаҳаннам азоби» билан қўрқитувчи руҳонийларга берилган кескин зарба эди. Шоир кишиларни ҳийла-найранглар билан алдаган риёкор руҳонийларни ва халқ орасига низо солган тарийқатчиларни фош этар, уларга қарши китобхонда нафрат уйғотар эди:

Муҳаббат лаззатидан бехабардур зоҳиди ғофил,
Фузулий, ишқ завқин, завқи ишқи вор ўландан сўр!

деб ҳаётга, жамиятга муҳаббат қўйишга чақирар эди.

Феодал мустабидлиги шароитида ҳукмдорлар, руҳонийлар халқни жаҳолатда сақлаб, меҳнаткашларни эзиш учун ёлғон, уйдирма сўзлар тўқиганлар, бу дунёда азоб чекканлар учун жаннат ваъда қилганлар. Фузулий бу ваъдалар устидан нозик истеҳзо билан кулади, шайх, воизларга шундай дейди:

Май нафйини айлаюб шиор, эй воиз!
Тутдинг раҳи таъни ишқи ёр, эй воиз!
Тарки маю маҳбуб эдариз жаннат учун,
Шарҳ айлаки, жаннатда на вор, эй воиз?

Фузулий ўрта аср шарқ адабиётида рамзли маъноларга эга бўлган — май, майхона, ёр, маҳбуб сўзларини қўллаб, даврнинг реал ҳаётий, фалсафий фикрларини ифодаловчи конкрет образлар яратди.

Фузулийнинг муҳаббат лирикаси инсон юрагининг орзу-хоҳишларини дин-шариат қоидаларидан устун қўяди. «Хушдур манга май, санга ибодат, эй шайх» деган шоирнинг ишқи инсонни юксалтган, энг яхши фазилатларни акс эттирган, фалсафий мушоҳадаларни ифодалаган олижаноб муҳаббатдир.

Фузулий бу ишққа чуқур ва атрофлича маъно бағишлайди, уни соф виждонлилик, вафо, садоқат, фидокорлик, жасорат, ирода ва покликнинг рамзи сифатида улуғлайди, у романтик шоир хаёлининг бутун қудратини намойиш эттиради, баъзан айрим ғазалларида, у диний фикрларни ҳам ифодалайди. Бу ҳол табиий. Чунки шоир ўз асрининг фарзанди эди. Давр шароити, фалсафий-диний тушунчалар, ислом дини асосидаги схоластик илмлар Бағдод каби дин марказларидан бирида улғайган шоирнинг дунёқарашида ва ижодида муайян излар қолдирган эди. Шунга қарамай Фузулий лирикасининг асосида талқин этилган ҳис-туйғулар, тараннум этилган ишқ ҳаётий ва ижтимоий мазмунга эга бўлган реал муҳаббатдир. Шоирнинг мадҳ этган маҳбублари ер юзида яшаган, ҳақиқий, нозик табиатли гўзаллардир. Унингча: муҳаббат ошиқларнинг ҳаёт йўлини доимо ёритиб туради. Ҳақиқий изловчи, ҳаётнинг чин фидокор ошиқлари муҳаббатдан қудрат ва нашъа оладилар.

Фузулий инсоннинг гўзаллиги, маънавий қудрати ҳар нарсадан улуғлигини табиат манзараси гўзалликлари билан муқояса қилиб, ундан юқори қўяди ва гўзал маъшуқанинг бутун фазилатларини оташин юрак билан самимий тасвирлайди:

Хонси гулшан гулбуни сарви хиромонингча вор,
Хонси гулбун узра ғунча лаъли хандонингча вор?
Хонси гулзор ичра бир гул очилур ҳуснинг киби,
Хонси гул барги лаби лаъли дурафшонингча вор?
Хонси боғинг вор бир нахли қадингтак борвар,
Хонси нахлинг ҳосили себи занахдонингча вор?

Савол йўли билан яратилган бу ғазал шоирнинг ҳам табиат, ҳам инсон гўзаллигининг ажойиб сўз рассоми эканлигидан далолат беради.

Фузулийнинг қитъалари, мураббаълари ва рубоийлари шоирнинг ижтимоий масалалар, ҳаёт ҳодисалари, жамият муносабатлари ҳақидаги фалсафий мушоҳадаларини акс эттиради. Уларда ҳукмдор, амалдор, шоҳ, султон, вазир, бой, феодал, руҳоний, сўфи, зоҳид, воиз, жоҳил, мағрур, золим, айёр, ҳийлагар ва бошқа шу каби феодал жамияти аъзолари тўғрисида ёзилган мисралар чуқур мазмунга эга бўлиб, уларнинг ярамас кирдикорлари, манфаатпарастликлари очиб ташланади. Шоир ҳарислик, зиқналик билан мол-дунё тўплаган зодагонларга мурожаат қилиб, бойлик, давлат кишини инсонликдан чиқариб, ҳис-туйғуларини ўтмаслаштириб, «аҳли ғурур» қилиб қўйишини уқтирди:

Чўқ тафохир қилма жамъи мола сан, эй хожаким,
Сийму зар жамияти аҳли ғурур айлар сани.
Боргоҳи қурбдан жамияти асбоби мол,
Ҳар на миқдор ўлса ул миқдор дур айлар сани.

Бундай фикрлар шоирнинг бошқа қитъаларида ҳам тез-тез учраб туради.

Ҳукмрон табақалардан табиатан, фикр ва савия жиҳатидан юқори бўлган, халқ учун, ватан манфаати учун фидокорона меҳнат қилган доноларнинг хорлик-зорликда яшаганини кўрган шоир санъат ва унинг файзидан тасалли топиб, келажакка ишонч ва муҳаббат билан қарайди:

Саодати азали қобили завол ўлмаз,
Гунаш ер устина гар душса поймол ўлмаз, —

дейди.

Фузулий рубоий ва қитъаларида чуқур фикрлар ва фалсафий мушоҳадаларни дидактик таълим йўсинида ва ҳодисаларни тасвирлаш билан ифодалайди. Масалан, хизматкор ва фарзанд билан муомала ҳақида шундай насиҳат беради:

Эй хожа, гар қулингдан ўғиллиқ мурод эса
Шафқат кўзила боқ, анго доим ўғил киби.
Вар ўғлинга диларсан ўла соҳиби адаб,
Албатта айла зиллата мўътод қул киби.

Бу каби хитоблар амалдорларга, вазирларга умуман мансаб эгаларига қаратилгандир. Шоир бадиий хитобларнинг бир қисмини кулги, кескин ҳажв йўсинида зоҳид, мунажжим, шайх, нодон, воизларга қарата ёзгандир.

Ғазал жанрининг буюк санъаткори эпик шеъриятнинг ҳам гўзал намуналарини яратди. «Лайли ва Мажнун» каби ишқий достони, «Сиҳҳат ва Мараз», «Бангу бода», «Суҳбатул-асмор» (мевалар баҳси) каби аллегорик, «Матлаул-эътиқод» каби фалсафий асарлар ва қасидалари бунга мисол бўла олади.

Фузулийнинг «Лайли ва Мажнун» достони шоир ижодида алоҳида аҳамиятга эгадир. Бу достон Фузулийнинг бадиий сўз устаси, буюк санъаткор эканлигини яна бир бор намойиш қилиб, озарбайжон адабиётининг ривожланишида муҳим роль ўйнади, туркий халқлар классик адабиётининг гўзал намунаси бўлиб қолди.

Фузулий «Лайли ва Мажнун» асарида Низомий ва Навоий каби буюк устозларни ҳурмат билан тилга олар экан, халқ адабиётидан фойдаланган ҳолда ҳам мазмун, ҳам бадиий жиҳатдан юксак асар ёзишга киришганини баён этади. Ҳақиқатан шоирнинг «Лайли ва Мажнун» достони ўз бадиий услуби жиҳатидан мукаммал санъат асаридир. Достоннинг қурилиши, сюжет ва композицияси содда ва жозибалидир. Ҳамма воқеа ва эпизодлар бир-бирлари билан мустаҳкам боғланган бўлиб, умумий сюжетнинг ривожига хизмат қилади.

Достоннинг асосий ғояси соф ишқ-муҳаббатни куйлашдан иборатдир. Лекин бу ишқ қаҳрамонлар яшаб турган муҳитда қаршиликка учрайди. Шоир бу асарда феодализмнинг мудҳиш асорати ҳукмрон бўлган бир шароитда шахс эркинлигини, озод муҳаббатни куйлайди. Ўзининг Мажнун, Лайли образлари орқали озодлик учун интилиш, соф муҳаббат, вафо, садоқат, фидокорлик масалаларини илгари суради. Лекин Мажнуннинг муҳаббати реал, ҳаётий муҳаббатдан кўра кўпроқ платоник муҳаббатга ўхшаб кетади. Чунки у сўнгроқ ўз севгилисини танимай рад этади. Шоирнинг фикрича, бу ҳол ошиқнинг муҳаббати камолотга эришганлиги эмиш. Мажнуннинг севгилиси Лайли эса XVI асрда озарбайжон қизларининг фожиали ҳаётини бошидан кечирган ва бу фожиаларга оддий қизлар каби эмас, балки том маъноси билан янгича қараган, бу ҳаётга қарши эътироз билдирган, лекин курашга ожиз, ўз қалбига, муҳаббатига содиқ қолган қиз образи эди. Бу эса Фузулийнинг орзу қилган идеал аёл образи эди. Лайли муҳаббат йўлида тўсқинликларга учрайди. Лайли агар ота-онасининг розилигисиз севгани билан қочиб кетса номуссиз қиз деб атайдилар. Лайли бу тўсқинликни енга олмайди, лекин ўз севганига абадий содиқ қолади. Лайли куёвга узатилгандан кейин Мажнунга ёзган хатида ўз ҳуқуқсизлиги, оғир аҳволи тўғрисида шундай дейди:

Мен гавҳарам, ўзгалар харидор,
Манда дагил ихтиёри бозор.
Давронки, мани мазода солди,
Билмам, ким эди сотон, ким олди.
Ўлсайди маним бир ихтиёрим,
Ўлмаз эди сандан ўзга ёрим.

Фузулий феодализм асоратида эзилган озарбайжон қизининг алам-изтироблари, азоб-уқубатлари ва ички кечинмаларини Лайли образида ифодалади.

Шоир «Лайли ва Мажнун» фожиаси орқали ўрта аср шароитидаги шахс эркинлиги топталганини, урф-одат, таъналар соф виждон, муҳаббат ва садоқатни поймол этганини юксак бадиий маҳорат билан тасвирлайди. Асарда табиат тасвири чуқур мазмун ва ифода билан афористик фикрларда берилади.

Достонда келтирилган ғазаллар вазиятни, қаҳрамон ва персонжаларнинг аҳволи руҳиясини, ички кечинмаларини тўлалиги билан акс эттиради.

Достоннинг тили бой ва ранго-ранг, услуби содда ва гўзалдир. Шунинг учун ҳам шоирнинг бу ўлмас асари катта шуҳрат қозонган, рус, арман тилларига 1924 йилда немис тилига таржима қилинган. Бу асар 1848 йилдаёқ Истамбул, Табриз шаҳарларида тошбосма йўли билан, кейинроқ эса Истамбул, Табриз, Миср, Тошкент, Боку шаҳарларида бир неча бор нашр этилган.

Озарбайжоннинг атоқли композитори марҳум Узейир Ҳожибеков 1908 йил «Лайли ва Мажнун» достони асосида биринчи озарбайжон операсини яратди.

Фузулий ўз асарларида аллегориядан кенг фойдаланиб, чуқур ижтимоий, сиёсий ва фалсафий фикрлар, мушоҳадаларини ифодалади. Шоирнинг «Бангу Бода», «Суҳбатул-асмор» (мевалар баҳси) достонлари, «Сиҳҳат ва Мараз» асари бу жиҳатдан эътиборга сазовордир.

* *
*

Фузулий лирикасининг техникаси ва бадиий хусусиятлари шоён таҳсинга сазовордир. Буюк шоир ўзидан илгариги бадиий меросга ижодий ёндошиб ўз асарларида янгиликка, прогрессив майилларга эътибор берди. У ғазалларида ҳам, қасидаларида ҳам шакл, ифода, қурилиш жиҳатларига аҳамият бериб, янгилик яратишга интилди ва муваффақиятга эришди. Унинг ғазаллари мажози ифодаларга бой. Мусиқийлиги, оҳангдорлиги билан кишини ҳаяжонлантиради. Шоир мусиқийликни шеърдаги фикрларнинг ўқувчига бориб етиши учун асосий шартлардан деб билади. Бадиий мантиқ-

ни сақлаган ҳолда мажоз, ташбиҳ, киноя, истиора ва тазодлардан кенг суратда фойдаланади.

Сўз хазинаси гавҳарларини янги шаклда, мураккаб бадиий саҳналарда ишлата билган, ўз ўрнида, ўз мавқеида жило берган шоир Фузулий шеъриятда ўзига хос мактаб яратди. Яқин Шарқ, Ўрта Осиё халқлари, шу жумладан ўзбек адабиётининг атоқли сиймолари унинг мактабидан таълим олдилар. XVI—XVII асрларда яшаб ижод этган Аҳсаний, Вафоий, XVIII асрда Равнақ, Ништотий, Кироний, Мунис,—XIX—XX асрларда Ғозий, Ҳозиқ, Огаҳий, Комил, Комёб, Рожий, Нодира, Хон, Муқимий, Фурқат, Завқий, Аваз каби шоирлар Фузулий ижодини чуқур ўрганиб, унга мухаммаслар ёздилар. Фузулий асарларининг Тошкентда бир неча бор тошбосмада нашр этилиши ўзбек халқининг Фузулий ижодига чуқур ҳурмат билан қараганлигини ва унинг ғазалларини, «Лайли ва Мажнун» достонини севиб ўқиганлигини кўрсатади.

Буюк озарбайжон шоири Муҳаммад Фузулийнинг ўлмас асарлари тўрт юз йилдан бери халқларимиз қалбида яшаб келади. Унинг номи Низомий, Навоий, Данте, Шекспир, Гёте, Пушкин каби ўлмас сиймолар, санъат дахолари қаторида яшайди.

ХОЛИД РАСУЛ,
филология фанлари кандидати.

ФУЗУЛИЙ ДЕВОНИНИНГ ДЕБОЧАСИ[1]

Ҳамид беҳадд, ул Мутакаллими нутқ офаринаки, сафинаи уммид, суккани биҳори-буҳури-назми, тамаввужи истиғроқи «вашшуароу яттабиуҳум-ул-ғовун»[2] мустағрақи гирдоби ҳирман этмишкан, силсилаи истисно «Иллал-лазина оману»[3] буроқиб шуаройи исломи саҳиҳу солим соҳили нажота чекмиш. Ва сипоси беқиёс ул нозими осмону заминаки, басмалайи назмин, афсари фарқи-фирқон эдиб, мазраайи қулуби аҳли ирфона ниҳоли маваддати каломи мавзун дикмиш.

Қитъа

Зиҳи сонеъки, лавҳи жона килки ҳусни тавфиқи,
Азалдан иқтизойи назми жонпарвар рақам қилмиш.
Камоли шеър касби мумкин ўлмаз бемадад андан,
Анга миннатки, табъи назм лутф этмиш, карам қилмиш.

Форсий

Мўбдин к-аз хомаи тавфиқи ў дорад рақам,
Сафҳаи идроки арбоби сухан нақши хаёл.
Табъи мавзун аз аломатҳои лутфи хоси ўст,
Нест чун илми дигар мақдури касби ин камол[4].

Арабий

Нусаббиху ман аҳдан нуфуса илал мано
Ва қаддара ашколал — умури ва ҳаллиҳо.
Нуқаддису ман лўвло ионату фазлиҳи,
Ламо алламал асноа, одама куллаҳо[5].

Ва дуруди номаъдуд ул мухотаби каломи мўъжизнизомаки, фунуни шеъри, мазмуни — «ва мо алламнохуш шеърра»[6] мардуди табоеъ қилмиш экан, лисони ҳикмат баёни — «инна минаш — шеъри лоҳикматун»[7] тақрири — дилпазирила мақбули қулуби — аҳли ҳол этмиш. Ва саноибириё ул қофияи назми анбиёяки, адами илтифот-

---

[1] Асл қўлёзма девондаги сарлавҳа шундай ёзилган: Дебочаи афсаҳум-шуаро девони Фузулий Бағдодий алайҳирраҳма».

[2] Маъноси: Шоирларнинг кетидан борганлар йўлдан озганлардир.

[3] Маъноси: Имон келтирганлардан бошқа.

[4] Маъноси: Бир яратувчики тавфиқ қаламидан сўз соҳибларининг идрок саҳифасига у нақш солади. Мавзун табъ унинг хусусий лутфи аломатларидандир. Бу камолни ўрганишдан қимматли илм йўқдир.

[5] Инсонларни орзусига етиштирган ва ишларининг муқаддиротини кўриб ҳал этган кимсага ҳурмат сақлаймиз. Ўз неъмат ва ёрдами билан бутун номларнинг сиррини ўргатганим муқаддас ҳисоблаймиз.

ларила рутбаи шеър, пояи иҳонатда қолмишкан, силсилаи саодат интисоби шариф-ларила филжумла даражаи эътибора етмиш.

Назм

Ул дури дуржи — «ана афсаҳ»ки, ҳикмат дояси,
Шеър шаҳдила лаби жонпарварин тар қилмомиш.
Шеър бир зевардур, аммо биз киби ноқислара,
Улки, комилдур, ани муҳтожи зевар қилмомиш.

Форсий

Аҳмади мурсал онки, дар олам
Ҳарчи бошад туфайли хилқати ӯст,
Рутбаи шеър ҳам аз ӯст баланд,
Маҳаки жавҳари нубуввати ӯст[1].

Арабий

Асно ало хайрил-аноми Муҳаммадин
Кашафад-дужо бизиёи бадри жамолиҳи.
Бесаноиҳи руфиат мадорижу қадрина
Хуссат таҳиййатуно алайҳи ва олиҳи[2].

Аммо баъд, роқими тасвидоти саҳойифи исён, Фузулий нотавон бу тарз ила баёни ҳол ва бу наҳж ила шарҳи мофил — бол эдарки, чун заврақи вужудим, бодбони табиат бирла дарёи ғафлати туфулиййатдан соҳили идорку эҳсоса етди ва таҳрики ҳавову ҳавас бирла, оташи сабоват иштиол бӯлуб, ҳарорати жону жонона таъсир этди. Ва ройизи иқтизои камоли маънави инони тавсани иқболими жониби иктисоби — одоба мунъатиф қилиб ва офтоби ҳикмат жавҳари табъима асари таҳсили — маориф солиб, рағбати касби адаб қилдиқда ва гули бахтим касби ҳунар ҳавосила очилдиқда, маъдани жавоҳири — иктисоби камолим бир дабистони жаннатнишон эдики, саҳни латифи суфуфи ғулмон ила хулди бариндан хабар верирди. Ва матолеи ахтари ҳусули иқболим бир мактаби муҳаззаб эдики, фазойи шарифи сарвқад санамлар бирла жона жинон муждасин етирирди.

Қитъа

Саҳни латифу дар вай хӯбон нишаста саф-саф.
Дийдори шон муборак ҳамчун сутури мусҳаф.
Ҳуршудлавҳ чун маҳ ҳар як ниҳода дар пеш.
Барги китоб чун гул ҳар як гирифта дар каф[3].

---

[1] У Аҳмади Мурсалки, дунёдаги ҳамма нарса унинг яратилиши туфайлидир, шеърнинг даражаси ундан юксалди ва унинг пайғамбарлик — жавҳарининг маҳак тоши бӯлди.

2 Маъноси: инсонларнинг хайрлиси бӯлган Муҳаммадга санолар этаман. Унинг гӯзаллик ойининг нурлари билан кечанинг қоронғи пардаси очилди. Уни таърифлаш билан бизнинг ҳурмат ва эътибор даражамиз ортди. Унга ва унинг авлодига бизнинг ҳурмат ва саломимиз бӯлсин.

[3] Маъноси: Латиф бир саҳн, унда гӯзаллар, саф-саф ӯтирбдилар. Уларнинг кӯриниши қуръон сатрлари каби гӯзалдир. Ҳар бириси лавҳа қуёшини ой каби ӯз қаршисига қӯймиш, китоб варағини гул каби қӯлида тутмишдур.

Аммо ҳануз ул навраслара назокати табъдан тоби иктисоби дақойиқи улум ва тоқати-машаққати-таълими ҳақойиқи ҳудуди русум ӯлмомоғин маҳфили беҳишт осоларинда ҳамиша ашъори ошиқонадан ғайри насна ӯқунмозди. Ва мутолиа этдиклари авроқда жигарсӯз ғазаллардан ғайри бир хат бӯлунмозди.

Байт

Шеър бир маъшуқдур, ҳусни иборат зевари,
Жону дилдан нозанин маҳбублар ошиқлари.

Ул тоифаи гирмои мудовимати саноеи ашъор ва мувозибати латоифи гуфтор ила ҳам ҳусн ҳолатиндан вуқуф бӯлмишларди ва ҳам ишқ камолатиндан хабардор ӯлмишларди.

Қитъа

Эй хуш улким табъи мавзунила баҳси шеър эдиб,
Хӯбрулар воқифи мазмуни ашъор ӯлалар.
Демадан фаҳм эдалар кайфияти асрори ишқ,
Ошиқи ғечора ҳолиндан хабардор ӯлалар.

Манимки, саҳифаи жибиллатимда бидояти рӯзи азалдан килки қазо ҳарф муҳаббати назм рақам қилмишди ва ҳадиқаи хилқатимда бидояти фитратдан тухуми мавaддат ва мавзуният экилмишди, ул мажмаин саҳоби имтизожиндан ниҳоли табиатим нам чекиб, изҳори азҳори истеъдоди назм этди. Ва ул маҳфилинг ҳавои ихтилотиндан гулбуни жибиллатим сарсабз ӯлуб мазраи мизожимда гули мазоқи шеър битди.

Қитъа

Шоҳиди назм саропардаи қувватда экан,
Қилди ул базм кӯриб, феъли фазосина хиром.
Ғунчалар кӯнглини очмоға латойиф бирла,
Булбула верди сабо рухсати тақрири калом.

Ложарам андалиби шайдо киби сармаст ӯлдим ва ул гуллара қарши тараннум этмага истеъдоди фитратдан рухсат бӯлдим. Уфуқи табъимда ҳилоли мавзуният тулуъ эдиб, ул хуршидвашлардан иқтисоби нури шавқ этмаким кун кундан бир ғоятда мутазойид ӯлдики, оз муддатда ашуъаи анвори назмимла чӯқ шаҳарлар ва вилоятлар дӯлди.

Қитъа

Сейти фасоҳат ила сӯзим тутди олами,
Ман маҳди эътиборда тифли забун ҳануз.
Бӯйи хушимла ӯлди муаттар димоғлар,
Ман нофаи вужудда бир қатра хун ҳануз.

Замон-замон савдои шеър соир афъолима ғолиб душуб ва гуруҳ-гуруҳ лайливашлар Мажнун киби истимои шеър учун бошима уюшиб, шоирлигим, муқарар ӯлди. Ва овозаи назмим ила оламлар дӯлди ва шуҳрати том бӯлди.

Байт

Табиат шуҳраи шаҳр ўлмоға майли тамом этди,
На пинҳон айлайим савдо мани расвойи ом этди.

Бу ҳола муқорин машшотаи ҳиммат раво кўрмадики, муҳаддараи ҳусни назмим пироян маорифдан холи, манассаи даҳрда жилва қила. Ва саррофи истеъдоди улувви рифъат ризо вермадики, риштаи силки шеърим жавоҳири илмдан ори гарданбанди олам ўла. Зероки, илмсиз шеър асоси йўқ девор ўлур ва асоссиз девор ғоятда беэътибор ўлур. Пояи шеърими ҳилъяи илмдан муарро ўлмоғи мўжиби иҳонат билиб, илмсиз шеърдан қолибн беруҳ киби танаффур қилиб, бир муддат нақди ҳаётим, сарфи иқтисоби фунуни илми ақли ва нақли ва ҳосили умрим, базли иқтибоси фавоиди ҳиками ва ҳандаси қилмоғин мурур ила лаолийи аснофи ҳунардан шоҳиди назмима пиролялар мураттаб қилдим. Ва тадриж ила татаббуи тафосир ва аҳодис адиб, фазилати шеъра мазаммат исноди — туҳмат ўлдуғининг ҳақиқатин билдим.

Қитъа

Шеър завқиндан ўлмаян огоҳ
Аҳли назми мазаммат айламасин.
Канди жаҳлина эътироф, этсин,
Ҳар кароматa сеҳр сўйламасин.

Алқисса, асбоби ихтирои фунуни назм жамъ ўлуб, муқтазийи зуҳури осор ўлдуғи замонлардаки, ҳар дам дасти қудратим, мухтареоти маснуадан гардани коинота бир ҳамойил осарди ва ҳар соат сайёҳи табиатим ҳадоиқи муаллафоти бадиадан бир гулистона қадам босарди; бир кун бир нигори мушкин хаттки, донаий холина мушки Хўтан демак хато эди ва зулфи рашкиндан нофаи тоторинг рўзгори қаро эди, сарвиноз киби хирмон-хирмон ман афтодасина сояи марҳамат солди ва ширин-ширин калимот ила хотирим сўруб, кўнглим олди. Аснойи муҳоврат ва ҳийни мусоҳибатда дедики:

— Эй шукуфаи бўстони фасоҳат ва эй сабзаи навбаҳори ҳусни иборат, лиллоҳилҳамд иродаи тавфиқи-субҳони ва машийяти таъйиди-раббони мамолики фунуни назму наср тасхирин санга муяссар этмишдур ва навбати риёсати ақолими сухан тадрижла санга етмишдур. Агарчи арабда ва ажамда ва туркда ягона комиллар чўқдур, аммо сан киби жамийи лисона қодир, жомеи фунуни назму наср йўқдур. Ҳолоки, мифтоҳи забонинг рўйи рўзгора абвоби файз очмоқда ва ғаввоси табъинг ҳавоссу авома дарёи фасоҳатдан жавоҳири балоғат чиқариб сочмоқдадур. Аҳолийи оламдан баъзи лаолийи муншаот ва муаммаётингдан баҳраий файз олмишлар ва баъзи маснави ва қасоидингдан таматтуъ бўлмишлар ва баъзи форсий ғазалларинг нақши замир этмишлар ва баъзи араби ражазларинг завқина етмишлар, ҳошоки, туркзода маҳбублар файзи назмингдан баҳраманд ўлмаялар ва тоифаи атрок соҳибмазоқлари бўстони каломингдан шукуфаи девони ғазалинг бўлмоялар. Бу сабабдан тарҳи бинойи табиатинг қобили қусур ўла ва бу воситадан бунёи — истеъдоди камолинг рахна бўла.

Қитъа

Ғазалдур сафобахш аҳли назар,
Ғазалдур гули бўстони ҳунар.
Ғазали — ғазал сайди осон дагил,
Ғазал мункири аҳли ирфон дагил.

Ғазал билдирур шоиринг қудратин,
Ғазал ортирур нозиминг шуҳратин.
Кўнгил гарчи ашъора чўқ расм вор,
Ғазал расмин эт жумладан ихтиёр —
Ки, ҳар маҳфилинг зийнатидур ғазал.
Хирадмандлар санъатидур ғазал.
Ғазал деки, машҳури даврон ўла,
Уқумоқ-да, ёзмоқ-да осон ўла.

Алҳақ, бу калимоти дилпазирики, ул беназирдан эшитдим, мазмуни каломин маҳз насиҳат кўруб, ижоби — илтимосина иқдом этдим. Аммо иқтизойи замон камоли истиғноя рухсат вермадики, саррофи хирад, нақди авқоти сарфи тасонифи мўътабара этмакда экан, бу жузвията зое эди. Ва шаҳбози табиат муаззам сайдлар кузадиркан бир мухтасар шикор ординжа геда. Ночор моҳмили эътиборимда бу ибора лозимдур дейиб, замони туфулиятимда содир ўлуб, мутафарриқ ўлан ғазаллардан бир мухтасар девон жамъ этмак салоҳин кўрдим. Ва ул вақтда мандан илтимосла олонлардан илтимосла олиб, сурати жами ихтисор узра итмома етирдим. Умиддурки, арбоби фасоҳат ва асҳоби балоғат мушоҳида ва мутоала қилдиқда, маншаъ ва мавлидим ироқи араб ўлуб, тамоми умрда ғайр мамлакатлара саёҳат қилмодиғимдан воқиф ўлдиқда, бу иллати мўжиби суқути эътибор билмаялар. Ва маҳалли мақомима кўра рутбаи истеъдодима ҳақорат ила назар қилмаялар. Зеро, эътибори ватан, истеъдодизота таъсир этамиз. Ва тупроқда ётмоқ ила тиллодан жило кетмаз. На аҳли билод ўлмоқла надан соҳиби қабул ўлур ва биёбонларда дурмоқла доно қабули ваҳшат қилур.

Назм

Агар умрҳо мардуми бадсиришт
Бувад ҳамдами хуриёни беҳишт,
Дар он маҳфили пурсафо рўзу шаб,
Зи Жаброил хонад фунуни адаб.
Бар он эътиқодам ки анжоми кор,
Нагардад аз ў жуз бади ошкор.
Ва гар солҳо гавҳари тобнок,
Фитад хору беқадр бар рўйи хок.
Бар онам ки, камтар нишинад ғубор,
Зи хокаш бар ойинаи эътибор.
Чу аз хок хизад, ҳамон гавҳараст
Шаҳонро барозандаи афсараст[1].

[1] Маъноси:
Агар ярамас табиатли одам бутун умр бўйи
Жаннат ҳурлари билан ҳамдам бўлса,
У сафоли ерда кеча-кундуз
Жаброилдан адаб илми ўрганса,
Шу эътиқоддаманки, ишнинг охирида
Ундан ёмонликдан бошқа нарса ошкор бўлмас.
Агар нурли гавҳар йилларча баҳосиз бўлиб, тупроққа тушса,
Инонаманки, унинг эътибор ойинасига
Тупроқдан озгина чанг қўнади.
Агар тупроқдан олинса, яна ҳамон ўша гавҳардир, шоҳлар тожининг зийнатидир.

Тавваққўъ будур умуман аҳолийи изу эътибордан, хусусан билағойи Рум ва фасаҳойи тоторданки, агар шоҳиди ҳусни иборатимда ул диёринг алфози иборатларидан зевар ўлмасса ва муҳаддараи назмим ул мулкларинг латоифу зарбулмасалларидан зийнат бўлмаса, бу доини маъзур буюралар. Зеро ҳар мулкинг аҳлина ориятдан ор келур ва ҳар тоифадан ҳар наким, вор эса татаббуъи ағёри мужиби ғайрат билиб, бу диёрнинг истилоҳоти ғайра мақдур ўлмомоқ узрхоҳимиз етар. Беҳуда тарруздан на битар. Лиллоҳил-ҳамд вал-миннаки, хоки-карбало соир мамолик жавоҳириндан ашраф ўлдуғи маълумдур. Ва рутбаи шеърими ҳар еда баланд эдан ҳақиқат да мафҳумдур.

Илоҳий! Бу муҳаббатномаи номи ва бу фарзанди дил банди киромики, зодаи табъи фусунсоз ва натижаи идроки сеҳрпардозимдур, амтиаи иззу ниёз ва бадриқаи сўзу гудоз бирла азимати ғурбат этди. Ва жавоҳири маъни вериб, ақмишаи таҳсин олмоға фазойи олама маҳмили тижорат етирди. Нетаким, тавфиқи иноят ҳамроҳ эдиб, мазиқи адамдан нузҳатгоҳи вужуда кетирдинг ва таъйиди марҳамати муовин эдуб, водийи ғойибдан бодияий шухуда етирдинг, на диёра кетса ва на вилоятда етса, мақдами шарифинг муборак ва маймун ва матлаи латифинг ҳужаста ва хумоюн эдасан. Илоҳи! Бу маҳбуби зебони ва шоҳиди раъноники, машшотаи лутфинг рухсорина зийнат вермишдур ва ҳилъяйи тавфиқинг пирояи ҳуснинг рутбаи камол етирмишдур, умуман жами аҳли фасоддан, хусусан уч тоифаи бадниҳоддан ҳисни ҳимоятингда маҳсуру масун эдасан. Бири ул котиби ноқобил ва мумлийи жоҳилки, хомаи мухолиф таҳрири тешаи бунёни маорифдур ва килки кудурат таъсири, меъмори бинои захорифдур. Гоҳ бир нуқта ила муҳаббати[1] меҳнат гўстарар ва гоҳ бир ҳарф ила неъмати накамат[2] ўқудар.

Қитъа

Таббат ядо котибин лўвлоху мо харибат,
Маъмуратун уссисат бил илми вал — адаби.
Арда минал — хамри фи ифсади — нусҳатиҳи
Тастазҳир ул айби тағйиран мин ал-уннаби[3].

Қалам ўлсун али ул котиби бад таҳриринг —
Ки, фасоди рақами сўзимизи шўр айлар[4].
Гоҳ бир ҳарф суқутила қилур нодири нор,
Гоҳ бир нуқта қусурила кўзи кўр айлар[5].

---

[1] Араб алифбесида: *Муҳаббат* — محبت; *меҳнат* — محنت

[2] Араб алифбесида: *Неъмат* — نعمت ,*нақмат* — نقمت

[3] Маъноси: У котибнинг қўллари шол бўлсинки, у бўлмаса эди, адабиёт ва илм билан қурилган обод мамлакатлар вайрон бўлмасди. Ярамасликда унинг нусхаси (борлиғи) ичкиликдан ҳам зарарлидир. Уннаб — عنب, **сўзини хато ёзиш билан айб** — عيب **қилиш мумкин.**

[4] Араб алифбесида: *сўз* — سوز; *шўр* — شور

[5] Араб алифбесида: *нодир* — نادر; *нор* — نار; *кўз* — كوز; *кўр* — كور

Бад саргашта басони қалам он басару по
Ки, бувад тешайи — бунёни — маориф қаламаш.
Зийнати сурати лафзаст хаташ, лек чи суд,
Пардаи шоҳиди маънист саводи рақамаш[1].

Ва бири ул ноқиси бад саводки, табъи — номавзунила мажлису маҳофилда истидоъи истеъдод қилиб шеър ўқудуқча, назмдан насри сечилмая ва адойи сусти ила шоҳиди маъни жамолиндан ниқоб очилмая.

Кам мин лисонин сақимин мин тасарруфиҳи
Сорат лаоли — иқулин — назми мансура.
Аърал қазоё анил антожи мантуқуху
Тасрифиҳу қаллабал — мазмума максура[2].

Бурида бад забоники, дар фазои сухан
Аз ў мабонийи афкор мунҳадим кардад.
Зи инқилоби тасорифи лаҳжаи бади — ў
Вужуди ҳусни иборат мунъадим кардат[3].

Бенасиб ўлсун наими — хулддан ул зиштким,
Номулойим лаҳжаси мавзуни номавзун эдар.
Тешаи лафзи бинойи назми вайрон айлаюб,
Суст гуфтори фасоҳат аҳлини мағбун эдар.

Бири ул ҳосиди жафопеша ва муониди хато андишаки, табъи номавзунила даъвойи шеър эда, аммо ҳақоиқи ашъора соҳиб шуур ўлмая ва идроки ракикла лофи назм ура, аммо ҳақоиқи гуфтора роҳи тасарруф бўлмая. Ложарам, ҳасад дийдаи инсофинг кўр эдиб, идрокина эътимод эдан жоҳиллар ҳузуринда беҳуда-беҳуда тааррузлар эда ва ҳарза-ҳарза даҳллар айлая, токи, шеърдан завқи истимоъ кеда.

Марсиму ҳуссодил — каломи азиматун
Басиратуҳум маҳзуз — залолати фил мало.
Тазйиу муроотус — саноеи байнаҳум
Тусаддада минҳожал — вусули илал — уло[4].

Оҳ аз он бодияпаймои биёбони ҳасад
Ки, надорад дили зулмонияш аз ирфон нур.
Чун анокиб бе до байти ки, баҳам мебофад —
Хишра дийда беҳ аз бонийи байт — ул — маъмур.

---

[1] Маъноси: Қалами маориф биносининг тешаси (қуроли) бўлса ҳам, у одам қалам каби оворайи сарсон бўлсин, ҳатто хати ифоданинг сурати учун безакдир. Лекин ёзувининг қораси маъно гўзалига парда бўлса ундан нима фойда?!

[2] Маъноси: ўринланмаган шеър айтганнинг тили лол бўлсинки, ундан шеър инжулари сочилмагандир. **Унинг мантиқий ҳукмлари (даъволари) тўғри натижа бермабди, унинг тасрифи заммали сўзларни касрали (зер) қилмиш.**

[3] Маъноси: У тил кесилсинки, сўз фазосида ундан фикр саройлари ўчирилади, унинг ярамас ифодаси — **шевасининг ўзгаришидан иборалар гўзаллигининг вужуди маҳв бўлади.**

[4] Маъноси: Сўз ҳасадчиларининг гуноҳи каттадир. Уларнинг басират (кўра олувчи) кўзлари борлиқ оламида залолат (адашишга бошловчи) дир. **Санъаткорлик ҳуқуқи улар орасида битади. Улар юксакликка тўғри олиб борувчи йўлни бекитадилар.**

Айб бошад ҳамажо матраҳи мадди назараш,
Гардад аз гарди ҳасад дийдаи инсофаш кўр[1].

Хазондур гулшани ирфона ҳосид,
Илоҳи, ҳосиди хор айла доим.
Ишидур маърифат аҳлина озор,
Илоҳи, ҳосиди зор айла доим.

Ва раҳмати ийзад ул ҳалолзодаи пок эътиқодаким, бу наврас шоҳидлара мушоҳида қилдиқча аълосининг ҳиляи таҳсинла жамоли камолина зийнат етира ва адносининг шонаи мурувват бирла зулфи хатосидан иқди уюбин чиқариб, ойнаи қудратдан сайқал эҳсонила нуқсон ғуборин гўтура.

[1] Маъноси: Маъносиз ҳасад чўлларига борувчилардан дод, унинг қоронғи юрагида ирфон нури йўқдир. Ўргимчак каби бир-икки байт тўқигач, ўзини бафтул — Маъмурни бино қилган кишидан ҳам уста ҳисоблайди. Унинг дунёга қараши тамомила хатодир. Бахиллик гардидан унинг инсоф кўзи кўр бўлади.

Қад анорал—ишқа лил-ушшоқи минҳожал худо[1]
Солики роҳи ҳақиқат ишқа айлар иқтидо.

Ишқдир ул нашъаи комилким, андандир мудом,
Майда ташвири ҳарорат, найда таъсири садо.

Водийи ваҳдат ҳақиқатда мақоми ишқдир-
Ким, мушаххас ўлмаз ул водийда султондан гадо.

Айламаз хилват саройи сирри ваҳдат маҳрами,
Ошиқи маъшуқдан, маъшуқи ошиқдан жудо.

Эй ки, аҳли ишқа сўйларсан; маломат таркин эт!
Сўйлаким, мумкинмидур тағйири тақдири худо?

Ишқ қилки чекди хатт харфи вужуди ошиқа-
Ким, ўла собит ҳақ исботинда нафйи моадо.

Эй Фузулий, интиҳосиз завқ бўлдинг ишқдан,
Бўйладур ҳар ишки, ҳақ одила қилсанг ибтидо.

[1] Ишқ ошиқлар учун тўғри йўлни ёритади.

Ё ман аҳота илмукал ашёа куллаҳо[1]
На ибтидо санга мутасаввир на интиҳо.

Ким верса жон йўлингда бўлур хоки мақдаминг,
Гўёки хоки раҳингадир нақди жон баҳо.

Сансан қилан мазоҳири уммеду бим эдуб
Мусони илм ганжи, асосини аждаҳо.

Сандан бўлубдур Аҳмади мурсал мақоми қурб,
Тахсини «Ё» ву «син» ила ташрифи «То» ву «ҳо»

Яъқубда нишонаи шавқинг ғаму алам,
Юсуфда нашъаи назаринг беҳжату баҳо.

Бўлмазди қаҳринг очмаса хони сиёсатин
«Ҳал мин мазид»[2] луқмасина дўзах иштиҳо.

Ёраб, балои қайда Фузулий асирдур
Ул бедили бу доми кудуратдан эт раҳо.

[1] Маъноси: Эй илмнинг бутун нарсаларини сақловчи
[2] Маъноси: Яна борми?

Ёраб, ҳамиша лутфинги эт раҳнамо манго,
Гўстарма ул тарийқики етмаз санго, манго.

Қатъ айла ошнолиғим анданки ғайрдур,
Онжоқ ўз ошиноларинг эт ошно манго.

Бир йўлда собит эт қадами эътиборими-
Ким, раҳбари шариат ўла муқтадо манго.

Йўқ манда бир амал санго шойиста, оҳ, агар,
Аъмолима кўра вера адлинг жазо манго.

Хавфи хатарда музтарибам, вор умидким,
Лутфинг вера башорати афву ато манго.

Ман билмазам манго керагин, сан ҳакимсан,
Манъ айла, верма, ҳарна керакмаз санго, манго.

Улдур манго муродки, ўлур санга мурод
Ҳошоки, сандан ўзга ўла муддао манго.

Ҳабси ҳавода қўйма Фузулий сифат асир
Ёраб, ҳидоят айла тарийқи фано манго!

Зиҳи зотинг ниҳону ул ниҳондан мосиво пайдо
Биҳори сунъинга амвож пайдо, қаър но пайдо,

Баланду пасти олам шоҳиди файзи вужудингдур,
Дагил беҳуда ўлмоқ йўқ экан арзу само пайдо.

Камоли қудратинг изҳори ҳикмат қилмаға этмиш,
Ғубори тийрадан ойинайи гитийнамо пайдо.

Дамодам акс олур миръоти олам қаҳру лутфингдан,
Анингчун гаҳ, кудурат зоҳир айлар, гаҳ сафо пайдо.

Гаҳи тупроға айлар ҳикматинг минг маҳлиқо пинҳон,
Гаҳи сунъинг қилур тупроғдан минг маҳлиқо пайдо.

Жаҳон аҳлина то асрори илминг қолмая махфи,
Қилибдур ҳикматинг куффор ичинда анбиё пайдо.

Нишони шафқатингдурким, ўлур изҳор ҳамдингчун,
Фузулий тийра табъиндан каломи жанфизо пайдо.

Ашриқат мин фалакил беҳжати шамсун ва биҳо,
Малаал олама нуран ва суруран ва баҳо[1].

Чиқди бир кунки, зиёсинда тамомийи русул,
Ўлди маҳв ўйлаки, хуршид шуоинда суҳо.

Ўлди бозори жаҳон равнақи бир дурри ятим-
Ки, дағил икки жаҳон хосили ул дурра баҳо.

Рутбаи ҳикмати меърожи камолина кўра,
Ҳукамо фурқаи дун, фалсафа жамъи суфаҳо.

Мунҳийи маърифати ҳол дил ила доим
Қилур аҳли ҳақа асрори ҳақиқат инҳо.

Неча тақрир эдайин васфини бир шоҳингким,
Анго вассоф ўла «Ёсин»у муарриф «Тоҳо»

Эй Фузулий, раҳи шаръини тут ул роҳбаринг,
Бу тарийқ ила залолатдан ўзинг айла раҳо.

[1] Маъноси: Гўзаллик фалакидан порлоқлик ва қуёш чиқди, оламни гўзаллик, шодлик ва нур билан тўлдирди.

Эй ўлуб меърож бурҳони улувви шон санго!
Ера инмиш кўкдан истиқбол эдуб Фурқон санго.

Ҳийни даъвойи муҳаббат муддаи илзомина,
Жоҳил экан эл, камоли илм бас бурҳон санго.

Килки ҳукминг чекди ҳарфи соири адёна хатт
Ҳукм исбот этди нафйи соири адён санго.

Боқийи мўъжиз на ҳожат амри ҳақ исботина,
Олам ичра мўъжизи боқий етар қуръан санго.

Васф Жабрили амин этмиш қабули хизматинг,
Сирри ҳақ кашфина онингла етиб фармон санго.

Сансан ул хотамки, дафъ этмиш тамомий ҳокими,
Хотами ҳукми рисолат топшириб даврон санго.

Ул қадар завқи шафоат жавҳари зотингдадир—
Ким, келур арзи хато маънида бир эҳсон санго.

Моҳи навдур, йўқса сан этдикда сайри осмон.
Қолдириб бармоқ кетурмиш осмон имон санго.

Ё наби, лутфинг Фузулийдан кам этма, ул замон-
Ким, ўлур таслим мифтоҳи дари ғуфрон санго.

Коргар душмаз хаданги таънаи душман манго.
Касрати пайконинг этмишдур дамирдан тан манго.

Эй, манам санги маломатданким, олиб чеврами,
Ўлди занжири жунун бир қалъайи оҳан манго.

Анданам расвоки, селоби сиришким чок эдар,
Захми тиғинг қони кийдирдикча пироҳан манго.

Дам-бадам шамъи жамолингдан мунаввар ўлмаса,
Эй кўзим нури, керакмаз дийдаи равшан манго.

Ҳеч масканда қарорим йўқдурур ул завқдан—
Ким, қачон хоки сари кўйинг ўла маскан манго.

Бошда бир сарви суманбар васлининг савдоси вор,
Суд қилмаз боғбон наззораи гулшан манго.

Эй Фузулий, ўдлара ёнсун бисоти салтанат!
Якдур ундан, ҳақ билур бир гўшаи гулхан манго.

Эй малаксимоки, сандан ўзга ҳайрондур санго,
Ҳак билур, инсон демаз ҳар кимки, инсондур санго.

Вермаян жонин санга бўлмаз ҳаёти жовидон,
Зиндаи жовид анга дерларки, қурбондур санго.

Олами парвонаи шамъи жамолинг қилди ишқ
Жони оламсан, фидо ҳар лаҳза минг жондур санго.

Ошиқа шавқингла жон вермак экан мушкил дагил,
Чун Масиҳи вақтсан, жон вермак осондур санго.

Чиқма, ёрим, кечалар, ағёр таънидан сақин,
Сан, маҳи авжи малоҳатсан, бу нуқсондур санго.

Подшоҳим, зулм эдуб ошиқ санго золим демиш,
Хўбрўлардан ямон келмаз, бу бўҳтондур санго.

Эй Фузулий, хўбрўлардан тағофилдур ямон,
Гар жафо ҳам келса онлардан, бир эҳсондур санго.

Жом ичра майки, доира солмиш ҳубоб анго,
Ойинадурки, акс солур офтоб анго.

Зоҳид савол эдарсаки, майдан надур мурод?
Бизда сафодур, анда кудурат, — жавоб анго.

Қон ёш тўкуб ёнинда кезар оташин кабоб,
Маъшуқа бенгзар отошу ошиқ кабоб анго.

Айлар кўнгилда ашк хатинг шавқини фузун,
Ўтдан чиқар бухор сочилдиқча об анго.

Чашминг маризи ўлди кўнгил, лаълинга етур,
Ранжи хумора душду, даводур шароб анго.

Таклифи жаннат айлама кўйингда кўнглима,
Чун жаннат аҳлидур, на верирсан азоб анго.

Масдуддур Фузулия майхоналар йўли,
Ёраб, ҳидоят айла, тарийқи савоб анго.

Дўстим, олам санингчун гар ўлур душман манго,
Ғам дагил, зеро этарсан дўст анжақсан манго.

Ишқа солдим ман мани, панд олмаюб бир дўстдан,
Ҳеч душман айламаз оники, этдим ман манго.

Жону тан ўлдуқча мандан дарду доғ ўксук дагил,
Чиқса жон, хок ўлса тан, на жон керак, на тан манго.

Васл қадрин билмадим ҳижрон балосин чекмадан
Зулмати ҳажр этди чўқ мубҳам иши равшан манго.

Дуду ахгардур манго сарв ила гул, эй боғбон,
Найларам ман гулшани, гулшан санго, гулхан манго.

Ғамза тиғин чекди ул моҳ, ўлма ғофил, эй кўнгил-
Ким, муқаррардур бугун ўлмак санго, шеван манго.

Эй Фузулий, чиқди жон, чиқман тарийқи ишқдан,
Раҳгузори аҳли ишқ узра қилинг мадфан манго.

Камоли ҳусн верибдур шароби ноб санго,
Санго ҳалолдур, эй муғбача, шароб санго.

Сани малак кўрали ёзмаз ўлди ишқи гуноҳ
Вале ёзилди бу юздан басе савоб санго.

Лабинг саволина вермаз жавоб ушшоқинг,
Савол ўлурса бу сандан, надур жавоб санго?

Жазо кунинда сўралмас хатолар айладигинг,
Етар фиғон ила ман вердигим азоб санго.

Мани қарорим ила қўймаз ўлдинг, эй гардун,
Еридир оҳим ила версам инқилоб санго.

Шуои жавҳари тиғиндан умма раҳм, эй дил,
Соғинма сув верай эй ташна, бул сароб санго.

Фузулий, бошинга ул сарв соя солди бугун,
Улувви рифъат ила етмас офтоб санго.

Риштадур жисмимки, даври чарх вермиш тоб анго,
Мардуми чашмим дузар ҳардам дури сероб анго.

Сояи зулфинг шабистониндадур шамъи руҳинг,
Неча етсун қадр ила хуршиди оламтоб анго.

Дурди майтак ғарқаи хуноба кўрдим кўнглими,
Кўр, на келди бошина, кетди шароби ноб анго.

Қомати ҳам бирла бир аҳли кароматдур қошинг
Тош ўлур, албатта, гар бош эгмаса меҳроб анго.

Чашминги аҳли назар қасдина таъйин айлаян,
Нозу ғамзангдан муҳайё айламиш асбоб анго.

Терламиш рухсор ила хўблар очарлар кўнглими,
Кўр, на гулшандурки, оташдан верарлар об анго.

Силки аҳли ҳола чекмиш зоҳиди ашки риё,
Мис кибиким, сийм қадрин билдирур сиймаб анго.

Эй Фузулий, қолмамиш ғавғойи мажнундан асар
Ғолибо, афсонаи ишқинг кетурмиш хоб анго.

Ишқ атворин мусаллам айлади гардун манго,
Бунчаким, елди-югурди, етмади Мажнун манго.

Қилди мандан рафъ таклифи намози мастлик,
Солди ҳақ бир нашъаи жоми майи гулгун манго.

Боғбон, гар майл қилман сарвинга, маъзур тут,
Сарвдан якрак келур ул қомати мавзун манго.

Дўстлар, қон ёш тўкуб, қилди мани расвойи халқ
Ваҳки, душман чиқди охир дийдаи пурхун манго.

Ўлмазам, ҳар қандаким ўлсам, гирифтор ўлмадан,
Бир балодур кўз, бир офатдур дили маҳзун манго.

Эй Фузулий, новаки оҳимла олдим интиқом,
Дўна-дўна гарчи бедод этди чархи дун манго.

Ғам диёринда ажал пайки гузор этмаз манго,
Йўқ сониб ворим магарким эътибор этмаз манго.

Ёр жавр этмаз манга ағёр таълим этмадан,
Биллоҳ, ағёр айлаян эҳсони ёр этмаз манго.

Доғидир ҳар лаҳза барги айшими оҳим ели,
Хонси[1] ноҳақ зулмдурким, рўзигор этмаз манго.

Ишқ дардила хушам, тарки насиҳат эт, рафиқ,
Манки, тарёки мизожам, захр кор этмаз манго.

Чархдан ошурмадан ёдингла оҳи оташин,
Қадр эдуб гардун шарафдан зар нисор этмаз манго.

Нақди жон торожи ғамдан соқламоқ душвордур,
Ишқ то санги маломатдан хисор этмаз манго.

Ёди лаълингла Фузулий кўзлаюб роҳи адам,
Вор бир тадбири, аммо ошикор этмаз манго.

[1] Қайси маъносида.

Жониминг жавҳари ул лаъли гуҳарбора фидо,
Умриминг ҳосили ул шеваи рафтора фидо.

Дард чекмиш бошим ул холи сияҳ қурбони,
Тоб кўрмиш таним ул торраи туррора фидо.

Кўзларимдан сочилан қатраи ашким гуҳари,
Лабларингдан сочилан лўълўи шаҳвора фидо.

Чоки сийнамда ўлан қонли жигар поралари,
Маст чашмингда ўлан ғамзаи хунхора фидо.

Пора-пора дили мажруҳи паришонимдан,
Сари кўйингда кезан ҳар ита бир пора фидо.

Жону дил қайдини чекмакдан ўзим қутқардим,
Жони жононая этдим, дили дилдора фидо.

Эй Фузулий, нўла гар соҳлар эсам жони азиз,
Вақт ўлаким, ўла ул шўхи ситамкора фидо.

Ғамдан ўлдим, демадим ҳоли дили зор санго,
Эй гули тоза, раво кўрмадим озор санго.

Ич майи нобки, бағриндан эдар жумла кабоб,
Оташи ишқ ила ушшоқи жигар хор санго.

Майи гулгунда дагил наргиси мастинг акси,
Қадаҳ ўлмиш, кўз очиб ошиқи дийдор санго.

Оразинг гул-гул эдубдур майи гулгун тоби,
Ваҳки, бир гулдан очилмиш неча гулзор санго.

Боға сайр эт бу руху лаъл илаким, ғунчаву гул,
Гўстара хуни дилу дийдаи хунбор санго.

Дер эдим қоматинга сарв, вале ўзга эмиш,
Ҳаракоту равишу шеваву рафтор санго.

Эгилиб тарфи буногўшинга дарди дилими,
Ё у тоғинг дея, ё турраи дастор санго.

Ман гирифторингаму, фитнадан ўлман озод,
Ҳеч ким ўлмасин, эй шўх, гирифтор санго.

Лаъли нобинг ҳаваси бағрими қон айладигин,
Оҳким, қонли ёшим қилмади изҳор санго.

Эй Фузулий, фалакинг вор санингла назари-
Ким, ғаму меҳнатини верди наким вор санго.

Ғамзасин севдинг, кўнгил, жонинг керакмазми санго?
Тиға урдинг жисми урёнинг, керакмазми санго?

Оташин оҳимла айларсан манга таклифи боғ,
Боғбон, гулбарги хандонинг керакмазми санго?

Ела верма доғидуб ҳарён, аёқлардан кетур,
Эй пари, зулфи паришонинг керакмазми санго?

Эй камонабру, рақиба верма ғамзангдан насиб,
Ўқ отарсан тоша, пайконинг керакмазми санго?

Ёндириб жоним, жаҳонсўз этма барқи оҳими,
Осмон, хуршиди рахшонинг керакмазми санго?

Куфр зулфиндан мани манъ айламак лойиқмидур,
Сўфи, инсоф айла, имонинг керакмазми санго?

Туталимким ашк селобина йўқдур эътибор,
Эй Фузулий, чашми гирёнинг керакмазми санго?

Гарчи, эй дил, ёр учун юз верди юз меҳнат санго,
Заррача қатъи муҳаббат этмадинг, раҳмат санго.

Соқлама нақди ғами ишқини, эй жон, зоҳир эт—
Ким, верим ҳабси бадандан чиқмаға рухсат санго.

Чораи беҳбудими сўрдим муолиждан, деди:
Дард дарди ишқдур, мумкин дагил сиҳҳат санго.

Тутарам тонгла қиёматда, ҳабибим, доманинг,
Мастсан ғафлат шаробиндан, бу кун муҳлат санго.

Ишқ аҳлин оташи ҳижрона айларсан кабоб,
Дўна-дўна имтиҳон этдим, будур одат санго.

Инжидур нолам сани, ваҳ нўла гар бир тиғ ила,
Чашми жаллодинг эда эҳсон манго, миннат санго.

Санда дун кўрдим. Фузулий, майли меҳробу намоз,
Тарки ишқ этмакми истарсан, надур ният санго?

Эй бевафоки, одат ўлубдур жафо санго,
Биллоҳ жафодур, ўлма демак бевафо санго.

Гаҳ нозу, гаҳ карашмаю, гаҳ ишвадур ишинг,
Жонин севанлар ўлмаса як ошно санго.

Минг жон ўлайди кош мани дилшикастада,
То ҳар бирила бир гез ўлайдим фидо санго.

Ишқингда мутбалолиғими айб эдан сонур—
Ким, ўлмоқ ихтиёр иладур мубтало санго.

Эй дилки, ҳажра дўзмаюб, истарсан ул маҳи,
Шукр эту бу ҳола, йўқса келур бир бало санго.

Эй гул, ғамингда ашк рухи зардим этди ол,
Билдирди ўла сурати ҳолим сабо санго.

Душмаз чу шоҳ қурби, Фузулий, гадолара,
Ул шаҳдан илтифот на нисбат манго санго.

Шабки, мифтоҳи маҳи нав ўла ганжина кушо,
Қила паймонаи гардуни жавоҳирпаймо.

Гезлаюб чашмаи ҳуршид сувин кўзаи чарх
Қатра-қатра қила анжум рашаҳотин пайдо.

Лола ранг ўла шафақдан фалаки минофом,
Дишра солмиш киби акси майи гулгун мино.

Маҳи нав жомини давра кетира соқийи даҳр,
Анжуми чарха сола нашъаи таъсири ҳаво.

Ман ҳам ул руҳфизо роҳи тўкам соғараким,
Нахли ҳиммат рашаҳотиндан ола нашъу намо.

Тутар ўлсам, на ажаб, май этагин дурд сифат,
Айлаюбдур неча тупроғи бу эксир тилло.

Жом даврида, Фузулий, ўқудим май васфин:
Оташи хирмани ғам, оби ҳаёти хукамо.

Фақр мулки тахту олам тарки афсардур манго,
Шукри лиллоҳ, давлати боқий муяссардур манго.

Зулфу рухсори хаёлила надур ҳолинг, деманг,
Ўйлаямки, кечаю кундуз баробардур манго.

Ҳуру тубо васфин, эй воиз, бу кун оз айлаким,
Ҳамдам ул тубо қиёму ҳурпайкардур манго.

Орадан, эй шамъ, чиқ, бир гўша тутким, бу кеча
Базм бир хуршид талъатдан мунаввардур манго.

Верди боди субҳ бир хуршидталъат муждасин,
Шамъваш ваҳким, бу дам ўлмак муқаррардур манго.

Зоҳидо, сан қил таважжуҳ гўшаи меҳробаким,
Қиблаи тоат хами абруйи дилбардур манго.

Эй Фузулий, жамъ ўлур пайваста эл наззорама,
Асраи дашти жунун саҳройи маҳшардур манго.

Шарбати лаълингки, дерлар чашмаи ҳайвон анго,
Ул верир жон дам-бадам ушшоқау ман жон анго.

Ўқларингданким, тиконтак сончилубдур ҳар тараф,
Гулбунидур ҳам қадим, ҳар ғунча бир пайкон анго.

Холу хатдур билман ул ойинаи рухсор уза,
Ё кўзимдан акс солмиш мардуму мужгон анго.

Тутма, эй қон, дам-бадам туғён эдуб тан чокини,
Қўй, бу манзардан дами наззора қилсун жон анго.

Баҳра лўълў дишларинг васфин магар сўйлар сабо—
Ким, қулоқ тутмиш садаф ичра дури ғалтон анго.

Солди хаттинг завқини дил жона қонлар ютдируб
Тифлтакким, ўқудирлар зажр ила қуръон анго.

Эй Фузулий, ул санам афғонинга раҳм айламаз,
Тоша бенгзар бағри, таъсир айламаз афғон анго.

Ҳар замон манзур бир шўхи ситамгардур манго,
Қанда ўлсам бир бало ҳақдан муқаррардур манго.

Ул хами абруя қилсам сажда ҳар соат нўла
Қибла ила ул ҳами абру баробардур манго.

Ғам дагил жисмимда, гар санги маломат захми вор
Шаҳнаи бозор савдоям, бу зевардур манго.

Кўзда хунолуда пайконинг хаёлила хушам
Ҳар бири, гўёки, бир барги гули тардур манго.

Захмлардан минг оғиз очди адойи шукраким,
Ҳар ўқинг бир неъмати ғайри муқаррардур манго.

Ақл иршодила бўлмоқ ком мумкиндур, вале,
Доми роҳ ул ҳалқаи зулфи муанбардур манго.

Ахтари бахтим вуболин кўрки, ул маҳдан келан,
Меҳрлардур ўзгая, жавру жафолардур манго.

Эй Фузулий, манзили мақсуда етсам на ажаб?
Хидмати пири муғон иршоди раҳбардур манго.

Манимтак ҳеч ким зору паришон ўлмасин, ёраб,
Асири дарди ишқу доғи ҳижрон ўлмасин, ёраб!

Дамодам жаврлардур чекдигим бераҳм бутлардан,
Бу кофирлар асири бир мусулмон ўлмасин, ёраб!

Кўруб андишаи қатлимда ул моҳи, будур вирдим—
Ки, бу андишадан ул маҳ пушаймон ўлмасин, ёраб!

Чихормоқ этсалар тандан чекиб пайконин ул сарвинг
Чихон ўлсун дили мажруҳ, пайкон ўлмасун, ёраб.

Жафою жавр ила мўътодам, онларсиз нўлур ҳолим?
Жафосина ҳаду жаврина поён ўлмасин, ёраб!

Деманким, адли йўқ, ё зулми чўх ҳар ҳол ила ўлса,
Кўнгил тахтина андан ғайри султон ўлмасин, ёраб!

Фузулий бўлди ганжи офият майхона кунжида,
Муборак мулкдур ул мулк, вайрон ўлмасин, ёраб!

Эй новаки шавқинг сипари сийнаи аҳбоб,
Зулфинг хами арбоби вафо сайдина қуллоб.

Меҳробда шакли ҳами абруйи латифинг,
Вожиб бу жиҳатдан қамуя саждаи меҳроб.

Сўзим дер эдим шамъ санго айлая равшан,
Наззораи рухсорингга йўқ шамъда ҳам тоб.

Хуршид жамолиндан ул ой солди ниқобин,
Субҳ ўлди, дур, эй бахт, надур мунча шакархоб?

Дун субҳ етурдим фалака сели сиришким,
Ғарқ этди фалак узра ўлан анжуму гирдоб.

Соқий, магар ул лаъл сўзин дер майи ноба—
Ким, душди аёғина, алин ўпди майи ноб?!

Жамъияти асбоба кўнгил верма, Фузулий—
Ким, тафриқадур хотира жамъияти асбоб.

Субҳ чекмиш чарха, чолмиш тоша тиғин офтоб,
Зоҳир этмиш ул маҳи даллока айни интисоб.

Дам-бадам тахрики тиғиндан бўлур бошлар сафо,
Уйлаким, сув мавж уруб, зоҳир қилур ҳар дам ҳубоб.

Ҳар сари мўйимда бир бош ўлса мўйи сар киби
Кесса ворин, тиғи хунрезиндан этман ижтиноб.

Кашфи асрори маломат жавҳари тиғиндадир—
Ким, олур бошлардаги савдо жамолиндан ниқоб.

Ғуссасиндан бошиминг қил киби инжилмиш таним—
Ким, танимда тиғи ўртосинда бошимдур ҳижоб.

Тиғи чобук сайрина оҳуйи Чин дерсам нўла,
Сайри қилдиқча тўкар саҳройи Чина мушкиноб.

Мўйи жўлидамла тиғиндан умидим кесмазам,
Эй Фузулий, холи ўлмаз барқи ломеъдан саҳоб.

Субҳ солиб моҳи рухингдан ниқоб,
Чиқки, тамошая чиқар офитоб.

Риштаи жоним етар, эт бир гиреҳ,
Солма сари зулфи сумансоя тоб.

Маст чиқиб, солма назар ҳар ёнго,
Кўрма равоким, ўла олам хароб.

Кесма назар жониби ушшоқдан
Нолаи дил сўздан эт ижтиноб.

Шомълар анжум сонирам субҳатак
Эй шаби ҳажринг манга рўзи ҳисоб.

Дўзаха кирмаз ситамингдан ёнон
Қобили жаннат дагил аҳли азоб.

Солди оёқдан ғами олам мани,
Вер манга ғам дафъина, соқи, шароб!

Раҳм қил афтодаларинг ҳолина,
Ҳеч керакмазми санго бир савоб?

Ёр савол этсаки,—«ҳолинг надур?»
Хаста Фузулий на верурсан жавоб.

Ғолибо, бир аҳли дил тупроғидир дурди шароб—
Ким, қилиб ҳурмат, бинолар тутмиш устинда хубоб.

Барқу борон сонмаким, кўрдикда оҳу ашкими,
Билмазам намдур маним, оғлар манго ёнар саҳоб.

Эй сўран ҳолим, бу истиғно саволиндан на суд?
Ҳолим айларсан савол, аммо эшитмазсан жавоб.

Дашти ғамда хоки қабрим узра сарви гирдибод
Чекса бош ул сарвдан сув кесма, эй сели сароб.

Етмаюб васлина сан Лайливашинг бир умрдур,
Ман киби Мажнун ўлуб саҳроя душмиш офтоб.

Ул бут абрусин қўйиб, меҳроба дўндармам юзим,
Қўй мани, зоҳид, манго чўх верма тангричун азоб.

Нақди умринг бир санам ишқинда сарф этдинг тамом,
Эй Фузулий, оҳ агар сандан сўралса бу ҳисоб.

Қилса вաслинг шомими субҳа баробар, йўқ ажаб,
Расмдур фасли баҳор ўлмоқ баробар рўзу шаб.

Кунки, соянг душдиги ердан дурар бир важҳи вор
Келса оли қадрлар, фақр аҳли дурмақдур адаб.

Ўлмадан майхонаи ишқингда масти жоми завқ,
Дузмади базми фалакда Зуҳра қонуни тараб.

Жаннати васлингдур ул мақсадки, имон аҳлина
Қилса ҳақ рўзи жаҳаннам оташи, улдур сабаб.

Ғолибо, мақсад висолингдурки, дун кун тинмаюб,
Чарх саргардон кезар, билмас надур ранжу тааб.

Бастаи занжири зулфингдур насими тар мизож,
Ташнаи жоми висолингдур муҳити хушк лаб.

Қилма файзи неъмати васлинг Фузулийдан дариғ,
Йўқдур ўзга мақсади сандан, сани айлар талаб.

Сан юзингдан олами равшан қилиб солдинг ниқоб,
Ёзия[1] солисин бу кундан бўйла нурин офтоб.

Сан на нури поксан, эй мазҳари сунъи илоҳ—
Ким, олур шамъи руҳингдан нур меҳру моҳитоб.

Акси рўйинг сувя солмиш соя, зулфинг тупроға,
Анбар этмиш тупроғинг один, сувинг исмин гулоб.

Елда бўлмиш бўйи зулфинг, сувда акси оразинг—
Ким, ели бағрина босиб, сувя кўз дикмиш ҳубоб.

Лаългун майдур алингда соғари симин ила
Ё нигини лаълдур рашки лабингдан ўлди об.

Килки қудрат лавҳи сийнамда сани қилмиш рақам,
Айлаюб маҳбублар мажмуасиндан интиҳоб.

Эй Фузулий, ҳар амал қилсанг хатодур ғайри ишқ,
Бу дурур ман билдигим: «Валлоҳу аълам бис-савоб»[2].

[1] Саҳрога.
[2] Маъноси: Тўғрисини худо ҳам яхши билади.

Кўҳкан Ширина ўз нақшин чекиб вермиш фириб,
Кўр на жоҳилдур, йўнар тошдан ўзичун бир рақиб.

Қошларинг ёйи бир ўқ лутф айламиш ҳар ошиқа
Ман ҳам андан айларам бир ўқ таманно, ё насиб.

Тўтиёйи хоки пойинг файзина йўл бўлмасам,
Нури чашмим айб қилма, кўр ўлур дерлар ғариб.

Музтарибдур чораи дардимда, ваҳким, билмаюб
Бир давосиз дарда ўғротмиш ўзин мискин табиб.

Барқи оҳимдан эвим ҳар гўша бўлмиш рахналар,
Кел, кўр, эй гулким, гирифтори қафасдур андалиб.

Эй манга сабр эт деян, ҳоли дилимдан бехабар,
Ишқ ўлан ерда недур ором ё найлар шакиб?

Эй Фузулий, инжима, сандан тағофил қилса ёр,
Расмидурким гўстара аҳбоба истиғно ҳабиб.

Улки ҳар соат куларди чашми гирёним кўруб,
Оғлар ўлди ҳолима бераҳм жононим кўруб.

Айлаян таъйини ажзойи мудово дардима,
Тарк этиб, жамъ этмади ҳоли паришоним кўруб.

Лоларухлар кўксиминг чокина қилмазлар назар,
Ҳеч бир раҳм айламазлар доғи пинҳоним кўруб.

Тут кўзин, эй дуди дил, чархингки, даврин тарк эдуб
Қолмасин ҳайратда чашми гавҳарафшоним кўриб.

Партави хуршид сонманг, ердаким, даври фалак
Ера урмиш офтобин моҳи тобоним кўруб.

Сувда акси сарв сонмангким, қўпориб, боғибон
Сувя солмиш сарвини, сарви хиромоним кўруб.

Эй Фузулий, билки ул гул оразин кўрмиш дагил,
Кимки таън айлар маним чоки гирибоним кўруб.

Рўзгорим бўлди даврони фалакдан инқилоб,
Қон ичар ўлдим, аёғин чекди базмимдан шароб.

Шўълаи оҳ ила ёндирдим дили саргаштайи
Бир ўд ўлдим, чиркинан чеврамда ўлмазми кабоб,

Лаълинг ила бода баҳс этмиш, зиҳи гумроҳлиқ,
Ўлди вожиб айламак ул беадабдан ижтиноб.

Вермаз ўлди йўл висола печи зулфинг, оҳким,
Риштаи тадбирдан даврони кажрав очди тоб.

Ўлмади ул моҳа равшан ёндиғим ҳижрон куни,
Ёндиғим шаб то саҳар шамъинг на билсин офтоб.

Кўзки пайконин хаёлила сочар ҳарён сиришк
Бир садафдур, қатраи борони айлар дурри ноб.

Ўлди абри дуди оҳим пардаи рухсори моҳ,
Оҳким, олмас жамолиндан ҳануз ул маҳ ниқоб.

Кесмади мандан сари қўйинда озорин рақиб,
Эй Фузулий, неша жаннат ичра йўқ дерлар азоб.

Дарди ишқим дафъина заҳмат чекар доим табиб,
Шукрким ўлмиш анго заҳмат, менго роҳат насиб.

Бир забондур шарҳи ғам тақририна ҳар барги гул
Айламаз беҳуда гул кўрдикда афғон андалиб.

Билса завқим васлдан фурқатда афзун ўлдиғин,
Васлдан манъим раво кўрмазди рашкиндан рақиб.

Таъни ғафлатдур пари талъатлара изҳори ҳол,
Сонмаким, аҳбоб ҳолиндан ўлур ғофил ҳабиб.

Оҳ билмам найлайим, қуртулмоқ ўлмаз қайддан,
Ман ҳарифи сода дил, ҳўблар жамоли дилфириб.

Шамъ қурбила тафохир қилма, эй парвонаким,
Хирмани умринг куяр барги фанодан анқариб.

Нўла оғларса, Фузулий, равзаи кўйинг онгиб
Ложарам гирён ўлур қилғоч ватан ёдин ғариб.

Пойибанд ўлдим сари зулфи паришонинг кўруб,
Нутқдан душдим лаби лаъли дурафшонинг кўруб.

Ўда ёқдим шамъваш жоним боқиб рухсоринга
Чарха чекдим дуди дил сарви хиромонинг кўруб.

Кездирир ҳарён кўзим ашк ичра бағрим порасин
Хилъати гулгун ила рахш узра жавлонинг кўруб.

Бир замон чекмазки, дил тиғингдан ўлмаз чок-чок,
Очилур ҳардам тутилмиш кўнглим эҳсонинг кўруб.

Кўнглими танҳолиқ айларди паришон сийнада
Ўлмасайди жамъ ҳар ёнинда пайконинг кўруб.

Банду зиндони ғаму меҳнатдан ўлмишдим халос,
Оҳким, душдим яна зулфу занахдонинг кўруб.

Эй Фузулий, бунчаким тутдинг ниҳон ҳоли дилинг,
Оқибат фаҳм этди эл чоки гирибонинг кўруб.

Ғайра айлар бесабаб минг илтифот ул нўшлаб,
Илтифот этмаз манга мутлақ, надур билмам сабаб.

Жавр ўлур одат ғазаб вақти, на одатдур буким,
Жаврин оз айлар манга ул тундхў қилғач ғазаб.

Нўла ғамзанг фикри душдиса дили сўзонима
Золиминг гар ўлса оташ манзили ўлмас ажаб.

Дам-бадам гар душса кўздан дурри ашким важҳи вор
Ёш ушоқлардур етим, онларда йўқ расми адаб.

Жаври кўнглимдур чекан, кўздур кўран рухсоринги
Оллоҳ, оллоҳ, ком олон кимдир, чекан кимдур тааб.

Ёр бедод айламаз ушшоқ фарёд этмадан
Ҳар неча рўзи муқаддар ўлса вожибдур талаб.

Мутриб, оғлатма сурудингла Фузулий хастани,
Сели ашкиндан сақин, қўпмоя бунёди тараб.

Васлинг манга ҳаёт верир, фурқатинг мамот,
Субҳона холиқан ҳалақал мовта вал-ҳаёт[1].

Ҳижронинга таҳаммул эдан васлинги билур
Тубо лиман йусоидуҳуссабру вас-сабот[2].

Меҳрингдур иқтинои мақосид василаси,
Мошоа ман арода биҳил-фавза ван-нажот[3].

Тўкмиш риёзи табъима борони шавқинги,
Ман анзалал миёҳа ва аҳё биҳан-набот[4].

Ҳақ офариниша сабаб этди вужудинги,
Авжабта биз—зуҳури зуҳурал-муқавванот[5].

Ийзад сарири ҳусна сани қилди подишоҳ,
Аъло камола зотика фи-аҳсанинс-сифот[6].

Қилдинг адойи наът, Фузулий, тамом қил:
Камилҳу бис-саломи ва таммимҳу бис-салот[7].

Маъноси:
[1] Мани яратган пок ва муқаддасдур, у ўлимни ва ҳаётни яратган.
[2] Чидамли ва сабрли одам хушбахтдур.
[3] Ҳар ким истаса унинг билан ноилият ва нажот топар
[4] Ёмғир ёғдириб, экинларни тирилтирган.
[5] Зуҳуринг билан борлиқнинг пайдо бўлишига сабаб бўлдинг.
[6] Зотининг камолини гўзал сифатлар билан юксалтирди.
[7] Салом билан тамомла, дуо билан тугат.

Юру етир манга, эй сими ашк, бедод эт,
Гар оқча била олинмиш қул эсам озод эт!

Йитирма итлари овозининг кўнгил завқин,
Етар қаро кечалар, ҳарза-ҳарза фарёд эт!

Хароб ўлан кўнгил, эй бут, санинг мақомингдур,
Тағофил айлама, бир қоч тош ила обод эт!

Эшитмадингми, кўнгил, ишқ мушкул ўлдуғини
Санго бу мушкул иши ким дедики бунёд эт!

Хилофи одата чўқ ўлма, эй пари, мойил,
Етар фусун ила тасхири одамизод эт!

Сабо, асирлари қасдин айламиш ул гул,
Бизи ҳам анда агар душса фурсатинг ёд эт!

Фузулий, истар эсанг издиёди рутбаи фазл
Диёри Рум кузат, тарки хоки Бағдод эт!

Акси рухсоринг ила ўлди музайян миръот,
Бадани мурдая файзи назаринг верди ҳаёт.

Бенгзадардим қадди мавзунингга филжумла агар,
Жон ичинда алиф этсайди қабули ҳаракот.

Хат бу мазмун иладур тарфи занахдонингда—
Ки, бу зиндонинг асирина йўқ уммиди нажот.

Кокилинг қилди муқаррар манга саргашталиги,
Демасин кимсаки, вор гардиши гардуна сабот.

Ғамза пайконин эдар ошиқа чашминг садақа,
Уйлаким, мардуми мунъим вера муҳтожа закот.

Офарин жавҳари мақбулингаким, оламда
Мумкин ўлмаз бу сифот илаки, сансан бир зот.

Эй Фузулий, вараъу зуҳд ила мўътод ўлдинг,
Билмадинг ҳолингни, беҳуда кечурдинг авқот.

Эй асири дарди ғам, бир гўшаи майхона тут!
Тутма зуҳҳодинг мухолиф пандини, паймона тут.

Дишладимса лаълинг, эй қоним тўкан, қаҳр айлама,
Тутки, қон этдим, адолат айла, қони қона тут!

Чиркинуркан бошинга шамъи руҳингдан жоними,
Манъ қилма, они ҳам ул шамъа бир парвона тут!

Гар санга афғоними беҳуда дерса муддаи,
Ул сўза тутма қулоқ, ман чекдигим афғона тут!

Тутмазам занжири зулфи таркин, эй носиҳ, мани-
Хоҳ бир оқил хаёл эт, хоҳ бир девона тут!

Эй ўлуб султон, деян дунёда мандан ғайри йўқ,
Сан ўзинг бир чуғз бил, дунёни бир вайрона тут!

Эй Фузулий, даҳр золининг фирибиндан сақин,
Ўлма ғофил, эр каби тебран, ишинг мардона тут!

Баҳри ишқа душдинг, эй дил, завқи дунёни унут,
Болиғ ўлдинг, кел раҳимдан ичдигинг қони унут!

Верди риҳлатдан хабар мўйи сафиду рўйи зард,
Чеҳраи гулгун ила зулфи паришони унут!

Чек надоматдан кўка дуди дилинг, тўк қонли ёш,
Сарви нозин таркин эт, гулбарги хандони унут!

Кўр, ғанимат фақр мулкинда гадолиқ шевасин,
Эътибори мансабу даргоҳи султони унут!

Чекма олам қайдини, эй сарбаланди фақр ўлан,
Салтанат тахтина ирдинг, банду зиндони унут!

Лавҳи хотир сурати жонона қил ойинадор,
Они ёд эт, ҳар наким ёдингдадур, они унут!

Маъсият дарсинг етар, такрор қил, дўндир варақ,
Ўзга ҳарфин машқин эт, ул дарси унвони унут!

Эй Фузулий, чек маломат раҳгузориндан қадам,
Лаҳза-лаҳза чекдигинг беҳуда афғони унут!

Тилисми ганж учун минг исми аъзам ёд тутдинг, тут,
Тилисми синдириб, ганжи тўкиб, исми унутдинг, тут!

Тўкиб май, жоми май тутмоқ таманносин чиқар бошдан,
Ўкуш қонлар тўкуб оламда чўқ хуноба ютдинг, тут!

Шароби ноб завқиндан на ҳосил чун дагил боқий,
Риёзи умра минг тез сув вериб, охир қурутдинг, тут!

Чу не Жамшид бўлмишдур бақо кайфиятин, не Жам
Бу базм ичра Жаму Жамшид алиндан жом тутдинг, тут!

Фузулий, қил қиёс ҳолинг аҳли дахр ҳолиндан,
Қимору макру. тазвиру ҳиял аҳлиндан ўтдинг, тут!

Мурда жисмим илтифотингдан бўлур ҳардам ҳаёт,
Ўлурам гар қилмасанг ҳардам манга бир илтифот.

Ёза билмаз лабларинг васфин тамоми умрда,
Оби ҳайвон верса Хизра килку зулматдан давот.

Ман фақирам, сан ғани, вергил закоти ҳуснким,
Шаръ ичинда ҳам мангодур ҳам санго вожиб закот.

Кўрмайинча ҳуснинги имона келмаз ошиқинг,
Юз паямбар жамъ ўлуб гўстарсалар минг мўъжизот.

Мазҳари осори қудратдур вужуди комилинг,
Файзи фитратдан ғараз сансан, туфайлинг коинот.

Жавҳари зотингдадур мажмуъи авсофи камол,
Бу сифот илаки, сансан, қандадур бир пок зот?

Ишқа то душдинг, Фузулий, чекмадинг дунё ғамин;
Билки, қайди ишқ эмиш доми тааллуқдан нажот.

Сабо, ағёрдан пинҳон, ғамим дилдора изҳор эт,
Хабарсиз ёрими ҳоли харобимдан хабардор эт!

Кетур ёдим анинг ёнинда гар кўрсангки, қаҳр айлар,
Хамуш ўлма яна дашном тақрибила такрор эт!

Кўнгил ғам кунларин танҳо кечурма, иста бир ҳамдам
Ажал ҳобиндан, афғонлар чекуб, Мажнуни бедор эт!

Чу йўқ ишқ оташи бир шўъла чекса тоқатинг, эй най,
Бош оғритма, дами ишқ урма, онжақ нолаи зор эт!

Мани рашк ўдина парвонатак, эй шамъ, ёндирма,
Етар, хуршиди рухсоринг чироғи базми ағёр эт!

Гирифтори ғами ишқ ўлали озодаи даҳрам,
Ғами ишқа мани бундан батар, ёраб, гирифтор эт!

Фузулий, боқмоқ ўлур ул гунаш ёдила хуршида,
На важҳ иланким, ўлса кун кечар фикри шабитор эт!

Хатти рухсоринг эдар лутфда райҳон ила баҳс,
Ҳусни суратда жамолинг гули хандон ила баҳс.

Жаннати кўйинга зуҳд аҳли муносиб десалар,
На муносибки, қилам бир неча нодон ила баҳс.

Юзинга дурмасун ойина уруб лофи сафо,
На раво маҳ қила хуршиди дурахшон ила баҳс.

Гарчи шамшодда чўқ лофи латофат вордур,
Йўрулур айласа ул сарви хиромон ила баҳс.

Қилса жон лаълинг илан файз етурмак баҳсин,
Жониби лаълини тут, эй кўнгил, эт жон ила баҳс.

Душар ўз шамъ дилина бу сабабдинки, қилур
Дил узодиб кечалар ул маҳи тобон ила баҳс.

Сифати ҳуснинг эдар, хаста Фузулий, на ажаб,
Ҳусни гуфторда гар айласа Ҳассон ила баҳс.

Жаҳон ичра ҳар фитнаким, ўлса ҳодис,
Анга сарви қаддингдур албатта боис.

Мадорисда таҳқиқи мўйи миёнинг,
Дақойиқдан ўртоя солмиш мабоҳис.

Муваҳҳидлара қилма инкор, зоҳид,
Майи ваҳдати сонма уммул хабоис[1].

Икки дийдасиз олама Юсуфу сан,
Сиза йўқ жаҳон ичра имкони солис.

Манга жамъ ўлур қандаким вор, бир ғам,
Манам мулки ғам ичра Мажнуна ворис.

Тўкуб ашк кўйингда, васлинг дилар дил,
Сочар нафъ учун дона тупроға ҳорис.

Узору лабинг васфин айлар Фузулий,
Анга ҳам муфассир дерам ҳам муҳаддис.

[1] Уммул баоис — ёмонликлар онаси.

Эй ғубори қадаминг арши барин бошина тож,
Шарафи зотинга аднойи маротиб меърож.

Мунтаҳо шаръина адёни тамомийи русул,
Баҳрсан, соири арбоби рисолат амвож.

Хозини ганжи шафоат сани қилмиш ийзад,
Ҳеч ким йўққи, санга ўлмая охир муҳтож.

Суннатинг мағфират асбобина минҳожи ҳусул,
Тоатинг маъсият амрозина тадбири илож.

Ҳалқа тақлиди сулукинг сабаби ҳусни маош,
Мулки тағйир тарийқинг асари сўъи мизож.

Қоим ўлмазди низому насақи асли вужуд,
Вермасайдинг асари адл ила дунёя ривож.

Шукрлиллоҳки, Фузулийни эдуб доҳили файз,
Рағбатинг доираи хавфдан этмиш ихрож.

Жон чиқар тандан кўнгил зикри лаби ёр айлагач,
Тан бўлур жон янгладан ул лафзи такрор айлагач.

Қилма, эй афғон, кўзин бедор, масти хоб экан,
Ўлмая бир фитна пайдо ўла, бедор айлагач.

Суҳбатимдан ор эдиб, эй гул, мани тарк этмаким,
Гул ўлур афсурда тарки суҳбати хор айлагач.

Ворими фикри даҳонингла йўқ этдимким, қазо
Бўйла амр этмиш манга йўқдан мани вор айлагач.

Арзи рухсор эт букун, эй маҳ, ким ўлсун кўкда кун,
Ўйлаким анжум ўлур, кун арзи рухсор айлагач.

Ҳар забон бир тиғдур, гўё Зулайхо қатлина,
Юсуфи олмоқда аҳли ишқ бозор айлагач.

Нолаи зорим, Фузулий, хуш келур ул гулруха,
Очилур гул кўнгли булбул нолаи зор айлагач.

Кўнглим очилур зулфи паришонинги кўргач,
Нутқим тутулур ғунчаи хандонинги кўргач.

Боқдуқча санга қон сочилур дийдаларимдан,
Бағрим дилинур новаки мужгонинги кўргач.

Раънолиқ ила қомати шамшоди қилан ёд
Ўлмазми хижил сарви хиромонинги кўргач.

Чўқ ишқа ҳавас эдани кўрдимки, ҳавосин
Тарк этди санинг ошиқи нолонинги кўргач.

Кофирки, дагил мўътарифи нори жаҳаннам,
Иймона келур оташи ҳижронинги кўргач.

Нозиклик ила ғунчаи хандони эдан ёд,
Этмазми ҳаё лаъли дурафшонинги кўргач.

Сан ҳоли дилинг сўйламасанг нўла, Фузулий,
Эл фаҳм қилур чоки гирибонинги кўргач.

Мунҳарифдур, соқиё, андуҳи даврондан мизож,
Бода тутким, иллати андуҳа ғафлатдур илож.

Фақр мулкин тут гар истиғнода истарсан камол,
Салтанатдан кечким, ул водида чўқдур эҳтиёж.

Чекма тахту тож қайдин, бесаруполиқ кузат —
Ким, аёға банддур тахту балодур боша тож.

Бир пари зулфин тутуб ҳолиндан олсанг коми дил,
Тутки, чин мулкини тутдинг, ҳинддан олдинг хирож.

Тарку тажрид ихтиёр этким, диёри ишқда
Фақр бозорина асбоби фанодандур ривож.

Нақши зойилдур умури даҳра қилма эътибор,
Ўлса ҳосил фақрдан ҳузну ғинодан ибтиҳож.

Эй Фузулий, ман маломат мулкининг султониям,
Барқи оҳим тожи зар, сими сиришким тахти оч.

Ўлур қаддим дуто ишқинг йўлида ҳар бало кўргач,
Тарийқ аҳлина одатдур тавозеъ ошино кўргач.

Ниҳон ишқими маълум этса олам дуд оҳимдан,
Ажаб йўқким, гумони ганж эдар халқ аждаҳо кўргач,

Фузун ўлдиқча ишқим гарм ўлур ашким кўзим ичра,
Агарчи сув бурудат касбини айлар ҳаво кўргач.

Ўқунг ҳар лаҳзаким, жоним дилар, кўнглим қилар афғон,
Ба айни ўйлаким, фарёд эдар итлар гадо кўргач.

Ривожи нақд нақши сиккадандур нўла қадр этса,
Манга эл жисми урёнимда нақши бўрё кўргач.

Мани дарвиша эл ҳам жавр эдар, сан жавр қилдиқча-
Ким, айлар зулм манъи, подшоҳим, сан раво кўргач.

Фузулийни ёшур, эй заъф, маҳвашлар жафосиндан—
Ки, маҳвашлар қилурлар минг жафо бир мубтало кўргач.

Эй кўнгил, ёри иста, жондан кеч,
Сари кўйин кузат, жаҳондан кеч!

Ё тамаъ кес ҳаёт завқиндан,
Ё лаби лаъли дилситондан кеч!

Мулки тажриддур фароғат уйи,
Тарки мол айла, хонумондан кеч!

Ломакон сайрининг азиматин эт!
Бу хароб ўлажоқ макондан кеч!

Эътибор этма мулки дунёя,
Эътибори улувви шондан кеч!

Аҳли дунёнинг ўлмаз охирати,
Гар буни истар эсанг ондан кеч!

Масканинг базмгоҳи ваҳдатдур,
Эй Фузулий, бу хокдондан кеч!

Гар дагил бир моҳ меҳрила манимтак зор субҳ,
Бошин очиб неша ҳар кун ёқасин йиртор субҳ.

Кун дагил ҳар кун бир ой меҳрила кўксин чок эдуб,
Тоза-тоза доғлардурким, қилур изҳор субҳ.

Тиғи хуршид ила рафъ ўлса еридурким, мудом
Ёндириб парвонаи шамъа верур озор субҳ.

Субҳи шому шоми субҳ ўлмиш манам оламдаким,
Шом шамъи базм ўлуб, айрилди мандан ёр субҳ.

Гар на ошиқдурки, бир хуршид васлин бўлмаға,
Сарф эдар ҳар лаҳза минг-минг лўълўи шаҳвор субҳ.

Ишқда содиқлик изҳор этди доғин кўрсатиб,
Ғолибо дерларди козиб, қилди андан ор субҳ.

Ҳажр шоминда ғам этмишди Фузулий қасди жон,
Ўлмасайди марҳаматдан дам уруб ғамхор субҳ.

Агар мурод эса вермак сафойи жавҳари руҳ,
Фалак мисоли юрит соғари шароби сабуҳ.

Буюрма тавба манга ул шаробдан, носиҳ —
Ки, кўрса они тутар жазм тарки тавба насуҳ.

Ҳужуми ғамда манга они этди завраҳи май —
Ким, этмади они тўфон ўланда киштийи Нуҳ.

Мудом чашмими қон тўлдирур хаданги ғаминг,
Юво бошимда тутан қушлари эдуб мажруҳ.

Дил ўлди доғи фироқинг-ла шарҳа-шарҳа, вале
На суд чун санга ўлмади ҳоли дил машруҳ.

Танимда сончилу новакларингла шодамким,
Дари бало бу калид иладур манга мафтуҳ.

Фузулий ўлди белинг фикри ила мўй мисол,
Ҳануз бўлмади ул сирра эҳтимол вузуҳ.

Хонси[1] моҳинг, билмазам меҳрила ўлмиш зор субҳ,
Ҳар кун айлар ҳалқа бир доғи ниҳон изҳор субҳ.

Ботди анжум, чиқди кун, ё бир асири ишқдур,
Тўкди дурри ашки, чекди оҳи оташбор субҳ.

Нўла гар, амвота иҳё верса субҳинг дамлари,
Зикри лаълингдурким, айлар дам-бадам такрор субҳ.

Бир мусаввирдурки, заррин килк ила ҳар кун чекар,
Сафҳаий гардуна нақши орази дилдор субҳ.

Мужда бир хуршиддан вермиш магар боди саҳар-
Ким, нисор айлар анга, юз минг дури шаҳвор субҳ.

Ошиқи содиқдур, изҳори ғам айлар ҳар саҳар,
Оҳ ила халқи юхусиндан қилур бедор субҳ.

Эй Фузулий, шоми ғам анжомина йўқдур умид,
Бир тасаллидур санга ул сўзки дерлар, вор субҳ.

[1] Қайси. Боку нусхасида қонси.

Ул мушк бу ғазола ихлосим айла возиҳ,
Баллиғ сабо саломан мискийятар равойиҳ[1].

Ўлғоч ҳабиба восил биздан ҳам ўлма ғофил,
Лотақтаир — расоил, лотактумис — сароир[2].

Юзда сиришк қони, сўйлар ғами ниҳони,
Қад тазҳиру маони бил хатти фил лавоиҳ[3].

Ман мубталои ҳижрон, мандан йироқ жонон,
Вал-умри кайфа макон мислур риёҳи ройиҳ[4].

Ишқин, Фузулийи зор, тарк этмак ўлди душвор,
Ё орифан бимо сор лотуксирин насойиҳ[5].

Маънолари:
1 Эй саҳар ели мендан хушбўй салом етказ.
2 Хатларингни мендан аяма, юрагингдагини мендан яширма
3 Маънолар тахта устида хат билан зоҳир бўлади.
4 Умр қай аҳволда бўлса бўлсин, барибир шамол каби эсиб ўтади.
5 Эй бўлиб ўтган нарсаларни билган киши, кўп насиҳат қилма.

Кимсада рухсорингга тоқати наззора йўх,
Ошиқи ўлдирди шавқ, бир назара чора йўх.

Бағри бутунлар манга таъна эдарлар мудом,
Ҳолими шарҳ этмага бир жигари пора йўх.

Йиғди бошима дахр ғамин, найласин,
Бодияи ишқда ман киби овора йўх.

Дахрда ҳамто санга вор парируҳ десам,
Вор, гўзал чўқ, вале сан киби хунхора йўх.

Кўзда кезиб чиркинур қатраи ашким мудом,
Қатраи ашким киби чархда сайёра йўх.

Чок кўруб кўксими қилма иложим, табиб,
Зоеъ ўлур марҳаминг, манда битар ёра йўх.

Зорлиғим ишқдан вор, Фузулий, вале,
Ул маҳи бемеҳрдан раҳм мани зора йўх.

Нўла гар қучса миёнинг камари зар густох,
Кетуруб чўқлари ўртая зар, айлар густох.

Хоки соғар Жамъу Жамшиддур, эй пири муғон,
Хабар эт соқияким, тутмая соғар густоҳ!

Рашк ўдила ёқилур риштаи жонимки, нечун
Тегар ул ораза гисуйи муанбар густох.

Равзанингдан қўмаким, кун душа хилватгоҳинга,
Ҳарами шоҳа на лойиқ гира чокар густох.

Соҳла, эй ашк, адаб кетма сари кўйина чўқ —
Ки, душар кўздану юздан сурилур ҳар густох.

Ҳавасим бодаи гулгуна бу уммид иладур-
Ким, ўлам масту тутам домани дилбар густох.

Бенгзадурсан ўзинги итларина ҳар соат,
Эй Фузулий, ўла билмаз санга бенгзар густоҳ.

Ранги рўйингдан дам урмиш соғари саҳбоя бох,
Офтоб ила қилур даъво, тутулмиш оя бох!

Шамъ бошиндан чиқармиш дуд шавқи кокилинг,
Бўйла кўтоҳ умр ила бошингдаги савдоя боҳ!

Эй саломат аҳли, ул рухсора бохма зинҳор!
Эътироз айла маломатдан, мани расовя бох!

Билди ишқинда намад пўш ўлдиғим ойинатак,
Раҳм эдуб ҳаргиз манга бохмаз, бу истиғноя бох!

Сийнами чок айла, кўр дил изтиробин ишқдан,
Равзан оч, ҳардам ҳаводам мавж уран дарёя бох!

Эй деянким, шамъи иқболинг ва юздан тийрадур?
Соя солмиш оя ул гисуйи амбарсоя бох.

Эй Фузулий, ҳар неча манъ айласа носиҳ сани,
Бохма онинг қавлина, бир сурати зебоя бох!

Лабларингтак лаълу лафзингтак дури шаҳвор йўх,
Лаълу гавҳар чўҳ, лабингтак лаъли гавҳарбор йўх.

Сандан этмам дод: «Жавринг вор, лутфинг йўх» деюб
Масти завқи шавқингам, бирдур ёнимда вор йўх.

Кима изҳор айлайим билмам бу пинҳон дардими,
Вор юз минг дарди пинҳон, қудрати изҳор йўх.

Давр сармасти шароби ғафлат этмиш олами,
Мунча сармастинг тамошосина бир ҳушёр йўх.

Халқи мадҳуш айламиш хоби шаби тули амал,
Субҳ таҳқиқи аломотина бир бедор йўх.

Сурати зебо санамлар йўқ деман бутхонада,
Вор чўқ, аммо санга бенгзар бути хунхор йўх.

Эй Фузулий, саҳлдур ҳар ғамки, ғамхори ўла,
Ғам будурким, манда минг ғам вор, бир ғамхор йўх.

Гармдур шому саҳар меҳрингда чархи ложуворд,
Гаҳ сиришки ол эдар изҳору гоҳ рухсори зард.

Субҳа бенгзар ошиқи содиқ демак оламдаким,
Бир нафас кечмазки, чекмаз сўзи дилдан оҳи сард.

Яхши сонма, эй кўнгил, аҳли хирад атворини,
Ўла ғофил, ишқ дардиндан ямон ўлмаз бу дард.

Мумкин ўлдуқча фалак мансубасиндан қил ҳазар
Нешаким, холи дагил бедод нақшиндан бу нард.

Зулмати ғам изтиробин чекмаз ул озодаким,
Ҳар тааллуқдан ўла хуршидтак оламда фард.

Эй Фузулий, кесма ул маҳваш висолиндан умид,
Сабр қилким, давр даврони дагил беҳуда гард.

Ноладандур най киби овозаи ишқим баланд,
Нола таркин қилмазам найтак кесилсам банд-банд.

Қил мадад, эй бахт, йўқса коми дил мумкин дагил,
Бўйлаким, ул дилрабо бедарддир, ман дардманд.

Доғлардур ўтли кўксимдан қароси қўпмомиш,
Ё саботи ишқ учун ўд узра бир неча сипанд.

Очилур кўнглим гаҳиким, гиряи талхим кўруб,
Очар ул гулрух табассум бирла лаъли нўшханд.

Хоки роҳингдан мани қолдира билмаз соятак,
Қилса гардун офтобинг ҳар шуоин бир каманд.

Жом тут дер, соқийи гулчеҳра, зоҳид, тарки жом,
Эй кўнгил, фикр айла, кўрким, хонсидур тутмоли панд.

Эй Фузулий, сурати фақрин қабули дўстдур,
Ҳеч дарвиши санингтак кўрмадим султонписанд.

Кўз хатингдан мардумин маҳв этмадан бўлмаз мурод,
Зоеъ айлар хуснинги хаттинг савод узра савод.

Ўла билмаз чини зулфингдан жудо кўз мардуми,
Жори ўлмишдир бу одат туррасиз ўлмаз мидод.

Кўнглинг оҳимдан тараҳҳум суратинг гўстарди, лек,
Мавждан сув нақшина чўқ этмак ўлмаз эътимод.

Ашку оҳим нафрати қатъ этди элдан улфатим,
Чиркинан даврамда ё гирдобдур ё гирдибод.

Кечди тандан ўқларинг, танҳо қолиб дил, дам-бадам
Нолалар айлар, кечан ҳамдамларин этдикча ёд.

Чоки сийнамдан кўнгил чиқдикча шод ўлсам нўла,
Ўйла офатдан яқосин қурторон ўлмазми шод?

Шеваи шамшод қаддинг кўрса айлар боғбон.
Эътидоли сарвдан албатта салби эътиқод.

Мардумин мавҳ этмадан ўлмаз хатингдан дийда шод,
Бўлмоқ ўлмаз завқ хатлардан очилмадан савод.

Қўйма ноқис аҳли дард ичра Фузулийни, табиб,
Айла бир дармонки, дардин эда кун-кундан зиёд.

Эй мазоқи жона жавринг шаҳду шаккартак лазиз.
Дам-бадам заҳри ғаминг қанди мукаррартак лазиз.

Оташи барқи фироқинг нори дўзахтак алим,
Журъаи жоми висолинг оби кавсартак лазиз.

Шарқи аҳволим санга етса насиҳат киби талх,
Талх гуфторинг манга махмура соғартак лазиз.

Доғи ишқинг дарди завқи салтанаттак дилпазир,
Хоки кўйинг сайри фатҳи ҳафт кишвартак лазиз.

Нўла бўлсам завқ куйдурдикча сийнам узра доғ,
Аҳли дарда доғ ўлур, бедарда зевартак лазиз.

Тоза-тоза доғи дардингдур дили сўзонима,
Филмасал ҳирс аҳлина жамияти зартак лазиз.

Эй Фузулий, оламинг кўрдим ғаму неъматларин,
Ҳеч неъмат кўрмадим дийдори дилбартак лазиз.

Жилваи акси руҳинг ойинада, эй рашки ҳур,
Равшан этмиш ониким, хуршиддандур оя нур.

Барқи оҳим кўк юзин тутмиш, сиришким ер юзин,
Суҳбатимдан ҳам вухуш этмиш танаффур, ҳам туюр.

Ишқ расми гар будур, мушкул етар дармона дард,
Дард аҳли безабон, бедардлар масти ғурур.

Доғи дилсўзи фироқинг қилди кун-кундан фузун,
Нури моҳ афзун ўлур, хуршиддан ўлдуқча дур.

Ваъдаи васлинг чўқ, аммо бахт ёр ўлмаз, на суд,
Гул кетурмаз оби ширин вермак ила хоки шўр.

Тори зулфингдурми рухсорингда жонлар маскани,
Ё бурокмиш бир раҳи пурпечу хам гулзора мўр.

Ул сари кўй итлари ичра, Фузулий, йўқ ерим,
Бас манга мотамсаро, ман қандану базми сурур.

Ёнан ишқ оташина оташи дўзахдан аминдур,
Наким, бир гез ёнар, ёндирмоқ они ғайри мумкиндур.

Буроқдим заврақи дил ишқ баҳрина, сақин, эй моҳ,
Тамаввуж вермасин ташвиш ангаким анда сокиндур.

Даҳонинг дуржини холи лабинг кўздан ниҳон этмиш
Амонат кўрки, ҳинду маҳзани лўълўя хозиндур.

Ғамингким дўкди қоним, дилда сокин ўлдуғинг билдим-
Ки, хилват чекмайин таъсири сирри кашфи ботиндур.

Жигар доғина марҳам ўлди пайконинг, биҳамдиллоҳ,
Саодат кавкабина ахтари бахтим муқориндур.

Руҳингдан нур ўғирлар шамъ, бошин кессалар жоиз,
Будур бир қул саранжомики, султонина хоиндур.

Фузулий, холи ўлмаз сурати дил дўст фикриндан
Бу маъниданки, байтуллоҳ деярлар қалби мўъминдур.

Чашми суратбозима мужгон сафи ҳангомадур,
Қона ботмиш ҳар мужам бир шўхи гулгун жомадур.

Гўстарар ҳардам аломатлар қиёматдан қадинг.
Қоим этмиш хашр бурҳонин ажаб алламадур.

То хатинг узра хами абрўларинг саргармиям,
Ҳар кўзим дарди дил имлосина бир сарномадур.

Юзда нақши хуни дил рози ниҳоним фош эдар,
Шарҳи ғам таҳририна ҳар кипригим бир хомадур.

Дардим улдурким, мусулмон ўлмиш ул тарсобача,
Куфра ўлан зулмлар таъни бу кун исломадур.

Эй сабо, раҳм этким, ул бедард қилмиш тарки жавр,
Чораи дарди дилим мавқуф бир эъломадур.

Эй Фузулий, бўлмадим ранги риёдан бир сафо,
Нўла гар майлим бу ранг ила майи гулфомадур.

Шўълаи шамъи руҳинг ағёра базм афрўз ўлур,
Оҳким, етгач манга бир барги оламсўз ўлур.

Ғайри чашмингдан бўлур ҳардам нигоҳи марҳамат,
Ман на қилдимким, насибим новаки дилдўз ўлур?

Ҳар кун очур кўнглими завқи висолинг янгидан,
Гарчи гуллар очмаға ҳар йилда бир наврўз ўлур,

Ҳолатак чиқмаз эвиндан моҳталъатлар мудом,
Ҳар киминг даври қамарда толеи феруз ўлур.

Соидинг завқила тарк этмиш Фузулий олами,
Майли саҳро айламаз ҳар қушки, дастомуз ўлур.

Сабуҳ учун манга дурди майи шабона етар,
Асарки вор, хароб олмаға баҳона етар.

Жафо ўқин манга ёғдирманг, анжақ, эй афлок,
Демангки, едди камондора бир нишона етар.

Баёна етмага дарду ғамим фасоналари,
Забоним оташи дилдан чиқан забона етар.

Қўпорди мардуми чашми кўнгил биносинким,
Ҳубоби ашк ҳаво нақдина хазона етар.

Лабинг хаёли ила пора-пора ўлди жигар,
Гувоҳи ҳол манга ашки дона-дона етар.

Ҳарифи базми ғамам, хуни дил шаробим ўлуб,
Таронаи тарабим оҳи ошиқона етар.

Фузулий, истамазам маснади Жаму Жамшид,
Манга нишимани давлат шаробхона етар.

Гаҳ кўзда, гаҳ кўнгилда хадангинг макон тутар,
Ҳар қанда ўлса қонлини, албатта қон тутар.

Дил чекса нўла жону тани хоки кўйинга,
Хору хас элтар ондаки, қуш ошиён тутар.

Зикрин лабингла зулфинга жон бўлди дастрас,
Онинг кибики, ўқиюб афсун илон тутар.

Дил тутди ғунча ила баробар даҳонини,
Бу ақли ноқис ила ўзин хўрдадон тутар.

Хуршид хирманина уран шўъла-шўъла ўт,
Оҳимки, лаҳза-лаҳза роҳи осмон тутар.

Жон айладикда майли тамошои қоматинг,
Кўз равзанин сиришки равоним равон тутар.

Тутмоқ дилар қопунгда Фузулий мақом, лек
Бу сирри кимсая оча билмаз, ниҳон тутар.

Хушамким, дам-бадам гирён кўзим ул хоки подандур,
Зиёни ўлмаз ул кўз ёшинингким, тўтиёдандур.

Дамодам мардуми чашмим ичар қон зулфу холингдан,
Бале аксар маоши аҳли дарёнинг қародандур.

Дема Фарҳод қонин тўкмиш анжақ ишқ шамшири,
Маним кўр қонли ёшимким, бу ҳам ул можародандур.

Муанбар сунбулингдан олмадан бў, ўлмадан расво,
Бу расволиқ манга сандан дагил, боди сабодандур.

Ҳубоби ашк ичинда мўйи жўлидамда хушҳолам,
Бошимда бу ҳумоюн соя ул олий бинодандур.

Вафо расмин унутмишсан дея инжинмазам зеро,
Бу ким мандан жафо кам айламазсан, ҳам вафодандур.

Камоли ҳусни машраб, ори, ўлмоқдур тааррuздан,
Риё аҳлина ҳам чўқ эътироз этмак риёдандур.

Фузулий, тўкма чўқ ёш, эҳтиёт эт кетмасун ногаҳ
Кўзингдан сурмаким, хоки раҳи аҳли сафодандур.

Паришон халқи олам оҳу афғон этдигимдандур,
Паришон ўлдиғим, халқи паришон этдигимдандур.

Тани зоримда дарди ишқ кун-кундан фузун ўлмоқ
Етан бедард тадбирила дармон этдигимдандур.

Кўзимким, бағриминг қонин тўкар паркола-паркола,
Дамодам орзуйи лаъли жонон этдигимдандур.

Дагил беҳуда гар ёғса фалакдан бошима тошлар,
Биносин тешаи оҳимла вайрон этдигимдандур.

Қачон расво ўлурдим қон юдуб, сабр эда билсайдим,
Маломат чекдигим беҳуда афғон этдигимдандур.

Хато сандан дагил, жисмим ўқингдан бенасиб ўлса,
Ҳубоби ашки гулгун ичра пинҳон этдигимдандур.

Фузулий, ихтилоти мардуми оламдан икроҳим,
Паривашлар хаёлин муниси жон этдигимдандур.

Қабрим тошинаким, ғам ўдиндан забонадур,
Таън ўқин отмаким, хатари чўқ нишонадур.

Айлар қадаҳ замона ғамин дафъ ғолибо
Даври қадаҳ мухолифи даври замонадур.

Қолдирди ашк дун мани ул остонадан-
Ким, мақсадим маним дахи ул остонадур.

Воиз сўзина тутма қулоқ, ғофил ўлмаким,
Ғафлат юқусининг сабаби ул фасонадур.

Назр этмишам фироқингаким, йўқ ниҳояти,
Нақди сиришкимики, туганмаз хазонадур.

Жон вермайимми ғурбата ким бийми таънадан,
Ёди ватан фиғонима сансиз баҳонадур.

Эй дил, ҳазар қил, оташи оҳингла ёнмасин
Жисмимки, дард қушларина ошёнадур.

Мандан, Фузулий, истама ашъори мадҳу замм,
Ман ошиқам, ҳамиша сўзим ошиқонадур.

Жонни ким жонон учун севса жононин севар,
Жони учун кимки жононин севар, жонин севар.

Ҳар киминг оламда миқдоринчадур табъинда майл,
Ман лаби жононими, Хизр оби ҳайвонин севар.

Боша дам душдукча тақсир айламаз, айлар мадад,
Ул сабабдан муттасил чашмим жигар қонин севар.

Мушки Чин овора ўлмишдур ватандан ман киби,
Хонси шўхинг билмазам зулфи паришонин севар.

Сувки, саргардон кезар бошинда вордир бир ҳаво,
Ғолибо, бир гулрухинг сарви хирмонин севар.

Оқибат расво ўлуб майтак душар халқ оғзина,
Кимки, бир сармаст соқи лаъли хандонин севар.

Нўлажақдур, тарки ишқ этма, Фузулий, ваҳм эдиб,
Ғояти дерлар ўла бир банда султонин севар.

Меҳри кўнглимда ниҳон ўлдиғин ул моҳ билур,
Кимса билмаз, фуқаро сирри дилин шоҳ билур.

Сўрманг ул моҳила ҳоли дилими тангри учун,
Билали они ўзим, билмазам оллоҳ билур.

Гоҳ юз лутф қилур, гоҳ тағофил гўё
Гоҳ билмаз бу гирифторлиғим, гоҳ билур.

Жон фидо айламайи ёра ҳамин ман билирам,
Бу тарийқи дема ҳар ғофилу гумроҳ билур.

Назари лутф дариғ этма Фузулийданким,
Санга сидқила ўзинг бандаи даргоҳ билур.

Мужам сарчашмалар манзил қилан ошуфта мажнундур,
Анинг-чун бастаи занжири сели ашки гулгундур.

Саводи нуқтаи гирдоба бенгзар мардуми чашмим —
Ки, доим ғарқаи гирдоби чашми ашки пурхундур.

Эшит дарди дилим, афсонаи Мажнуна майл этма —
Ким, ул афсонадан ҳам англанан мутлақ бу мазмундур.

Фараҳ бахши дили маъшуқ ўлур шарҳи ғами ошиқ,
Суруди базми Ширин нолаи Фарҳоди маҳзундур.

Каманди чини зулфинг ваҳми кетмаз зор кўнглимдан,
Манга ул риштаи аждар қилан билмам на афсундур.

Хамида қоматимким, доғи дилдан қона ғарқ ўлмиш,
Ичинда нуқтаси гўёки қон олтиндаги нундур.

Фузулий, вермади таън ўқлари кўз ёшина таскин,
Йўлин банд этмак ўлмаз, хору хошок ила Жайхундур.

Ғубори саждаи роҳинг хатинг лавҳи жабинимдур,
Сужуди даргаҳинг сармояи дунёву динимдур.

Агар азми раҳ этсам шавқи васлинг ҳодийи роҳим
Ва гар ором ҳам дутсам хаёлинг ҳамнишинимдур.

Ҳавои равзаи кўйинг, баҳори гулшани жоним,
Ниҳоли қоматинг сарвим, узоринг ёсаминимдур.

Яқинимдурки, мақсудим ўлур ҳосил санга етсам,
Биҳамдиллоҳ манга сандан яна раҳбар яқинимдур.

Талабкори висолам, муждаи васлинг дариғ этма —
Ким, ул мужда фараҳбахши дили андуҳ кинимдур.

Чиқарди завқ васлинг хотиримдан равза парвосин,
Сўзинг кавсар, мунаввар мажлисинг хулди баринимдур.

Манга юз гўстарир ҳар лаҳза юз минг шоҳиди давлат
Чу миръоти руҳинг, манзури чашми пок бийнимдур.

Сарири салтанат завқиндан афзундур манга ул сўз-
Ки, лутф ила демишсан: бир ғуломи камтаринимдур.

Бари ўлдим, Фузулий, ғайридан, ул дилрабо анжақ,
Анисим, мунисим, ёрим, нигорим, нозанинимдур.

Демиш ҳар ғунчая ошиқлигим розин сабо дерлар,
Эл оғзин тутмоқ ўлмаз, қўрқурам, эй гул, санго дерлар.

Асири дарди ишқу масти жоми ҳусн чўқ, аммо
Бизиз машҳур ўлан, Лайли санга, Мажнун манго дерлар.

Санинг меҳру вафо гўстардигинг ағёра чўқ кўрдим,
Ғалатдурким, сани бемеҳр ўқурлар, бевафо дерлар.

Санга дерлар: бути Чин, зулфинга зуннор сўйларлар,
Зиҳи имони йўқлар, куфр сўйларлар, хато дерлар.

Манга дерларди аввал бир малакдур севдигинг, ҳоло
Кўранлар сан фақира кўкдан инмиш бир бало дерлар.

Маризи ишқ укди зулфинг айлар орзу, зеро
Муолижлар: бу муҳлик дарда мушкулдур даво дерлар.

Фузулий, ошиқа онларки, дерлар тарки ишқ айла,
Демазлармн хато, тағйир қил ҳукми қазо дерлар.

Сабодан гул юзингда сунбули пур бечу тоб ўйнар,
Сонарсан пар очиб, гулшанда бир мушкин ғуроб ўйнар.

Хаёли оразинг жавлон эдар бу чашми пурнамда,
Нечукким, мавжланмиш сувда акси офтоб ўйнар.

Рухинг кўргач, ўлур сўзи даруну дарди дил ҳосил,
Баҳор айёми сачрар барги рахшанда, саҳоб ўйнар.

Йироғ ўлсин ёмон кўздан, на хуш соатдир ул соат-
Ки, маъшуқ ила ошиқ айлаюб нозу итоб ўйнар.

Риёйи зоҳиди хушкинг самоиндан нўлур ҳосил,
Хуш улким, ринду майхора ичиб жоми шароб ўйнар.

Бу ғамларким, маним вордур, баиринг бошина қўйсанг,
Чиқар кофир жаҳаннамдан, кулар аҳли азоб, ўйнар.

Қилур кўз пардасин хуноби ҳасрат чок ҳардамким,
Рухингда лаззати дийдор завқингдан ниқоб ўйнар.

Фузулий, рашкдан титрар дили пурхуни ушшоқинг,
Баногушинда ёринг ҳар замонким, лаъли ноб ўйнар.

Оҳ айладигим сарви хиромонинг учундур,
Қон оғладиғим ғунчаи хандонинг учундур.

Саргашталигим кокили мушкининг учундан,
Ошуфталигим зулфи паришонинг учундур.

Бемор таним наргиси мастинг аламиндан,
Хунин жигарим лаъли дурафшонинг учундур.

Ёқдим танимни васл куни шамътак, аммо
Билким, бу тадорик шаби ҳижронинг учундур.

Қуртормаға яғмойи ғамингдан дилу жонни,
Саъйим назари наргиси фаттонинг учундур.

Жон вер, кўнгил, ул ғамзаяким, мунча замонлар
Жон ичра сани басладигим онинг учундур.

Воиз биза дун дўзахи васф этди, Фузулий,
Ул васф санинг кулбаи эҳзонинг учундур.

Хонси[1] гулшан гулбуни сарви хиромонингча вор?
Хонси гулбун узра ғунча, лаъли хандонингча вор.

Хонси гулзор ичра бир гул очилур ҳуснинг киби,
Хонси гул барги лаби-лаъли дурафшонингча вор?

Хонси боғинг вор бир наҳли, қадингтак борвар,
Хонси нахлинг ҳосили себи занахдонингча вор?

Хонси хуни сан киби жаллода ўлмишдур асир,
Хонси жаллодинг қиличи тиғи мужгонингча вор?

Хонси базм ўлмиш мунаввар бир қадингтак шамъдан,
Хонси шамъинг шуъласи рухсори тобонингча вор?

Хонси ерда бўлунур нисбат санга бир ганжи ҳусн,
Хонси ганжинг аждари зулфи паришонингча вор?

Хонси гулшан булбулин дерлар, Фузулий, сан киби,
Хонси булбулнинг суруди оҳу афғонингча вор?

[1] Бу сўз, 1958 йил Боку нашрида — қонси.

Ваҳ на қомат, на қиёмат, бу на шохи гули тардур,
На балодур назар аҳлина, на хуш мадди назардур?

Кўз йўлидурки, кўнгил мулкина хўблар кирар андан
Тутма, эй ашк, ани, биллоҳки, ажаб роҳ — гузардур.

На гуҳар бўлса биканмаз бурохир ёзия дарё
Ғолибоким, анга мақсуд дишинг киби гуҳардур.

Ишқ айбини билибсан ҳунар, эй зоҳиди ғофил,
Ҳунаринг айбдур, аммо дедигинг айб ҳунардур.

Ситаминг гарчи ёмондур, ани тарк айлама, биллоҳ —
Ки, тағофил ситамингдан дахи албатта батардур.

Охир ўлмаз нечаким, кўз ёши оқирса ҳамоно —
Ки, дамодам анга имдод қилан хуни жигардур.

Сарсари босма қадам ишқ тарийқина, Фузулий,
Эҳтиёт айлаки, ғоятда хатарнок сафардур.

Ҳуснинг ўлдуқча фузун ишқ аҳли ортиқ зор ўлур.
Ҳусн на миқдор ўлурса, ишқ ул миқдор ўлур.

Жаннат учун манъ эдан ошиқлари дийдордан,
Билмамишким, жаннати ошиқларинг дийдор ўлур.

Ишқ дардиндан ўлур ошиқ мизожи мустақим,
Ошиқинг дардина дармон этсалар бемор ўлур.

Зоҳиди худбин на билсин завқини ишқ аҳлининг,
Бир ажаб майдур муҳаббатким, ичан ҳушёр ўлур.

Ишқ савдосина сарф айлар Фузулий умрини,
Билмазам бу хоби ғафлатдан қачон бедор ўлур.

Эй гул, на ажаб силсилаи мушки таринг вор,
Вай сарв, на хуш жон олувчи ишваларинг вор?

Инжитди мани аччи сўзинг, тунд нигоҳинг,
Эй нахли малоҳат, на бало талх баринг вор?

Пайконлари ила дўлудур чашми пуробим,
Эй баҳр, соғинма, санинг онжақ гуҳаринг вор.

Ул санги дила нолаи зоринг асар этмиш,
Эй дил, санга бу завқ етар то асаринг вор.

Ишқ ичра, кўнгил, демаки, ман беҳудам онжақ,
Эй ғофил, ўзингдан санинг онжақ хабаринг вор.

Дедим, етар эт жавр, чу хоки раҳинг ўлдим,
Дедики, етар жавр санга то асаринг вор.

Чўқ боқдиғинга ғамза ила бағрин эзарсан,
Ҳар кимаки боқмазсан онингла ҳазаринг вор.

Ишқ аҳлина ул моҳ, Фузулий, назар этмиш,
Сан ҳам ўзинги гўстар, агар бир ҳунаринг вор.

Лаҳза-лаҳза лабинг онгуб эдажак афғонлар,
Қатра-қатра сочилур дийдаларимдан қонлар.

Қатра-қатра дема қондурки, чиқар чашмимдан,
Дам-бадам кўнглим ўдила эриян пайконлар.

Қошларинг ёйина майл айлаяли жону кўнгил,
Дуну кун ман билурамким, на чекарлар онлар.

Очма кокул гиреҳин, бошинг учун кўрма раво-
Ки, паришон ўлалар бир неча саргардонлар.

Ел тегар зулфинга, ё қўймаюб ўз ҳоли ила
Кездирарлар ани элдан эла ҳар дам жонлар.

Айла ушоқа жафоларки, вафолар кўрасан,
Сонмаким, зоеъ ўлур айладигинг эҳсонлар.

Сўрма зуҳҳода, Фузулий, раҳу расмин ишқинг
На билурлар равиши аҳли хирад нодонлар.

Тўкдукча қоними ўқинг, ул оситон ичар,
Бир ердаям асирки, тупроғи қон ичар.

Аҳли замона қонина чўқ ташнадур замин,
Қонин киминг тўкарса фалак ул замон ичар.

Май ичмадан очилмаз эмиш боби мағфират,
Сўвгандлар бу бобда пири муғон ичар.

Уқбода кавсар истамасин ринди майкада,
Дунёда бас дагилми майи арғувон учар.

Ғамзанг кўринмаюб, кўза қонлар ичар мудом,
Зоҳид кибики, бодани элдан ниҳон ичар.

Майдан агарчи тавба верир эл Фузулия,
Эй сарв, сан қадаҳ сунар ўлсанг, равон ичар.

Кириб майхоная муғ машрабила кимки хў айлар,
Ўлуб мўъмин, беҳишти кофирам гар орзу айлар.

Магар девонадур савдойи абрусила зоҳидким,
Боқиб меҳроба доим ўз-ўзила гуфтгў айлар

Дамодам қатра-қатра қон ёшимдурким, чиқар кўздан
Ва ё пайконларингким, оташи дил они сув айлар.

Раҳи ишқингда ўлман танги дил савдо ҳужуминдан
Тарийқи салтанат ҳар ким тутар, ғавғоя хў айлар.

Дедим: «Кимдир паришон айлаян ошиқлар аҳволин?»
Сабо гўстарди тори сунбули зулфингки, бў айлар!

Фузулий зулфинга боғланди, аммо ўйла инжилди-
Ки, гўё заъф они ҳам зулфинга бир тори мў айлар.

Сочинг андишаси таҳрики занжири жунунимдур,
Жунуним дафъина зикри лаби лаълинг фусунимдур.

Диёри дард саргардониям, ҳар ким мани истар.
Далили роҳи қатра-қатра ашки лолагунимдур.

Фалакда барқи оҳимдан саросар ёнди кавкаблар,
Қолон ўдларда ёнмиш кавкаби бахти забунимдир.

Галан новакларинг бир-бир ёқиб, қўймаз булам завқин
Мани ҳирмон ўдина ёндиран сўзи дарунимдур.

Сари кўйингда кўнглим барқи оҳин сонма беҳуда,
Қоронғу кеча азми кўйинг этсам раҳнамунимдир.

Лаби-ширинларинг завқила Фарҳоди манам асринг,
Ёнимда жамъ ўлан санги маломат Бесутинимдир.

Фузулий, холи ўлмоқ жоми айшим соф саҳбодан,
Нишони бахти нофаржому иқболи нигунимдур.

Манда Мажнундан фузун ошиқлиқ истеъдоди вор,
Ошиқи содиқманам, Мажнуннинг анжақ оди вор.

Нўла қон тўкмакда моҳир ўлса чашмим мардуми,
Нутфаий қобилдурур, ғамзанг киби устоди вор.

Қил тафохурки, санинг ҳам вор мантак ошиқинг.
Лайлининг Мажнуни, Шириннинг агар Фарҳоди вор.

Аҳли тамкинам, мани бенгзатма, эй гул, булбула,
Дарда йўқ сабри анинг, ҳар лаҳза минг фарёди вор.

Ўйла бадҳоламки, аҳволим кўранда шод ўлур,
Ҳар кимингким, давр жавриндан дили ношоди вор.

Кезма, эй кўнглим қуши, ғофил фазойи ишқда—
Ким, бу саҳронинг гузаргоҳларда чўқ сайёди вор.

Эй Фузулий, ишқ манъин қилма носиҳдан қабул,
Ақл тадбиридур ул, сонмаки, бир бунёди вор.

Муқаввас қошларингким, вўсма бирла ранг тутмишлар,
Қиличлардурки, қонлар тўкмак ила занг тутмишлар.

Қилиб тағйири сурат вўсмадин яғмо қилурлар дил,
Ҳароми қошларинг расму раҳи найранг тутмишлар.

Кўнгил миръотини айлар мукаддар ақл таклифи,
Хуш ул бебокларким, тарки ному нанг тутмишлар.

Фазойи умрдан гўё дагиллар ғунчатак воқиф
Уларким, ўзларин дунё учун дилтанг тутмишлар.

Маниким, сангсори меҳнатам бозори ишқ ичра,
Бало доғин чекан Фарҳод ила ҳамсанг тутмишлар.

Лабинг даврида зоҳидлар тутуб майхоналар кунжин,
Қилиб тасбеҳ торин тарк, зулфи чанг тутмишлар.

Саҳар булбуллар афғони дагил беҳуда гулшанда,
Фузулий, нолаи дилсўзина оҳанг тутмишлар.

Ошиёни мурғи дил зулфи паришонингдадур
Қонда ўлсам, эй пари, кўнглим санинг ёнингдадур.

Ишқ дардила хушам, ал чек иложимдан, табиб,
Қилма дармонким, ҳалоким заҳри дармонингдадур.

Чекма доман ноз эдиб, афтодалардан ваҳм қил,
Кўклара очилмасин алларки, домонингдадур.

Кўзларим ёшин кўриб шўр, этма нафрат ким, бу ҳам
Ул намакдандурки лаъли шаккарафшонингдадур.

Масти хоби ноз ўлуб, жамъ эт дили садпорами-
Ким, анинг ҳар пораси бир нўгу мужгонингдадур.

Баски, ҳижронингдадур хосияти қатъи ҳаёт,
Ул ҳаёт аҳлина ҳайронамки, ҳижронингдадур.

Эй Фузулий, шамътак мутлақ очилмаз ёнмадан
Тобларким, сунбулиндан риштаи жонимдадур.

Соқиё, жом тут ул ошиқаким, қайғулудур,
Қайғу чекмак на учун, жом ила олам дўлудур.

Талх гуфторсиз ўлмаз лаби ёр, эй ошиқ,
Чўқ ҳавас айлама ул шарбатаким, оғулудур.

Қўёлим боши, хуми бода аёғина келинг,
Тутмомоқ онинг ҳурматини, бир улудур.

Бунчаким, кўҳ сифат бошима, тошлар урулур,
Дидаи бахтим уёнмаз, на оғир уйқулудур.

Дили пурхунима ёғдирма бало пайконин,
Ҳазар эт шишая, ногаҳ зарар айлар, дўлудур.

Кўнглиминг заҳмина пайконини этдим марҳам,
Ганжи ғамдур, нўла гар бўйла дамир қопулудур,

Наргисинг фикри, Фузулий, кўзи кўнглимда кезар,
Тутар оҳу ватан ул ердаки ўтлу, сулудур.

Мани зикр этмаз эл, афсонаи Мажнуна мойилдур,
На бенгзар ул манга, дарди анинг дармона қобилдур.

Биёбонларда Мажнундан ғаму дардим савол этманг,
На билсун баҳр ҳолин улки манзилгоҳи соҳилдур.

Манимтак ўла билмаз шўхраи шаҳри бало Мажнун,
Қабул айларми бу расволиғи ҳар кимки, оқилдур.

На мушкил ҳоли ўлса ошиқинг маъшуқ эдар чора,
Гар ул бедард билмазса бу ҳоли, ҳол мушкилдур.

Фироқ айёми селоби сиришкимдан хабар тутмаз,
Қиёмат можаросиндан, кўр ул золим, на ғофилдур.

Фақиҳи мадраса маъзурдур инкори ишқ этса,
Йўқ ўзга илмина инкоримиз, бу илма жоҳилдур.

Фузулий, эл сани Мажнундан афзун дер маломатда,
Бунга мункир дагил, Мажнун дахи маъқула қойилдур.

Ул паривашким малоҳат мулкининг султонидур,
Ҳукм онинг ҳукмидур, фармон анинг фармонидур.

Сўрди Мажнун навбатин, эмди манам расвойи ишқ,
Тўғри дерлар ҳар замон бир ошиқинг давронидур.

Лаҳза-лаҳза кўнглим ўдиндан шарарлардур чиқан,
Қатра-қатра кўз тўкан сонманг сиришким қонидур.

Чоклар жисмимда тиғи ишқдан, айб этмангиз-
Ким, жунун гулзорининг бунлар гули хандонидур.

Эй Фузулий, ўла ким раҳм эда ёр афғонинга,
Оғлағил зор ончаким, зор оғламоқ имконидур.

Манимким, бир лаби хандон учун гирёнлиғим вордир,
Паришон турралар даврида саргардонлиғим вордур.

Ёшим тахти равондур, тожи заррин шўълаи оҳим,
Кўрингким, давлати ишқ ила на султонлиғим вордур.

Юмулмаз ашк туғёниндан онсиз чашми хунборим,
Хаёли сурати жонона хуш ҳайронлиғим вордур.

Сиришким кўр, мани эй абр, ўзингдан кам хаёл этма,
Ҳавойи ишқ ила минг санча ашкафшонлиғим вордур.

Лабинг даврида ким инсон ўлан жон дер анга мутлақ
Агар оби ҳаёт этсам талаб, ҳайвонлиғим вордур.

Фузулий, жоми май таркин қилиб зудҳ ила тақводан,
Қаму доноя равшандур буким нодонлиғим вордур.

Завқ шавқила жаҳон қайдин чекан заҳмат чекар,
Аҳли завқ улдурки, андан домани ҳиммат чекар.

Кун чекар ердан кўка ҳардам ғубори роҳини,
Тўтиё учун, бале, ердан кўка миннат чекар.

Эй чекан ғайр ила пинҳон базм эдиб май гоҳ-гоҳ,
Ёд қил анданки, базминг ёд эдиб ҳасрат чекар.

Холи этмиш ғайрдан зулфинг хаёли кўнглими,
Нўла соҳиб кашф ила бир умрдур хилват чекар.

Чек, сабуҳи, субҳ наққошина арзи ораз эт,
Бўйла чексун гар фалак лавҳина бир сурат чекар.

Сарвқоматлар суманрухсоралар тупроғидур,
Ҳар суманким, очилур, ҳар сарвким қомат чекар.

Қатраи ашким қатори, сийна чокиндан кириб,
Тан уйина тишрадан бори ғаму меҳнат чекар.

Эй Фузулий, боқмаям то ғайра, ҳар хунин мужа,
Оташин бир милдурким чашмима ғайрат чекар.

Ҳар китобаким, лаби лаълинг ҳадисин ёзалар,
Риштаи жон бирла завқ аҳли ани шерозалар.

Бу на сирдур, сирри ишқинг демадан бир кимсая,
Шаҳра душмиш ман сани севдим деян овозалар.

Шайхлар майхонадан юз дўндирарлар масжида,
Бетарийқатларни кўрким, дўғри йўлдан озалар.

Чоклар кўксимда, сонманг ким очибдур тиғи ишқ
Кўнглиминг шаҳрина меҳринг кирмака дарвозалар.

Эй Фузулий, ёр агар жавр этса, андан инжима,
Ёр жаври ошиқа ҳар дам муҳаббат тозалар.

Сайр қил, кўрким, гулистонинг на обу тоби вор,
Ҳар тараф минг сарви сарсабзу гули сероби вор.

Панжаи барги чинор этмиш муҳайё шоналар,
Англамиш гўёки сунбул кокилининг тоби вор.

Роҳат учун фарш солмиш сабзаи тар гулшана,
Наргисинг кўрмиш кўзин махмур сонмиш хоби вор.

Бўлинур ҳар дарда истарсан гулистонда даво,
Ҳуққасинда ғунчанинг гўё шифо жуллоби вор.

Кулди гул, очилди наргис, лола дўлди жоладан,
Эй хуш улким, ишрату айш этмака асбоби вор.

Ғолиб ўлмиш халқа завқи сайри гулшан гўйиё
Чекмая халқи бинафша зулфининг қуллоби вор.

Гар Фузулий майли гулзор этса фасли гул нўла,
Айш учун хунобаи дилдан шароби ноби вор.

Сарви озод қадингла манга яксон кўринур,
Ная саргашта ўлан боқса хиромон кўринур.

Жон кўринмаз десалар танда инонман нешаким,
Лутфдан ҳар неча боқсам танинга жон кўринур.

Дерам аҳволими жонона қилам арз, вале
Кўра билман ўзими андаки, жонон кўринур.

Эй деян: Сабр қил, оҳ айлама ёри кўражак,
Манга душвордур ул, гар санга осон кўринур.

Сўрдим аҳволими ишқингда мунажжимлардан,
Боқдилар толеъ уйина, дедилар қон кўринур.

На камондорсан, эй маҳки, отиб ғамза ўқин,
Йиқдуғинг сайдда не захм, на пайкон кўринур.

Бир санам зулфина гўёки, верубдур кўнглин—
Ки, Фузулийнинг экан ҳоли паришон кўринур.

Сулуки фақр атворим, мазоқи ишқ ҳолимдур,
Тажаррyд олами сайрида олам поймолимдур.

Хаёлимда будуркнм, бўлмишам оламда бир хилқат,
На олам хонси хилқат сондиғим ботил хаёлимдур.

Жунун файзила озод ўлмишам қайди алойиқдан,
Камолу фазл тарки, рутбаи фазлу камолимдур.

Манам шамъи висола ёндиран парвонаваш ворим,
Фанойи мутлақим жонон ила базми висолимдур.

Табибо, қилмишам ташхис, дарди ишқдур дардим,
Аломат оҳи сарду рўйи зарду ашки олимдур.

Ҳаводан мавжа келмиш баҳри дардам, шоҳиди ҳолим
Дили пур изтиробу нолаи беэътидолимдур.

Фузулий, олами фақру фанода мунъими вақтам,
Диёри масканат, нақди қаноат мулку молимдур.

Шифойи васл қадрин ҳажр ила бемор ўландан сўр,
Зулоли завқ шавқин ташнаи дийдор ўландан сўр.

Лабинг сиррин келиб гуфтора мандан ўзгадан сўрма,
Бу пинҳон нуктани бир воқифи асрор ўландан сўр.

Кўзи ёшлуларинг ҳолин на билсун мардуми ғофил,
Кавокиб сайрини шаб то саҳар бедор ўландан сўр.

Хабарсиз ўлма фаттон кўзларинг жаврин чеканлардан
Хабарсиз мастлар бедодини ҳушёр ўландан сўр.

Ғамингдан шамътак ёндим, сабодан сўрма аҳволим,
Бу аҳволи шаби ҳижрон манимла ёр ўландан сўр.

Хароби жоми ишқам, наргиси мастинг билур ҳолим
Харобот аҳлининг аҳволини хуммор ўландан сўр.

Муҳаббат лаззатиндан бехабардур зоҳиди ғофил,
Фузулий, ишқ завқин завқи ишқи вор ўландан сўр.

Ҳам очилдиқча зулфингдан балову меҳнатим ортар,
Биҳамдиллоҳки, умрим узонур жамиятим ортар.

Деман ўксук мани тадриж ила ёқут ўлан тошдан,
Буёндиқча жигар қонила қадру қийматим ортар.

Туто кўр кўз йўлин, эй ашкким, тамкиним ўксукдур,
Бу суратхонанинг кўрдикча нақшин ҳайратим ортар.

Маризи дарди ишқам, тарки оламдур муродимким,
Бу нохуш мулкда айландигимча заҳматим ортар.

Букилди қоматим ҳасрат юкиндан, ваҳки оламда
Умидим ўксулиб ҳар лаҳза юз минг ҳасратим ортар.

На шарбатдур ғамингким, ичдигимча ўксулур сабрим,
На сеҳр айлар рухингким, боқдиғимча рағбатим ортар.

Чўқ ўлдиқча ғаму дардим раҳи ишқ ичра хушҳолам,
Фузулий, шод ўлуб шукр этмайимми, неъматим ортар.

Нўла гар рашки рухсорингла бағри хўбларинг қондур,
Тоши таъсир ила лаъл айлаян хуршид рахшондур.

Мужанг гар сангдиллар кўнглини олса ажаб ўлмаз,
Анингтак обнус ўқ лойиқи фўлод пайкондур.

Паривашлар дили сахтина душмиш меҳри рухсоринг,
Санинг аксинг олон фўлод кўзгулар фаровондур.

Даҳонинг дуржиким қайдин чекарлар ҳур пайкарлар,
Парилар тоатичун хотами мулки Сулаймондур.

Отинг йўлинда хўблар сурсалар юз нўла амрингла,
Малак хайли сужуди Одам этмак насси қуръондур.

Қоти кўнглина бағри тошларинг душмиш ғами ишқинг,
Бир ўддур ишқи дилсўзингки, тошлар ичра пинҳондур.

Кезар кўйингда ҳар ён чўқ гирибон чок гулрухлар,
Бу ранг ила, Фузулий, ул сари кў бир гулистондур.

Сабрим олиб фалак манга юз минг бало верар,
Оз ўлса бир матоъ, анга эл чўқ баҳо верар.

Душдум балойи ишқа, хирадманди аср экан,
Эл энди мандан олдиғи пандин манго верар.

Сонманг ажаб, рутаб ерина верса лаъли тар
Нахлики, қон ёшим анга нашъу намо верар.

Хоки дарингдур улки, дуну кун савоб учун,
Ҳам оя сурма, ҳам гунаша тўтиё верар.

Қилмаз қабул сурати иқбол бунчаким,
Ойинаи вужудима жавринг жило верар.

Най киби жисмим ўлди ўқингдан делик-делик,
Дам урдуғимча ерли ериндан садо верар.

Ҳар дардсиздан умма, Фузулий, давойи дард,
Сабр айла, кимки, дард верибдур, даво верар.

Азал котиблари ушшоқ бахтин қора ёзмишлар,
Бу мазмун ила хатт ул сафҳаи рухсора ёзмишлар.

Ҳавоси хоки пойинг шарҳини таҳқиқ эдуб мардум.
Ғуборила баёзи дийдаи хунбора ёзмишлар.

Гулистони сари кўйинг китобин боб-боб, эй гул,
Хати райҳон ила жадвал чекиб, гулзора ёзмишлар.

Икки сатр айлаюб ул ики майгун лаъллар васфин,
Кўранлар ҳар бирин бир чашми гавҳарбора ёзмишлар.

Кириб бутхоная қилсанг такаллум жон бўлур шаксиз,
Мусаввирлар на суратким дару девора ёзмишлар.

Муҳаррирлар ёзандаи ҳар кима оламда бир рўзи,
Манга ҳар кун дили садпорадан бир пора ёзмишлар.

Ёзанда Вомиқу Фарҳоду Мажнун васфин аҳли дард
Фузулий одини, кўрдим, сари туммора ёзмишлар.

Эй жаҳон дийда кўзим, бунчаки чўқ ёшинг вор,
Оз кўрубсан эйи кун, ваҳ на ёмон бошинг вор?

Вор рухсорима хуноба чекан мужгоним,
Қил қалам кибики, нақш этмая наққошинг вор.

Шавқи наълим ўда солур нечаким қаршимда,
Оташин талъат илан зулфу кўзинг-қошинг вор.

Лаъли кони киби гар кўксими чок айлаялар
Анда хуноба илан рангли чўқ тошинг вор.

Роҳи ишқ ичра, Фузулий, дема танҳо юрурам-
Ки, эй хабарсиз, ғаму меҳнат киби йўлдошинг вор.

Ҳавойи ишқ бошда, дилда тоби нори фурқат вор,
Бало хокинда тан помол, кўзда оби ҳасрат вор.

Нўла базми балода сийнаи нолони чок этсам,
Даруни дилдан ул ёра яна арзи муҳаббат вор.

Маҳи нав сонма тутмиш чархи тиғи шўълаи оҳим,
Адуйи бадниҳода ўлмаз эсам яна ният вор.

Лабинг ёдина жон вермиш дейив Фарҳоди дил, жоно,
Яна авфоҳи оламда ажаб ширин ҳикоят вор.

Гаҳи дарди фароғи ёр, гаҳи таънаи ағёр
Фузулий, сонма бу меҳнатсарода истироҳат вор.

Гўшаи абруларингда чашми жодулармидур?
Йўқса кирмиш ёя тийрандоз ҳиндулармидур?

Иқди шабнамдур гули тар узра ёхуд ҳар тараф
Қатра-қатра тердан ул рухсор уза сувлармидур?

Икки аждардурки, бир ганж узра бош қўймиш ётур,
Ё масалсал оразинг даврида гийсувлармидур?

Ашки чашмимдур сари зулфинг хаёлила мудом,
Ё дузулмиш риштаи мушк узра лўълўълармидур?

Санмисан анжақ, Фузулий бўйла хўблар моили
Йўқса ишқ аҳли ғаму сантак баложўлармидур?

Бўлди кўйингда даво дарди дили беморимиз,
Сан оғосан, биз қулуз, кўйингдадур тиморимиз.

Зоҳида, кўр сийна чокин шўъласин, биздан сақин,
Бир ўчоғиз бизки, сўзондур дару деворимиз.

Нўла гар ул дуйса фони Кўҳкан, ман боқиям,
Ишқа биздандур бақо, йўқдур йўқ ўлмоқ воримиз.

Гулшани ғам нахлийиз парварда оби дийдан,
Доғлар барқ оҳи оташ боримиздур боримиз.

Аҳли таркин қулиюз, улдур биза жондан азиз,
Юсуф эса худфуруш, онингла йўқ бозоримиз.

Ашкимиз гирдоби олий, умримиз бунёди паст,
Кўр на олчоқ дирлигила чизкинур паргоримиз.

Эй Фузулий, жаври ёру таънайи ағёрдан
Вор юз минг ғам, бу ҳам бир ғамки, йўқ ғамхоримиз.

Ҳам қадила оғларам ул турраи таррорсиз,
Гарчи дерлар чангдан чиқмаз тараннум торсиз,

Сийнаи чокимдан ўксук этма тири ғамзани,
Эй гули раъно, билурсанким, гул ўлмаз хорсиз.

Соқламаздим новакинг кўзда балосин чекмасам,
Сув вериб ул нахли сақлардимми ўлса борсиз.

Йўл озорсан зулмати ҳайратда, эй дил, воқиф ўл,
Зинҳор ул кўя ворма оҳи оташборсиз.

Гиряи зор ила хушҳоламки, баҳри ишқда
Ашксиз кўз бир садафдур лўълўъи шаҳворсиз.

Жона озори хадангинг хуш келур, эй қоши ёй,
Бир сифориш қилки, биздан ўтмасин озорсиз.

Зуҳддан кечмаз, Фузулий, айламаз тарки риё,
Панд чўқ вердим эшитмаз орсиздур орсиз.

Тарийқи фақр тутсам табъ тобеъ, нафс ром ўлмаз,
Ғино қилсам талаб, асбоби жамият тамом ўлмаз.

Даҳонингдан асар кўрман, миёнингдан нишон, ваҳким
Мани нокома умримдан муяссар ҳеч ком ўлмаз.

Муқимий кўйи дард айлар мани оҳи жигар сўзим,
Бу оҳанги малол афзоя бундан як мақом ўлмаз.

Муриди соқиямким, лутфи аҳли завқа доимдур,
На ҳосил аҳли зуҳдинг шафқатинданким, мудом ўлмаз.

Дедим: ушшоқа жавр этма; деди ул хўблар шоҳи:
Сиёсат ўлмайинча ишқ мулкинда низом ўлмаз.

Лабингдан қатра-қатра қон ичар кўнглим кароҳатсиз,
Шакардан ўлижоқ май қатраси гуё ҳаром ўлмаз.

Фузулийни маломат айлаян бедард билмазми-
Ки, бозори жунун расволаринда нангу ном ўлмаз.

Олам ўлди шод сандан, ман асири ғам ҳануз,
Олам этди тарки ғам, манда ғами олам ҳануз.

Жон бағишларди лабинг изҳори гуфтор айлаюб,
Урмадан Исо лаби жонбахшликдан дам ҳануз.

Саждагоҳ этмишди ишқ аҳли қошинг меҳробини
Қилмадан хайли малоик саждаи Одам ҳануз.

Жона дардинг, жисма пайконинг равон этмишди ҳукм,
Жисм ила жон иртиботи ўлмадан маҳкам ҳануз.

Ашк сарф айлар фалакдан ком ҳосил қилмаға,
Бу гуҳар қадрини билмаз дийдаи пурнам ҳануз.

Пардаи чашмим мақом этмишди бир тарсобача,
Ўлмадан маҳди Масиҳо домани Марям ҳануз.

Эй Фузулий, айлади ҳар дарда дармон ул табиб,
Бир маним заҳмимдур анжақ бўлмаян марҳам ҳануз.

Ғамза пайконин кўзинг ман мутбалодан соқламаз,
Сарф эдар аҳли назар нақдин гадодан соқламаз.

Дил надур ёнимда чун қилмаз мани ғамдан халос,
Чекман ул таъвиз боринким, балодан соқламаз.

Жона жисмим ул хаданги ғамзадан ўлмаз паноҳ,
Ҳеч жавшан кимсани тийри қазодан соқламаз.

Ишқдан бир дам тани сўзони дур этмаз фалак,
Ваҳ неча фонусдур, шамъи ҳаводан соқламаз.

Олами шайдо қилур, гар ўлса кўздан ҳам нигоҳ,
Бир паривашким, сари зулфин сабодан соқламаз.

Айларам беҳуд фиғон, кўрдикча кўйинг итларин,
Ошино рози ниҳонин ошинодан соқламаз.

Бесабаб сонманг Фузулийнинг маломат чекдигин
Бехабардур машрабин аҳли риёдан соқламаз.

Рози ишқинг соқларам элдан ниҳон, эй сарви ноз,
Кетса бошим шамътак мумкин дагил ифшойи роз.

Хўблар меҳроби абрусина майл этмаз фақиҳ,
Ўлса кофирдур, мусулмонлар анга қилманг намоз.

Кимса ул бадҳўя изҳор эда билмаз ҳолими,
Эй суруди нола, тангричун сан ўлғил чорасоз.

Қолибим кўрмиш тиҳи, тўкмак дилар бир тоза руҳ,
Барқи оҳимким келан пайконинга вермиш гудоз.

Хўб суратлардан, эй носиҳ, мани манъ этмаким,
Партави анвори хуршиди ҳақиқатдур мажоз.

Ман худ ўлдим, эй туробимдан ўлан соғар мудом,
Риндлар базмин кезиб бир-бир етур мандан ниёз.

Эй Фузулий, қолмишам ҳайратда, билман найлайим,
Давр—золим, бахт—нофаржом, талаб—чўқ, умр оз.

Фиғонким, бағриминг ул лолярух қон ўлдиғин билмаз,
Жигар парколасинда доғи пинҳон ўлдиғин билмаз.

Ҳабибим кўнглими жамъ айламаз рухсори давринда,
Магар зулфи киби ҳолим паришон ўлдиғин билмаз.

Қилур тақсир эдуб, бир лутф ҳар дам кўнглим олмоқдан,
Вафо расмин сонур душвор, осон ўлдиғин билмаз.

Гўзаллар давлати васлин бўлиб, мағрур ўлан ошиқ.
Нишоти васлда андуҳи ҳижрон ўлдиғин билмаз.

Дили садпорадан бедод кесмаз ғамзаи мастинг,
На ғофил подишоҳдур, мулк вайрон ўлдиғин билмаз.

Сонур зоҳид, ўзин ҳоли хаёлиндан, ғалатдур бу,
Бу ҳайрон ўлдиғиндандурки, ҳайрон ўлдиғин билмаз.

Фузулий, хастая душман сўзила дўст жавр айлар,
Зиҳи сода, муораз қавли бўҳтон ўлдиғин билмаз.

Сакрадур жилвая ул сарв самандин инамиз,
Ким ани кўрса фиғон этмая кандин инамиз.

Гарчи шамшод латофатда чекибдур кўка бош,
Ноз баҳсинда анинг сарви баландин инамиз.

Айла девоналия душди кўнгилким, дилдор
Солса гар бўйнина ҳам зулфи камандин инамиз.

Қоча билмаз дили девона сочин қайдиндан
Нетсин, ул ваҳши аёғиндаги бандин инамиз.

Эдамаз манъ Фузулийни қадаҳдан зоҳид,
Ҳеч ким кўйи харобот лавандин инамиз.

Кўнгилда минг ғамим вордурки, пинҳон айламак ўлмаз,
Бу ҳам бир ғамки, эл таъниндан афғон айламак ўлмаз.

На мушкул дард ўлурса бўлинур оламда дармони,
На мушкул дард эмиш ишқингки, дармон айламак ўлмаз.

Фано мулкина чўқ азм этма, эй дил, чекма заҳматким,
Бу тадбир ила дафъи дарди ҳижрон айламак ўлмаз.

Сақин кўнглим, йиқарсан панддан дам урма, эй носиҳ,
Ҳавои нафс ила бир мулки вайрон айламак ўлмаз.

Даҳонинг узра лаълинг истамиш дил, дафъи мушкулдур,
Кўринмаз ҳеч журми, йўқ ера қон айламак ўлмаз.

Дуолар айларам, мандан яна бир дам гузор этмаз,
На чора, сеҳрила сарви хиромон айламак ўлмаз.

Фузулий, олами қайд ичра сан, дам урма ишқингдан,
Камоли жаҳл ила даъвойи ирфон айламак ўлмаз.

Неча йиллардур сари кўйи маломат бекламиз,
Лашкари султони ирфониз, вилоят бекламиз.

Сокини хоки дари майхонайиз шому саҳар,
Иртифои қадр учун боби саодат бекламиз.

Жафойи дунё дагил каркас киби матлубимиз,
Бир бўлак анқолариз, Қофи қаноат бекламиз.

Хоб кўрмаз чашмимиз андишаи ағёрдан,
Посибониз, ганжи асрори муҳаббат бекламиз.

Сурати девор эдубдур ҳайрати ишқинг бизи,
Ғайр сайри боғ эдар, биз кунжи меҳнат бекламиз.

Корвони роҳи тажридиз хатар хавфин чекуб,
Гоҳ Мажнун, гоҳ ман давр ичра навбат бекламиз.

Сонмангизким, кечалар беҳудадур фарёдимиз,
Мулки ишқ ичра хисори истиқомат бекламиз.

Ётдилар Фарҳоду Мажнун масти жому ишқ ўлуб,
Эй Фузулий, биз улар ётдиқча суҳбат бекламиз.

Ташнаи жоми висолинг оби ҳайвон истамаз,
Моили мўри хатинг мулки Сулаймон истамаз.

Зулмати зулфинг гирифтори дам урмаз нурдан,
Толиби шамъи руҳинг хуршиди рахшон истамаз.

Айламаз майли беҳишт афтодаи хоки дарин
Сокини кунжи ғаминг сайри гулистон истамаз.

Жаврдан оҳ этма, эй ошиқки, айни лутфдур,
Дўст, асбоби камоли ҳусна нуқсон истамаз.

Ишқдан ваҳм этмасин ошиқ, йиқар кўнглим деюб,
Ҳеч султонам деян мулкини вайрон истамаз.

Ошиқ эсанг ринду расволиқдан икроҳ этмаким,
Ишқ сиррин иқтизойи давр пинҳон истамаз.

Эй Фузулий, муттасил даврон мухолифдур манга,
Ғолибо, арбоби истеъдоди даврон истамаз.

Халқа оғзинг сиррини ҳар дам қилур изҳор сўз,
Бу на сирдурким, ўлур ҳар лаҳза йўқдан вор сўз.

Ортуран сўз қадрини сидқила қадрин орттирур-
Ким, на миқдор ўлса, аҳлин айлар ул миқдор сўз

Вер сўза аҳёки, тутдуқча сани хоби ажал,
Эда ҳар соат сани ул уйқудан бедор сўз.

Бир нигори анбарин хатдур кўнгиллар олмаға,
Гўстарир ҳардам ниқоби ғайбдан рухсор сўз.

Хозини ганжинаи асрордур ҳардам чекар
Риштаи изҳора минг-минг гавҳари асрор сўз.

Ўлмаян ғаввоси баҳри маърифат ориф дагил-
Ким, садаф таркиби тандур, лўълўъи шаҳвор сўз.

Гар чўқ истарсан, Фузулий, иззатинг оз эт сўзи-
Ким, чўқ ўлмоқдан қилубдур чўқ азизи хор сўз.

Манга боди сабо ул сарви гулруҳдан хабар вермаз,
Очилмаз ғунчаи бахтим, умидим нахли бар вермаз.

Тўкиб кўз ёшини, сансиз ҳалоким истарам, аммо
Ажал пайкина сели ашк гирдоби гузар вермаз.

Кўзимда маскан эт, хори мужамдан эътироз этма,
Гули хандона сўрдим, хора ёр ўлмоқ зарар вермаз.

Агар жон олмоқ истарсан, танимдан ўқинги кесма-
Ки, пажмурда ниҳола вермайинча сув самар вермаз.

Қиёс эт шамъдан, ваҳм айла чархинг инқилобиндан-
Ким, ул бош олмоға қасд этмайинча тожи зар вермаз.

Бало зимнинда роҳат ўлдиғин изҳор этар халқа,
Фалак беҳуда хори хушкдан гул барги тар вермаз.

Фузулий, даҳрдан ком олмоқ ўлмаз ўлмадан гирён,
Садаф сув олмайинча абри найсондан гуҳар вермаз.

Нами ашким мукаддар хотиримдан дафъи ғам қилмаз,
Бу равшандурки, нам ойинадан зангор кам қилмаз.

Хами абруйи мушкининги кўрса зоҳиди кажбин
Дахи қомат сужуди гўшаи меҳроба хам қилмаз.

Санга, эй шўхи сангиндил, деман бут, неша ким, бут ҳам
Агарчи сангдилдур, бўйла бедоду ситам қилмаз.

Жафову жавр ила қон ўлди бағрим, ёраб, ул бадхў
Нечун тарк айламаз бедоду жаврин, бир карам қилмаз.

Муродим гирядан касби ғубори раҳгузоримдур,
Кўзим ёши дамо-дам чеҳрами беҳуда нам қилмаз.

Хатинг даврида ашки ол ила дарду ғамим шархин,
Дам ўлмазким, руҳи зард узра мужгоним рақам қилмаз.

Фузулий бенаво то равзаи кўйингда сокиндур,
Таманнойи беҳишту майли гулзори ирам қилмаз.

Кўҳкандан кўринур кўҳда осор ҳануз,
Ул на бенгзар манга онинг асари вор ҳануз.

Чекди Мажнун оёғин бодиядан, лек верар
Қонли гуллар оёғиндан чекилан хор ҳануз.

Водийи ишқда савдо ила саргашта эдим,
Келмадан гардиша гунбади даввор ҳануз.

Нуқтаи холина боғланмиш эди жону кўнгил,
Кезмадан доираи даврда паргор ҳануз,

Моҳа чекдим шаби ҳижрон алами шўълаи оҳ,
Оҳким, ўлмади ул моҳ хабардор ҳануз.

Нолаи зорим ила халқа ҳаром ўлди юқу,
Қора бахтим юқудан ўлмади бедор ҳануз.

Марҳами васли ила бўлди ғаму дарда даво
Бу Фузулий алами ҳажр ила бемор ҳануз.

Эй кўнгил, ул ханжари мужгона айларсан ҳавас,
Қасди жон этдинг бақойи умрдан уммиди кас.

Чекма ғурбат азмина, эй сорбон маҳмил сақин-
Ким, бу йўлда бими ғурбатдандур афғони жарас.

Ҳоли зоримдан сани афғоним огоҳ айлади,
Шукрилиллоҳ, ўлди фарёдим манга фарёдрас.

Бир-бирина баски, сончилди танимда ўқларинг,
Мурғи руҳим қайдина ўлди мураттаб бир қафас.

Таънаи аҳли маломатдан на нуқсон ошиқа,
Барқи ломеъ дафъин айларми ҳужуми хору хас?

Сўзи ишқинг танда ногаҳ бўлмасин нуқсон деюб,
Жон чиқанча истарам чиқмоя тандан бир нафас.

Эй Фузулий, ман қаноат мулкининг султониям,
Салтанат исботи эгнимда палоси фақр бас.

Хоки раҳ этди ошиқи мискини ул ҳавас-
Ким, пойи бўси ёра қачон бўла дастрас.

Рози даруни дишрая солмоқ раво дагил,
Будур гуноҳиким, очилур муттасил жарас.

Дийдори дўстдур ики олам натижаси,
Йўқ андан ўзга ошиқа оламда мултамас.

Сийнам ҳавойи ишқинг ила дўлди най каби,
Дам урдуғимча оҳу фиғондур чиқан нафас.

Ҳар қайд ўлурса маҳ балодурки, булбула
Гар шохи гулдан ўлса, кудурат, верар қафас...

Ул ғамзадан, кўнгил, агар истарсан илтифот,
Тиғи тажарруд ила жонингдан алоқа кас.

Ўлмаз вужуди ошиқа ишқ ичра эътибор,
Дурмаз, Фузулий, оташи ҳижрона хору хас.

Даҳр бир манзил, халойиқ корбони беш эмас,
Сўз ғаму афсона, эл афсонахони беш эмас.

Тарки фикри дуняву савдойи уқбо айлаким,
Дуняву уқбо хаёлию гумони беш эмас.

Аҳли ҳашмат кисватин зарбафт эдар билмазким, ул,
Боғи жамият баҳорина хазони беш эмас.

Гар тавонолиғ сўзин сўйлар ҳулул этгач қазо,
Ҳар кими кўрсанг тавоно нотавони беш эмас.

Айлаюб меҳнат замонинда дамодам изтироб,
Истама роҳатки, роҳат ҳам замони беш эмас.

Умр нақдин суд савдосинда зоеъ қилмаким,
Улким, одинг суд қилмишсан зиёни беш эмас.

Эътибор, эй дил, Фузулийдан кетуркнм, ул фақир,
Бедилу бечораю бехонумони беш эмас.

Маскан, эй булбул, санга гаҳ шоҳи гулдур, гаҳ қафас,
Неча ошиқсанки, оҳингдан туташмаз хору хас.

Ёр куйинда, мусулмонлар, гар ўлсайди ерим,
Кофирам гар равзаи рузвона айлардим ҳавас.

Кўҳ фарёди садосин верди Фарҳодинг деманг,
Нақши Шириндур, верур овоз, ўлуб фарёдрас.

Ноқа Лайли маҳмилин чекмиш биёбон сайрина,
Айла Мажнуни бу ҳолатдан хабардор, эй жарас!

Бир нафас қолмиш ҳаётимдан, ҳабибим, субҳтак,
Нўла гар бир меҳр гўстарсанг манга охир нафас.

Холи этдим дил ҳавойи ихтилоти халқдан,
Базми ғамда най киби ҳамдан манга фарёд бас.

Эй Фузулий, гар санга жамияти дилдур мурод
Боғла бир дилдора кўнглин ғайрдан пайванд кас.

Кўз ёшимдан сўзи пинҳоним эдар ориф қиёс,
Бехабар таъсири анжумдан дагил ахтаршунос.

Қондурурким, дам-бадам кўздан инуб ўртар таним,
Дашти ғам Мажнуниям, ман қандану қандан либос?

Хиштлартак бир-бири узра жигар парголасин,
Кўз йиғиб солмиш ҳубоби хун биноси чун асос.

Эй сонон жўлида мў бошинда Мажнунинг, соқин,
Бетакаллуф кетмаким, Лайли эвидур ул палос.

Лаҳза-лаҳза хам қадим пайконинг истар, ё қилур
Зарра-зарра моҳи нав хуршиддан нур иқтибос.

Тиғи ғамзанг ўйла бурrондурки, жаллоди ажал
Тўкса қон таъжил учун тиғингдан айлар илтимос.

Эй Фузулий, заҳри қаҳрила дўлудур тоси чарх,
Чекмаз онинг қаҳрини ҳар ким чекар бир дўлу тос.

Эй хуш ул мастки, билмаз ғами олам на эмиш,
На чекар олам учун ғам, на билур ғам на эмиш.

Бир пари силсилаи ишқина душдум ногаҳ,
Шимди билдим сабаби хилқати одам на эмиш.

Воиз авсофи жаҳаннам қилур, эй аҳли вараъ
Вор анинг мажлисина, кўрки, жаҳаннам на эмиш.

Ўқи кўксимдан ўтиб қолмиш эди пайкони,
Оҳ, билдим сабаби оҳи дамодам на эмиш.

Эй Фузулий, мазаи соқийи саҳбо билдинг,
Тавба қил, то биласан зарқу риё ҳам на эмиш.

Бу кун тиғин чекиб, чиқмишдур ул номеҳрибон сархуш,
Сақин, эй раҳм эдан жонинаким, билмаз амон сархуш.

Анга ҳушёр экан дарди дил истарман, деям, соқи,
Паёпай сунма жоми, қилма ул сарви равон сархуш.

Дагил тақводан этсам бода таркин, ваҳмин андандур-
Ки, изҳор айлайим халқ ичра ишқин ногаҳон сархуш.

Магар қон ичмак ила асрамиш наргисларинг, вар на
Басе май нўш эданлар кўрдим, ўлмаз бўйла қон сархуш.

Майи ишқингла сармаст ўлдуғим элдан ниҳон қолмаз,
Маҳоли ақлдурким, соқлая розин ниҳон сархуш.

Кўнгил то ўлди беҳуд, олди ғамзанг жоними тандан
Верар яғмоя нақди ганжин олғач посибон сархуш.

Фузулий, ғайр ила хилват магар базм этмиш ул гулрух,
Рақиби кажрави кўрдим бу кун бори ёмон сархуш.

Бути наврасим намоза шабу рўз роғиб ўлмиш,
Бу на диндур оллоҳ, оллоҳ, бута сажда вожиб ўлмиш.

Асари қабули тоат анга вермиш ўйла ҳолат-
Ки, қулуби аҳли ҳола ҳаракоти жозиб ўлмиш.

Фараҳим кўриб, жафосин ҳасанота дохил айлар,
На малакким, ул парининг амалина котиб ўлмиш.

На ажаб гар ўлса ғамдан туниму куним баробар,
Назаримдан ул юзи кун неча кунки, ғоиб ўлмиш.

Ғами ҳажрдурким, ортар асарила ишқ завқи
Ғалат айламиш Фузулийки, висола толиб ўлмиш.

Билмаз эдим билмак оғзин сиррини душвор эмиш,
Оғзини дерларди йўқ, дедикларинча вор эмиш.

Ожиз ўлмиш йиқмоға оҳила кўҳи Кўҳкан,
Найласин мискин, анинг ишқи ҳам ул миқдор эмиш.

Тоша чекмиш халқ учун Фарҳод Ширин суратин,
Арз қилмиш халқа маҳбубин, ажаб беор эмиш.

Каъба эҳромина зоҳид, дедилар, бел боғлади,
Айладим таҳқиқ анинг боғландиғи зуннор эмиш.

Умрлардур айларам аҳволи дунё имтиҳон,
Нақди умри ҳосили дунё ҳамон бир ёр эмиш.

Завқи дийдорила дилдоринг йўқ этдим ворими,
Давлати боқики, дерлар, давлати дийдор эмиш.

Дун Фузулий оразин кўргач, равон топширди жон,
Лоф эдиб дердики, жоним вор, амонатдор эмиш.

Дилки, сарманзили ул зулфи паришон ўлмиш,
Нўла журмики, осилмоғина фармон ўлмиш.

Шоҳисан мулки малоҳатда, санга қуллар чўқ
Бири улдурки, вориб Мисрда султон ўлмиш.

Раҳм эдиб ошиқинги ҳашр куни ёқмаялар-
Ки бу дунёда асири ғами ҳижрон ўлмиш.

Дедилар ғам кетурур бода, кўп ичдим, сансиз
Ғами ҳижрона муфид ўлмади ул қон ўлмиш.

Боғбони чамани даҳра хаёли даҳанинг,
Сабаби тарбияти ғунчаи хандон ўлмиш.

Одам аввал сари кўйинг вериб олмиш жаннат,
Эшидиб таъни малак, сўнгра пушаймон ўлмиш.

Эй Фузулий, маним аҳволима бир воқиф йўқ,
Бўйлаким, олам анинг ҳуснина ҳайрон ўлмиш.

Ҳубоби ашки хунин жисмими элдан ниҳон этмиш,
Ғами ишқинг мани расвойи беному нишон этмиш.

Кетурмиш хокидан туғёни ашким хор хошоки,
Бошим узра маломат қушлари чун ошён этмиш.

Букиб меҳнат юкиндан қаддими, чиқмиш танимдан жон,
Тавофи кўйинг этмак қасдина таййи макон этмиш.

Санингла даъвийи ҳусн этдигичун мулки ҳусн ичра,
Фалак таъзир эдуб Лайлини расвойи жаҳон этмиш.

Магар таркиби Исо хоки кўйи даргаҳингдандур-
Ки, дурмиш хокидан қадрила азми осмон этмиш.

Кезан пайконларингдур танда, ё жон боғина ишқинг,
Бало сарчашмасиндан ҳар тараф сувлар равон этмиш.

Фузулийдан мизожинг мунҳариф кўрдим бу кун ёринг
Магар фурсат бўлиб, бир шамма ҳолиндан баён этмиш.

То ки, тоқи зарнигорин чарх вайрон айламиш,
Хишт зарринин сабо фарши гулистон айламиш.

Котиби тақдир хатти сабз таҳрир этмака
Лавҳ гулзори хазон барги зарафшон айламиш.

Қатъ эдуб фасли хазон оби равон шерозасин
Нусхаи гулзоринг авроқин паришон айламиш.

Давр жаврин кўрки, нузҳатгоҳи аҳли завқ экан,
Жўйбори гулшани занжири зиндон айламиш.

Айламиш тадбири ташвиши хазон торожининг
Лола, рангин рахтини доғ ичра пинҳон айламиш.

Рўзгорин тийра, бахтин қора, нутқин лол эдиб,
Мотами гул, булбули зоғ ила яксон айламиш.

Эй Фузулий, даҳр ҳолин шохи гулдан қил қиёс-
Ким, веруб аввал тажаммул, сўнгра урён айламиш.

Ғунчасин гул булбулинг қатлина пайкон айламиш,
Булбул очилғон гули юзина қалқон айламиш.

Гул арусин сулҳ учун булбул никоҳ этмиш, магар
Ўзини ёшил будоғ ичинда пинҳон айламиш.

Ғунча пайконини тийр этмаклиги-чун шохи гул
Жисмини бошдан оёға мисли суҳон айламиш.

Даҳраро гар бир синиқ девор кўрсанг ўйла бил,
Ул Сулаймон мулкидурким, чарх вайрон айламиш.

Эй Фузулий, меҳрина олданма чархинг гардиши
Кўка етурмиш, вале хокила яксон айламиш[1].

[1] Бу ғазал Боку қўлёзмасида ҳам, 1958 йил Боку нашрида ҳам йўқ. Фақат 1891 йилда Тошкент тошбосма нашрида бор.

Жисмими ёндирма, раҳм эт ёшима, эй бағри тош!
Эҳтиёт эт, ёнмасин ногаҳ қуру ўдинда ёш.

Хуш кечар наззорайи ҳуснинг-ла умрим, вор умид-
Ким, эда мақбули даргоҳинг мани ҳусни маош.

Тавфи кўйингда оёғдан боша эрмиш бир мадад,
Нўла гар қаддим букиб ҳардам оёғим ўлса бош.

Фитна ёйин қурмоға оташми ўлмиш эҳтиёж-
Ким, урурсан олама оташ чотуб пайваста қош.

Эй ҳубоби ашк, ноёб эт тани урёними-
Ким, бу расво пардами чок этди, сиррим қилди фош.

Пора-пора кўнглиминг сўзи даруна тоби йўқ,
Кўз йўлиндан қатра-қатра қон ўлиб чиқсайди кош.

Эй Фузулий, ғарқи хуноб этди кўз мардумларин,
Кўрайим қуллоби мужгона урулсин қонли ёш.

Зиҳи, жавоҳири эҳсони ома маъдани хос,
Дури шафоат учун баҳри раҳмата ғаввос.

Етиб ҳузурингга меърож вақти қилмишлар,
Қамар ҳусули муассир, суҳайл касби ҳавос.

Фалак ҳам ул кеча бўлмиш сафоки сўфитак
Қарор тутмаюб, ўлмиш у базмда раққос.

Раҳи мутобиатингдур тарийқи фавзу нажот
Ҳавойи марҳаматингдур умид хайру халос.

Тафохур айла, Фузулийким, андан ўзга дагил,
Санга замонда нақши саҳифаи ихлос.

Халқа хўблардан висоли роҳатафзодур ғараз,
Ошиқа анжақ тасарруфсиз томошодур ғараз.

Зоҳидо, тарк этма шоҳидлар висоли роҳатин,
Гар ибодатдан ҳамин ғулмону ҳуродур ғараз.

Ҳуру кавсарданки, дерлар равзаи ризвонда вор
Соқийи гулчеҳраву жоми мусаффодур ғараз.

Завқсиз лозим чиқар дунёдан ул дунёпараст-
Ким, анга дунёдан анжақ завқи дунёдур ғараз.

Роҳат ўлсайди ғараз, дунёда фақр истарди халқ,
Ғолибоким, халқа бир беҳуда ғавғодур ғараз.

Ориф ўл, савдойи ишқ инкорин этма, эй ҳаким —
Ким, вужуди халқдан анжақ бу савдодур ғараз.

Қил Фузулий, тарки иброми такаллумким, етар
Сурати ҳолинг, гар изҳори таманнодур ғараз.

Қил, сабо, кўнглим паришон ўлдиғин жонона арз,
Сурати ҳолин бу вайрон мулкинг эт султона арз.

Дарҳам ўлмиш сунбулинг гўёки қилмишдур анга
Мў-баму ҳоли дилим, диллар узодуб шона арз.

Танда жоним бир парининг дур амонат соқларам,
Ул замонданким, амонат қилдилар инсона арз.

Халқ куфр аҳлина имон арз эдар, ман дам-бадам
Куфр зулфин айларам кўксимдаги имона арз.

Сурати бежон ила жаннат тўлар бутхонатак,
Қилсалар жаннатда тасвирин чекиб, ғулмона арз.

Мунъиминг арзи тажаммулдур иши фақр аҳлина,
Нўла гар дил қилса ҳардам дарди ишқинг жона арз.

Эй Фузулий, бўйла пинҳон тутма ашки олинги,
Айла ҳар рангилаким, вор ул гули ҳандона арз.

Қилмоғил маҳкам, кўнгил, дунёя оқди иртибот,
Сан бир овора мусофирсан, бу бир вайрон работ.

Бу чаманда ғунчалар, гуллар кўран ориф билур-
Ким, сабот устинда қилмаз ҳеч кабзу инбисот,

Аҳли ирфондур жаҳон кайфиятин таҳқиқ эдан-
Ким, нишотиндан бўлур юз ғам, ғаминдан юз нишот.

Ишқ даврони манга топширди Мажнун навбатин,
Холи ўлмаз нақши арбоби вафодан бу бисот.

Ҳар кўран маҳрўя сарф этма, Фузулий, умринги,
Бевафолардан ҳазар қил, тут тарийқи эҳтиёт.

Дурждур лаъли равонбахшинг, дури шаҳвор лафз,
Дурждан дурлар тўкарсан айласанг изҳор лафз.

Ўйла оғзинг тангдурким сўйлашур соат санга
Гарчи нозикдур, верур албатта бир озор лафз.

Етмак ўлмаз лафзи жонбахшингла оғзинг сиррина,
Ваҳйидур гўё буким, мутлақ оғиз йўқ, вор лафз.

Неша лаълинг кеч келур гуфтора, гўёким билур,
Ман киби ул лаълдан айрилмоғи душвор лафз.

Ғунча лаълинга латофатдан дам урмиш, билмазам
Найлар изҳор айлагач, ул лаъли гавҳарвор лафз.

Эй Фузулий, истарам дилдор ҳолим сўрмая,
Рашкданким, бўлмасун васли лаби дилдор лафз.

Офтоби талъатинг тутдуқча авжи иртифоъ,
Қатли аҳли ишқа тиғи ғамзадур андан шуоъ.

Дашт тутмоқ одатин қўймишди Мажнун ишқда,
Шухраи шаҳр ўлмоғин расмин ман этдим ихтироъ.

Зарқ дарёсинда бир хошокдурким, чиркинур
Сўфийи шайёдким, даврон тутиб айлар самоъ.

Кечдигим дунёву уқбодан санингчун ўлди фош,
Тўғри дерлар: «Кулли сиррин жоваз—ал иснайна шоъ»[1]

Ул бути саркаш келур, солмиш жамолиндан ниқоб,
Эй саломат ал-фироқ, эй ақлу имон, алвидоъ.

Жону дил бир умрдур, тиғингчун айларлар жадал,
Кирмадан тиғинг санинг ўртоя қатъ ўлмаз низоъ.

Эй Фузулий, охират мулкина лозимдур сафар,
Бўйла фориғ кезма, тақводан муҳайё қил матоъ.

---

[1] **Маъноси: ҳар** сир иккинчи кимсадан ўтса ёйилиб кетади.

Ёр васлин истаян кесмак керак жондан тамаъ,
Ҳар кишиким васли ёр истар, кесинг андан тамаъ.

Орзуйи васли жонон, жона офатдур, кўнгил,
Ё тааллуқ жондан уз, ё васли жонондан тамаъ.

Чун манга бир зарра йўқ тоби тамошойи жамол,
Ман кимам, васл этмак ул хуршиди раҳшондан тамаъ.

Ошиқ улдурким, тамоннойи балойи ҳажр эда,
Йўқса чўқдур меҳр эдан ул моҳи тобондан тамаъ.

Риштаи тули амал доми балодур, найлайим,
Узмак ўлмаз ул сари зулфи паришондан тамаъ.

Оразин кўрмак ҳаётим тоза айлар, ваҳ на айб,
Гар гадо важҳи маошин қилса султондан тамаъ.

Муттасил хирмон қилур ҳосил тамаъдан аҳли ҳирс,
Турфаким, ортар анга келдикча ҳирмондан тамаъ.

Истар ўлсанг ҳайрату хирмона ҳардам душмамак,
Кес, Фузулий, даҳрдан уммиду даврондан тамаъ.

Дил узодур баҳс ила ул орази ҳандона шамъ
Ўд чиқар оғдиндан этмазми ҳазарким ёна шамъ.

Нўла ғайрат оташи жоним эритса мўмтак,
Бу на сўздурким, демишлар орази жонона шамъ?

Орази жонон ила баҳси камоли ҳусн эдар,
Дил учиндандурки, ҳар соат душар нуқсона шамъ.

Гаҳ оёғи боғли, гаҳ бўйни надандур билмазам
Бир пари ишқиндан ўлмишдур магар девона шамъ.

Нўла жоним қоматинг истарса, кўнглим оразинг,
Расмдур оламда: булбул гул севар, парвона шамъ.

Қил шабистони мунавваркним, нисоринг қилмоға
Риштадан дурлар чекиб жамъ айламиш домона шамъ.

Эй Фузулий, шавқдан ёқдинг танинг рўзи висол
Нетдинг, эй ғофил, керакмазми шаби ҳижрона шамъ.

Кел, эй роҳат сонон асбоб жамъин қилма нодонлиғ,
Тарийқи фақр тутким, фақр эмиш оламда султонлиғ.

Мурод ар салтанатдан коми дилдур, нафса тобеъсан,
На ҳосил сатланат одила қилмоқ банда фармонлиғ.

Паришонлиқдан, эй аҳли жаҳон, сиз жамъ эдинг хотир-
Ки, ман жамъ айладим ҳар қанда вордир бир паришонлиғ.

На толеъдур буким, оламда оғоз этмадим бир иш-
Ким, ул ишдан саранжом этмадим, ҳосил пушаймонлиғ.

Манга зулми сариҳ ул кофир айлар, кимса манъ этмаз,
Фузулий, куфр ўлурми гар десам йўқдур мусулмонлиғ?

Соқиё, май сунки, доми ғам дурур ҳушёрлиғ,
Мастликдурким, қилур ғам аҳлина ғамхорлиғ.

Вор фикрин, йўқ ғамин чекмак надур, бир жомила
Бехабар қилким, манга бир ўла йўқлиғ ворлиғ.

Жон матоининг баҳосидур наким, даврон верур,
Турфа буким, сонурам шафқатдур ул ғаддорлиғ.

Мандан охир чун қилур безорлиғ асбоби даҳр,
Даҳр асбобиндан ул якким қилур безорлиғ.

Таънаи ағёр чекмакдур ишим бир ёр учун-
Ким, ўлуб ағёра ёр, айлар манга ағёрлиғ.

Чекма заҳмат, чек алинг тадбири дардимдан табиб-
Ким, дагил сан билдигинг ман чекдигим беморлиғ.

Эй Фузулий, айларам қатъи тааллуқ қомудан
Бу тарийқ ичра манга тавфиқ эдарса ёрлиғ.

Айш учун бир турфа манзилдур баҳор айёми боғ,
Анда тутсун ғунчаваш ҳар кимки, айш истар ўтоғ.

Ғунчалар очилди, сайри боғ эдинг, эй аҳли дил-
Ким, кўриб гуллар кўнгиллар очилан чоғдур бу чоғ.

Сандан, эй булбул, фузундур манда меҳнат фасли гул,
Сансану минг тоза гул, ҳоломану минг тоза доғ.

Боға сарвим келдигин билмиш саҳардан шохи гул
Равшан этмиш раҳгузори узра ҳар ён минг чироғ.

Чексалар занжир ила гулзора кетманким, манга
Сунбули зулфинг фироқиндан мушаввашдур димоғ.

Мавсуми гулдур, вале кетман чаман сайринаким,
Равзаи кўйинг манга ул сайрдан вермиш фароғ.

Маҳрам ўлмаз риндлар базмина май нўш этмаян,
Эй Фузулий, чек оёқ ул базмдан ё чек аёғ.

Эй ханданги ғаминга сийнаи аҳбоб ҳадаф,
Мунтазир ханжари мужгонинга жонлар саф-саф.

Хоки даргоҳинга ҳар субҳ сурар кун юзини,
Ғолибо андан анга ҳосил ўлубдур бу шараф.

Ҳоша лиллоҳки, бу девонаи шавқи хатинга
Сабаби қайд ўла, занжири сутури мусҳаф.

Солди дарёя сабо ханжари ғамзанг ваҳмин-
Ки, чиқормоя дахи гавҳари носуфта садаф.

Эй кўнгил, олама алданма, санга ранг верур,
Хокдурким, ани гаҳ лаъл қилур, гоҳ хазаф.

Базми Жамшид фано бўлмоқ ила билдимким,
Давр жавриндан эмиш навҳаи най нолайи дафъ.

Эй Фузулий, талаби рутбаи ирфон айла,
Жаҳл ила ҳосили авқоти шариф этма талаф.

Меҳнати ишқ, эй дил, осондур деюб чўқ урма лоф,
Ишқ бир юкдурки, хам бўлмиш анинг остинда қоф.

Ўлма холи дурдкашлар суҳбатиндан, эй кўнгил,
Гар диларсанг эдасан ойинаи идроки соф.

Субҳдам зулфинг доғит, ё шом арзи ораз эт,
Қўйма субҳу шом оросинда тарийқи ихтилоф.

Рашки рухсоринг дили хуршида солмиш изтироб,
Ғайрати қаддинг мизожи шамъа вермиш инҳироф.

Хоки кўйинг каъбая нисбат қилан билмазмиким,
Бунда ҳардам, анда бир навбат ўлур вожиб тавоф.

Ваҳмим андандурки, мумкин ўлмая ғамдан нажот.
Фарриж — ил лоҳумма ҳамми, нажжини миммо нахоф[1].

Эй Фузулий, зоҳид ар даъвойи ақл айлар, на суд,
Нафъи завқи ишқдур жаҳлина айни эътироф.

[1] Маъноси: Худо, мани ғамдан халос эт, қўрқишдан нажот бер.

Ўлур рухсорингга кун, лаълингга гулбарги тар ошиқ,
Санга ўксук дагил кўкдан ёғар, ердан битар, ошиқ.

Манга мақсуд тарки ишқ эди, ваҳким майи ҳуснинг
Ўлуб кун кундан афзун, қилди кун-кундан батар, ошиқ.

Тамошойи жамолингдан назар аҳлини манъ этма,
На суд, ул хўб юзданким, анга қилмаз назар ошиқ.

Чаманда пойи бўсингдан ўлубдур сабзалар хуррам,
Ҳамон бир сабзача ўлмоға оламда нетар, ошиқ.

Қилурсан минг жигар қон, ҳар ёнга боқдиқча, эй золим,
На боқмоқдур бу, ҳардам қандан олсин бир жигар ошиқ?

Кирирсан аҳли ишқи, тутолим кимса алинг тутмаз,
На ишдур, бу, керакмазми санга, эй сиймбар, ошиқ?

На парвона дуяр бир шўълая, на шамъ бир оҳа,
Фузулий, сонмаким, бенгзар санга оламда ҳар ошиқ.

Тоби Хуршид маҳи рўйинга вермиш равнақ,
Токи, зебо хат учун ўла бу тазҳиби варақ.

Акси қаддингла кўран доирайи — ойинайи
Дер маҳи бадрдур ангушти нубувватдан шақ.

Санга гулшанда нисор этмак учун ҳар наргис
Кетурубдур боша олтун дўлу бир сийм табақ.

Ҳар санам мусҳафи ҳусни ҳақа бир оятдур
Мактаби ишқда ҳар дил анга бир тифли сабақ.

Ошиқ ўлмоқ санга, басдур биза бурҳони жунун,
Ҳусна ақл аҳли муқайяд ўла билмаз мутлақ.

Расмдур ошиқа келмак қоши ёлардан оҳ,
Ишқ пайдо ўлали бўйла қурулмиш бу насақ.

Шоҳдур ҳусн бисотинда бу кун ул гулрух,
Эй Фузулий, мани овора сурулмиш байдақ.

Ўлмаз ўлди кўруб аҳволими эл хўблара ошиқ,
Ишқ наҳйинда бу расволиғи кўр шаръа мувофиқ.

Келур ўлсанг қилурам фарши раҳинг пардаи чашм,
Дахи нам вор, азизим, кўза қарши санга лойиқ.

Кулуб очилмоқ умулмаз даҳанингдан, магар улдур
Жузъким лоятажаззо[1] дер анга аҳли доқойиқ.

Бағриминг пораларин кўзларим осмиш мужалардан
Мардуми гўшанишин қандану қандан бу алойиқ.

Кечалар шамъ ёнар, ашк тўкар субҳ галинча,
Жон верур субҳ келар дамда, зиҳи ошиқи содиқ.

Сабқат этмишди жигар қони, кўзим ёшина бир дам,
Ишқ ҳукм этди, яна жори ўла одати собиқ.

Эй Фузулий, ўзинги гўшанишин эт хуми майтак,
Ўла ногаҳ ўласан кошифи асрори ҳақойиқ.

[1] Маъноси: Ҳиссалардан ажралмаган бўлак.

Эй фироқи лаби жонон, жигарим хун этдинг,
Чеҳраи зардими хуноб ила гулгун этдинг.

Жигарим қонини кўз ёшина тўкдинг, эй дил,
Вора-вора ани Қулзум, буни Жайхун этдинг.

Неча ҳусн ила сани Лайлия нисбат қилайим,
Билмаюб қадрими, тарки мани Мажнун этдинг.

Сўйладингким, тутарам шод кўнгилларда мақом,
Шод экан, бу сўз ила кўнглими маҳзун этдинг.

Аҳд қилдимки, жафо кесмаясан ошиқдан,
Ошиқи ваъдайи эҳсон ила мамнун этдинг.

Журъа-журъа май ичиб, зеби жамол орттирдинг,
Зарра-зарра кўзиминг нурини афзун этдинг.

Эй Фузулий, оқидиб сели сиришк оғлаяли,
Ишқ аҳлина фиғон этмаги қонун этдинг.

Қилди зулфингтак паришон ҳолими холинг санинг,
Бир кун, эй бедард, сўрмазсан: Надур ҳолинг санинг?

Кетди бошингдан, кўнгил, ул сарв қаддинг сояси,
Оғлаким, идбора табдил ўлди иқболинг санинг.

Зинат учун жисм деворинда этмаздим ерин,
Чекмасайди ишқ лавҳи жона тимсолинг санинг.

Тез чекмазсан жафо тиғин мени ўлдирмака,
Ўлдирар охир мани бир кун бу эҳмолинг санинг.

Ғарқи хуноби жигар қилмиш кўзим мардумларин
Орзуйи холи мушкину рухи олинг санинг.

Домгоҳи ишқдан тут бир канор, эй мурғи дил,
Синмадан санги маломатдан пару болинг санинг.

Сояваш чўкдан, Фузулий, хоки кўйинг ясланур,
Будур уммидики, бир кун ўла помолинг санинг.

Чашмими ашк ила ганжи дури макнун этдинг,
Мардуми чашмими эҳсон ила қорун этдинг.

Майи гулгуни, дединг, ақла зиёндур, зоҳид,
Бумидур ақлки, тарки майи гулгун этдинг?

Жоним олди май учун, соқий, ичирдинг манга қон
Дод алингданки, мани ол ила мағбун этдинг.

Хатинги офати жон ўлдуғини билдирдинг,
Лутф қилдингки, мани воқифи мазмун этдинг.

Дил тутар мори сари зулфинги ваҳм айламаюб,
Билмазамким, анга таълим на афсун этдинг.

Билмаз ўлди мани таъна эдан аҳли риё,
Шукрким, ҳолими, эй ишқ, дигаргун этдинг.

Эй Фузулий, на мурод ўлди муяссар билман,
Бунчаким ҳасрати лаълила жигарҳун этдинг.

Эй маҳ, манимла дўстларим душман айладинг,
Душман ҳам айламаз бу ишиким, сан айладинг.

Пайконларингла дўлди таним, офарин санга,
Бедод чекмая танимни оҳан айладинг.

Таҳсин сангаки, кўнглим уйин тийра қўймадинг,
Ҳар захми новакинг анга бир равзан айладинг.

Ўлсун зиёда рифъатинг, эй оҳи оташин,
Меҳнат саромизи бу кеча равшан айладинг.

Ўксулмасин тароватинг, эй ашки лолагун,
Гул-гул домиб мақомимизи гулшан айладинг.

Жон чиқса, манзил этмаз эв тут ҳубобдан,
Эй кўз ёшики, қасди бинойи тан айладинг.

Мумкин дагил, Фузулий, жаҳонда иқоматинг
Беҳуда сан бу марҳалада маскан айладинг.

Шамъи рўйинг офтоби оламородур санинг,
Нури ҳақ хуршиди рухсорингда пайдодур санинг.

Сансан ул жавҳарки, дуржи мумкинот ичра бу кун
Мумкин ўлон айбдан зотинг мубарродур санинг.

Жон верур лаълинг таманносинда минг оби ҳаёт
Файзинга лаб ташна юз Хизру Масиҳодур санинг.

Сарву гул наззорасин найлар санга ҳайрон ўлон-
Ким, қадинг сарву, рухинг гулбарги раънодур санинг.

Рози ишқинг халқдан қилмоқ ниҳон мумкин дагил,
Ошиқинг ул важҳдан оламда расводур санинг.

Қилди шавқинг ишқ ғаввоси кўзим мардумларин,
Эй дури тар, манзилинг гўё бу дарёдур санинг.

Жумла офоқ аҳлдан чекмиш тааллуқ доманин,
То Фузулий хастая васлинг таманнодур санинг.

Ўйла раънодур, гулим, сарви хиромонинг санинг-
Ким, кўран бир кўз ўлур, албатта, ҳайронинг санинг.

Кокилингтак бошинга чирманмак истар хотирим,
Эй ману юз ман киби саргашта қурбонинг санинг.

Оразинг давринда жамиятдан ўлсин ноумид,
Ўлмаян ошуфтаи зулфи паришонинг санинг.

Чун ажабдур лаъла гўёлиғ, на мўъжиздур, буким,
Айлар изҳори сухан лаъли дурафшонинг санинг.

Чарх ёйиндан отилди жонима тийри ажал,
Лек андан тезрак тебранди мужгонинг санинг.

Доғи ҳижронинг ўдин бенгзатмак ўлмаз дўзаха
Ўлмасун кофир асири доғи ҳижронинг санинг.

Эй Фузулий, ўйлаким, бемори дарди ишқсан,
Йўқдурур ўлмакдан ўзга ҳеч дармонинг санинг.

Доғи ҳижрон ила ёнмоқда жигар қон ўлса як,
Мулки дил ғам манзили ўлганча вайрон ўлса як.

Ёри ағёр ила кўрмак ошиқа душвор эрур,
Бўйла кўрмакдан асири дарди ҳижрон ўлса як.

Сийнама пайконинги кўндар кўнгил дафъинаким,
Сийнада сўзон кўнгил ўлунча, пайкон ўлса як.

Сиррими расволиғим фош этмадан оламлара
Зор жисмим ашк гирдобинда пинҳон ўлса як.

Доғидирса нўла иқди зулфинги боди сабо,
Фитна аҳли ўлонинг жамъи паришон ўлса як.

Дун Фузулий саҳв эдиб кечмиш маю маҳбубдан,
Тавба эдиб, бу ёмон ишдан пушаймон ўлса як.

Қиймадинг сокини кўйинг ўлана пайконинг,
Бир ичим сув ила оғриламадинг меҳмонинг.

Новаки ғамза дариғ айлама ошиқлардан,
Кесма арбоби вафодан назари эҳсонинг.

Истайинг жон эди, хоки раҳинга топширдим,
Етди ул худ ерина, энди надур фармонинг?

Жона етдим алами ҳажринг ила, эй золим,
Раҳм қил жонинг учун вор эса бир дармонинг.

Дод-хоҳам сенга, доман на чекарсан мандан
Йўқми ваҳмингки, тутам ҳашр куни домонинг.

Золим ўлсанг на ажаб, йўқ санга дўзах ваҳми
Санга худ етмаяжакдур санинг ўз ҳижронинг.

Васл айёми равон ёра фидо айламадинг,
Эй Фузулий, ғами ҳижрон ила чиқсун жонинг.

Жон верур ройиҳайи турбати покинг, эй ток,
Наввар-оллоҳу лакал-арза сақ-аллоҳу сарок[1].

Ҳурмат этдинг мая, таъзим ила тутдинг, соқий,
Аззам-аллоҳу лак ажра илаллоҳи жазок[2].

Сари кўйингда ғарибиз, биза бир мунис йўқ,
Тола мо онасан-алқалбу жаалноҳу фадок[3].

Сафҳайи дилда бўлинмаз асари сурати ғайр
Ҳина-мо ҳалла, нафял-ғайра анил қалби ҳавок[4].

Раҳи ишқингда кетур ғайрдан, эй дил, рағбат,
Фаизо шиъта рафиқан аламул ишқи кафок[5].

Хоби ғафлатда, кўнгил, васлидан ўлдинг маҳрум,
Фоза ман нола ило васлиҳи мо-хоба сивок[6].

Эй Фузулий, на билур аҳли варaъ май завқин,
Ангар-ал-ҳикмата ман ломака жаҳлан ва наҳок[7].

Маъноси:
1 Оллоҳ ерни сенинг учун нурлантирсин, оллоҳ сенинг тупроғингни суғорсин.
2 Оллоҳ ажрини, мукофотини берсин.
3 Бизга яқин ва дўст бўлган юрак сенга фидо бўлсин.
4 Сенинг севгилинг бошқаларни қалбдан узоқлаштирди.
5 Агар жон дўстини истасанг ишқ дарди кифоя қилади.
6 Унинг васлига етишган нажот топади, бошқани севмайди.
7 Сени жаҳолат билан ишқдан узоқлаштириб масхара қилганлар ҳикматни инкор этган бўладилар.

Сабо, лутф этдинг, аҳли дарда дармондан хабар вердинг,
Тани маҳзуна жондан, жона жонондан хабар вердинг.

Хазони ғамда кўрдинг изтиробин булбули зоринг,
Баҳор айёмитак гулбарги хандондан хабар вердинг.

Сўзингни ваҳйи нозил гар дер эсам ҳеч куфр ўлмаз,
Жаҳони тутмиш экан, куфр, имондан хабар вердинг.

Дедилар, ёр ушшоқинг келур жамъ этмая кўнглин,
Магарким, ёра ушшоқи паришондан хабар вердинг.

Сулаймон маснадиндан деви гумроҳ рағбатин кесдинг
Денгизда хотами ҳукми Сулаймондан хабар вердинг.

Фузулий, рўзигорин тийра кўрдинг шоми ҳижрондан
Насими субҳтак хуршиди рахшондан хабар вердинг.

Бақо мулкин диларсан, фони эт воринги дунётак,
Этак чек кўрдигингдан офтоби оламоротак.

Тааллуқ зулматин тажрид хуршидина қил матлаъ,
Агар оламда бир кун кўрмак истарсан Масиҳотак.

Кўнгил ҳар сурати Ширина верма, ич майи маъни,
Ҳазар қил, тоша чолма тешани Фарҳоди шайдотак.

Рафиқинг ўлса дилсиз жонивар ҳам соқла роз анда,
Сақин, сирринг душурма диллара Мажнуни расвотак.

Етар товустак ужб ила қил оройиши сурат,
Вужудингдан кечиб, оламда бир од айла анқотак.

Гуҳартак қилма тағйири табиат дилсалар бағринг,
Қарор эт, ҳар ҳаводан ўлма шўрангиз дарётак.

Фузулий, коинот асбобининг қилдим тамошосин,
Надоматсиз танаъум йўқ, тасарруфсиз тамошотак.

Даҳанин дардима дармон, дедилар жононинг,
Билдилар дардими, йўқдур дедилар дармонинг.

Ўлса маҳбубларинг ишқи жаҳаннам сабаби,
Ҳуру ғулмони қолур кандусина ризвонинг.

Кечди майхонадан эл, масти майи ишқинг ўлуб
На малаксанки, хароб этдинг эвин шайтонинг?

Урмазам сиҳҳат учун марҳам ўқинг ёрасина
Истарам чиқмая завқи алами пайконинг.

На билур ўқумаян мусҳафи ҳуснинг шарҳин
Ера кўкдан на учун индигини қуръонинг.

Ердан, эй дил, кўка қовушди сиришкинг малаки,
Анда ҳам қўймаяжоқдир улари афғонинг.

Эй Фузулий, ўлубам ғарқаи гирдоби жунун,
Кўр, на қаҳрин чекирам дўна-дўна давронинг.

Келур ул сарви саҳи, эй гулу лола, очилинг!
Вай маҳу меҳр чиқинг, қудрата наззора қилинг!

Азми боғ айламиш ул сарви равон, эй гуллар,
Зар нисор эда кўринг, жумла йиғилинг, терилинг!

Кетуринг ўқларин, эй дийдаларим, тупроқдан
Бу ёрар насналаринг қадрини яхшича билинг!

Айламанг, эй дилу жон, ханжари мужгонина майл,
Билурам нўлдиғин охир, келинг андан кесилинг!

Кўз ёши тиғингиз ичун тўкилур, эй хўблар,
Сизи то этмая расво кўринан дамда силинг!

Душди ўд жонима, эй танда ўлон пайконлар,
Қизмадан маърака бир ёнга айрилинг, чекилинг!

Эй Фузулий, қадими изқилди фалак хам, яъни
Вақтдур чиқмаға дунё қопусиндан эгилинг.

Эй кўнгил, чўқ сайр қилма гунбади даввортак,
Сокин ўлмоқ сайрдан як, нуқтаий паргортак.

Ун верур жон риштаси ҳам қоматимдан чексам оҳ,
Ел дегиб чанг устида овоза келмиш тортак.

Сийнами най ўқларинг дилди дам урдиқча кўнгил,
Ун верур ҳар бир делукдан нола мусиқортак.

Оразинг уста хами зулфинг онгқиб дун то саҳар
Дўлонирдим ҳар тараф ўдлара душмиш мортак.

Жисми зорим тиғи бедодингдан ўлди чок-чок,
Танда сувдан рахналар пайдо қила девортак.

Билмаюб беҳбудими жаврингдан этдим ижтиноб,
Талх шарбатлардан икроҳ айлаян бемортак.

Хотиринг жамъ айладинг аҳли вафо кўнглин бузиб.
Бир иморат ёпмаға минг эв йиқан меъмортак.

Бебақодур нашъаи май завқин этдим имтиҳон,
Ҳеч завқи боқи ўлмаз нашъаи дийдортак.

Эй Фузулий, хотири аҳли сафо ойинадур
Чарх жавриндан асар, ойнада зангортак.

Бор умидимким, кўриб жавлонинги ўлсам ҳалок,
Гарди наъли бодпойинг урса жисмим узра хок.

Ўлдуғим манзилда дафним қилмаға сонманг лаҳад,
Ер кўриб ғурбатда аҳволим, гирибон этди чок.

Маст жон вердим, мазорим узра таъзим айлаюб,
Қубба ёпиб донаи ангур, айвон тутди ток.

Чун жафо мўътодиям, билман надур меҳру вафо,
Билмаса меҳру вафо расмин жафокорим на бок.

Ҳар кудуратдан мани пок этди сели хуни дил,
Шукрлиллоҳ, оташи ишқинг мани ёндирди пок.

Оҳ билман найлайим, жонимда роҳат қолмади,
Кўзларим намнок, сийнам чок, кўнглим дарднок.

Ғайр нақшин маҳв қилмишдур Фузулий сийнадан
Молаҳу фид даҳри матлубун ва мақсудун сивок[1].

[1] Маъноси: Унинг дунёда сандан бошқа истак ва орзуси йўқдир.

Лабинг рашки мизожин талх қилди бодаи нобинг,
Қошинг майли юзини қибладан дўндирди меҳробинг.

Гиреҳлар ўлди жоним риштаси тасбиҳ торитак
Манга, кўр, нетди охир орзуйи зулфи пуртобинг.

Оёғинг тузина юз сурмая вермаз сабо рухсат,
Юзинг юз карра шабнам ювмадан гулбарги серобинг.

Сабо ул зулфи тебратдикча ташвишим зиёд айлар,
Соқин тебратмаким, бағримдадур боши бу қуллобинг.

Дару деворина густох юз сурмиш деюб, гардун
Юзини кечалар суртар ера то субҳ маҳтобинг.

Муҳаббат зоҳир этмак журмина, қон тўкмак истарсан —
Ҳабибим, бунча ҳам рағбат надур зажрина аҳбобинг.

Фузулий ғамзаи мардумкушиндан илтифот истар
Сонўрким, илтифоти раҳм ўлур қурбона қассобинг.

На хушдур оразинг давринда зулфи анбарафшонинг,
Бу давронда на хуш жамъияти вор ул паришонинг.

Рухинг давринда бир девонадур савдоли зулфингким,
Паришонлиқдан ўлмиш ман киби машҳури давронинг.

Ҳаводан кокилингдур тебранан, ё риштаи жондур-
Ки, ҳардам чирманиб бошинга истар ўла қурбонинг.

Мусалсал зулфи мушкилингдан ортирмиш рухинг равнақ,
Зиҳи сунбулки, ўлмиш зевари гулбарги хандонинг.

Қоролибдур тутунтак рўзгорим ул замонданким,
Таним хошокина ўдлар урубдур барги ҳижронинг.

Ишимдур соятак ердан ера юз урмоқ ул кундан-
Ки, бошимдан кедибдур сояи сарви хиромонинг.

Фузулийни оёқдан солди бори меҳнати ишқинг,
Нечун тутмазсан, эй кофир, алини бир мусулмонинг?

Эй мусаввир, ёр тимсолина сурат вермадинг,
Зулфи рух чекдинг, вале тобу тароват вермадинг.

Ишқ савдосиндан, эй носиҳ, мани манъ айладинг,
Йўқ эмиш ақлинг, манга яхши насиҳат вермадинг.

Дунки, фурсат душди хоки даргаҳингдан ком олам
Нўлди, эй кўз ёши, кўз очмаға фурсат вермадинг.

Кўз юмиб оламдан, истардим очам рухсоринга,
Жоним олдинг, кўз юмиб очинча муҳлат вермадинг.

Бумидур раҳмингки, холинг айлар экан қасди жон
Чиқди хаттингким, ани манъ эда рухсат вермадинг.

Верма ҳусн аҳлина, ёраб, қудрати расми жафо,
Чун жафо чекмакда ишқ аҳлина тоқат вермадинг.

Эй Фузулий, ўлдинг, афғон этмадинг, раҳмат санга!
Раҳм қилдинг халқа, афғонингла заҳмат вермадинг.

Чарх ҳар ой бошина солмиш қошингдан бир хаёл,
Бу жиҳатдандур ҳар ой бошинда ўлмоқ бир ҳилол.

Моҳи нав ўлмиш қошинг савдосининг саргаштаси,
Шаҳрдан шаҳра кезар оворалартак моҳу сол.

Этдигичун ҳуснинга қарши камол изҳор кун,
Бир кун ўлмазким, анга гардун етирмаз бир завол.

Субҳ қилдинг жилва, кун чекди ўзин бир гўшая,
Шом арз этдинг рухинг, шамъи эритди инфиол.

Қилма кўздан чеҳраи холинг ниҳонким, қилмая
Дуди оҳим офтоби чеҳраи гардуна хол.

Ўлмаюб мақбул хоки даргаҳинг моҳи тамом,
Заъфи толеъ верди кун-кундан анга тағйири ҳол.

Эй Фузулий, моҳ нисбат маҳв қил воринг тамом,
Гар диларсан бўлмоқ ул хуршид бирла иттисол.

Мулки ҳуснинг бўйла золим подшоҳи ўлмоғил,
Ким санга золим деса, одил гувоҳи ўлмоғил.

Ғамза тиғин чекма ҳар соат кўнгил яғмосина,
Ҳукма тобеъ, мулка ғоратгар сипоҳи ўлмоғил.

Оҳини, эй моҳ, ушшоқинг етурма кўклара,
Дард аҳлининг нишони тийри оҳи ўлмоғил.

Гар диларсан шамътак ғайрат ўдина ёнмойим
Шомлар ағёр шамъи базмгоҳи ўлмоғил.

Одат этмак хуш дагил, бедода раҳм эт тангричун
Гоҳ ўлсанг моили бедод, гоҳи ўлмоғил.

Ошиқи расво кўриб манъ этма, эй носиҳ, мани,
Мункири осори тақдири илоҳи ўлмоғил.

Эй Фузулий, айлама тоат риёйи, таркин эт,
Тавба қил минбаъд, машғули маноҳи ўлмоғил.

Баски, заъфи рўзадан ҳар кун бўлур тағйир ҳол,
Ўлажоқдур ийд учун моҳи тамомим бир ҳилол.

Қилди моҳи рўза хуршидими кун-кундан заиф,
Зарра-зарра оя, сон кун нури айлар интиқол.

Бир хаёл этмишми заъфи рўза ёри, билмазам,
Йўқса ёри кўрмаюб, ман кўрдугимдир бир хаёл.

Тута билсайдим, сув ичмаздим, қилурдим дафъини
Рўзанингким, кўз кўра хуршидина истар завол.

Ой тутулсин, рўза айёминда кун душсун ера-
Ким, бу ой кундан бўлубдур меҳрибон моҳим малол.

Қоними ичмак дилар ул лаъли майгун ҳар кеча,
Рўза тутмиш ғолибо, ифтор учун истар ҳалол.

Емак-ичмак фикри аҳли рўзадан кес, эй гунаш,
Бир савоб эт, субҳлар то шом қил арзи жамол.

Рўза таклифин Фузулийдан гўтур, эй муҳтасиб,
Нотавондур, унда бу таклифа йўқдур эҳтимол.

Ўйла мустасно гўзалсанким, санга йўқдур бадал.
Сандан, эй жон, мунқатеъ қилмаз мани илло ажал.

Неча сурат боғласун кўнглим халоси ишқдан
Ишқдур бир ҳолким, ул ҳола кўнглимдур маҳал.

Ишқима нуқсон кетирмаз кўрмамак ул оразни
Жавҳара тағйири осори араз вермаз халал.

Айлади расво кўнгил чоки гирибони адаб,
Кўр, на аҳли илмдур, одоб ила айлар жадал.

Ҳолими кўрдикча манъи аҳли ишқ айлар фақиҳ,
Ҳужжати мақтуи йўқ, айлар, қиёс илан амал.

Мадраса ичра мударрис вердиги минг дарсдан
Еқдудур майхонада бир жом вермак бир гўзал.

Эй Фузулий, ман дам урмишдим сафойи ишқдан
Матлаъи хуршид ижод ўлмадан субҳи азал.

Эй рухинг қиблаи жон, хоки дарин Каъбаи дил,
Раҳи ишқингда фано сарҳади, аввал манзил.

Лоларанг этди кўзим қон ила хоки даринги
Кимёгардур эдар, кўрдиги тупроғи қизил.

Улки, ёринг шаби ҳажрина қиёмат куни дер,
Халқ орасинда қиёмат куни ўлмазми хижил?

Қатти мушкулдур ишим зулфи гиреҳгириндан,
Сабр бу мушкили дерлар очар, аммо мушкил.

Этмак ўлмаз сани огоҳ кўнгил ҳолиндан,
Ёзиғ улким, санга кўнглин вера сандан ғофил.

Севирам зоҳидиким, гўшаи меҳроби севар,
Хами абрунга рақибим ўлуб ўлмаз мойил.

Дали дерсам нўла ушшоқина гулчеҳраларинг
Ўзини кўз кўра ўдлара солурми оқил?

Сани жонон сонурам, чиқ, баданимдан, эй жон!
Ману жононим орасинда, чўқ ўлма ҳоил!

Эй Фузулий, ёнурамким, на учун ул юзи гул
Манга ёнар ўд ўлур, ўзгая шамъи махфил.

Ҳеч сунбул сунбули зулфинг киби мушкин дагил,
Нофаи Чини сочингтак дерлар, аммо чин дагил.

Вор гул баргинда ҳам алҳақ назокат бирла ранг,
Лек жонпарвар лаби лаълинг киби ширин дагил.

Меҳрибон дерлар сани ағёра, лекин ман анга
Бовар этманким, санга меҳр айламак ойин дагил.

Хўблар меҳроби абрусина қилмазсан сужуд,
Дининги дўндаргил, эй зоҳидки, яхши дин дагил.

То Фузулий, қомату рухсоринга вермиш кўнгил
Моили сарву ҳаво хоҳи гулу насрин дагил.

Юзинги кўзгуя ғийбатда ўхшадан ғофил,
Тўқунса юз-юза ўлмазми оро ерда хижил.

Бурок никобки, билсин камоли сунъи кўруб
Фаришта хилқати одамда шубҳасин ботил.

Ҳадиси воҳйвашинг зоеъ этма ағёра,
Равомидур эдасан қадрин оятинг нозил.

Харими кўйини гўстар намуна, айла савоб-
Ким, ўла жаннат учун халқ тоата моил.

Сани кўйиб, бута айлар ибодатин кофир,
Азоби дўзаха ул важҳдан ўлур қобил.

Ҳакима нафйи қиёмат хатосини билдир,
Қиём гўстар анга эътиқодин эт зоил.

Ғараз Фузулия анжақ алингда ўлмакдур,
Вале маҳолдур ул ҳам, сан ўлижоқ қотил.

Жона босдим ғунчаваш пайконинги, эй тоза гул,
Дўзмак учун ҳажринга дуздим дамирдан бир кўнгил.

Вах на соҳирсанки ўддан сув чиқардинг, сувдан ўд,
Терладиб рухсоринги гул-гул қиланда тоби мўл.

Ендириб ажзойи таркибим, кулим версанг ела,
Йўқ йўлингдан дўнмагим, ворим санингдур жузву кулл.

Мардуми чашмим йиғар новакларинг, мумкин сонур
Ул оғочлар бирла ёнмоқ ашк дарёсина пул.

Эй кўнгил, лавҳи амал нақши бақодан содадур
Фони этма умримг ул савдодаким, боқий дагил.

Сураторой ўлма, таҳсили камоли маъни эт-
Ким, баҳойим навъин этмаз одами зарбафт жул.

Нўла дерсам қадр ила афзун Масиҳодан сани
Еру кўк мезон ўлуб, фарқ ўлмиш оғирдан енгил.

Оташи дил ўйла сўзондурки, босмаз ҳеч ким
Раҳм эдиб новакларингдан ўзга захмим узра гул.

Ҳосилинг аввал ғами жонондур, охир тарки жон,
Бу эмиш қисмат Фузулий, хоҳ оғла, хоҳ кул!

Раҳрави ирфона басдур соғару соқий далил,
Ким маҳу хуршиддан бўлмиш таманносин Халил,

Ўлса истеъдоди ориф, қобили идроки ваҳй,
Амри ҳақ ирсолина ҳар заррадур бир Жабраил.

Ҳар киминг тақдирдан мақсуди ўз қадринчадур,
Аҳли ишқ истар зулоли васл, зоҳид салсабил.

Жанната, зоҳид билур, жон вермадан етмаз, вале
Жона қиймаз ўз таманносиндадур мискин бахил.

Эй қилан изҳори зиллат, мубдаи иззат санга-
Ким, бу даргаҳда муқаррардур азиз ўлмоқ залил.

Ваъдаи васлинг мани солмиш хаёли зулфинга-
Ким, дилар тули амал сармояи умри тавил.

Эй Фузулий, хўблар зикри жамолила хушам,
Шукрким, касб этмишам оламда бир зикри жамил.

Дагилсан чўқдан, эй гардун, жаҳон сайринда йўлдошим,
Нўла ҳам ўлса қаддинг, сандан ортиқдур маним ёшим.

Тарозуйи аёри меҳнатам бозори ишқ ичра,
Кўзим ҳардам тўлуб, минг тоша ҳар соат тегар бошим.

Сиришким ол, бағрим пора, бир кўҳи балоямким,
Ҳамиша лолаю лаъл ила рангиндур ичим, тошим.

Манга монанд бир девона сурат боғламаз, гўё,
Қалам синдирди тасвирим чекандан сўнгра наққошим.

Фузулий, хозини ганжи вафоям, ул сабабдандур,
Гуҳарлар тўкди исроф ила бу чашми гуҳарпошим.

Танимда захми тиғинг чашми хунафшона бенгзатдим,
Ўқингким, саф-саф атрофиндадур, мужгона бенгзатдим,

Бақойи руҳими билдим зулоли лаъли нобингдан
Ҳаётимдур дедим, бағрима босдим, қона бенгзатдим.

Сўкилмиш кўксимиким, тўлудур, ғамзанг хаёлила,
Ҳаромилар ётоғи манзили вайрона бенгзатдим.

Танимдан инжиниб чиқмиш равон жон киби пайконинг
Начук инжинмасун етдикда завқин, жона бенгзатдим.

Кўзимда басланиб, қиймат бўлан пайконинги кўрдим,
Садафда гавҳар ўлон қатрайи борона бенгзатдим.

Фузулий, ўлдирар ҳардам мани аҳли назар таъни-
Ки, нечун ёр лаълин чашмаи ҳайвона бенгзатдим.

Ишқдан жонимда бир пинҳон мараз вор, эй ҳаким,
Халққа пинҳон дардим изҳор этма зинҳор, эй ҳаким!

Вор бир дардимки, чўқ дармондан ортиқдур манга,
Қўй мани дардимла, дармон айлама, вор, эй ҳаким!

Гар босиб ал набзима, ташхис қилсанг дардими,
Ол омонат, қилма ҳар бедарда изҳор, эй ҳаким!

Кел маним тадбири беҳудамда сан бир саъй қил-
Ким, ўлан бу дарда ортиқроқ гирифтор, эй ҳаким!

Кўр тани урён ила аҳволими ҳижрон куни,
Вор эмиш рўзи қиёмат, қилма инкор, эй ҳаким!

Чекмайинча чораи дардимда заҳмат, билмадинг-
Ким, ўлур дармони дарди ишқ душвор, эй ҳаким!

Ранж чекма, сиҳҳат уммидин Фузулийдан кетур-
Ким, қабули сиҳҳат этмаз бўйла бемор, эй ҳаким!

Ғамингдан боша дун ҳасрат алила ул қадар урдим:
Ки, субҳ ўлинча мурда жисмими тупроға топшурдим.

Букилди қаддим, оҳим етди хуршида, сақин, эй маҳ-
Ки, меҳнат ўқини пайконладим, ғам ёйини қурдим.

Деманг Мажнуна ошиққим, бошинда қуш юво тутмиш,
Манам ошиқки, сели чашмими бошимдан ошурдим.

Гумониндан мураттиб айлади бурҳони исботин,
На соҳиб кашфаким дуржи даҳонин сиррини сўрдим.

Тажарруд сайрина соямдан ўзга бўлмади ҳамроҳ,
Тарийқи ишқ ичинда чўқларила дурдим, ўтурдим.

Ҳавойи ишқ саргардони ўлмиш гирди бодамким,
Совурдим кўклара тупроғими ҳар қанлаким дурдим.

Фузулий, ишқа муҳлик дердим, ул маҳваш инонмазди,
Биҳамдиллоҳки, жон вермак тарийқила инондирдим.

Даҳанинг шавини жонсўз гумон этмаз эдим,
Йўқса бирдам ани ман муниси жон этмаз эдим.

Васфи холи лабини билса эдим номақдур
Орзусинда қаро бағрими қон этмаз эдим.

Хўблар ошиқа майл этмадигин билса эдим
Ўзими ишқ ила расвойи жаҳон этмаз эдим.

Душмасайди кўзиминг ёшина файзи назаринг,
Ани ҳар сарвинг оёгина равон этмаз эдим.

Солмасайдим дили вайрона иморат тарҳин,
Анда ганжи гуҳари ишқи ниҳон этмаз эдим.

Ситами таънаи ағёра дагилдим воқиф,
Йўқса ёрим сари кўйинда макон этмаз эдим.

Этмасайди ситами ёр, Фузулий, мани зор,
Бунча фарёд чекиб, оҳу фиғон этмаз эдим.

Бир қул ўғлини кўнгил мулкина султон этдим,
Миср эди, подишаҳин Юсуфи Канъон этдим.

Дилки, бир дилбара сарманзил эди, оҳим ила
Ела вердим, одини тахти Сулаймон этдим.

Ишқ тарки дилу жондан кўринурди мушкил,
Тарки ишқ айла дединг, тарки дилу жон этдим.

Жон ғаминг чекмиш эди, вор эди бўйнимда ҳақи,
Бу анинг ажри эдиким, санга қурбон этдим.

Раҳи ишқинг тутиб этдим ғаму дардим дафъин,
Кўр на жамъи бу тарийқ ила паришон этдим.

Санга топширдиғим ўқларини ёқдинг, эй дил,
Зоеъ этдинг на қадарким, санга эҳсон этдим.

Сабзатак қилди Фузулий, чиқариб ашк аён,
Тан ғуборинда ўқин ҳар неча пинҳон этдим.

Нурини моҳ меҳри рухиндан олур мудом
Инкор эдарса, шаҳр гувоҳим дурур тавом.

Меҳроб эмиш қошингки, анга қарши кипригинг
Саф-саф келур қиёма қилиб ғамзанги имом.

Ул ҳур ваъдасина беҳишти висол учун
Қуръонча эътибор эдубам ҳосили калом.

Акси рухинг ўғирладиғи чун дўна-дўна,
Осилди кўзгу шаҳрда, элдан сурулди жом.

Дашт узра гирдбодми ё келдигим кўруб,
Мажнун ғуборидурки, дуруб айлар эҳтиром.

Дурғурма йўлларин югуриб тутма, эй сиришк.
Ул сарв эданда ноз ила биздан яна хиром.

Ҳамсуҳбат ўлди донайи ангур зоҳида,
Асли будурки, ўқидилар бодани ҳаром.

Майхонадур жаҳонда, Фузулий, мақоми амн,
Жаҳд эт бир эв ҳубоб киби, анда тут мақом.

Панбаи доғи жунун ичра ниҳондур баданим,
Дири ўлдиқча либосим будур, ўлсам кафаним.

Жони жонон диламиш, вермамак ўлмаз, эй дил!
На низоъ айлаялим, ул на санингдур, на маним.

Тош дилар оҳим ўқи шаҳди лабинг шавқиндан,
Нўла занбур эвина бенгзаса байтул-ҳазаним.

Тавқи занжири жунун доираи давлатдур,
На равоким, мани андан чиқара заъф таним.

Ишқ саргаштасиям, сели сиришк ичра ерим
Бир ҳубобамки, ҳаводан дўлудур пираҳаним.

Булбули ғамзадаям, боғу баҳорим сансан,
Даҳану қадду рухинг ғунчаю сарву суманим.

Эдаман тарк, Фузулий, сари куйин ёринг
Ватанимдур, ватанимдир, ватанимдур, ватаним.

Фош қилдинг ғамим, эй дийдаи хунбор, маним,
Айладинг мардума нам ўлдиғин изҳор, маним.

Даҳанин истарам, эй ишқ, йўқ эт ворлиғими-
Ки, йўқ ўлмоқда бу кун бир ғаразим вор маним.

Чиқмиш ағёр ила сайр этмакка ул мардуми чашм,
Бу ажаб, мардуми чиқмиш кўзим оғлар маним.

Бу таманнодаки, ул шамъ ила ҳамсуҳбат ўлам,
Дуди оҳ этди дунимтак, куними тор маним.

Мавж ила кўнглими, эй ашк, қўпор ёнимдан,
Нола ила бошим оғритди бу бемор маним.

Чиқмиш ул шўх бу кун тўкмая қоним кўранинг
Кирма, эй кўз, карам эт қонима зинҳор маним.

Эй Фузулий, дару девора ғамим ёзмоқдан
Шоҳиди ҳоли дилимдур дару девор маним.

Ул моҳ висолила хуш эт бир кеча ҳолим,
Эй ахтари толеъ қўма бўйнингда вуболим!

Фарёдки, бар вермади бедоддан, ўзга,
Кўз ёши ила басладигим тоза ниҳолим.

Синмиш мужатак халқ кўзиндан оқидир ёш
Наззораи заъфи бадани мўй мисолим.

Ул шамъ хаёлила хушам, ўлаки, доим,
Бу сурат ила чиркина фонуси хаёлим.

Сўзондур ўдимдан танима сончилан ўқлар
Парвонаям, эй шамъ, тутушмиш пару болим.

Соқи, ғами даврон ила ғоятда малулам,
Бир жоми фараҳбахш ила дафъ айла малолим.

Лутф айла, Фузулий, маним аҳволими арз эт,
Ул сарваки, сўйламакка қолмади мажолим.

Ҳар ҳубоби ашкима бир акс солмиш пайкарим,
Шоҳи мулки меҳнатам, тутмиш жаҳонни лашкарим.

Аҳли қадрам ёнали ишқ ўдина парвонаваш,
Сурмаи чашм айламишлар шамълар хокистарим.

Жисмими ёқдингса помол этма кўнглимдан сақин
Гулханам ўксук дагил хокистаримда ахгарим.

Ишқ саргардониям, кўксимда минг-минг доғлар
Бир сипеҳри соирам, собит жамиъи ахтарим.

Чашм тори жисмида дузмушди ашким гавҳарин.
Оҳким, чарх узмиш ул тори, доғилмиш гавҳарим.

Нўла ҳар соат ўд устинда дурарсан дудтак,
Уди базми ишқам, оташдур бисоту бистарим.

Эй Фузулий, чўқ маломатдан мани манъ этмаким,
Ман ниҳоли гулшани дардам, маломатдур барим.

Ақл ёр ўлсайди, тарки ишқи ёр этмазмидим?
Ихтиёр ўлсайди, роҳат ихтиёр этмазмидим?

Лаҳза-лаҳза суратинг кўрсайдим, ул ширин лабинг,
Сан киби эй Бесутун, ман ҳам қарор этмазмидим?

Неша маҳрам айладинг шамъи, мани маҳрум эдиб,
Ман санинг базмингда жон накдин нисор этмазмидим?

Дардими оламда пинҳон тутдиғим ночордур,
Уғросайдим, бир табиба ошкор этмазмидим?

Ёр ила ағёри ҳамдан кўрмага ўлсайди сабр,
Тарки ғурбат айлаюб, азми диёр этмазмидим?

Воизинг базмин маним расволиғимдан қил қиёс,
Анда сидқ ўлсайди, ман тақво шиор этмазмидим?

Ул гули хандони кўрмак мумкин ўлсайди манга
Сантак, эй булбул, гулистона гузор этмазмидим?

Эй Фузулий, доғи ҳижрон ила ёнмиш кўнглими,
Лолазор очсайди, сайри лолазор этмазмидим?

Эшикинг тошини қон ила ювди чашми тарим,
Покликдан тоши лаъл айлади файзи назарим.

Жигарим доғина марҳам бўлолмадим сандан
Неча оҳ айламайим, оҳ ёнубдур жигарим.

Деди ул ёр: Саҳар вақти келам, лек на суд,
Вақт маълум дагил, шом ила бирдур саҳарим.

Эй хуш ул шомки, беҳуд гедайим кўйина субҳ,
Найладим анда дея ғайрдан олим хабарим.

Душмазам кўнглинга, яъни ўлубам ўйла заиф,
Дарди ишқинглаки, кўзгуда кўрунмаз асарим.

Неча минг ошиқа анжақ бир ўқ отдинг, демадинг-
Ки, душар бир-бирина бир неча афтодаларим.

Эй Фузулий, дура мандан ола таълими вафо,
Ногаҳ ар марқади Мажнуна душарса гузарим.

Зулфи киби оёғин қуймаз ўпам нигорим,
Йўқдур анинг ёнинда бир қилча эътиборим.

Инсоф хушдур, ай ишқ анжақ мани забун эт,
Ҳо бўйла меҳнат ила кечсунми рўзгорим?

Билди тамоми оламким, дардманди ишқам,
Ёраб, ҳануз ҳолим билмазми ўла ёрим?

Васлингдан айру нўла қоним тўкилса гул-гул
Ман гулбуни балоям, бу фаслдур баҳорим.

Тасвир эдан вужудим ёзмиш алимда соғар
Рафъ ўлмаға бу сурат йўқ алда ихтиёрим.

Дур истаман замони май нашъасин бошимдан,
Тупроқ ўланда, ёраб, дурди — май эт ғуборим.

Расволариндан ул маҳ сонмаз мани Фузулий,
Девона ўлмайимми дунёда йўқми орим?

Дурдваш саргаштаи жому хароби бодаям,
Эътиборим йўқ, оёқ тупроғи бир афтодаям.

Ҳеч ранг ила манга ободлиқ мумкин дагил,
Ман хароби бодаи софу узори содаям.

Демазам тегмаз манга ғамзанг хаёли ё тегар
Тегма қайди чекмазам, оламда бир озодаям.

Оби чашмим чиркинур кўйингда, аммо кадр йўқ,
Демасин бу даврда кимсаки, мардумзодаям.

Зоҳидо, мандан на ҳосилким, ўқирсан масжида.
Манда тоқат йўқ, ҳамон олойиши сажжодаям.

Чарх давриндан на ҳосилким, верур тағйири завқ
Дурмадан завқ орттирур, мискини даври бодаям.

Завқ истарсан, Фузулий, тарки дунё қилки, ман
Бўлмадим бир завқ бундан ғайр то дунёдаям.

Жонлар веруб санинг киби жонона етмишам,
Раҳм айлаким, етинча санга жона етмишам.

Шукронаи висолинга жон вердигим буким,
Чўқ дард чекмишамки, бу дармона етмишам.

Ҳолим деюб, муродима етсам ажаб дагил,
Бир бандаямки, даргаҳи султона етмишам.

Мўри муҳаққарамки, саросима чўқ кезиб,
Ногаҳ боригоҳи Сулаймона етмишам.

Бир булбуламки, гулшан ўлубдур нишиманим.
Ё тўтиямки, бир шакаристона етмишам.

Даври фалак муяссар эдибдур муродими,
Гўёки толиби гуҳарам, кона етмишам.

Мискин Фузулиямки, санга тутмишам юзим,
Ё бир камина қатраки, уммона етмишам.

Ёр ҳоли дилим зор билибдур, билирам,
Дили зоримда наким вор, билибдур, билирам.

Ёри агёр билибдурки, манга ёр ўлмаз,
Ман дахи оники, агёр билибдур, билирам,

Зулфини аҳли вафо сайдина дом айлаяли,
Мани ул дома гирифтор билибдур, билирам.

Ман на ҳожатки, қилам шарҳ анга дарди дилими
Қаму дарди дилими ёр билибдур, билирам.

Ёр ҳамсуҳбатим ўлмазса, Фузулий, на ажаб,
Ўзина суҳбатими ор билибдур, билирам.

Хуш ул замонки, ҳарими висолда маҳрам эдим,
На мубталойи бало, на муқайяди ғам эдим.

Кезардим итларинг ичра фазои кўйингда
Ерим беҳишти барин эди, ман бир Одам эдим.

Ҳамиша саждагаҳим хоки остонинг эди,
Бу эътибор ила бир сарбаланд олам эдим.

Гадои кўйинг эдим, бўйла зиллатим йўқ эди,
Сарири салтанати қурбида муаззам эдим.

Замон-замон асари партави жамолингдан
Муолижи дили пурдарду чашми пурнам эди.

Зиёда ғамзадаям ҳажри ила хуш ул кунлар-
Ки, ман бу ғамзадаликдан зиёда хуррам эдим.

Фузулий, ўлмаз эмиш меҳнати фироқа муфид,
Бу завқи зикрки, бир вақт ёра ҳамдам эдим.

Най киби, ҳар дамки, базми васлинги ед айларам,
То нафас вордур қуру жисмимда, фарёд айларам.

Рўзи ҳижрондур, севин, эй мурғи руҳимким, бу кун
Бу қафасдан ман сани албатта озод айларам.

Ваҳм эдуб то солмая сан моҳа меҳринг ҳеч ким,
Кима етсам зулму жаврингдан анга дод айларам.

Қон ёшим қилмаз вафо, гирён кўзим исрофина
Бунчаким, ҳардам жигар қониндан имдод айларам.

Инжиман ҳар нечаким, ағёр бедод айласа,
Ёр жавричун, кўнгил, бедода мўътод айларам.

Билмишам бўлман висолинг, лек бир уммид ила
Гоҳ-гоҳ ўз хотири ношодими шод айларам.

Лавҳи оламдан юдим ашк ила Мажнун одини
Эй Фузулий, ман дахи оламда бир од айларам.

Шамъи шоми фурқатам, субҳи висоли найларам?
Бўлмишам ёнмоқда бир ҳол, ўзга ҳоли найларам?

Ғайра арз эт ҳар на асбобингки, вор, эй даҳри дун
Ман бир аҳли завқам, асбоби малоли найларам?

Йўқ ажаб гар мола рағбат, мулка қилман илтифот
Ман гадойи кўйи ишқам, мулки моли найларам?

Аҳли ҳолам, дема бут васфин манга, эй бутпараст,
Ҳол билмаз дилбари соҳибжамоли найларам?

Эҳтимоли ҳажр ташвишина тегмаз завқи васл
Васлким, вор анда ҳижрон эҳтимоли найларам?

Нахл қаддинг истарам кондан[1] балодур ҳосилим,
Боқмазам шамшода, бар вермаз ниҳоли найларам?

Эй Фузулий, қил камоли фазл касбинг, йўқса ман,
Комили ишқам, дахи ўзга камоли найларам?

[1] ....ки андан — маъносида.

Боға кирдим, сари кўйинг онгуб афғон этдим,
Гул кўруб ёдинг ила чоки гирибон этдим.

Боқибон наргиса, айёр кўзинг қилдим ёд,
Наргиси нолаву афғонима ҳайрон этдим.

Ғунчаву лола дема, доғ қаросин кўпориб,
Олу олоя солиб сабзада пинҳон этдим.

Гули тар узра душан шабнама душди назарим,
Кўзими шавқи жамолингда дурафшон этдим.

Барги гул сонмаки, хуноба тўкан дамда кўзим,
Неча япроға жигар қони силиб, қон этдим.

Кўружак сунбули онгдим шикани кокилинги,
Сунбули гиряву оҳимла паришон этдим.

Эй Фузулий, равиши ақл малул этди, мани,
Саҳв қондимки, жунун дардина дармон этдим.

Ҳижрон ила енар кечалар риштаи жоним,
Равшан ўла, эй шамъ, санга сўзи ниҳоним.

Бир шамъи шабистони балоямки, дагил кам,
То ман дириям сўзи дилу ашки равоним.

Эй хилватима шамъи рухингдан буроқан нур!
Дийдорингга муштоқ эди чашми нигороним.

Сансиз кечалар оҳу фиғоним маҳ эшитди,
Эй маҳ, санга ҳам етди ўла оҳу фиғоним.

Жоно, на раводурки, чекиб тиғ дамодам.
Ғамзанг сўка жисмим, дила бағрим, тўка қоним.

Ҳамранги лабингдур дея, қатъи назар этмаз
Хуни жигаримдан мужаи ашкфишоним.

Пинҳони ўдим олама фош ўлди, Фузулий,
Ёрабки, маним шамъ киби ёна забоним.

Тутушди ғам ўдина шод кўрдигинг кўнглим,
Муқайяд ўлди ул озод кўрдигинг кўнглим.

Диёри ҳажрда сели ситамдан ўлди хароб,
Фазойи ишқда обод кўрдигинг кўнглим.

На кўрди бодада билманки, ўлди бодапараст,
Муриб Машрабу зуҳҳоқ кўрдигинг кўнглим.

Фироқинг ўдини кўрдикча мўмтак эриди,
Саботу сабрда фўлод кўрдигинг кўнглим.

Кетурди ажз, кўруб ишқ мушкил ўлдиғини,
Қаму ҳунарлара устод кўрдигинг кўнглим.

Дагилди бўйла, даминда бир аҳли ишрат эди,
Бу қонлар ичмага мўътод кўрдигинг кўнглим.

Фузулий, айлади оҳанги айшхонаи Рум
Асири меҳнати Бағдод кўрдигинг кўнглим.

Қачонким қоматингдан айру сайри бўстон этдим,
Қўпориб ашк селобила минг сарви равон этдим.

Кетурдим гирдибоди оҳ ила гардуна топширдим,
Ғубори раҳгузоринг жавҳарин кўздан ниҳон этдим.

Нишони сурати хўбинг веруб, бутлар сужудинда
Фасоди эътиқодин кофиринг хотир нишон этдим.

Ўлуб сармаст, қилдим нашъаи завқи лабинг фикрин,
Мая роғиб ўлаҳлар куфрини халқа аён этдим.

Кўруб деворларда кўҳкан нақшин деманг ошиқ,
Манам ошиққи, тутдим дашт, тарки хонумон этдим.

Раҳи ишқинда ул гулрух жигар қон этдигин билмиш,
Чекар ҳардам манга тиғи сиёсат сонки қон этдим.

Фузулий, шоҳбози овчи истиғно экан, билман,
На саҳв этдимки, бу вайрона дайри ошиён этдим?

Мухолиф даврдан гулгун шароби қона дакшурдим,
Сурудин чангу удинг нолаву афғона дакшурдим.

Даҳи завқи висоли дўст шавқин истаманг мандан-
Ки, ман завқи висоли меҳнати ҳижрона дакшурдим.

Мани, эй боғбон, маъзур тут гулзор сайриндан-
Ки, ман гулзор сайрин кулбаи эҳзона дакшурдим.

Кўнгил вердим фанову фақри тарки эътибор этдим,
Биҳамдиллоҳки, охир куфрими иймона дакшурдим.

Ниқоби сурати ҳол айладим хуни жигар селин,
Аён расволиғи дарду ғами пинҳона дакшурдим.

Кўнгилдан завқ бўлмаздим, чиқардим чоки кўксимдан
Қоши ёлар хадангила келан пайкона дакшурдим.

Фузулий, манда завқи офият оз истаким, чўқдан
Ман они орзуи талъати жонона дакшурдим.

Қилди ул сарв саҳар нозила ҳаммома хиром,
Шамъи рухсори ила ўлди мунаввар ҳаммом.

Кўринурди бадани чоки гирибониндан,
Жомадан чиқди янги ойини гўстарди тамом.

Нилигун фўтая сорди бадани урёнин,
Сон бинафша ичина душди муқашшар бодом.

Ўлди побўс шарифила мушарраф лаби ҳавз
Бўлди дийдори латифила зиё дийдаи жом.

Сондиларким, сотилар донаи дурри арақи,
Урди ал киссая чўқлар қилиб андишаи хом.

Кокилин шона очиб, қилди ҳавои мушкин,
Тиғ мўйин доғидиб, этди ери анбарфом.

Тос алин ўпди, ҳасад қилди қаро бағрими сув
Етди сув жисмина, рашк олди танимдан ором.

Чиқди ҳаммомдан у, пардаи чашмим сориниб,
Тутди осойиш ила гўшаи чашмимда мақом.

Мардуми чашмим оёғина равон сув тўкди-
Ки, керак сув тўкила сарвинг оёғина мудом.

Музди ҳаммом, Фузулий, верарам жон нақдин,
Қилмасин сарф зар ул сарвқаду сиймандом.

Эй камон абру, шаҳиди новаки мужгонингам,
Бўлмишам файзи назар сандан, санинг қурбонингам.

Кокилинг торина пайванд этмишам жон риштасин,
Бошинг учун бир тараҳҳум қилки, саргардонингам.

Нўла қилсам тарки май, миннат қилиб зоҳидлара,
Найларам май нашъасин, манким санинг ҳайронингам.

Шонаваш юз новаки ғам сончилибдур жонима,
То асири халқаи гийсуи мушкафшонингам.

Ал чекиб, қатъи назар қилмиш иложимдан табиб,
Билди гўёким, хароби наргиси фаттонингам.

Жона майлинг вор эса, ҳукм айла, таслим айлайим,
Шоҳ сансан, ман санинг бир бандаи фармонингам.

Ғунча қилмаз шод, гул очмаз, тутулмиш кўнглими,
Орзуманди рухи олу лаби хандонингам.

Қон эдуб биғрим, ишим оҳ этма ҳардам, эй фалак,
Ҳурматим тут бир-ики кунким, санинг меҳмонингам.

Эй Фузулий, оташи оҳ ила ёндирдинг мани,
Ғолибо сондингки, шамъи кулбаи эҳзонингам.

Саждадур ҳар қанда бир бут кўрсам ойиним маним,
Хоҳ мўъмин, хоҳ кофир тут, будур диним маним.

Боғбон, шамшоду насрининг манга арз этмаким,
Ул қаду рухсордур шамшоду насриним маним.

Хоки даргоҳин назардан сурма, эй селоби ашк,
Қилма зоеъ сурмаи чашми жаҳонбиним маним.

Ашк мавжи кездирур ҳарён таним хошокини
Мумкин ўлмаз ашк таҳрикила таскиним маним.

Чора умдим лаъли ширинингдан ашки талхима,
Талх гуфтор ила олдинг жони шириним маним.

Манда сокин ўлди дарди ишқ Мажнундан кечиб,
Андан ортиқдир магар ишқ ичра тамкиним маним.

Эй Фузулий, ҳар етан таън айлар ўлди ҳолима,
Бу етар аҳли маломат ичра таҳсиним маним.

Зоири майхонаям, муғ саждасидур тоатим,
Ишқ пирим, нақди жон назрим, таваккул нийятим.

Ҳар ёнга боқсам, суроҳитак сужуд этмак ишим,
Қанда ўлсам бодатак душмак оёға одатим.

Таврима зоҳид агар суратда айлар эътироз,
Ихтилот этсам, ани шарманда айлар сиратим.

Баски, жоми май киби хуш машрабу софи дилам,
Ҳурматим вожиб тутар ҳар ким билур кайфиятим.

Мўътабарликдур ғурур асли, ман андан фориғам,
Эътибора чун дагил қобил муҳаққар ҳайъатим.

Ишқ арбоби вафодан зойил этмиш меҳрими,
Фақр асбоби алойиқдан кетурмиш рағбатим.

Эй Фузулий, фақр тупроғинда давлат истаким,
Соя ул тупроға солмишдир ҳумои ҳимматим.

Карам қил, кесма, соқий, илтифотинг бенаволардан,
Алингдан келдиги хайри дариғ этма гадолардан.

Асири ғурбатиз, бир сандан ўзга ошномиз йўқ.
Оёғинг кесма бошингчун, бизим меҳнатсаролардан.

Сабо, кўйинда дилдоринг надур афтодалар ҳоли
Бизим ердан келурсан, бир хабар вер ошнолардан.

Дема зоҳидки, тарк эт сиймбар бутлар тамошосин,
Мани ким қуртарар тангри сотошдурмиш балолардан.

Кириб масжидлара агар муқтадолар пайрави ўлман,
Будур важҳики ҳаргиз кўрмадим юз муқтадолардан.

Табибо, хоки кўйи ёрдандур ашки таскини,
Биза орттирма заҳмат, кўз ёшорур тўтиёлардан.

Фалакдур меҳри зойил, ёр ғофил, умр мустаъжил,
Надур тадбир билман, жона етдим бевафолардан.

Вужудим най киби сурох-сурох ўлса оҳ этман,
Муҳаббатдан дам урдим, инжимак ўлмаз жафолардан.

Фузулий, нозанинлар кўрсанг изҳори ниёз айла,
Тараҳҳум умса айб ўлмаз гадолар подшолардан.

Ёқма жоним, нолаи беихтиёримдан сақин!
Тўкма қоним, оби чашми ашкиборимдан сақин!

Сув верар ҳар субҳдам кўз ёши тиғи оҳима,
Чўқ мани инжитма, тиғи обдоримдан сақин!

Жавр ўди ёқди мани, ёнимда дурма, эй кўнгил,
Бир тутушмиш отошам, қурбу живоримдан сақин!

Тан эвиндан рахтинги жаҳд айла, эй жон, дишра чек,
Офати сели сиришки бекароримдан сақин!

Гарчи бир хоки раҳам, кимса мани олмаз кўза,
Чўқ ҳақоратла назар қилма, ғуборимдан сақин!

Келма қабрим узра, эй ишқ ичра мантак ўлмаян!
Таъна тошидур санга санги мазоримдан сақин!

Шоҳи мулки меҳнатам хайлу сипоҳим дарду ғам,
Хайли беҳадду сипоҳи бешуморимдан сақин!

Эй Фузулий, қонси маҳбубики севсанг раҳми вор,
Қил ҳазар, анжақ маним бераҳм ёримдан сақин!

Эй кийиб гулгун дамодам азми жавлон айлаян,
Ҳар тараф жавлон эдиб, дўндукча юз қон айлаян.

Эй мани маҳрум эдиб, базми висолингдан мудом,
Ғайри хони илтифоти узра меҳмон айлаян.

Эй дамодам рашк тиғила маним қоним тўкиб,
Май ичиб ағёр ила, сайри гулистон айлаян.

Бунчаким, афғоними, эй маҳ, эшитдинг кечалар,
Демадинг бир кеча кимдур, бунча афғон айлаян.

Нўла гар жамияти хотирдан ўлсам ноумид,
Жамъ ўлурми хўблар зулфи паришон айлаян.

Ёр дун чекмишди қатлим қасдина тиғи жафо,
Етмасун мақсудина, ёраб, пушаймон айлаян.

Ишқ дардила ўлур ошиқ мизожи мустақим,
Душманимдур, дўстлар, бу дарда дармон айлаян.

Зоҳидинг таънила дўндардим юзин меҳробдан,
Неча бўлмаз ажр минг кофир мусулмон айлаян.

Дарди ҳижрон нотавон этмиш Фузулий хастани,
Йўқмидур, ёраб, давойи дарди ҳижрон айлаян.

Нўла зоҳид билса куфри зулфинг иймон ўлдуғин,
Шимди кўрмишлармидур кофир мусулмон ўлдуғин.

Ман агар ошиқ, ўлуб, дин вермасайдим ғората,
Ким билурди ишқ мулкин кофиристон ўлдуғин.

Қил савоб, эй кўз, тўкиб қон, воқиф эт ғофиллари,
Майл эданлар ишқа билсунлар жигар қон ўлдуғин.

Тоша бенгзар қонли ҳар парголаким, кўздан чиқар,
Андан этдим фаҳм, кўнглим шаҳри вайрон ўлдуғин.

Ваъдаи васлинга ул кунданки, вердим кўнглими
Ман анинг билмазмидим охир пушаймон ўлдуғин.

Ишқини осон кўриб ўлдим асири тифл экан,
Билмадим келдикча бир ошуби даврон ўлдиғин.

Эй Фузулий, хўблар васлина айларсан ҳавас,
Гўйё билмазсан ул васл ичра ҳижрон ўлдуғин.

Сипеҳринг фориғам васлингда моҳу офтобиндан,
Ғараз ийди висолингдур бу ою кун ҳисобиндан.

Тамошои рухинг азмина чиқди офтоб, аммо
Келуркан суръатилан душди юз ерда шитобиндан.

Фалак маҳжубдур, шамъи рухингдан ёндириб чархи,
Чиқармоқ истар они шўълаи оҳим ҳижобиндан,

Фалак ишқингда ул ғоятда, эй маҳ, музтариб ўлмиш-
Ки, ҳар на айласа билмаз на айлар изтиробиндан.

Гунаш лавҳи дагил кўкда шуоъ устинда заррин хатт,
Фалак олмиш алина бир варақ ҳуснинг китобиндан.

Дагирман дона ичун чиркинур, беҳуда давр этмаз,
Мужаррадсан, кўнгил, ваҳм этма чархинг инқилобиндан!

Кими ҳушёр кўрсанг сан, анга вер жоми май, соқий,
Биҳамдиллоҳ, Фузулий мастдур ваҳдат—шаробиндан.

Дўст бепарво, фалак бераҳм, даврон бесукун,
Дард чўқ, ҳамдард йўқ, душман қави, толеъ забун.

Сояи уммид зойил, офтоби шавқ гарм,
Рутбаи идбор олий, пояи тадбир дун.

Ақл дун-ҳиммат, садойи таъна ер-ердан баланд,
Бахт камшафқат, балои ишқ кун-кундан фузун.

Ман ғариби мулку роҳи васл пур ташвишу макр,
Ман ҳарифи сода лавҳу даҳр пур нақшу фусун.

Ҳар саҳи қад жилваси бир сели тўфони бало,
Ҳар ҳилол абру қоши бир сархати машқи жунун.

Елда барги лолатак тамкини дониш бесабот,
Сувда акси сарвтак таъсири давлат вожигун.

Сарҳади матлуб пур меҳнат тарийқи имтиҳон,
Манзили мақсуда пур осиб, роҳи озимун.

Шоҳиди мақсад навойи — чангтак парданишин,
Соғари ишрат ҳубоби софи саҳбо так нигун.

Тафриқа ҳосил, тарийқи мулки жамият маҳуф,
Оҳ билман найлайим, йўқ бир мувофиқ раҳнамун.

Чеҳраи зардин Фузулийнинг тутубдур ашки ол,
Кўр, анга на ранглар чекмиш сипеҳри нилигун.

Будур фарқи кўнгил, маҳшар кунининг рўзи ҳижрондан-
Ким, ул жон дўндарар жисма, бу жисми ойирур жондан.

Тутуб роҳи адам, бўлмиш даҳонингдан кўнгил комин,
Манга ҳам жазмдур ул азм, ман ҳам қолмазам ондан.

Ғамим шарҳ этмак учун истарам ҳар кўрдугим соат,
Тутам домонинчи, декмаз алим чоки гирибондан.

Тавофи кўйинг истардим, қилам бори ғами ишқинг,
Хам этди қоматим, йўллар тутилди хори мужгондан.

На хуш улфат тутубдур нотавон жисмимла жон, гўё
Сонур бир тори мўдур ул сари зулфи паришондан.

Ўқинг келдикда чашмим тўкса бағрим қонин андандур-
Ки, бағрим қонини ер қолмади сийнамда пайкондан.

Ситам тоши, маломат ханжари, бедод шамшири,
Фузулий, ҳар жафоким, келса хушдур жона жонондан.

Базми ишқ учра шаробимдур сиришки лолагун,
Қилди ғам қаддим букуб, жоми шаробим сарнигун.

Ҳар тараф пурхун алифлардур чекилмиш кўксима,
Ё ҳаводан мавж урур бағримдаги дарёйи хун.

Орттирур айёми ҳижронинг сиришким ҳиддатин,
Муддати айём май кайфиятин айлар фузун.

Маскан этмиш ёр мори зулфи чашмим рахнасин,
Панд вермангким, они, андан чиқармаз минг фусун.

Қатъи улфат ғолибо душвордурким, айламиш
Нақши Ширин ила Фарҳоди муқайяд Бесутун.

Риштаи жон айладим пайванд тори зулфина,
Оҳким, чекмакда имдод айламаз бахти забун.

Эй Фузулий, ман маломат гавҳарининг ганжиям,
Аждаҳодурким, ётур чеврамда занжири жунун.

Кўриб муҳлик маним чеврамда баҳри ишқ туғёнин,
Қочиб бир доға чиқди Кўҳкан қуртармоға жонин.

Буроқмиш итларина пора-пора кўнглими ул маҳ,
Улашдирмиш кесиб арбоби истеҳқоқа қурбонин.

Маним чоки гирибоним кўруб, айб айламаз улким,
Кўрар сармаст чиқдиқда анинг чоки гирибонин.

Кўнгил ғам ҳамдамидур қонин, эй кўз мардуми, ичма,
Билурсан қона қондур, ғам санга қўймаз анинг қонин.

Кўзингким, гўшаи меҳроб тутмиш дин қилур яғмо,
Бу мулкинг этмак ўлмаз фарқ кофирдан мусулмонин.

Кўзим мардумлари чўқдан қилурлар даъвийи ишқинг,
На ҳожат ёшларин сўрмоқ, билурлар Нуҳ тўфонин.

Фузулий, чекма ёринг ўқларин ҳар лаҳза ёрангдан
Сангами қолди чекмак ҳар замон бир ёр ҳижронин.

Шифо лутф эт мани бемора лаъли нушхандингдан,
Экан ҳам ўлма, эй бедард, ғофил дардмандингдан.

Самандинг қатлима сакратдинг, аммо қўрқум андандур-
Ки, сабқат эда ногаҳ тавсани умрим самандингдан.

Муроди хотиринг гар мушкул ўлмоқдур ишим, ўлсун,
На чора, кечмак ўлмаз хотири мушкул писандингдан,

Билардим санда ҳам вор ул ҳавоким, манда вор, эй най,
Дам урдуқча агар чиқсайди оташ банд-бандингдан.

Ҳарис айлар мани пандинг мазоқи ишқа, эй носиҳ,
Дариғ этмаки, маҳзунам санинг пайваста пандингдан.

Каманди дуди оҳингдур, Фузулий, чарх бўйнинда
Ажаб, сайёдсанким, чарх қуртулмаз камандингдан.

Сунъи меъмори ясар соатда гардун маҳзанин,
Дуди оҳим чиқмоға очмиш кавокиб равзанин.

Кун ботиб, юлдуз чиқар, сонмангки, кўк деҳқонининг
Кеча оҳим доғидар кундуз йиғилмиш хирманин.

Кўз тўкар исроф ила хуноба лаълин гўйё-
Ким, жигар тоғинда ул лаълинг бўлубдур маъданин.

Дўзмак ўлмаз тиғи бедодина ширин лабларинг,
Гар фалак фарҳодваш тош этса ушшоқинг танин.

Субҳтак чок эт, Фузулий, пираҳан ишқ ичраким,
Билмая кимса гирибониндан онинг доманин.

Қурутмуш, ғолибо, шавқ ўди Фарҳодинг кўзи ёшин.
Ки, гар оқсайди лаъл айларди бешак Бесутун тошин.

Бало йўлинда ғавғоя қачон мантак дўзар Мажнун,
Қачон ўлмаз дурантак як билур ҳар кимса йўлдошин.

Деманг кўз ёши ила дафъ ўлур ишқ оташи тандан,
Бу ўд ҳар ера душса фарқ қилмаз қурудан, ёшин.

Баёни ишқ басдур лавҳи рухсоримда хуни дил,
Басират аҳлина зоҳир қилур ҳар нақш наққошин.

Фузулий, бодахори дўзахи дер халқ ҳайронам-
Ки, ҳақ нечун солибдур жанната майхона авбошин.

То сиришки дийдаи Фарҳоди кўрди лолагун,
Чашмалар суйини кўздан солди кўҳи Бесутун.

То алам қолдирди оҳи оташиним шарм эдиб,
Қилди хуршидин фалак заррин ливосин нилгун.

Тош бағирли ўлмасайди Бесутун, Фарҳод учун,
Сув ерина кўзлариндан оқидурди сели хун.

Эй кўран, минг доғ ила сабру саботим, айлама
Нисбатим Фарҳодаким, бир доғ ила ўлмиш забун.

Қуш ювоси сонмаким, саргашта Мажнун бошина,
Хору хас жамъ айламиш гирдоби дарёйи жунун.

То кўрунди сафҳаи ҳуснингда хаттинг рашкдан,
Тоша чолди офтоби содалавҳин чарх дун.

Эй Фузулий, хоки кўйи ёра етдим, қони Хизр-
Ким, верам комин, ўлам оби ҳаётда раҳнамун.

Жамъ кўнглинг давр жавриндан паришон ўлмасун,
Чарх фармонингла кезмакдан пушаймон ўлмасун.

Ер иши, кўк жунбиши раъйингла бир дам ўлмаса,
Едди иқлиму дўқуз гардуни гардон ўлмасун.

Бир бинодир давлатинг ўлмиш паноҳи хосу ом,
Ул бино, ёраб, жаҳон ўлдуқча вайрон ўлмасун.

Қилмаса олам муродингча мадор ўлсун хароб,
Ўлмаса даврон санинг раъйингла даврон ўлмасун.

Чиркинуркан дўстлар коминча фармонингда чарх,
Ҳокими тақдирдан тағйири фармон ўлмасун.

Тобеъ ўлсун жумлаи одам санинг фармонинга
Жумлаи оламда сандан ғайри фармон ўлмасун.

Лаҳза-лаҳза гулшани мадҳингда гўё ўлмаса,
Булбули нутқи Фузулийнинг хушалҳон ўлмасун!

Тупроқдан гўтур мани, эй ашки лолагун!
Бошимдан этма соянги кам, эй ҳубоби хун!

Эл таънасиндан истарам ул кўя кетмайим
Ўз ихтиёрим ила мани қўйма, эй жунун!

Таскин бўлур жигарда ҳарорат сиришк ила,
Сўзи дил ила сийнада роҳат ўлур фузун!

Эй хуни дийда, кесма жигардан тааллуқинг,
Меҳринг совутма сийнадан, эй оташи дарун!

Бир кун биза саодати васл этмадинг насиб,
Биздан гўтур нухусатинг, эй толеи забун!

Ул ғамза ханжарина бир ўғротмадинг бизи,
Кес биздан ошнолиғинг, эй бахти вожигун!

Эй чарх, қил Фузулийнинг оҳиндан эҳтироз-
Ким, бир кун этмая еди тоқингни сарнигун.

Бори меҳнатдан ниҳоли қоматинг ҳам ўлмасун,
Бошимиздан сояи сарви қадинг кам ўлмасун.

Ҳосилим рухсору лаълу чашму ғамзанг ўлмаса,
Умр бир он, бир нафас, бир лаҳза бир дам ўлмасун.

Гарди роҳинг азми гардун этдиким, бу қадр ила
Шўҳраи олам ҳамин Исою Марям ўлмасун.

Илтимос этдим сабодан тўтиё чекдирмаға,
Оғлама, эй кўз, ғубори даргаҳи нам ўлмасун.

Сантак офат келдигин билмишди гар ҳақдан малак
Илтимос айлардиким, оламда Одам ўлмасун.

Дер эмиш зоҳидки, ўлмоқ айбдур расвойи ишқ,
Бу сўзи фош этмасун, расвойи олам ўлмасун.

Эй Фузулий, завқи дарди ишқа нуқсон, ҳайфдур,
Эҳтиёт эт панбаи доғинда марҳам ўлмасун!

Кўр, сиришким шаби ҳижрон, демаким, қондур бу,
Зарра-зарра шарари оташи ҳижрондур бу.

Сонмангиз қонли дугун, сийна дилиб, бош чекмиш,
Шўълаи оташи оҳи дили сўзондур бу.

Кесма уммид, кўнгил, бошина чиркинмакдан
Ўла ногаҳ, душа фурсат ала, даврондур бу.

Дам-бадам жоними, эй дарду бало инжитманг!
Лутф эдинг бир-икки дамким, сиза меҳмондур бу.

На ёқурсан ўқин, эй оташи дил, васл куни
Биза ҳижрон кечаси шамъи шабистондур бу.

Кўнгил истар ола бир бўй сари зулфингдан, лек
Вермадан жон, дилар олмоқ, сонур осондур бу.

Дун демишсанки: Фузулий манга қурбон ўлсун!
Санга қурбон ўлайим яна на эҳсондур бу.

Ниҳоли дарддур Мажнун, ер этмиш соясин оҳу,
Бошинда қуш қаноди барг, оёғинда салосил су.

Манга золи фалак чекдирди ул мўйи миён жаврин,
Кўринг бир тори мўйи неча аждар этмиш ул жоду.

Ўлур майли дил афзун остонинг тошина ҳардам,
Агарчи расмидир ёстиқдан икроҳ айламак сайру.

Тараҳҳум қил букулмиш қаддима, ваҳм айла оҳимдан,
Сақин чиқмоя ногоҳ ёйдан ул ўқ, эй камонабру.

Надур, дедим:— Рухи софингда акси мардуми чашмим?
Деди:— Келмиш камила Рума дарё қатъ эдиб ҳинду.

Қоши ёйи фироқиндан хадангинг киби инжилдим,
Неча бир чекдурур ишқинг манга зулминг на кучдур бу?

Фузулий, айру душдинг ёрдан, сабр этмага ер йўқ,
Душуб саҳроя афғон эдалим сан айру ман айру.

Булбули дил гулшани рухсоринг айлар орзу,
Тўтийи жон лаъли шаккарборинг айлар орзу.

Номаву қосид паёмила хуш ўлмаз хотирим,
Ўз лабингдан лаҳжаи гуфторинг айлар орзу.

Сарву гул наззорасин найлар санга ҳайрон ўлан,
Оразингла қадди хуш рафторинг айлар орзу.

Орзу айларки, мантак муттасил бемор ўла,
Кимки, васли наргиси беморинг айлар орзу.

Ҳажр бемори таним боди сабодан дам-бадам,
Сиҳҳат учун сиҳҳати аҳборинг айлар орзу.

Зулмати ҳажрингда боқмаз шамъа чашмим мардуми,
Партави рухсори пуранворинг айлар орзу.

Орзуманди вусолингдур Фузулий хастадил,
Васлинг истар давлати дийдоринг айлар орзу.

Рамазон ўлди чекиб шоҳиди май пардая рў
Май учун чанг тутуб, таъзия очди гийсу.

Билди мутрибки, надур ҳол кетурди қўбузин
Базмдан чекди оёғини суроҳи-ю сабу.

Базм қонуни бузилди, на учун чанг ила даф,
Йиғилиб этмаялар ҳоким эшигинда ғулув.

Рамазон ойи керак очила жаннат қопуси,
На равоким, ўла майхона қопуси боғлу.

Фатҳи майхона учун ўқуёлим фотиҳалар,
Ўлаким, юзимиза очила бу боғлу қопу.

Офтоби қадаҳ этмаз рамазон ойи тулуъ,
На балодур биза, ёраб, на қаро кундур бу?

Интизори майи гулранг ила байрам ойина,
Боқа-боқа инажакдур кўзимиза қора сув.

Рамазон ўлди, будур ваҳми Фузулийнингким,
Неча кун ичмая май, зуҳд ила ногаҳ тута ҳў.

Агар чиқсайди дардинг жисмдан, дердимки, жондур бу,
На ҳожат дардинги якдур демак жондан, аёндур бу.

Дамодам хўблар дардила ортар лаззати ишқинг
Ёмондур буки, таҳқиқ эмадан дерлар: Ёмондур бу!

Хаданги соясинда хуш кечур авқотинги, эй дил-
Ки, гулзори ҳаётинг зийнати сарви равондур бу.

Тутушдим оташи дилдан, жигар қонила ғарқ ўлдим,
Агарчи бир шарора ўддур ул, бир қатра қондур бу.

Жаҳона қаддинг ила кокилингдан фитналар душмиш,
Қиёмат ибтидоси, фитнаи охир замондур бу.

Дедилар бехабарлар боғи жаннат кўйинга бенгзар,
Хабар верди манга андан келан одам — ёлондур бу.

Фузулий, қилди фарёду фиғоним тийра гардунни
Ҳануз ул моҳ сўрмазким — на фарёду фиғондур бу?!

Ошиқ ўлдим яна бир тоза гули раъноя-
Ки, солур ол ила ҳардам мани юз ғавғоя.

Мушт уруб қолиби фарсудами гоҳ ҳабс қилур
Гаҳ саросимаю урён буроқур саҳроя.

Кўзиминг қони ила сийнами чок этдимким,
Олати санъат ўла ул бути бепарвоя.

Бу на ишдурки, бизи игна киби инжалдуб,
Солур иплик киби ҳардам бир узун савдоя.

Оёғин боғламиш овораларинг санъат ила,
Йўқ ниҳоят сари кўйинда кезан шайдоя.

Лахт-лахт ўлмиш экан ғамза дирафшини чекиб,
Чорасоз ўлмади бир кун мани ғамфарсоя.

Ёқа чок эдани бошмоқ киби солур оёға
Эй Фузулий, боқ анинг этдиги истиғноя.

Ўлсайди мандаги ғам Фарҳоди мубталода,
Бир оҳ верарди минг Бесутуни бода.

Версайди оҳи Мажнун фарёдиминг садосин,
Қушми қарор эдарди бошиндаги ювода?

Фарҳода завқи сурат, Мажнуна сайри саҳро,
Бир роҳат ичра ҳар кас, анжақ манам балода.

Ашки равонима эл жамъ ўлди, вор умидим-
Ким, ўла вора-вора жамъиятим зиёда.

Гоҳ ғамзанг ичмак истар қонимни, гоҳ чашминг,
Қўрқум будурки, ногаҳ қонлар ўлар арода.

Сарварлик истар эсанг афтодалик шиор эт-
Ким, душмадан аёға чиқмади боша бода.

Гар гўрмамак дилларсан расми жафо, Фузулий,
Ўлма вафоя толиб дунёйи бевафода.

Истадим марҳам ўқиндан жигарим ёрасина,
Отди минг ўқки, тегар ҳар бири бир порасина.

Бир-бирила чакишур гарди раҳингчун мужалар,
Кўр, на қонлар душажакдур уларинг орасина.

Чекмаз ўлди кўнгил ўқлар юкин, ул сарв магар
Чекарак ота ўқин, раҳм эда бечорасина.

Қони кўз ёши киби аҳли назарким, югуриб,
Бир ичим сув вера дашти ғаминг оворасина.

Ҳар тараф аксларимдур кўрунан, ё йиғилиб
Келди сув халқи сиршким суйи наззорасина.

Билмазамким, назар аҳли насини уксилдар
Ғазаб айлар назар этсам моҳи рухсорасина.

Эй Фузулий, жигарим қонини қўймаз тўкила
Жон фидо ул санаминг ғамзаи хунхорасина.

Боға кир, булбула арзи гули рухсор айла,
Йиқ гулинг арзини, булбул кўзина хор айла.

Боғ шоҳидларина зулф ила чашминг гўстар
Сунбули дарҳам эдуб, наргиси бемор айла.

Ғунчая лофи латофатда оғиз очдирма,
Лаҳза-лаҳза ани шармандаи гуфтор айла.

Сарва озодалик исми-ла ярашмаз юримак,
Ани ҳам шеваи рафтора гирифтор айла.

Дари дунёни, кўнгил, жаҳд қилиб тарк эда кўр,
Хоби ғафлатда экан ўзинги бедор айла.

Эй жигар захми, оғиз очма хадангин кўрибон,
Етана рози ниҳоним етар изҳор айла!

Кес, Фузулий, тамаъинг ғайр таманнолардан,
Қанда ўлсанг талаби давлати дийдор айла.

Уюб оҳуя душди мушк Мажнунтак биёбона,
Нўла чексанг ани занжир зулфи анбарафшона.

Чекар кофир кўзинг ҳардам жигардан ғамза пайконин,
На кучдур бу, на верди ола билмаз бир мусулмона.

Бало новаклари санчилмасинми кўксима ҳардам,
Дўлошур шонатак ҳар лаҳза ул зулфи паришона.

Ўқинг келдикча сийнамдан садолардур чиқан билман,
Дил айлар нола, ё пайкон тегар сийнамда пайкона.

Садойи новакинг чиқдиқча жон хуррам ўлур гўё,
Бу зиндони балодан чиқмоға рухсат верар жона.

Бўёниб қона, ўлмиш пора-пора гуллар аъзоси,
Магар ханжар чекиб, сан сарвтак чиқдинг гулистона.

Маломат ўдина ёндинг, Фузулий, чиқ бу оламдан,
Тараҳҳум қил, раво кўрмаки, олам ўдига ёна.

Дороддор ғунча ҳалқин, дуржи лаълинг келса гуфтора,
Қарардор офтоби соя чексанг парда рухсора.

Санга бир сўз дейинча кечди умрим ҳасбатан-лиллоҳ[1]
Саволим коми дил вермакда муҳтож этма такрора.

Дили садпораи жамъ айламак кўйингда мушкулдур,
Ўлурми жамъа қобил ҳар итинг оғзинда бир пора!

Сари зулфингда ҳар мў, сайд қилмиш бир дили сўзон,
Душубдур сонасан бир шўъла ўд шамъ узра ҳар тора.

Таманнойи висолинг чун дагил гирям, будур қасдим-
Ки, сели ашкдан, ер қолмая кўйингда ағёра.

Бошим қолдирмасун хоки раҳингдан сарнигун чексун,
Чекар ўлса мусаввир суратим кўйингда девора.

Фузулий, заъфи тан узрила кесма нолаи зоринг,
Бизи чун чангтак мўътод қилдинг нолаву зора.

[1] Худо учун.

Раҳм эт, эй шаҳ, мани дарвиш чекан оҳлара-
Ки, гэдо оҳи асар айлар ўлур шоҳлара.

Меҳри йўқ моҳлара оҳ асар этмаз, ёраб!
Вер бир инсоф бу меҳри йўқ ўлан моҳлара.

Қошларинг тоқина версам дили сўзон, на ажаб,
Расмдур, осила қандил назаргоҳлара.

Моили сарв қадинг васлина етмаз, нешаким,
Бахт шойиста дагил ҳиммати кўтоҳлара.

Соқийи базми жунун наргиси мастингдуркм,
Ичирур бодаи ғафлат дили огоҳлара.

Бақма, эй дийда, занахдонина маҳбуларинг
Кезма ғофил, ҳазар эт душмаясан чоҳлара.

Эй Фузулий, вараъ аҳли раҳи масжид тутмиш,
Сан раҳи майкада тут, уйма бу гумроҳлара.

Яна ул моҳ маним олди қарорим бу кеча,
Чиқажоқдур фалака нолаи зорим бу кеча.

Шамъваш маҳрами базм айлади ул моҳ мани,
Ёнажоқдур яна ишқ ўдина ворим бу кеча.

Ҳам висоли урур ўд жонима, ҳам ҳижрони,
Бир ажаб шамъила душди сари корим бу кеча.

На тутундурки, чиқар чарха, дили зора магар,
Ҳажр доғини урур лолаузорим бу кеча.

Субҳа солди бу кеча шамъ киби қатлима ҳажр,
Ўлаким, субҳ галинча кела ёрим бу кеча.

Пора-пора жигарим итларина назр ўлсун
Ул сари кўя агар душса гузорим бу кеча.

Вор эди субҳ висолина, Фузулий, уммид
Чиқмаса ҳасратила жони фигорим бу кеча.

Ниҳоли сарвдур қаддинг, қошинг нун ул ниҳол узра,
Мисоли нуқтаи нун холинг ул мушкин ҳилол узра.

Ўлуб ҳайрон гўтурман хатти холингдан назар гўё,
Кўзим мардумларидур нуқталар ул хатти хол узра.

Хам этдинг қоматим, гар тарки сар қилдимса маъзурам,
На узрим вор агар дерларса ўлмаз нуқта дол узра.

Зилоли хуни дилдандур кўзим паймонаси мамлу,
Ҳубоб остиндадур ул нуқтаким, қўрлар зилол узра.

Ёзар кўз пардасина ашк шарҳи ҳол билмаз, ким,
Ўқунмаз қон ила ёзилса хат авроқи ол узра.

Дамодам килки мужгонила тифли мардуми чашмим
Хати савдойи холинг машқ эдар лавҳи хаёл узра.

Фузулийнинг тарийқи назма табъин мустақим этмиш,
Хаёли қоматингким, бир алифдур эътидол узра.

Мусҳаф демак хатодур ул сафҳаи жамола,
Бу бир китоб сўздур фаҳм эдан аҳли ҳола.

Рухсора нуқта қўймоқ расми хат ўлмасайди
Душмазди манзил этмак рухсоринг узра хола.

Ҳайрони моҳи рўйинг хуршида меҳр солмаз
Муштоқи тоқи абрунг ўксук боқар ҳилола.

Қондурди гарди хаттинг ойинайи мурода
Қуфл урди иқди зулфинг ганжимаи висола.

Даврон манга қаламтак савдо қапусин очди,
То қаддими ғамингдан дўндарди заъф нола.

Расми вафо, Фузулий, сандан камола етмиш,
Хуш комили замонсан аҳсанту бу камола.

Ҳазар қил оҳ ўдиндан, жавринги ушшоқа оз айла
Хасу хошоки ёқма, шўъласиндан эҳтироз айла!

Санамлар саждасидур бизда тоат, тангричун, зоҳид,
Кими кўрсанг сан ўз динингда таклифи намоз айла!

Ҳақиқат хаттини ёзмоқ диларсан лавҳи зотингда,
Хатин гулрухларинг манзур дут машқи мажоз айла!

Санамлар сангдиллардур, эшитмазлар сўзи, зоҳид,
Етар беҳуда пандинг, онлара арзу ниёз айла!

Санинг нозинг кўранда ақл қолмаз ҳасбатан лиллоҳ,
Омон вер толиби дийдора, бирдам тарки ноз айла!

Йўлингда интизори мақдамингла хок ўлан чўқдур
Хиром эт бир қадам ман хоксори сарфароз айла!

Фузулий, жона топширдинг, хаёлинг шимди расвосан,
Санга ким дерки: Ҳар номаҳрама ифшоий роз айла!

Ботали қона ўқинг дийдаи гирён ичра,
Бир алифдур сонасанким, ёзилур қон ичра.

Еридур сийнаи сўзонима гулхан десалар,
Баски, ёнмишдур ўқинг сийнаи сўзон ичра.

Жони тан ичра на соқлардим агар билсайдим-
Ки, дагил гизли ғами лаъли лабинг жон ичра.

Ола кўр ўқларини дийдаларимдан, эй дил,
Ҳайфдур, ўлмая ногаҳ ета мужгон ичра.

Чок кўнглим орасинда ярашур пайконинг
Иқди шабнам хуш ўлур ғунчаи хандон ичра.

Қаддинга сарв демиш, ғунчаларинг таъниндан,
Дурамаз боди сабо ҳеч гулистон ичра.

Эй Фузулий, кима сўзи дилими шарҳ эдайим,
Йўқ маним киби ёнон оташи ҳижрон ичра.

Оразинг кўрса фалак, меҳр буроқмаз оя,
Зарра-зарра қилиб они буроқур саҳроя.

Суратинг аксин олиб боға кирар ҳардам сув,
Рашкдан қон ичирур барги гули раъноя.

Еридур аксинга ойина дамир банд урса,
На учун қарши дурур сан киби беҳамтоя.

Бўлдиғи ерда ҳасаддан кун урар соянга тиғ-
Ки, рафиқ ўлмаясан моҳи малаксимоя.

Ўқа пайкон дикилур ғамзанг учун пайваста
Тўқинур таъна ўқи қошинг учиндан ёя.

Лаъли нобинг сифати шаҳди мусаффодур, лек
Аччи этмиш ани сафройи ҳасад саҳбоя.

Ёр майлин санга солмазса, Фузулий, на ажаб,
Неча майл этмак ўлур сан киби бир расвоя.

Сув верар ҳар субҳдам кўз ёши тийғи оҳима-
Ким, тўкан қонин сипеҳринг солса меҳрин моҳима.

Шамъи рухсоринг ўди қилди мани оташпараст,
Чоки сийнамдан тамошо айла оташгоҳима.

Ғам киби ўлдирса, қонлитак, қочар мандан яна,
Шоҳи дардам, илтижо айлар улувви жоҳима.

Тўтиётак чашми арбоби назардур манзилим,
Гарчи хоки раҳгузорам дийдаи бадхоҳима.

Бир фақирам дурмасун кимса манга таъзим учун,
Қанда кетсам, эй кўзим, сув сеп ғубори роҳима.

Ғофилам сирри лаби жонпарварингдан то хатинг,
Қўндирубдур гард миръоти дили огоҳима.

Эй Фузулий, ёра дўндардим юзим ағёрдан
Хасми чўқ кўрдим, сиғиндим сидқила аллоҳима.

Юритмангиз араҡи мажлис ичра бода ила,
Ҳаромзодани қўйманг ҳалолзода ила.

Верур ситам сабақин тифли хаттинга зулфинг
Қўйманг бу юзи қарони у лавҳи сода ила.

Манга замон ила Мажнун муқаддам ўлса нўла,
Ўйинда шоҳ баробар дагил пиёда ила.

Қошинг балосина душдим, фалак ғамин чекарак,
Бу кучли ёйи чекар ўлдим ул кабода ила.

Қопунгда хам қадими кездириб юрур кўнглим,
Итинг дурур, югурур ҳар тараф қалода ила.

Манам мударриси илми жунун; қани Мажнун-
Ки, бармурод ўла давримда истифода ила.

Бошим оёғинга гар душса манъ айламазам,
На айлади манга, нам вор бир фитода ила.

Мани соғинма, Фузулий, ғам ичра Мажнунтак —
Ки, ман зиёдаям андан ғам зиёда ила.

Хушдур, эй кун толеингким, душдунг ул хоки дара,
Аҳли давлат доманин тутдинг, етарсан бир ера

Дома душмиш бир шикорамким, адам саҳросина,
Манзилимдан ҳар тараф очмиш ажал минг панжара.

Лаълинг атрофинда хаттингдан кўнгил айман дагил,
Эътимод ўлмаз янги иймона келмиш кофира.

Хат на ҳожат, аҳли дил қайдина рухсоринг етар,
Олами тутмоқда кун муҳтож ўлурми лашкара?

Соя солдинг сувя, сарви нози рашк ўлдирдиким,
Ман дуруркан, давлати враслинг на нисбат охира.

Бошда ҳар тук ишқ ўдиндан бир тутундурким, чиқар,
Чиркинан бошим бало базминда бенгзар мажмара.

Эй Фузулий, манда роҳат қўймади шайдо кўнгил,
Истарамким, қуртулум андан, верам бир дилбара.

Кўнгил, сажжодая босма оёқ, тасбиҳа ал урма,
Намоз аҳлина уйма, онлар ила дурма, ўтирма!

Эгилиб саждая, солма фароғат тожини бошдан,
Вузудан сув сепиб, роҳат юқусун кўздан учурма!

Сақин, помол ўлурсан бўриётак, масжида кирма,
Ва гар ночор кирсанг анда минбар киби чўқ дурма!

Муаззин noласин олма қулоға, душма ташвиша,
Жаҳоннам қопусин очдирма, воиздан хабар сўрма!

Жамоат издиҳоми масжида солмиш кудуратлар,
Кудурат узра, лутф эт, бир кудурат сан ҳам орттирма!

Хатибин сонма содиқ масжидинг қавлила феъл этма,
Имоминг сонма оқил, ихтиёринг анга топширма!

Фузулий, баҳра вермаз тоати ноқис, надур жаҳдинг!
Карам қил, зарқи тоат суратинда ҳаддин ошурма!

Эй вужуди комилинг, асрори ҳикмат масдари,
Масдари зотинг ўлан ашё сифотинг мазҳари.

Мазҳари ҳар ҳикматинг сансанки, килки қудратинг
Сафҳаи афлока нақш этмиш хутути ахтари.

Ахтари масъуд ўлан улдурки табъи покининг
Қобили файз ўла лутфингдан сафойи жавҳари.

Жавҳари маъюб ўлан ноқис манамким муттасил
Содадур хаттинг хаёлила замирим дафтари.

Дафтари аъмолиминг хатми хатодандир сиёҳ,
Қон тўкар чашмим хаёл этдикча ҳавли маҳшари.

Маҳшари ашким верар селоба гар рўзи жазо.
Ўлмаса мақбул даргоҳа сиришким гавҳари.

Гавҳаридур ишқ баҳрининг, Фузулий, оби чашм,
Лек бир гавҳарки, лутфи ҳақ ангадир муштари.

Эй хуш ул кунларки, рухсоринг манга манзур эди.
Чашми уммидим чироғи васлдан пур нур эди.

Қурб шавқи офиятбахши тани бемор эди,
Васл завқи роҳатафзои дили маҳжур эди.

Иззатим шамъи мунаввар, толеим азми қави,
Давлатим ҳукми равон, айшим уйи маъмур эди.

Домани иқболима гарди таарруз етмаюб,
Чашми ҳосил чеҳраи жамъиятимдан дур эди.

Одам эдим, қурби даргоҳинда бўлмишдим қабул,
Манзилим жаннат, майим кавсар, анисим ҳур эди.

Бахт матлубим муяссар қилмоға маҳкум ўлуб,
Даҳр асбобим муҳайё қилмоға маъмур эди.

Ҳар дуо қилсам таваққуфсиз ўлурди мустажоб,
Ҳар таманно айласам, эҳмолсиз мақдур эди.

Ҳажр ваҳминдан етурмаздим кудурат кўнглима,
Гарчи давроннинг мухолиф жунбиши машҳур эди.

Нўла гар солса Фузулийни ғами ҳижрона чарх,
Васл айёминда ул ғофил экан, мағрур эди.

Эй тағофил бирла ҳар соат қилан шайдо мани,
Воқиф ўлким, ўлдирар бир кун бу истиғно мани.

Заъфим элдан ёшуриб, аҳволими сақлар, вале
Нолаи беихтиёримдур қилан расво мани.

Гар мани хунобаи ашким ниҳон айлар на суд,
Қанда ўлсам меҳнати ишқинг қилар пайдо мани.

Волеҳи завқи лаби майгуну чашми мастингам,
Соқиё, сонма хароб этмиш майи саҳбо мани.

Холи этмишдур мани мандан муҳаббат, дўстлар,
Айб қилманг, кўрсангиз оламда бепарво мани.

Гўшаи меҳроба тутмишдим раҳи зуҳду салоҳ,
Қўймади ўз ҳолима ул наргиси шаҳло мани.

Эй Фузулий, бир санам зулфина кўнглим боғладим,
Чекди занжири жунуна оқибат савдо мани.

Буроқди хока ҳуснинг офтоби олам оройи,
Гўтурди ер юзиндан мўъжизи лаъли Масиҳойи.

Ики кўздан равон этмиш сиришким қоматинг шавқи,
Асои мўъжизи кўрким, ики бўлмиш бу дарёйи.

Букулмиш қаддими қуртора кўр қуллоби зулфингдан,
Хатодир, чекмасун чўқ бағри чўкмиш бир синиқ ёйи.

Рухинг узра хами абрунги кўрмак истарам, аммо,
Экан душвор ўлур, кун вор экан кўрмак янги ойи.

Шароби ноба лутф эт, муҳтасиб, қаҳр ила чўқ боқма,
Мукаддар қилма акси тирадан жомий мусаффойи.

Едди кундур ул ойи кўрмадим, оҳим шарорила
Нўла қилсам Банотун наъш ила яксон сурайёйи.

Фузулий, ашк селила паришон ўлма, сабр айла!
Анга ҳам вор ўлар охир, тутиб дурурми дунёйи?

Мани жондан ўсондирди, жафодан ёр ўсонмазми?
Фалаклар ёнди оҳимдан, муродим шамъи ёнмазми?

Қаму беморина жонон давойи дард эдар эҳсон,
Нечун қилмаз манга дармон, мани бемор сонмазми?

Ғамим пинҳон тутардим ман, дедилар ёра қил равшан,
Десам ул бевафо, билман, инонарми, инонмазми?

Шаби ҳижрон ёнар жоним, тўкар қон чашми гирёним,
Уёдар халқи афғоним, қаро бахтим уёнмазми?

Гули рухсорингa қаршу кўзимдан қонли оқар сув
Ҳабибим, фасли гулдур, бу оқар сувлар бўланмазми?

Дагилдим ман санга мойил, сан этдинг ақлими зойил,
Манга таън айлаян ғофил сани кўргач, ўтонмазми?

Фузулий, ринду шайдодур, ҳамиша халқа расводур,
Сўрингким, бу на савдодир, бу савдодан ўсонмазми?

Кетди алдан санаминг сунбули мушкафшони,
Яна давр этди паришон мани саргардони.

Уйла мўътод ўлубам оташи ҳижронигаким,
Кўрмасам ёндирар албатта мани ҳижрони.

Кўкда оҳим ели сўндирди чироғин гунашинг,
Ерда ашким аёға солди дури ғалтони.

Кўз баёзина чекар лаълларинг суратини,
Дам-бадам хомаи мужгон ила бағрим қони.

Чиқди жон, кимсая изҳор эда билман дардим,
Не дайин, оҳ, бу дардинг на ўлур дармони.

Эй ситам тошини бедардлара зоеъ эдан?
Ёпа кўр бир неча тош ила дили вайрони.

Верса жон, етмаса жонона, Фузулий, на ажаб,
Ҳар кишиким, севар ўз жони учун жонони.

Кечалар то ҳолима гардун тамошо этмади,
Тарк эдуб бедодини, бир меҳр пайдо этмади.

Новакин кўрким, ёруб ашким, тутар кўз пардасин
Эй деян Мусо асоси қатъи дарё этмади.

Ҳар дамингдан минг Масиҳо зиндаи жовид ўлур
Сан эдан изҳори эъжози Масиҳо этмади.

Ошён то равзаи кўйингда тутди мурғи дил,
Кечди тавфи Каъбадан, учмоға парво этмади.

Ҳеч обид онгмади лаълингки, кўздан қон тўкиб,
Саждадан дурдуқча тағйири мусалло этмади.

Заъфи толеъ кесди дунёдан насибин зоҳидинг,
Йўқса ўз раъйила зоҳид тарки дунё этмади.

Этмади элдан ниҳон бир кеча тавфи кўйинги-
Ки, Фузулийни садойи нола расво этмади.

Хушдур эрмак ул бадан васлина пироҳан киби,
Гал ал ўпмак оситинтак, гаҳ оёқ доман киби.

Акс солмаз пайкарим, кўзгуя боқсам заъфдан,
Олами суратда бир шайдо бўлунмаз ман киби.

Жамъдур кўнглинг санингким, вор мантак чўқларинг
Ман паришонамки, топилмаз манга бир сан киби.

Бу чаман гулрухларина дарди дил қилмаз асар,
Юз дилинг вор эса хумуш ўл, кўнгил, савсан киби.

Гар диларсан эдасан наззораи дийдори ёр,
Кундузинг кўрма орода дийдаи равшан киби.

Доманинг дўлдурса гардун дурр илан, тўк абртак,
Дурр учун талх этма коминг баҳри тардоман киби.

Сол назардан лаъли ҳам кўрсанг сиришки олтак,
Лаъл учун ҳар тоша урма бошинги маъдан киби.

Кори гоҳи сунъдан бир сурат эт нақши замир,
Минг хаёлинг тутмагил, сарриштайи сўзан киби.

Кўз ёшила дона-дона жамъи асбоб этмаким,
Ела вурур даҳр ани помол эдиб хирман киби.

Баҳрлар сайр айласанг мутлақ тар ўлмаз доманинг,
Гар ҳавойи ишқ ила мамлу эсанг елкан киби.

Қанда ўлсанг қопу лавҳитек кузат исмат йўлин,
Очма кўз деворлардан ҳар эва равзан киби.

Эй Фузулий, манзили мақсуда етмак истасанг,
Ҳеч раҳбар йўқдурур атвори мустаҳсан киби.

Май паёпай сунма, соқий, қилма лояъқил мани,
Этма бир дам давлати дийдордан ғофил мани.

Заҳри қаҳринг ичмадан вор эса қасдинг, қатлим эт,
Оби ҳайвон ичсам ўлдурмак ўлур мушкил мани.

Ор қатлимдан санга, ман ташна оби тиғинга,
Ўлдирар ҳасрат, гар ўлдирмазсан, эй қотил мани.

Ман санга ҳайрону мандан ғайри сандан бехабар,
Шукр ангаким, ишқинга қилмиш ҳамон қобил мани.

Эй хуш ул сармастлик вақтики рафъ ўлуб ҳижоб.
Завқи май беихтиёр айлар санга моил мани.

Дўна-дўна лаъли майгунинг ўпар, эй ғунчалаб,
Қилмасунми рашки жоми бода хунин дил мани.

Завқ нуқсони бир офатдур манга, эй пири дайр!
Қўйма ноқис, бир неча жом ила қил комил мани.

Қуртулум ғамдан дерам кўйингда, аммо билмазам,
Қурторурми баҳри ғам мавжиндан ул соҳил мани.

Эй Фузулий, давлати боқий фанодандур санга-
Ким, фанодур айлаян махсудима восил мани.

Марҳам қўйиб ўнгарма сийнамда қонли доғи,
Сўндирма ўз алингла ёндирдиғинг чироғи.

Уймиш жунуна кўнглим, абрунга дер маҳи нав,
На эътибор ангаким, билмоқ қародан оғи.

Қаддинг ғаминда сарвинг сўрмоға заъфи ҳолин,
Гулзордан кесилмаз ирмоқларинг оёғи.

Дуртак тишинг сўзини ҳар дам эшитмак истар,
Баҳринг мудом анингчун соҳилдадур қулоғи.

Зулфи сияҳ санамлар ўлмиш санинг асиринг,
Ишқингда ҳар бирининг ўз зулфи бўйни боғи.

Гар мушк дерса ошиқ ул бўйи зулфа, соқий,
Тунд ўлма, бир қадаҳ вер, тар айласин димоғи.

Даврон ҳаводисиндан йўқ бокимиз, Фузулий,
Дорул амонимиздур майхоналар ўчоғи.

Қоматинг хизматина сарвинг эгилмаз боши,
На билур аҳли тарийқинг равишин ул ноши.

Ўкинур дийдаки, ҳайронам азалдан юзинга
Ўлди маълум бе лофиндаки, чўқдур ёши.

Ашки лаъли раҳи ишқинда тутубдур этагим,
Қўрқуликдур неча солиб кедалим йўлдоши?

Етди ул ғоята заъфимки, чекар тасвирим,
Ҳар замон доираи ҳайрата минг наққоши.

Муҳтасиб, тангри учун кел, манга чўқ верма азоб,
Майли масжидми эдар майкадалар авбоши?

Кесди ман шифтадан аҳли саломат йўлини,
Баски, атрофима жамъ ўлди маломат тоши.

Эй Фузулий, на бало ўқларикім, келса манга,
Сабаб ул қошлари ёнинг кўзидур ё қоши.

Хуш келди дун ул оя сиришким назораси,
Бўйла ўлурки, ошиқинг ишлар ситораси.

Эй ҳар мараз иложина ҳукм айлаян ҳаким,
Бемори дарди ишқ ўланинг йўқми чораси?

Чиқмоқ дилар сафинаи тан жунбишила жон,
Дарёйи ишқданки, адамдур канораси.

Дерларки, вор Вомиқу Мажнун, ажаб дагил,
Доғилмиш ўла оташи ишқим шарораси.

Нўлди, кетурмадинг ала садпора кўнглими,
Ваҳм айладингми ал кеса бу шиша пораси?

Сандан ҳамиша тийри балодур келан манга,
Бўйла ўлурми ошиқу маъшуқинг ораси?

Эй сўйлаян Фузулия ишқ ичра сабр қил,
Сўйла, бу марҳам ила киминг битди ёраси?

Магар хоб ичра кўрдинг, эй кўнгил, ул чашми шаҳлони-
Ки, қилдинг турфатул-айн ичра ғарқи ашк дунёни.

Етурди оҳими гардуна ул бут, кўр на кофирдур,
Демазким, кўкда ногаҳ инжида нолам Масиҳони.

Чекарсан, эй мусаввир, суратин ул маҳвашинг, аммо
На мумкиндир муродинча чекилмак қошлари ёни.

Балодур шаҳрларда ман киби расвойи халқ ўлмоқ,
На хуш Фарҳоду Мажнун манзил этмиш кўҳу саҳрони.

Курунмаз ёр, халқ ашким тамошосина жамъ ўлмиш,
Агар ногаҳ кўринса ул пари кел, кўр тамошони.

Тутиб қушлар бошимда ошиён, фарёда келмишлар,
Чиқ, эй оҳим ўди, бир дам бошимдан сов бу ғавғони.

Фузулий, зулфи савдосин қаламтак боша солмишсан,
Кедар бошинг, агар бошдан кедирмазсан, бу савдони.

Мубаддал қилмоға субҳи висола шоми ҳижрони
Маним оҳим алидур субҳу шому чарх домони.

Кўзим ёшила ҳамранг ўлдиғичун кашфи розинда
Босуркан бағрима, душди кўзимдан бағриминг қони.

Дили пурхунмидур сийнамда, ё ул қошлари ёнинг
Чекилмиш новаки, жисмимда қолмиш қонли пайкони.

Юзинг кўрмак таманносиндаям, аммо будур мушкул-
Ки, дам душдукча очдирмаз манга кўз ашк туғёни.

Дединг, эй Хизр, бенгзар ёр лаъли оби ҳайвона,
Бу таъзим ила тупроқдан кўтурдинг оби ҳайвони.

Нисори хоки пойинг лойиқи бир гавҳар истардим,
Қаму кўздан кечирдим қатра-қатра ашки ғалтони.

Фузулийнинг етар ишқина инкор айла, эй гардун!
Гувоҳи ҳол етмазми санга фарёду афғони?

Етар, эй фалак, бу жафо етур мани зора сарви равоними,
Маҳи таъатила мунаввар эт, дилу дийдаи нигороними.

Рухим узра хатти сиришкими, дафаотила қалами мужам,
Рақам этдигичун эл ўқиюб, билур ўлди рози ниҳоними.

Жигарим ўдини ниҳон экан, ўйла зоҳир этди мурур ила,
Кўрайим ера кеча оби чашми тари шарорафшоними.

Туталимки, зулфи сиёҳини тутан узра собит ўлур гунаҳ,
На равоки, ғамзаи қотилинг, гунаҳ этмадан тўка қоними.

Бу балоя солди мани қадингки, ёшурди ер юзини ёшим,
Бу ера етурди мани ғамингки, фалак эшитди фиғоними.

Неча қадду холу хатту рухинг, ғаму ранжу дарду бало ила,
Бука қаддими, тўка ёшими, йиқа кўнглими, ёқа жоними.

Ситаминг тошила боши синиқ, бадани шикаста Фузулиям,
Бу аломатила бўлур мани, сўран ўлса ному нишоними.

Эй сафи навки мужанг зулфи маломат шонаси,
Ҳар гиреҳ зулфингда бир доми таҳайюр донаси.

Булбули жон авжи истиғнойи ҳуснинг тоири,
Тоири дил партави шамъи рухинг парванаси.

Кўнглими қилмиш хаёли мардуми чашминг ватан,
Шукрким, мардумнишин ўлмиш бу ғам вайронаси.

Даври рухсорингда хаттинг ҳайъати ишқ аҳлина
Базми ғамда қонила дўлмиш бало паймонаси.

Шамъи рўйинг тоби хуршиди қиёмат партави,
Ҳуққаи лаълинг сўзи хоби адам афсонаси.

Зоеъ ўлмаз водийи вахдатда ул овораким,
Бастаи занжири зулфингдур дили девонаси.

Қонли ёшин баски, сочмишдур Фузулий ҳар тараф,
Лола ранг ўлмиш ҳубоби май киби хумхонаси.

Ойина севар жондан рухсораи жонони,
Бир ғоята етмишким, айрилса чиқар жони.

Фарёдки, акс ўлди улким, кўрайим дердим,
Ойинаи рухсоринг лавҳи дили ҳайрони.

Ул чоҳи занахдонда дердим кўрарам кўнглим,
Кўнглимда кўрар ўлдим ул чоҳи занахдони.

Озодаларинг кўнглин жамъ этмиш экан ғафлат,
Тебратма сабо, биллоҳ ул зулфи паришони.

Ёра ғами пинҳоним изҳор эда билмаздим,
Шодамки, равон ўлди кўздан жигарим қони.

Дарду ғами пинҳоним фаҳм этди эл оҳимдан,
Юз оҳки, фош ўлди дадру ғами пинҳони.

Ҳижрон кечасин кўргач дўзах аламин билдим-
Ким, рўзи қиёматдур ёринг шаби ҳижрони.

Жондан кечали бўлдим роҳат ғами оламдан,
Хуш ҳикмат ила бўлдим, ул дарда бу дамони.

Ёраб, на сабабдандурким, ҳеч асар қилмаз,
Дилдора Фузулийнинг фарёд ила афғони.

Маҳшар куни кўрам, дерам ул сарвқомати.
Гар анда ҳам кўринмаса, кел, кўр қиёмати.

Тарки май этдинг, эй кўнгил, айёми гул келур,
Албатта, бу ишинг чекилур бир надомати.

Мажнунки, подшоҳи сипоҳи вухуш эди,
Мантак мусаххар этмади мулки маломати.

Саҳро навард экан, манга тасвири кўҳдан
Ўйратди шаҳри ишқда расми иқомати.

Санги маломат ила чекинг чеврама ҳисор,
Ашким фаноя вермасин аҳли саломати.

Зоҳид, чўқ этма таън май афтодасинаким,
Чўқлари йиқди пири муғонинг каромати.

Ғам зулматинда бўлмоға дарду бало мани
Басдур, Фузулий, оташи оҳим аломати.

Ривожин нақди пайконинг-ла бўлмиш ҳусн бозори,
Кечар нақдинг агар минг Юсуфинг ўлса харидори.

Магар даври руҳинг тарҳин чекар гул сафҳаси узра-
Ким, ўлмиш гавҳарафшон булбулинг паргор минқори.

Чекар минг доира чеврамда ҳирз учун сиришкимдан,
Хамида қаддиминг беҳуда чиркинмаз бу паргори.

Кечар нолам фалакдан, ҳам қадими чанга бенгзатманг-
Ки, чиқмаз пардадан чангинг садои нолау зори.

Янги ойдан фалак сатҳинда минг қолиб дузуб бузмиш,
Веринча қошларинг тоқина сурат сунъ меъмори.

Санамлар хизматин тоат билан ринд ажрсиз қолмаз,
Қилар минг риштаи тасбеҳ ишин ҳар тори зуннори.

Фузулийни даҳонинг ҳасрати бир дарда солмишким,
На пинҳон этмайи мумкиндир ул дардинг на изҳори.

Эй ҳар такаллумим хати сабзанг ҳикояти!
Вирдим ҳамиша мусҳафи рухсоринг ояти!

Эрмиш саҳиҳ нақл ила арвоҳи қудсдан,
Исоя мўъжизи лаби лаълинг ривояти.

Дил кишварини ғорат эдарларди хўбилар,
Манъ этмасайди шаҳнаи шавқинг ҳимояти.

Билдим тарийқи ишқ хатарнокдур, вале,
Ман дўнмазан бу йўлдан ўлум ўлса ғояти.

Қаддинг ҳалокиям, душа билман оёғинга,
Бир дарда душмишамки, бўлунмаз ниҳояти.

Баским, сани кўранда кедар мандан ихтиёр,
Келмаз баёна меҳнати ишқинг шикояти.

Шукр эт, Фузулий, қилма фиғон ёр қилса жавр-
Ким, аҳли ишқа жаврдур онинг иноятн.

Кўз қароси ашки гулгунимда холинг садқаси,
Ашки гулгуним, гули рухсори олинг садқаси.

Дуди оҳимдан қарормиш зору саргардон таним,
Оташин рухсор уза мушкин ҳилолинг садқаси.

Шавқи васлинг ёндиран ноқис вужудим, моҳтак
Зарра-зарра офтоби безаволинг садқаси.

Ошиёни танда мурғи руҳи этман тарбият,
Ўлмаса парвонатак шамъи жамолинг садқаси.

Ҳажринга жоним фидо ўлсунки, жоним олмадинг.
Этдим охир муждаи завқи висолинг садқаси.

Юсуфи гумгашта кимдуркim, санга монанд ўла,
Юз анга монанд ҳусни бемисолинг садқаси.

Афв эдар хидматда ҳар нуқсонимиз пири муғон,
Эй Фузулий, жонимиз аҳли камолинг садқаси.

Лабинг акси кўзим ёшини майтак лолагун этди,
Занахдонинг муродим дастгоҳин сарнигун этди.

Санга аксин муқобил дурдиғичун ҳусн лофила
Ани жон ичра ғайрат ғарқаи гирдоби хун этди.

Ўзин нисбат қилурди зулфинга занжир ҳар соат,
Бу савдолар ани сар ҳалқаи аҳли жунун этди.

Анингтакким, паришонлиқ зиёсин орттурур шамъинг,
Манга жаврингзиёд ўлмоқ санга майлим фузун этди.

Мужанг ханжарларин кўнглим босур бағрина, ваҳм этмаз,
Анга жоду кўзинг гўёки, таълиминг фусун этди.

Бақои сурати Ширин учун тавфиқ меъмори,
Бинои ишқи Фарҳодинг асосин Бесутун этди.

Фузулийдан саботу сабру жавру қаҳр оз иста-
Ким, ул бечораи дарду ғаминг беҳад забун этди.

Эй сочинг фикри қаму савдоларинг сармояси!
Ўлмасун бошимдан ўксук сарвқаддинг сояси.

Бош қўяр ҳар субҳдан хуршид хоки пойинга,
Бу саодатдан анинг келдикча ортар пояси.

Сан саломат кисватин зевар қил, эй аҳли салоҳ-
Ким, манга бас, мўйи жўлидам жунум пирояси.

Кўрмамиш маҳди замин бир тифл сантак, то фалак,
Даҳр золин қилмиш атфоли раёҳин дояси.

Барқи оҳиндан Фузулийнинг куярди бехабар.
Дунлар афғонила бедор ўлмаса ҳамсояси.

Дун кунгил дилбара шарҳи ғами пинҳон этди,
Жамъ экан, кўнглини бир пора паришон этди.

Ер тутам дерди кўнгил нола ила кўйингда,
Етмади бир ера ҳар нечаки, афғон этди.

Ваъда верди жигарим қонин ича мужгонинг,
Интизор ила бу ҳасрат жигарим қон этди.

Ғамза тиғила кўзинг кўнглими юз пора қилиб,
Ҳар бирин бир ҳадафи новаки мужгон этди.

Қилди меҳроба қошинг фикри фақиҳи моил,
Кўр, неча кофири ул ваъз мусулмон этди.

Кўрайин чўқ яшасин дийдаки, мардумлик эдиб,
Ғам ҳужуминда мани ашк ила пинҳон этди.

Эй ажал, жон тамаъин қилма Фузулийданким,
Бир камон абрўя чўқдан ани қурбон этди.

Кўнгил, етди ажал, завқи руҳи дилдор етмазми?
Оқарди мўйи сар, савдойи зулфи ёр етмазми?

Етурди бошинги гардун оёға бор меҳнатдан,
Хаёли ҳалқаи гийсуйи анбарбор етмазми?

Санга етди ажал паймонасин нўш этмага навбат,
Ҳавои чашми масту ғамзаи хунхор етмазми?

Етар ўлди қулоға бонги риҳлат даҳр боғиндан
На дурмушсан тамошойи гули раҳсор етмазми?

Етар, жамъ айла бори маъсият, тағйири атвор эт,
Ҳаё қил, йўқмидур инсофинг, улким вор етмазми?

Ҳидоят манзилина етдилар саъйила ақронинг,
Залолат ичра сан қолдинг, санга ул ор етмазми?

Фузулий, дема етмак—манзили мақсуда мушкулдур,
Тутан домони шаръи Аҳмади Мухтор етмазми?

таржеъбандлар, таркиббандлар, мухаммас ва мураббалар

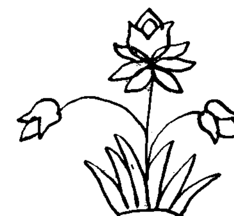

1

Ман кимам: бир бекасу бечорау бехонумон,
Толеим ошуфта, иқболим нигун, бахтим ёмон.

Намли ашкимдан замин мамлу, унумдан осмон,
Оҳу нолам новаки пайваста, ҳам қаддим камон.

Тийри оҳим бехато, таъсири нолам бегумон,
Муттасил ғамхонаи сийнамда юз ғам меҳмон.

Қанда бир ғам этса мандан истасунлар, ман замон,[1]
Йўқ манга қайди балову доми меҳнатдан омон.

Чиқмади кўнглимдан андуҳу, ғаму меҳнат ҳамон,
Эй маним жоним сану кўнглим санингла шодмон.

Сансиз ўлман айру меҳнатдан, балодан бир замон,
Ал-амон, ҳижрон балову меҳнатиндан ал-амон.

2

Фориғ эдим жумла оламдан, билур олам мани,
Айб эдарди бехабар сонуб, бани одам мани.

Қўймади даврони чарх ўз ҳолима хуррам мани,
Шод экан оламда чарх этди асири ғам мани.

Ишқ ногаҳ ўлди пайдо, тутди мустаҳкам мани,
Солди юз савдоя ул ғийсуи хам — дар — ҳам мани.

Шимди Мажнундан раҳи ишқ ичра сонманг кам мани,
Ёр худ қилмаз ҳарими васлина маҳрам мани.

Санки, маҳрамсан, сабо, биллоҳ, онгуб ҳар дам мани,
Сўйла: эй гул, ким санга бахт айламаз ҳамдам мани.

Сансиз ўлман айру меҳнатдан, балодан бир замон,
Ал-омон, ҳижрон балову меҳнатиндан ал-амон.

[1] Замин, ер.

3

Булбули зорам, гули рухсор олингдан жудо,
Тўтийи лолам шакар нисбат мақолингдан жудо.

Дер эдим сабр айлайим ўлсам жамолингдан жудо,
Билмадим душвор эмиш ўлмоқ висолингдан жудо.

Тийра ўлди рўзгорим зулфу холингдан жудо,
Ўлди саҳро манзилим ваҳши ғазолингдан жудо.

Мўтак инжалди таним нозик ниҳолингдан жудо,
Хам кетурди қоматим мушкин ҳилолингдан жудо.

Чиқди жони нотавон ширин зулолингдан жудо,
Ўлдим, алқисса, рухи фарханда фолингдан жудо.

Сансиз ўлман айру меҳнатдан, балодан бир замон,
Ал-амон, ҳижрон балову меҳнатиндан ал-амон.

4

Сийна чоку дийда намноку бадан афгордур,
Жон ҳазин, хотир ғамин, шайдо кўнгил бемордур,

Ман бу ғам ичраки, дафъин айламак ночордур,
Маслаҳат сўрдим, дедилар:—Маслаҳат изҳордур.

Сўйладим дарди дилимни, билди улким ёрдур,
Қилмади бир раҳм басқим, золиму хунхордур.

Даҳи изҳор эдаман, на ҳожати такрордур,
Айлайим сабру таҳаммул то ҳаётим вордур.

Жона етгач токи, манда қуввати гуфтордур.
Сўйларам, эй гулки, сандан айрилиқ душвордур.

Сансиз ўлман айру меҳнатдан, балодан бир замон,
Ал-амон, ҳижрон балову меҳнатиндан ал-амон.

5

Ёр билгач ҳолими бир раҳм пайдо айлая,
Онглаюб дарди дилимни бир мудово айлая.

Ўлмая ғофил, манга минбаъд парво айлая,
Раҳм эдуб анжақ мани оламда расво айлая,

То ўзин кўнглим онинг ишқинда шайдо айлая,
Туто домонин анинг, васлин таманно айлая,

Қилмая икроҳ жавриндан мадоро айлая,
Душмая андан жудо, кўйинда маъво айлая,

Гар ўзиндан они ёр ойирса ғавғо айлая,
Дам-бадам юз шавқила бу байти иншо айлая,

Сансиз ўлман айру меҳнатдан, балодан бир замон,
Ал-амон, ҳижрон балову меҳнатиндан ал-амон.

6

Оқибат оҳим маним ул моҳа таъсир этмаса,
Бунча афсуним париваш ёра тасҳир этмаса,

Ёр ҳоли зорима бир фикру тадбир этмаса,
Бевафолиқ расмини келдикча тағйир этмаса,

Ул жувони нозанин майли мани пир этмаса,
Туторам бир ёр ман, гар умр тақсир этмаса,

Ёр ёр ўлмаз кўнгил ушшоқ ила пир этмаса,
Зулфини ошиқларинг бўйнина занжир этмаса,

Ошиқинг қайдинда юз найрангу тазвир этмаса,
Кўрмая соатда юз узр ила тақрир этмаса.

Сансиз ўлман айру меҳнатдан, балодан бир замон,
Ал-амон, ҳижрон балову меҳнатиндан ал-амон.

7

Фақр ишқ ичра, Фузулий, иззу жоҳимдур маним,
Шеваи меҳру муҳаббат расму роҳимдур маним.

Дардими собит қилан ушшоқа оҳимдур маним,
Оҳ бу даъвода бир одил гувоҳимдир маним.

Гарчи ғам мақсуду қатли бегуноҳимдур маним,
Ғам дагил, чун кунжу майхона паноҳимдур маним.

Даргаҳи пири муғон уммидгоҳимдур маним,
Ман анинг бир чокари, ул подшоҳимдур маним.

Эй ки, ҳар журм ўлса лутфинг узрҳоҳимдур маним,
Ойирон сандан мани бахти сиёҳимдур маним.

Сансиз ўлман айру меҳнатдан, балодан бир замон,
Ал-амон, ҳижрон балову меҳнатиндан ал-амон.

1

Манамки қофиласолори корвони ғамам,
Мусофири раҳи саҳройи меҳнату аламам,
Ҳақир боқма манга, кимсадан соғинма камам,
Фақири подшаҳосо гадойи муҳташамам.
Сиришк тахти равондур манга бу оҳ, алам,
Жафову жавр—мулозим балову дард—ҳашам.

2

На мулку мол манга чарх верса мамнунам,
На мулку молдан овора қилса маҳзунам.
Агарчи муфлису пасту муҳаққару дунам,
Дамодам ўйла хаёл айларамки, Қорунам.
Кўнгилда нақди вафо ганжи, лек пинҳони,
Кўзим хазонаи лаълу гуҳар, вале фони.

3

Ҳаёт сарф эдубан дард қилмишам ҳосил,
Сиришки олу рухи зард қилмишам ҳосил,
Замир кўзгусина гард қилмишам ҳосил,
Табиати саги шабгард қилмишам ҳосил,
Ишим қаро кеча то субҳ нолаву фарёд,
На версалар анга шокир, на десалар анга шод.

4

Сиришкрез гуландомлар ҳавосила,
Шикастаҳол сиях зулфлар балосила,
Замона ичра ғами ишқ можаросила,
Ҳамиша маслаҳатим ўзгалар ризосила,
На даври гардиши гардун маним муродимла
На ғояти амалим ҳусни эътиқодимла.

5

Ҳасуд, сурати аҳволима назар қилмаз,
Жафо қилур мани бечорая, ҳазар қилмаз,

Сонурки нолаву зорим анга асар қилмаз,
Ани мурур ила оламда дарбадар қилмаз.
Замона ичра мужаррабдур интиқоми замон,
Ҳамиша яхшия яхши верар, ёмона ёмон.

6

Хушамки, хомаи тақдири ийзади мутаол,
Вужуд лавҳина тасвир эданда сурати ҳол,
Рақам қилиб, агар идбордур ва гар иқбол,
Ўлур тағайюр анга ғайридан бир амри маҳол.
Саодати азали қобили завол ўлмаз,
Гунаш ер устина душса ҳам поймол ўлмаз.

7

Азизи ҳақ ҳасади душман ила ўлмаз хор,
Ҳасуд ҳийласи иқболи айламаз идбор.
Агарчи гулбуна гоҳи хазондан офатвор,
Тадорик айлар анга офият насими баҳор.
Ғаразки, ҳар ким азалдан ўлурса давлатманд,
Маҳолдур ета осори давлатина газанд.

8

Агарчи бир неча кун иқтизойи олами дун,
Жаҳонда айлади иқбол раъйиятини нигун,
Замона сурати аҳволим этди дигаргун,
Вафо хатина қалам чекди чархи буқаламун.
Бу кун замона ул аҳволдан пушаймондур,
Агарчи кофир эди, ҳолиё мусулмондур.

9

Фузулий айладигинг аҳдинга вафо қилғил,
Етар шикоят эдуб шарҳи можаро қилғил,
Вужудинги ҳадафи новаки бало қилғил,
Қаму жафолара сабр айлаюб, дуо қилғил.
Ким ўла дўст ризоси ҳамин санга ҳосил,
Ризои дўстдур асли таматтўъ, эй ғофил!

1

Кетур, соқий, қадаҳким, навбаҳори оламородур!
Замин сабзу ҳаво жонбахшу гулшан роҳатафзодур!

Паришон ўлмаким, гулбаргтак ҳоло бу гулшанда
Нишоту айш учун асбоби жамъият муҳайёдур.

Очилди лола, кулди ғунча, келди ишрат айёми
Забони ҳоли сабза ишрат иймосина гўёдур.

Кўр ўз ҳолинги ҳам чекма ғами мозию мустақбал-
Ки, ҳоло мавсуми гулгашту даври жоми саҳбодур.

Саҳар гулзора кир, биллоҳ, бу мавсумлардаким, ҳардам,
Тамошо қил гулинг девонинаким, хуш тамошодур.

Очилди ғунча туморию маълум ўлди мазмуни,
Будурким, фавт қилманг мавсуми гул жоми гулгуни.

2

Кетур, соқий, қадаҳ, билким, тааллул фавти фурсатдур,
Бу фурсат вор экан, фавт этмаким, фурсат ғаниматдур,

Замина «кайфа юҳйил арз»[1] ёзмиш хомайи сабза,
Назар қилким, бу ҳам осори раҳматдан бир оятдур.

Деюрлар, жаннат ичра оташ ўлмаз, бу ажабдуркүм,
Гулистон оташин гул бирла рашки боғи жаннатдур.

Жаҳони рашки гулзори Халил этган баҳор эмас,
Бу файзи адли Иброҳим хони поксийратдур.

Анинг ёниндаким, гулбарг гулзори маонидур,
Анинг базминдаким, сарви равони боғи беҳжатдур.

Очилди ғунча туморию маълум ўлди мазмуни,
Будурким, фавт қилманг мавсуми гул жоми гулгуни.

[1] Ерни қандай тирилтиради.

3

Кетур, соқий, қадаҳ бўлдингса ҳоли даҳрдан огоҳ-
Ки, даврон узрадур пайваста субҳу шому солу моҳ.

Хазон дайжурида гулзор базминдан озон булбул,
Чироғи гул ёқиб хилватсаройи васла бўлмиш роҳ.

Гул очмиш, хони васлин булбула таклиф эдар ҳардам-
Ки, гар меҳмон эсанг хони Халилуллоҳа бисмиллоҳ.

Жаҳондан дун мукаддар хотир эдим фоли фатҳи чун
Букун гулзора кирдим, гул китобин очмаға ногоҳ.

Очилди ғунча туморию маълум ўлди мазмуни,
Будурким, фавт қилманг мавсуми гул жоми гулгуни.

4

Кетур, соқий, қадаҳким, айш хушдур гул замонинда,
Замон фавт этма даҳринг ғуссаи суди зиёнинда.

Қумори «таҳтаҳал—анҳор»[1] ўқур гулзор васфинда
Анодил «Ҳозиҳи жаннат»[2] ўқур гулзор шаънинда.

Сабо ғунча даҳонин пур зар этса, ҳеч айб ўлмаз-
Ки, мадҳи хони хоқон қадрдур ғунча даҳонинда.

Ҳаво сабза забонин тез агар қилса еридурким,
Санойи хони хайранжомдур сабза забонинда.

Қадаҳ тутмоқдан икроҳ этмазам токим, эшитдим, ман,
Саҳар булбул дилинда, гул қотинда, сабза ёнинда.

Очилди ғунча туморию маълум ўлди мазмуни,
Будурким, фавт қилманг мавсуми гул жоми гулгуни.

---

[1] Олтинли сувлар.
[2] Жаннатлар шулардур.

5

Кетур, соқий, қадаҳким, боғу саҳро лолазор ўлди,
Ажаб фасли хужаста, мавсуми хуш рўзигор ўлди.

Шукуфа барги тупроғ узра сиймин хиштлардурким,
Асосий айш халқ, ул хиштлардан уствор ўлди.

Жигар қони киби кетмишди кўздан тоза гул шакли,
Яна доғи дили аҳли вафотак ошкор ўлди.

Чиқарди сабзаву гул хокдан чўқ лаълу феруза,
Вале юз шукрким хон хоки пойина нисор ўлди.

Фузулий, гар хазон вақтинда эрдинг, муттақи ҳоло,
Май ичким, мавсуми гул келди, айёми баҳор ўлди.

Очилди ғунча туморию маълум ўлди мазмуни,
Будурким, фавт қилманг мавсуми гул жоми гулгуни.

1

Дун соя солди бошима бир сарв сарбаланд-
Ким, қадди дилрабо эди, рафтори дилписанд,
Гуфтора келди ногаҳ очиб лаъли нўшханд,
Бир писта кўрдим, анда тўкар реза-реза қанд,
Сўрдим:—Магар бу дуржи даҳандур,—дедим, деди:
— Йўқ, йўқ, давойи дарди ниҳонинг дурур санинг!

2

Эгмиш ҳилоли устина тарфи кулоҳини,
Чўқ дилшикастанинг кўка етурмиш оҳини,
Зулфин доғитди, гезлади абр ичра моҳини,
Кўрдим юзинда ҳалқаи зулфи сиёҳини,
— Ул печу тоби чўқ на расандур?—дедим, деди:
— Даври руҳимда риштаи жонинг дурур санинг!

3

Вермиш фуруғ шамъи рухи кун чироғина,
Солмиш шикаст сарв қади гул будоғина,
Дун сарвтак босонда қадам кўз булоғина,
Бир неча хордан алам эрмиш оёғина.
— Гул баргина ботан на дикандур?—дедим, деди:
— Мужгони чашми ашк фишонингдурур санинг!

4

Сарв ила солди боға гузар ул суман узор,
Анвои зебу зийнат ила фасли навбаҳор.
Очмиш гул узра сунбули гийсуйи мушкбор,
Ёқмиш латиф оёғина гулбаргитак нигор.
— Насрина ранги лола надандур?—дедим, деди:
— Ғамзанг ҳаданги тўкдиги қонинг дурур санинг!

5

Душмиш узори узра муанбар салосили,
Ошуфтаҳол эдуб, неча бесабру бедили,
Ақлими волеҳ айлади шакли шамоили,
Кўз кўрди қоматин, дилу жон ўлди моили:
— Ваҳ, бу на турфа сарви чамандур?—дедим, деди:
— Манзури дийдаи нигоронинг дурур санинг!

6

Сели сиришким ўлди равон хоки куйина,
Жон волеҳ ўлди лаъли лабу гуфту гўйина,
Дил душди доми силсилаи мушк бўйина,
Ул лаҳзаким, сотошди кўзим зулфу рўйина,
— Ақраб маҳи мунира ватандур—дедим, деди,
— Ваҳм айлаким, хатарли қиронинг дурур санинг!

7

Дун субҳдамки, лолаву насрин солиб ниқоб
Гул чеҳрасиндан отди сабо пардаи ҳижоб,
Гулзора чиқди сайрила ул рашки офтоб,
Шабнам нисор этди гунаш лўълўъи хушоб,
— Бунлар надур, на дурри адандур?— дедим, деди:
— Абсам, Фузулий, ашки равонинг дурур санинг!

* * *

Вой, юз минг войким, дилдордан айрилмишам,
Фитна чашми соҳиру хунхордан айрилмишам,
Булбули шўридаям, гулзордан айрилмишам,
Кимса билмазким, на нисбат ёрдан айрилмишам,
Бир қади шамшоду гулрухсордан айрилмишам.

Қадди тубо, лаъли фирдавсинг шароби кавсари,
Хулқу хўйи бир малак, суратда амсоли пари,
Буржи афлокинг саодатли, шарафли ахтари,
Ҳуснаро мажмуъ хўбларнинг саросар сарвари,
Бир қади шамшоду гулрухсордан айрилмишам.

Дўстлар, ман нолаву фарёд қилсам айб эмас,
Чархи бад меҳринг алиндан дод қилсам айб эмас,
Ғам диёрим диларо обод қилсам айб эмас,
Бу бино бирла жаҳонда од қилсам айб эмас,
Бир қади шамшоду гулрухсордан айрилмишам.

Душмишам ғамхонаи ҳижрона зору дарднок,
Нохуни ҳасрат билан эдуб гирибонимни чок,
Кунда юз кез ҳажр тиғидан ўлурам ман ҳалок,
Гардиши даввор жавриндан мани дилхастанок,
Бир қади шамшоду гулрухсордан айрилмишам.

Иштиёқу шавқдан жону таним олудадур,
Шоми ғам фарзонаи бахтим маним уйқудадур,
Оғламоқдан чашми жисми дардиноким сувдадур,
Сонма, эй ҳамдамки, фарёдим маним беҳудадур,
Бир қади шамшоду гулрухсордан айрилмишам.

Васл умуб жавру жафосини чекаркан жон ҳануз,
Меҳр умуб шавқинда ёнаркан дили сўзон ҳануз,
Жисми ғамнокимда вор экан ғами ҳижрон ҳануз,
Етмадан поёни оҳу нолаву афғон ҳануз,
Бир қади шамшоду гулрухсордан айрилмишам.

Мулки васли дилбаринг кўнглимда маъмур ўлмадан,
Ишқ жоминдан дилу жон масту махмур ўлмадан,
Дарди бедармони ҳижрондан таним дур ўлмадан,
Ҳам Фузулий ишқу ошиқлиғи машҳур ўлмадан,
Бир қади шамшоду гулрухсордан айрилмишам.

* * *

Эй ҳарир ичра танинг мутлақ бўлур ичра гулоб,
Кўксинг оби равшан, ул об узра дўкмакдур ҳубоб,
Бўйласан маҳбуб, йўқ наззоранга оламда тоб,
Вой, агар тезжак чиқиб, сарпиб лачак, солсанг ниқоб,
Ҳеч шак йўққим, сани кўргач, ўлур олам хароб.

Дил чекиб заррин у тоғинг, верди лаълингдан сўроғ,
Тутди ул гуфтор учун лаъли биногўшинг қулоғ,
Зулфинга ҳамдам тароғ, ошуфта ман андан йироғ,
Диш солиб ҳар печу тоб очдиқча зулфингдан тароғ,
Риштаи жонимда рашкимдан душар юз печу тоб.

Эй юзи гул кўнглаги гулгун, тўнидир қирмизи,
Оташин кисват кийиб ўдлара ёндирдинг бизи,
Одам ўғлиндан санингтак туғмаз, эй золим қизи,
Ою кундур ҳусн баҳсинда жамолинг ожизи,
Гўйё отанг маҳи-тобондур, онанг офтоб.

Ол сочбоғингда мушкин соч паришон ҳолиям,
Сийм соқ узра қизил халхоллар помолиям,
Сонма халхолинг киби меҳрингдан эй маҳ холиям,
Оразинг даврինда заррин силсиланг тимсолиям
Ғамзанг ўқиндан ҳазин жонимда юз минг изтироб.

Сурмадан кўзлар қаро, аллар хинодан лоларанг,
Ҳеч шоҳид йўқ бу ранг илаки, сансан шўху шанг,
Вўсмали қошинг яшил тузлу камон, ғамзанг хаданг,
Ғамзаву қошингға майл айлар Фузулий бедаранг,
Қуш ажабдур қилмомоқ тийри камондан ижтиноб.

* * *

Тан бузилди ашки чашмим хунфишонимдан маним
Куйди жон кўнглимдаги сўзи ниҳонимдан маним,
То асар вор жисми жони нотовонимдан маним,
Ғам кам этмаз кўзу кўнглим жисму жонимдан маним,
Бу бошимдан совулиб, ул кетса ёнимдан маним.

Майли васл эгмиш қадимни чанги базми ёртак,
Рагларим сизлар ал урсам чанг узра тортак,
Чангу най мумкин кам эда зорлиқ ман зортак,
Баски, мамлуям ҳавойи ишқа мусиқортак,
Минг фиғон ҳар дам чиқар ҳар устихонимдан маним.

Олами туғди сиришким қони, тутмазсан хабар!
Солди ёшим рахналар йўллара қилмазсан назар!
Қон ёшимдан сориким, тутмиш йўлинг, қил бир гулзар!
Майл қил мандан яна, ҳар дам бу истиғно етар!
Қонли эсам дахи кел, кеч шимди қонимдан маним.

Кўз эвитак ўлди ашкимдан чўқ эвлар ғарқи об,
Кўз эвитак қилди чўқ эв мардуми чашмим хароб,
Олами селоба вердим, эй жамоли офтоб,
Кўринур мардум кўзина сел илан қўпмиш ҳубоб,
Сувя ҳар эвким кедар ашки равонимдан маним.

Эй хаёлинг хилвати накду равоним махзани,
Кўз ёши ўлур равон ҳар гаҳ хаёл этсам сани,
Лутф ўмуб сандан, сари кўйингда этдим маскани,
Кел, кўзим нури, Фузулийтак чўқ оғлатма мани,
Инжимазми хотиринг оҳу фиғонимдан маним.

* * *

То жунун рахтин кийиб, тутдим фано мулкин ватан,
Аҳли тажридам, қабул этман қабову пираҳан,
Ҳар қабову пирахан кийсам мисоли ғунчаман,
«Гар санинг чун қилмасам чок, эй бути нозик бадан,
Гўрум ўлсин бу қабо, этнимда пираҳан кафан».

Гарчи савдои сари зулфингданам зору залил,
Кечман ул савдодан ўлдуқча манга умри тавил,
Сонма, тарк эдам бу савдои гар ўлсам ҳам қатил,
«Чиқмая савдои зулфинг бошдан, эй маҳ, гар юз йил
Устухони каллам ичра тутса ақраблар ватан».

Ғолиб ўлди субҳдам шавқи гули рўйинг манга,
Сайри боғ этдимки, бўйи гул вера таскин манга,
Гул кўриб, ёдингла дурри ашк сочдим ҳар ёнга,
«Душди шабнам, боға кир, то гул нисор этсун санга,
Сабзанинг ҳар баргина бир дурки, топширмиш чаман».

Дер эдим, эй дил, кетурма ҳеч дард аҳлина шак,
То сани ҳам солмасин, бир дарда даврони фалак,
Олмадинг панд эмди, ошиқсан ишинг оҳ айламак,
«Эй кўнгил, ишқ аҳлина ҳар шаб кулардинг шамътак,
Ман демазмидимки, тонгла оғлаясидур кулан».

Хоҳ синжоб айласин фаршин, Фузулий, хоҳ қил.
Ҳажр ила мутлақ юқу кўрмаз кўз, айланмаз кўнгил,
Ёрсиз ишқ аҳлининг дингланмаги мумкин дагил,
«Неча динглансин Ҳабибий сансиз, эй андоми гул-
Ким, ботар жисмина танда ҳар тук ўлмиш бир тикан».

* * *

Жондадур субҳи азалдан меҳри рухсоринг санинг,
Нўла то шоми абад ўлсам талабгоринг санинг,
Энди жоно бўлмамиш минг ошиқи зоринг санинг,
Эй азалдан то абад кўнглим гирифторинг санинг,
Чора қилким, бўлди жоним асру дармонинг санинг.

Тутдилар ташхиси дард учун муолижлар рақим,
Топди бу сиҳҳатки, сиҳҳатдан яқиндур ўлмагим,
Чун яқин ўлди давосиз дард илан жон вермагим
Жон верур чоғинда тангричун қошимға кел бегим,
Бори кўрмиш бўлмаға ман бир лаҳза дийдоринг санинг.

Хўбларни имтиҳон қилмоқда чўқ чекдим жафо,
Нолаи зорила билдим, дарди дил бўлмаз шифо,
Ман синодим, шимди сан пандим эшит, қил иктифо,
Чунки хўблар мазҳабинда йўқ эмиш расми вафо,
Эй кўнгил, на ера еткай нолаи зоринг санинг?

Кўнглим олди ул ики айёр чашми пурхумор,
Шимди жон қасдин ҳам этмишлар на макр иланки, вор,
Урф ичинда ўлса ҳар айёр қавли устивор.
Шаръ илан гар тутсалар ўсрук сўзина эътибор,
Қонима вергай донуқлиқ икки айёринг санинг.

Сонма жавр этсанг, Фузулий, инжиниб таркин қила,
Гар жафо қил, гар вафо жони фидо сан қотила,
Ман худ ўлдим, эмди сан тиғи жафо олиб ала,
Лутфини ўлдирсанг, эй дилбар, жафо тиғи била,
Анда ҳам бўлғай манинг руҳим мададкоринг санинг.

* * *

Неча бир васвасаи ақл ила ғамнок ўлалим,
Келинг олойиши ғамдан чиқалим, пок ўлалим,
Нашъаи май тополим, қобили идрок ўлалим,
Масту мадҳушу хароботию бебок ўлалим.

Риндлар базмина сармаст сабутак кирубон,
Завқ боғина кириб, жом гулини терубон,
Мая дерларса баҳо ақл матоин верубон,
Масту мадҳушу хароботию бебок ўлалим.

Пойи басти майи софи ўлалим дурд мисол,
Вералим соқия жон, айлаялим касби ҳалол,
Нашъадан билмаялим олами кайфияти ҳол,
Масту мадҳушу хароботию бебок ўлалим.

Май ҳубоби киби майхонада бир эв тутубон,
Икди ангур киби бир ороя бош чотубон,
Олсалар, дин ила дунёйи шароба сотубон,
Масту мадҳушу хароботию бебок ўлалим.

Бодадан ғайрки, ғам дафъина бир жом етар,
Нақдини насяя ҳар ким веражак ўлса йитар,
Эй Фузулий, равиши аҳли риёдан на битар?
Масту мадҳушу хароботию бебок ўлалим.

* * *

Паришон ҳолинг ўлдим, сўрмадинг ҳоли паришоним
Ғамингдан дарда душдим, қилмадинг тадбири дармоним,
На дерсан, рўзгорим бўйлами кечсун, гўзал хоним,
Кўзим, жоним, афандим, севдигим, давлатли султоним!

Асири доми ишқинг ўлали сандан вафо кўрман,
Сани ҳар қанда кўрсам, аҳли дарда ошино кўрман.
Вафоу ошнолиқ расмини сандан раво кўрман,
Кўзим, жоним, афандим, севдигим, давлатли султоним!

Тегар ҳар дам вафосиз чарх ёйиндан манга бир ўқ,
Кима шарҳ айлайимким, меҳнату андуҳу дардим чўх.
Санга қолди мурувват, сандан ўзга ҳеч кимим йўқ,
Кўзим, жоним, афандим, севдигим, давлатли султоним!

Кўзимдан дам-бадам бағрим эзиб ёшим киби кетма!
Сани тарк этмазам чун ман, мани сан дахи тарк этма!
Экан ҳам золим ўлма, ман киби мазлуми инжитма!
Кўзим, жоним, афандим, севдигим, давлатли султоним!

Қати кўнглинг надан бу зулм ила бедода роғибдур,
Гўзаллар нисбати ўлмаз жафо, сандан на вожибдур?
Санингтак нозанина нозанин ишлар муносибдур,
Кўзим, жоним, афандим, севдигим, давлатли султоним!

Назар қилмазсан аҳли дард кўздан оҳидан села
Ёмонликдур ишинг ушшоқ ила, яхшимидур бўйла?
Кел оллоҳи севирсан, ошиқа жавр этма, лутф айла!
Кўзим, жоним, афандим, севдигим, давлатли султоним!

Фузулий шеваи эҳсонинг истар бир гадойингдур,
Дирилдикча санинг кўйинг йўлингда ҳоки пойингдур,
Керак ўлдир, керак қўй, ҳукми-ҳукминг раъй—роъйингдур,
Кўзим, жоним, афандим, севдигим, давлатли султоним!

Ҳосилим барқи ҳаводисдан маломат доғидур,
Маснадим кўйи маломатда фано тупроғидур,
Зор кўнглим танда зиндони бало дутсоғидур,
Раҳм қил, давлатли султоним, мурувват чоғидур.

Давр жавриндан тану жонимда роҳат қолмади,
Сурати ҳолимда осори фароғат қолмади,
Меҳнату ғам чекмага минбаъд тоқат қолмади,
Раҳм қил, давлатли султоним, мурувват чоғидур.

Кўнглиминг мулкин жафо селоби вайрон айлади,
Бахтиминг ҳолин ҳужуми ғам паришон айлади,
Бағрими андишаи даври фалак қон айлади,
Раҳм қил, давлатли султоним, мурувват чоғидур.

Интиҳосиз жаврлар ўдлара ёндирди мани,
Ожи сўзлар тотли жонимдан ўсондирди мани,
Халқдан беҳуда фарёдим ўтондирди мани,
Раҳм қил, давлатли султоним, мурувват чоғидур.

Истаюб бир чора, чўқ елдим, югурдим ҳар ёнга,
Раҳм эдиб бир кимса имдод этмади мутлақ манга,
Чорасиз қолдим, мурувват истаюб келдим санга,
Раҳм қил, давлатли султоним, мурувват чоғидур.

Дода келдим адл девонина, фарёдим эшит!
Санки, одилсан, кўр афғоним надандур ғўра эт!
Шарҳи ҳолим сўр, муродим вер, алим тут, фикрим эт,
Раҳм қил, давлатли султоним, мурувват чоғидур!

Кўр Фузулийнинг рухи зардинда ашки олини,
Пардаи идбор тутмиш сурати иқболини,
Дардимандингдур иноятлар эдиб сўр ҳолини,
Раҳм қил, давлатли султоним, мурувват чоғидур.

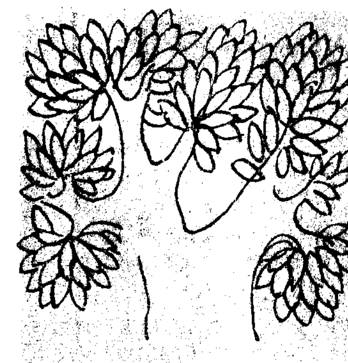

ҚИТЪАЛАР

1

Ҳамди беҳад дам-бадам ул мубдиъи ашёяким,
Хилқати имкон вужуби зотини ижоб эдар.

Гаҳ саводи гирдибоди қаҳра хоки тийрани
Тўтиёйи дийдаи хуршиди оламтоб эдар.

Гаҳ нузули қатраи борони абри раҳмати
Ер юзинда сабзаи пажмурдаи сероб эдар.

Майда музмар айлаюб кайфияти тағйири ҳол,
Сиймбарлар зулфини жон қайдина қуллоб эдар.

Жона ҳам албатта, андандур бу истеъдодким,
Рағбати маҳбуби парвойи шароби ноб эдар.

Ўлаким, мақбул эда узри гуноҳим чун билур-
Ким, амал таклифини жамияти асбоб эдар.

2

Чўқ тафохур қилма жамъи мол ила, эй хожаким,
Сийму зар жамъияти аҳли ғурур айлар сани.

Боргоҳи қурбдан жамъияти молу манол,
Ҳар на миқдор ўлса, ул миқдордур айлар сани.

Гарчи неъмат чўқ, кифоятдан тажовуз қилмаким
Имтило бори бадандур беҳузур айлар сани.

3

Аҳли камола жоҳил агар қадр қилмаса,
Маъзурдур, маломатин этмак раво дагил.
Жоҳил табиатинда мазоқи камол йўқ.
Ҳар нафса иқтидои табиат хато дагил.
Улфат ҳамиша фаръи ўлур ошнолиғинг,
Жоҳил фазилат аҳли ила ошно дагил.

4

Эй сафои суратинг қайдин чекан, билким, ҳануз
Чангдан ойинаи идрокинги пок этмадинг.
Чангдур ойинаи идрока ҳар суратки вор
Сан ҳануз, эй сода, бу мазмуни идрок этмадинг.

5

Эй вужуди камолинг ойинадори файзи ҳақ,
Остонанг қабли ҳожати арбоби яқин.
Эй камоли рифъатинг сармояи амну амон!
В-эй жамоли шавкатинг пироян дунёву дин!
Ҳусни раъйинг офтоби олами сидқу сафо
Хоки пойинг манъшаи жамъияти рўйи замин.
Келмамиш бир сан киби покиза тийнат олама,
То бинои олам этмиш нақшбанди моу тин
Маснади Нўширавондур буқъаи Доруссалом,
Сансан истеҳқоқ ила Нўширавона жонишин.
Жисмидур маънида буржи, авлиё, сан руҳи пок,
Бир нигиндур хиттаи Бағдод, сан нақши нигин.
Сарвара юз шукрким, файзи камоли рифъатинг
Авлиё буржини этмиш рашки фирдавси барин.
Хосу ом ўлмиш наволи неъматингдан баҳраманд
Офарин, эй шаҳриёри мулкпарвар, офарин!
Манки, бир камтар дуогўям, назар солдинг манга,
Қўймадинг хоки мазаллатда қолим зору ҳазин.
Зоеъ экан қадрими билдирдинг аҳли олама,
Тийра экан, айладинг хоки вужудим анбарин.
Абри лутфинг қилди хори хушкими гулбарги тар,
Файзи жудинг қилди санги хорами дурри самин.
Неъматинг шукри манга фарз этди изҳори сано,
Шафқатинг тавқи мани қилди ғуломи камтарин.
Ғам дагил аҳли ғараз айларса мандан манъи хайр,
Ғам дагил аҳли ҳасад боғларса ман мискина кин.
Рўзгор ила маним мақсудими ҳосил қилиб,
Улки, манъ айлаб ўлур бадхоҳи раббул-оламин.
Ҳеч шак йўқким етар мақсуда, ўлмаз ноумид,
Хирмани алтофинг атрофида ўла хушачин.
Бор умидим маҳру маҳ этдикча даврон ўласан,
Комёбу комрону комбахшу комбин.

6

Парда чек айбина зулмат киби халқинг доим,
Гар диларсанки, насиб ўла сана оби ҳаёт.
Қилма хуршид киби айбнамолиқки, фалак
Ера солмая сани баъд улуввуд—даражот.
Жаҳд қил, зотинг ўла мазҳари осори қабул,
Қилма ул жоҳа тафохурки, ўла хорижи зот.
Фазл ўлур сонма санга манзилати аслу насаб,
Жоҳ ўлур сонма санга касрати асбобу жиҳот.
Ориятдан ўзинга қилма қамартак зийнат,
Ғайрдан ориятинг нур эса ҳам ёзия от.

7

Эй муаллим, олати, тазвирдур ашрора илм,
Қилма аҳли макра таълими маориф зинҳор!
Ҳийла учун илм таълимин қилан муфсидлара,
Қатли ом учун верар жаллода тиғи обидор.
Ҳар на тазвир этса аҳли жаҳл анга ўлмаз сабот,
Макри аҳли илмдур, асли фасоди рўзигор.

8

Бахил қилмаса жамъ этдиги дирам сарфин,
Ниҳоли мақсади сарсабз ўлуб самар вермаз.
Алиндаги гуҳари базл қилмаса мумсик,
Шаби ғамина амал муждаи саҳар вермиз.
Туганмайинча кавокиб, гунаш тулуъ этмаз
Тўкилмайинча шукуфа ниҳол бар вермиз.

9

Эйки, андишаи мол ила саросима ўлуб,
Дуну кун даҳрда ошуфта кечар аҳволинг.
Жамъ мол айладигинг роҳат учундур, аммо
Роҳатинг ўксук ўлур ҳар неча ортар молинг.
Мол чўқ этма, ҳазар айла азобинданким,
Ранжи ортар оғир, ўлдиқча юки ҳаммолинг.

10

Ман субҳу шом дуди дили сўзнок ила
Бағрин кабоб эдиб, верарам чарха инқилоб.
Ҳуту ҳамал мадори ила осмон дахи
Қон уддуриб верар дили сўзонима азоб.
Дунёда йўқ фароғата уммид, нетаким,
Қон уддурур нетаким жизкинур кабоб.

11

Илм касбила рутбаи рифъат
Орзуйи маҳол эмиш анжақ.
Ишқ эмиш ҳар на вор оламда
Илм бир қийлу қол эмиш анжақ.

12

Ўлса мақсудингча даврони фалак бир неча кун
Ўлма мағрур, эйки ҳоли даҳр равшандур санга.
Қотили обову аждодинг муоф этмаз сани,
Умма андан дўстлиқ расминки, душмандур санга.

13

Келинг, эй аҳли ҳақиқат, чиқалим оламдан,
Ғайр ерлар кезалим, ўзга сафолар кўралим.
Сайри гармияти ғавғойи қиёмат қилалим,
Вазъи жамъияти ҳангомаи маҳшар кўралим.
Равиши силсилаи даҳр малул этди бизи,
Неча бир даҳда авзои мукаррар кўралим.

14

Севарам ул нигори сиймбари-
Ки, жафопешаву ситамгардур.
Нечаким, анга ишқибозлиғим
Маъсият ўлдиғи муқаррардур.
Жавр ила ул мудом манъим эдиб,

Раҳи зуҳду салоҳа раҳбардур.
Қобили ажр ўлурса жаври, нўла,
Амри маъруфу наҳйи мункардур.

15

Неча бир нафс таманноси ила.
Емаку ичмак ўла дилхоҳинг.
Айлаюб зуҳду вараъдан нафрат,
Тоати ҳақдан ўла икроҳинг.
Маъбадинг матбах ўла шому саҳар,
Мустароҳ ўла зиёратгоҳинг
Бунинг учунми ўлубсан махлуқ?
Бумидур амри санга оллоҳинг?

16

Ҳамиша дўстим улдур дерамки, мол вериб,
Қилур табиатими бастаи алоқаи мол.
Ибодати ҳаку касби улум учун мутлақ,
Қўмоз мулоҳазаи забти мол, манда мажол.
Мудом душман анга сўйларамки, молим олиб,
Манга муяссар эдар неъмати фароғати ҳол.
Ҳузури қалб верар равнақи ибодати ҳақ,
Фароғи хотир ўлур мўжиби хусули камол.
Фиғонки, дўстими душманимдан этман фарқ,
Камоли жаҳл ила авқот сарф ўлур маху сол.
Бу жаҳл ила ўзими аҳли маърифат сонурам,
Зиҳи тасаввури ботил, зиҳи ҳаёли маҳол.

17

Эй қозийи хужастолиқоким, ҳақ айламиш
Соҳиб сарири маснади ҳукми қазо сани.
Жаҳд айлаким, мулоҳазаи нафъ дуняви,
Ҳукми қазода этмая аҳли хато сани.
Мақбули халқ қилмиш экан илму маърифат,
Мардуди холиқ айламоқ иртишо сани.

18

Зулм ила оқчалар олиб золим
Айлар инъом халқа миннат ила.
Билмаз оникким этдиги зулма
Кўражакдур жазо мазаллат ила.
Муддаоси букимс ризои илоҳ
Анга ҳосил ўла бу одат ила.
Жаннати олмоқ ўлмаз оқча ила,
Кирмоқ ўлмаз беҳишта ришват ила.

19

Минг экан қадру қийматинг бир ўлур
Музтариб ўлса қалбинг, эй ориф!
Айла таскини қалб ҳосилким,
Алфи таҳрики қалб айлар алиф[1].

20

Улдур ғазалки, файзи анинг ом ўлуб мудом,
Оройиши мажолиси аҳли қабул ўла.
Вирди забони аҳли сафову сурур ўлуб,
Мазмуни завқбахш, сариул ҳусул ўла.
Андан на судким, ўла мубҳам иборати,
Ҳар ерда истимоин эданлар малул ўла.

21

Сарфи нақди умр эдиб, ман касби ирфон этмишам,
Аҳли дунё ҳам камоли жаҳл ила таҳсили мол.
Даҳр бир бозордур ҳар ким матоин арз эдар:
Аҳли дунё—сийму зар, аҳли ҳунар—фазлу камол.
Кимки, мандан нафъ бўлмаз, истаман нафъин анинг,
Улки, йўқ нафъим анга, нафъи манга ўлмаз ҳалол.
Истаман нодон манга гар верса ганжи сийму зар-
Ким, эвазсиз мола нодондан тасаррудфур вабол.

---

[1] «А л ф» арабча минг демак, «алиф» абжад ҳисоби билан бир (I) дир.

22

Айлаюб нодона арзи фазлу изҳори ҳунар,
Шармсор этмак ато уммоқ надур зулми сариҳ!
Сан билурсан мужмалан андан на олурсан, вале,
Билмаз улким олдиғи сандан ҳасандур ё қабиҳ,
Зоҳиран сотмоқ ҳунар, олмоқ ато, бир байъдур,
Тифлдур нодон, буюрмаз шаръ анинг байъин саҳиҳ.

23

Ҳар киминг вор эса зотинда шарорат куфри,
Истилоҳоти улум ила мусулмон ўлмаз.
Гар қаро тоши қизил қон ила рангин эдасан,
Тобъа тағйир вериб, лаъли бадахшон ўлмаз.
Айласанг тўтия таълим адойи калимот,
Нутқи инсон ўлур, аммо ўзи инсон ўлмаз,
Ҳар узун бўйли шижоат эда билмаз даъво,
Ҳар оғочким, бўй ота сарви хиромон ўлмаз.

24

Эй хато лафзила қуръонинг шукуҳин синдиран,
Мўъжизи оёти қуръондан ҳазар қилмазмисан?
Ҳар алиф бир ханжари хунрези буррондур санга,
Ханжари хунрези бурровдан ҳазар қилмазмисан,
Бир ҳакими комилинг доруш—шифойи ҳикматин.
Этмак истарсан хароб, ондан ҳазар қилмазмисан?

25

Сан на офатсан манга, эй ақли бад фаржомким,
Бўлмоқ ўлмаз сурати қурбинда осори нишот.
Тифллар, девоналар сандан мубарро ўлмоғин,
Дуняву уқбода бўлмишлар камоли инбисот.
Иззату зиллатда билмазлар тарийқи имтиёз,
Ҳиллату ҳирманда чекмазлар азоби эҳтиёт,
Улки, доим ҳамнишиниидур муаззабдур мудом,
Нетаким таклифа ҳукми шаръ ила сансан манот.
Ул замонданким санга вердим инону ихтиёр,

Ул замондан кайладим[1] маҳкам санингла иртибот.
Ўлмаюб холи ғаму андуҳдан қабрим эви.
Хор бастардур манга пайваста, хокистар бисот.
Ўлмояйдим кошки, ҳаргиз санингла ҳамнишин,
Қилмояйдим кошки, мутлақ санингла ихтилот.

26

Эй хожа, гар қулингдан ўғуллиқ мурод эса,
Шафқат кўзила боқ анга доим ўғул киби.
Вар ўғлиинги диларсан ўла соҳиби адаб,
Албатта айла зиллата мўътод қул киби.

27

Эй вазири мулкпарваркимн изоми мулк учун,
Интихоб этмиш жамиий халқдан султон сани.
Ҳаллу ақдин оламинг қилмиш муфаввaз раъйинга,
Ноиби ҳукми хилофат айлаюб даврон сани.
Қил ҳазарким, ўлмая ногаҳ мизожинг мунқалиб,
Қилмая сармаст, жоми шавкати девон сани.
Ўласан инсоф учун мансуб экан аҳли фасод,
Эда дин аҳлина офат қиллати иймон сани.
Этмая маъмураи исломи вайрон, кандуя
Аъзами аъвону ансор айлая шайтон сани.
Этмиш экан афзали халқи жаҳон иқбол ила,
Арзали аҳли жаҳаннам айлая субхон сани.

28

Эй ки, оламда муҳаббат одини мазмун эдиб,
Ҳар замон бир моҳ рухсоринг ўлурсан моили.
Кечди умринг шоҳиди мақсад жамолин кўрмадинг.
Шоҳиди мақсад соғинмиш, сан арода ҳоили.
Ориф эсанг тута кўр сарриштаи файзи бақо,
Тарк қил бу сурати фонию нақши зоили.

---

[1] Ки айладим.

29

Даҳр бир селобдур мулҳак адам дарёсина,
Бизки, саргардониз, ул селоба душмиш хору хас.
Чиркинур хору хас ул селоб ўлдиқча равон,
Етмадан дарёя роҳат мумкин ўлмаз бир нафас.

30

Кафи ҳирсила доим домани дунёйи дун тутсанг,
Замона шўрбахт айлар сани пайваста дарётак.
Мулаввас ўлмаюб, тажрид ила чиқсанг бу оламдан
Сани золи фалак хуршида жуфт айлар Масиҳотак.

31

Эй гўзал, зотинг маориф бирла рангин эда кўр,
Хатти мушкин пардаи рухсор гулгун ўлмадан.
Суҳбати арбоби илму маърифатдан касб қил,
Ҳусни сират сурати ҳолинг дигаргун ўлмадан.
Жаҳд қилким, кўрмая хуршид рухсоринг завол,
Нур файзиндан ҳилоли қадринг афзун ўлмадан.

32

Алингдан оҳлар, эй ахтари бахти сиёҳимким,
Мани халқ ичра олиқадр экан, ғоятда хор этдинг.
Қилиб хуршиди хирмон матлаи уммид гардундинг,
Вужудимдан мисоли соя салби эътибор этдинг.
Саводи дийдами мутлақ баёзи айна дўндирдинг,
Баёзи ҳусни ҳолим холи рўйи рўзигор этдинг.

33

Эй кўнгил, мутлақ ибодат қилмаюб умринг тамом
Айладинг савдойи зулфи ҳар пари рухсора сарф.
Соч оқарди, кел, етар миръоти бахтинг тийра қил,
Умрдан бир дамки, қолмиш айла истиғфора сарф.

34

Хирадманде ки, доим олами илм ичра сайр айлар,
Асолиби фунуни шеърдан албатта ғофилдур.
Мазоқи шеър ҳам бир ўзга оламдур, ҳақиқатда
Икки олам мусаххар айламак ғоятда мушкилдур.

35

Подишоҳи мулк динору дирам ришват вериб,
Фатҳи кишвар қилмоға айлар муҳайё лашкари.
Юз фасоду фитна таҳрикила бир кишвар олур
Ул дахи осори амну истиқоматдан бари.
Гўстаран соатда даврони фалак бир инқилоб
Ҳам ўзи фони ўлур, ҳам лашкари, ҳам кишвари.
Кўр на султонам мани—дарвишким, файзи суҳан
Айламиш иқболими осори нусрат мазҳари.
Ҳар сўзим бир паҳлавондурким, бўлур таъйиди ҳақ,
Азм қилдиқча тутар тадриж ила баҳру бари.
Қандаким, азм этса, марсуму мавожиб истамаз,
Қонси мулки тутса, тегмаз кимсая шўру шари.
Паймол этмаз ани осиби даври рўзигор,
Айламаз таъсир анга даврони чархи чанбари.
Қилмасун дунёда султонлар манга таклифи жуд
Басдурур бошимда тавфиқи қаноат афсари.
Ҳар жиҳатдан фориғам, оламда ҳошоким, ўла
Ризқ учун аҳли бақо, аҳли фанонинг чокари.

36

Садои най ҳаром ўлмаз дединг, эй сўфийи жоҳил,
Ела вердинг хилофи шаръ ила номусин исломинг.
Бу андом ила важдиятдан дам урмоқ истарсан,
Илоҳи, най каби сурох-сурох ўлсун андоминг.

37

Муттасил маърифат аҳлини оёқлара солиб,
Фалаки суфла қилур меҳнату ғам помоли.
Улки жоҳилдур эдиб жумла муродин ҳосил,

Эътибор ила қилур маснади қадрин оли.
Бу сабабдан билурамки, бу жаҳон авратдур,
Авратинг бўйиладур авлоди ила афъоли.
Улу авлоди кесар суддану таъдиб верар,
Суд вериб лутф ила боғлар бешия атфоли.

38

Ёқами панжаи тахвифи раҳи шаръ тутар,
Домани маърифати аҳли риёсат тутсам.
Чанги ифлос тутар ойинаи роҳатими
Тарки ҳукком қилиб, кунжи қаноат тутсам,
Ҳеч ҳолатда бўлинмаз асари роҳати дил
Ўлурам музтарибул ҳол на санъат тутсам.

39

Дўғрулиғ ила иста улувви мақомким,
Келдикча ҳолинга вера даври фалак ривож.
Дўғрулиғ ила ҳарфлара садрдур алиф
Ё ҳарфини оёға буроқмишдур эъвижож.
Дўғрулар ила кезки, сани сарбаланд эда,
Эгрилар ила айлама албатта имтизож.
Ё ихтилоти ила сарир ўлди поймол,
Бошда мақом тутди алиф нусратила тож.

40

Муддаи айлар манга тақлид назму насрда
Лек номарбут алфозу мукаддар зоти вор.
Паҳлавонлар бодполар сакраданда ҳар ёнга
Тифл ҳам жавлон эдар, аммо оғочдан очди вор.

41

Ул сабабдан форси лафзила чўқдур назмким,
Назм нозик турк лафзила экан душвор ўлур.
Лаҳжаи турки қабули назми таркиб этмаюб
Аксаран алфози номарбуту ноҳамвор ўлур.

Манда тавфиқ ўлса бу душвори осон айларам,
Навбаҳор ўлғоч тикандан барги гул изҳор ўлур.

42

Саъду наҳс аҳволини қилсанг мунажжимдан савол,
Муқтадои маърифат Бурҗису Кайвондур анга.
Айласанг раммолдан тафтиши ҳоли неку бад
Муршиди роҳи яқин иблису шайтондур анга.
Нуқтаи ашколу рамли сайри ажроми нужум
Кима раҳбар ўлса, файзи ақл бўҳтондур анга
Билмиш улким, ҳар на содир ўлса зишту хўбу бад
Мазҳари бир илмдурким, ақл ҳайрондур анга.

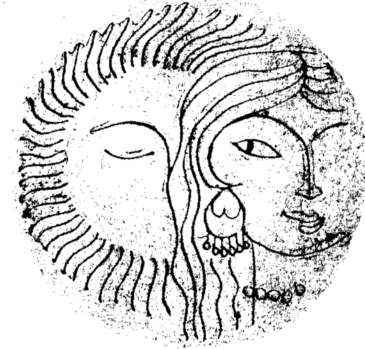

рубоийлар

1

Эй файзи вужуд, шоҳиди жуд санга,
В-эй шоҳиди жуд, ҳар на мавжуд санга.
Уммиди қабулу эътимоди Караминг,
Мардудини этмиш яна мардуд санга.

2

Эй зотинга мумкинот бурхони вужуб,
Собит санга имтинои имкони уюб.
Шойистаи неъмати ҳаёти абади,
Арвоҳи маорифингла абдану қулуб.

3

Эй уқдакушойи ажаму турку араб,
Рассоми русуми фазлу осори адаб!
Мазмуни ҳадисинг сабақи ҳар миллат
Даъвои қабулинг санади ҳар мазҳаб.

4

Хуш улки, дами ажал чекам бодаи ноб,
Сармаст ётом қабрда то рўзи ҳисоб.
Ғавғои қиёматда дурам масту хароб,
На фикри ҳисоб ўлай, на идроки азоб.

5

Соқий, карам эт, шароби гулфом юрит!
Гулфом шароба верма ором, юрит!
Базм ичра ҳубоби ашки гулгунимдан,
Минг жом юритма, жом учун жом юрит.

6

Жонимда ўлан заҳираи нутқи ҳаёт,
Жисмимда ўлан жавҳари ҳусни ҳаракот;
Сарф ўлмади хўблар раҳи ишқинда,
Афсуски беҳуда кечирдим авқот.

7

Таъмири бақову жамъи мол этдинг, тут!
Ҳар орзу этдингса анга етдинг, тут!
Чун умр бақосина тутулмаз уммид,
Ҳар ҳол ила келдигинг киби кетдинг, тут!

8

Дерларки қилур ғунча лаби ёр ила баҳс,
Гулбарги тар ул лаъли гуҳарбор ила баҳс.
Ул бир неча дилсизлара туҳматдур бу,
Даъвоя керак лаҳжаи гуфтор ила баҳс.

9

Эй меҳри рухинг қадиму олам ҳодис!
Изҳори вужуда кашфи розинг боис!
Кечди сари кўйингда икки оламдан
Ли байна мақомийн мақомун солис[1].

10

Хайли ғаминг этди нақди сабрим тораж,
Сабр ила муяссар ўлмади дарда илож.
Рухсорима тўкди мардуми чашмим қон,
Ҳиндуйи кўринг лаъл верур Рума хирож.

11

Эй фоидаи илмингга олам муҳтож,
Хоки қадаминг аҳли ҳунар бошина тож.
Ҳар кимдаки, кўрди ҳимматинг сўи мизож
Ул сўи мизожа қилди лутф ила илож.

12

Эй шарбати васлинг алами ҳажра илож
Бозори ғамингда ишқ нақдина ривож.
Гар тутса хадангинг раги жоним на ажаб,
Набз ила қилур табиб ташхиси мизож.

[1] Маъноси: Икки мақом орасида учинчи мақом йўқдир.

13

Эй зикри лабинг носиҳи анфоси Масиҳ!
Нутқинг «ана афсаҳ»[1] калимотин да фасиҳ.
Изҳори қабулинг асари лутфи хафи
Ихфойи раҳи шариатинг зулми сариҳ.

14

Тутдиқча ала соғари саҳбойи сабуҳ,
Ортар асари завқи дилу роҳати руҳ.
Туғёни ғама муфиддур завраки май,
Тўфон хатаринда ўйлаким, киштийи Нуҳ.

15

Гул даври хуш улким, тута гулфом қадаҳ,
Базминда дами тутмая ором, қадаҳ,
Ҳар субҳки, хуршид сифат қолдира бош,
Базмин безаюб, кездира то шом қадаҳ.

16

Май шавқи ўлубдур манга одат, эй шайх!
Келдикча бу шавқ ўлур зиёдат, эй шайх!
Хушдур манга май, санга ибодат, эй шайх!
Раъй ила дагил ишқу иродат, эй шайх!

17

Гар кўйинга ашким гузар айлар густох,
Вар қаддинга чашмим назар айлар густох,
Айб айлама ранги чеҳраи зардими кўр-
Ким, чўқлари оламда зар айлар густох.

18

Бир обу ҳаводур ашки гарму дами сард-
Ким, андан олур нашъу намо гулбуни дард.
Гулзори ғаминг бинафшаву ёсумани,
Дуди дили ошуфтадиру чеҳраи зард.

[1] Мен чиройли сўзликман.

19

То даврдадур доираи кавну фасод,
Мумкин дагил ўлмоқ ҳаракотиндан шод,
Тоси фалак ичра каъбатайни анжум,
Гўстармаз эмиш ҳеч кима нақши мурод.

20

То маҳмили меҳрдур бу зангори маҳд,
Меҳрингла вафо аҳлинадур маҳкам аҳд
Бирдур биза базмгоҳи ишқингда фалак,
Гар қаҳрила заҳр верса вар лутфила шаҳд.

21

Ҳар ердаки, ул сиймбару сиймин хад,
Арз айлая ораз, оча сунбул, чека қад;
Ранги гулу бўйи сунбулу жилваи сарф,
Ҳукм айламазамким ўла мақбули хирад.

22

То бўйнима солди ул хами зулф каманд,
Тадбир ила очилмади бўйнимдан банд.
Чўқ панд верилди, ўлмади фоидаманд,
Етмазми манга панд веран халқа бу панд.

23

Дафъи ғами рўзигорадир бода муфид,
Рафъи алами ишқа рухи сода муфид.
Тарки маю маъшуқдур ул иллатким,
Ўлмаз анга ҳеч нашъа дунёда муфид.

24

Эй шаҳди лабинг сўзи шакарвор лазиз!
Лаълинг киби қанда бир шакар вор лазиз.
Тунги шакар ўлмасайди дуржи даҳанинг
Ўлмазди чиқан лаҳжаи гуфтор лазиз.

25

Гар меҳнати касрдур ва гар неъмати сабр,
Сабр ила қаноатда керак муслиму габр.
Ҳар неъмати меҳнатки верарсан, ёраб!
Вер неъмата бир қаноату меҳната сабр.

26

Ҳар дам манга ёр арзи рухсор айлар,
Ҳуснила мани батар гирифтор айлар,
Гўёки, камоли ишқ дарсин ўқидур,
Ҳардам манга таълимини такрор айлар.

27

Ҳажринг жигарини ҳар киминг қон айлар,
Тадриж ила వаслинг анга дармон айлар.
Зулфинг кибиким, муддат ила кофир эди,
Лаълинг ани бир дамда мусулмон айлар.

28

Ҳар дилки, асири ғами ҳижрон ўлмаз,
Шойистаи завқи васли жонон ўлмаз.
Ҳар дардки вор, вор дармони, вале
Бедардларинг дардина дармон ўлмаз.

29

Биз олами ишқ оламоролариюз,
Майхонаи дард дурдпаймолариюз.
Гулбарги надомат чаманидур олам
Биз бу чаманинг булбули шайдолариюз.

30

Кимдурки, ғамингда нолаи зор этмаз,
Дардин санга нола ила изҳор этмаз.
Фарёдина ҳеч кимсанинг етмазсан
Фарёдки, фарёд санга кор этмаз.

31

Жонон эса матлуб, тамаъ жондан кес!
Матлуб эса жон, умид жонондан кес!
Жон севмак ила муяссар ўлмаз жонон,
Ё бундан умид, ё тамаъ андан кес!

32

Сўзи дилим ашки олдан айла қиёс,
Андуҳими заъфи ҳолдан айла қиёс.
Хуршидки, ҳуснингла қилур баҳси камол,
Тарки адабин заволдан айла қиёс.

33

Адвори замон доираи ҳайрат эмиш,
Асбоби жаҳон маҳолику меҳнат эмиш,
Дунёя ҳавас этмамак этмакдан як
Чун аввали ҳирсу охири ҳасрат эмиш.

34

Кўйингда санинг на тошаким, урдим бош,
Қилдим ани ғарқи хун тўкиб кўздан ёш.
Кўз ёшина раҳм айлаки, чўқ муддатдур,
Бедодинга сабр эдиб босар бағрина тош.

35

Эй касби камола эътиқодинг ноқис,
Таҳсили камола ижтиҳодинг ноқис!
Ор этма талабда, қил ҳазар анданким,
Комиллар ичинда ўла одинг ноқис.

36

Хуш улки, қилиб раҳбари сидқин ихлос,
Хилватгаҳи қурба ўла ихсол ила хос.
Саррофи вафо бўтаи таъдиба солиб,
Ҳар ғашдан эда мисси вужудини халос.

37

Эй бод, қил аҳволими жононима арз!
Саргашталигим сарви хиромонима арз!
Ўлдирди киноятила ағёр мани
Бу зулми сариҳи айла султонима арз!

38

Эй жавҳари ишқинг асари жисму араз,
Йўқ ошиқа сандан ўзга оламда ғараз.
Чун билдинг асрингам тараҳҳум қил ким,
Тадбир керак, мушаххас ўлдиқда мараз.

39

Зоҳид, майи нобдандур икроҳ ғалат!
Сан хоҳ сўзим саҳиҳ тут, хоҳ ғалат.
Масжидлара кирдигим дагил рағбатдан,
Сармастлигимдан айларам роҳ ғалат.

40

Доғ урма дили ҳазина, эй мушкин хат!
Гар моили ҳусну хаттсан, қилма ғалат!
Ким, айламамиш котиби девони қазо,
Дил ҳарфларин қобили тазйини нуқат!

41

Май нафйини айлаюб шиор, эй воиз!
Тутдинг раҳи таъни ишқи ёр, эй воиз!
Тарки маю маҳбуб эдариз жаннат учун,
Шарҳ айлаки жаннатда на вор, эй воиз!

42

Таҳдид ила кечди рўзигор, эй воиз!
Фавт ўлди шаробу васли ёр, эй воиз!
Гар кавсару ҳур эса ғараз, верма азоб,
На тарк буюр, на интизор, эй воиз!

43

Эй васфи жамолинга таҳайюр монеъ,
Вермиш санга исботи камолинг сонеъ;
Васлингда жафои таънаи ағёринг
Ҳажрингда мани хаёла этмиш қонеъ.

44

Парвоная зулми беҳисоб айлар шамъ,
Зулм ўдина бағрини кабоб айлар шамъ,
Гўёки, билур зулм саранжоми надур,
Беҳуда дагилки, изтироб айлар шамъ.

45

Ҳар шом етар висоли жонона чироғ,
То субҳ қолур ҳамдаму ҳамхона чироғ,
Рашк ўдина ёндирди мани ҳар соат,
Ваҳм айламаз оҳим ўдина ёна чироғ.

46

Ҳар гаҳки, баҳор қилди оройиши боғ,
Навмидлик урди лолаваш бағрима доғ,
Зеро тикан узра тутди булбул маскан,
Гул бод гузаргаҳинда ёндирди чироғ.

47

Йўқ даҳрда бир мувофиқи табъ хариф
Ким, суҳбати дилкушо ўла, табъи зариф.
Фарёдки, ножинс мусоҳиблар ила,
Бефоида зоеъ ўлди авқоти шариф.

48

Ман зуҳду вараъдан урмазам лофи хилоф,
Доим рухи сода истарам бодаи соф
Тарки маю маҳбуб эда билман мутлақ,
Гар этмак ўлур дерам, зиҳи беҳуда лоф.

49

Эй новаки бедодинга ҳар сийна ҳадаф!
Вай жавҳари пайқонинга ҳар дийда садаф!
Фарёду фиғоним ғами ҳижронингдан
Базми ғамдур, нолаи най, навҳаи даф!

50

Эй солики роҳи ҳақ, санга қатъи тарийқ,
Душвордур ўлмазса рафиқинг тавфиқ.
Тут домани муришд таваккулки, санга
Мақсуди муяссар ўла, тавфиқ рафиқ.

51

Сарманзили ҳар мурода раҳбардур ишқ,
Кайфияти ҳар камола мазҳардур ишқ.
Ганжинаи коинота гавҳардур ишқ,
Ҳар содир ўлан нашъая масдардур ишқ.

52

Ушшоқа дагил қайди алойиқ лойиқ,
Ҳаргиз ғами рўзигор чекмаз ошиқ.
Қайди ғами рўзигор бир иллатдур,
Ул иллата ишқдур табиби ҳозиқ.

53

Мажнун ўда ёнди шўълаи оҳ ила пок,
Вомиқ суя ботди ишқдан ўлди ҳалок.
Фарҳод ҳавас ила ела верди умрин,
Хок ўлдилар онлар, манам энди ул хок.

54

То ҳалқаи зулфи ёра душдинг, эй дил!
Доми ғами рўзигора душдинг, эй дил!
Афсуски қутби аҳли жамият экан.
Ул доирадан канора душдинг, эй дил!

55

Хуршидки, қилди субҳдан арзи жамол,
Даргоҳинга юз сурмак ила бўлди камол.
Чун етди камола, этди сан моҳ ила баҳс,
Ул тарки адаб верди камолина зовол.

56

Маҳ дурди муқобил санга бўлдиқда камол,
Кўрдики, ўзинда санча йўқ ҳусну жамол.
Бир ғоята етди инжалиб ғамдан ким,
Заъфи баданила бадр экан ўлди ҳилол.

57

Эй укда кушойи риштаий тадбирим!
Ҳар тоата афвинг сабаби тақсирим.
Тақсирима этма ўзга тақдири жазо,
Шармандалигим етар маним таъзирим.

58

Қад анқазани давоми дои доим
Моли жасадун алал масои қоим.
Ё лоиму-лў вақаъта фимо ана фиҳ
Валлоҳи ланосаҳта ва лумтал-лоим[1].

59

Ҳамдам, кўр оқон сиришки олими маним.
Тутмиш рухи каҳрабо мисолими маним.
Биллоҳ ери ул гулруха арз айлая кўр
Бир ранг ила бу сурати ҳолими маним.

60

Афғондур ишим сарви хиромонинг учун,
Қондур жигарим ғунчаи хандонинг учун.

[1] Маъноси: Доимий касаллик менинг давомимни бузибди, Заҳматларга чидовчи жасад манда қолмади. Эй мени масхара қилган, сен агар менинг ҳолимга тушиб қолсанг эди, худога онд ичаман, насиҳатни қўлоғингга олмай масхара қилганларни масхара қилардинг.

Ишқингда ғаму ғусса чекиб пир ўлдим,
Ман пира тараҳҳум эт йигит жонинг учун.

61

Эй ғойиб ўлан дийдаи хунборимдан!
Вай роҳат ўлан сийнаи афгоримдан!
Ман ворими йўқ санингчун этдим, на раво,
Сан тутмаясан хабар йўқу воримдан.

62

Хуноба тўкиб дийдаи гирёнимдан,
Сансиз бўядим ер юзин ўз қонимдан.
Ўз қоними айларам ўзимла даъво
Кетмазса алим нўла гирибонимдан.

63

Қаддина дедимки, сарви бўстондур бу!
Тунд ўлдики: Эй хаста, на ҳадёндур бу?
Побаставу уру безабондур дедигинг,
Хандону қабопўшу хиромондур бу!

64

Дедим лабина:—Лаъли Бадахшондур бу!
Кулди, деди:— Эй фақир бўҳтондур бу!
Бир тоша на ранг ила қилурсан нисбат,
Ширину шакар фишону хандондур бу!

65

Ёндирди мани шавқи жамолинг, эй моҳ!
Ҳар лаҳза ажаб дагил етирсам кўка оҳ!
Зулфинг гиреҳи чиқди олимдан ногоҳ,
Кўр ким, на жафо этди манга бахти сиёҳ.

66

Рухсора сари зулфи паришон айла!
Кўздан гули рухсоринги пинҳон айла!
Бир неча паришонлари ўз ҳолина қўй,
Ҳар лаҳза етар қасди дилу жон айла!

67

Мужгоними, эй шамъ, гуҳарбор этма!
Пинҳон ғамими олама изҳор этма!
Ишқ аҳлина зулмдур вафо айламамак,
Зинҳор, бу зулми этма, зинҳор этма!

68

Рухсорингга айб этма нигоҳ этдигими,
Кўз ёши тўкиб нолаву оҳ этдигими.
Эй подишаҳи ҳусн, тараҳҳум чоғидур!
Афв айлаки билмишам гуноҳ этдигими.

69

Фарёдки, ишқ беқарор этди мани,
Дарду ғам ила зору низор этди мани.
Хоки сари кўйинда ғубор этди мани,
Саргаштаву хору хокисор этди мани.

70

Кўрдим сани, алдан ихтиёрим кетди,
Боқдим юзинга, сабру қарорим кетди.
Хок ўлдиму ҳар ёнга ғуборим кетди,
Алқисса, қопингда эътиборим кетди.

71

Рангим гули заъфарона дўнди сансиз,
Қаддим хам ўлуб камона дўнди сансиз,
Қурбонинг ўлум, агар ситамдур басдур,
Паймонам алимда қона дўнди сансиз.

ЛУҒАТ

А

Абдон — танлар (бирлиги бадан).
Або — жундан тўқилган қўпол тўн; енгсиз тўн.
Абсам — лол, соқов бўл.
Авр — ялангоч.
Адвор — даврлар, замонлар, айланишлар, доиралар.
Адён — динлар (бирлиги дин).
Ажзо, ажз —1) кучсиз, заиф, заифлик; 2) тана бўлаклари.
Ажр — мукофот, эваз.
Алойиқ — алоқалар.
Аллома — ўткир олим, билими кенг олим.
Алфоз — ифода, сўзлар (бирлиги лафз)
Амал — 1) орзу, тилак (кўплиги омол); 2) иш, ҳаракат, амал; 3) мансаб.
Амвож — тўлқинлар, долғалар (бирлиги мавж).
Амвот — ўликлар, мурдалар.
Амин — тинчлик, роҳатлик.
Амин — ишончли, омонатни яхши сақловчи.
Анжум — юлдузлар, нажим-юлдуз.
Амроз — касалликлар, маразлар.
Амруд — нок, олмурут.
Анодил — булбуллар (бирлиги андалиб).
Анбиё —пайғамбарлар
Андуд — сувалган, зар қопланган деган маъноларда келади.
Ансор — ёрдам берувчилар, кўмакчилар.
Анфос — нафаслар (бирлиги нафас).
Анқазо — сўнг, охир.
Анқариб — тездан, тез фурсатда.
Ар — агар (агарнинг қисқаргани).
Арбоб — аҳллар; эгалар.
Арвоҳи кудс — пок руҳлар.
Арзал — энг разил, энг паст, олчоқ.
Асолиб — услубнинг жамъи, услублар.
Асрор — сирлар, яширин сўзлар.
Афзо — ортдирган, сўз бирикмасида орттирувчи маъносида келади. Масалан: рухафзо — жонга қувват берувчи.
Афсар — тож.
Афсурда — музлаган, сўлғин, жонсиз.
Ашкбор — кўз ёши тўккан, кўп йиғлаган.
Ашкол — шакллар, навълар (бирлиги шакл).
Ақрон — яқин кишилар, тенгдошлар, тенгқурлар.
Аҳё — тириклар (бирлиги ҳай).

Б

Баёз — оқ, оқлик.
Баёзи айн — кўзнинг оқи.
Баид — йироқ, узоқ.
Байъ — олди-сотди, байлашиш.
Байдақ — шахматнинг пиёда донаси.

Банот — ин наъш — сунбула буржи. Луғавий маъноси: наъш қизлар; Шимолий қутбдаги етти юлдуз, уларнинг тўрттасини наъш, учтасини банот дейилади.
Бар — мева.
Бари — чет, узоқ.
Баҳоим — тўрт оёқли ҳайвон.
Беш — кўп, ортиқ, ошиқча.
Беҳбуд — 1) соғлиқ, сиҳат, яхшилик, 2) фойда.
Беҳжат — гўзаллик, шодлик.
Бедаранг — тўхтовсиз, тезлик билан.
Беҳудагард — овора-сарсон бўлиб юрган.
Бистар — ётоқ, тўшак, ўрин-бош.
Биҳор — дарёлар, денгизлар (бирлиги баҳр).
Болиғ — нафис, тўлиқ ифодали.
Бурудат — совуқлик.
Буқъа — бино, жой, ер, шаҳар, сарой.
Буқаламун —1) турланиб, турли шаклга ўтиб турувчи ҳайвон; 2) мажозий маъноси вафосиз, ўзгарувчи.

В

Вабол, вубол — айб, камчилик, оғирли, қийинчилик, увол.
Важдият — шавқ-завқлар, ҳаяжонга тушиш.
Вараъ — ўзини тийиш, парҳез қилиш.
Ваш — каби, дек маъноларида (сўз бирикмасида келади).
Вобаста — боғланган.
Вожгун — терс, тескари, чаппа.
Возиҳ — ошкор, очиқ, равшан.
Вужуб — лозим, керак, шубҳасиз.
Вузуҳ — ойдин, ошкор, очиқлик, равшанлик.
Вуҳуш — ваҳший, ёввойи ҳайвонлар.

Г

Газоф — 1) асоссиз, бемаъни, беҳуда; 2) беҳад, беҳисоб.
Гами — кема.
Ганжина — қимматли тошлар тўпланган жой, хазина, дафина.
Гиреҳ — тугун, қийин, чигал.
Гитий — олам, жаҳон ойнаий гитийнамо — жаҳонни кўрсатувчи ойина.
Гулбун — гул дарахти, гул тупи.
Гулгашт — гул сайри.
Гулгун — гул рангли, пушти ранг, гул юзли.
Густоҳ — адабсиз, андишасиз, тортинмайдиган.

Д

Даввор — давр этувчи, айланувчи (бирлиги давр).
Дайжур — энг қоронғи кеча, қоронғилик.
Даллок — ходимчи, ходимгар.
Дариғ — афсус, ҳайф.
Дарҳам — 1) чатишган, чирмашган; 2) тартибсиз; 3) титилган, ўйилган.
Дастомуз — қўлга ўргатилган, ром қилинган.
Дақойиқ — нозик маънолар (бирлиги дақиқ).

Дирафш, дарафш — 1) чақмоқ яркироқ; 2) бигиз; 3) уч бурчакли зийнатли байроқча.
Дишра — ташқари.
Дойи — истовчи, талаб қилувчи, хоҳловчи.
Доман — этак, ўнгир.
Дорул-амон — омонлик-тинчлик уйи, қўрқинчсиз уй.
Доруссалом — Бағдоднинг иккинчи номи.
Дур — узоқ.
Дурр — инжу, марварид, дурри самин — қимматбаҳо дур.
Дурри ятим — йирик, садафда якка ўзи етишган дур.

Ж

Жабин — пешана, манглай.
Жавшан — совут, зирҳ.
Жадал — тортишиш, мунозара қилиш, жанжал.
Жангор — урушқоқ, жанговар.
Живор — қўшни ер, яқин ер, ён, атроф.
Жийфа — ўлимтик, ўлимтик мол, ҳаром мол.
Жовид — абадий, доимий, мангу.
Жозиб — жазб этувчи, ўзига тортувчи.
Жул — отнинг ёпиғи.
Жуллоб — гул суви, гулоб, гул сувидан бўлган шарбат.
Жунбуш — қимирлаш, ҳаракат, қўзғалиш.
Журъа — бир ютум, бир култум.
Жуғд — бойқуш.
Жўлида — қоришиқ.

З

Зажр — 1) қийнаш, азоблаш; 2) манъ этиш.
Замир —1) кўнгил, қалб, дил; 2) яширилган фикр; мазмун ўй.
Зарнигор — олтин суви билан нақшланган.
Зарқ —ҳийла, алдов, мунофиқлик.
Захира — эҳтиёт қилиб сақланган нарсалар.
Зевар — безак.
Зиҳи — яхши, жойида, гўзал, қандай яхши!
Зиёдат — ортиқ.
Зоир — зиёратчи.
Зуҳд — тарки дунё қилиш, тоат билан шуғулланиш.
Зуҳҳод — зоҳидлар.
Зуннор — мусулмонлар юртидаги христианларнинг мажбуран белга боғлаб юрадиган чилвирлари.

И

Ибром — бирор иш тўғрисида қаттиқ туриб олиш; бир ишни бир одам бўйнига қўйиш. қўйиш.
Ибтиҳож — шодлик, севинч.
Ижтиноб — чекиниш, узоқлашиш, сақланиш.
Изад — (йизад) — тангри, худо.
Издиёд — кўпайиш, ортиш.
Изор — ёноқ, юз.
Илзом — мулзамлик, енгилиш, қарши чиқмаслик.

Имтизож — аралашиш, қоришиш.
Имтило —1) тўлиш; 2) овқат сингдиролмаслик касали.
Имтино — манъ қилиш, рад этиш, чекиниш.
Инбисот — шодлик, хурсандлик.
Интиқол — кўчиш; ўлиш.
Интисоб — нисбат, тааллуқ, тегишли.
Интиҳо — ниҳоят, сўнг, охир.
Инфиол — ҳижолат бўлиш, уялиш.
Инҳо — хабар еткизиш.
Иртифоъ — юксалиш, парвоз этиш.
Иртишо — пора олиш.
Иршод — раҳбарлик қилиш, йўл кўрсатиш.
Истехқоқ — хизматга қараб ҳақ олиш.
Истимоъ — эшитиш, тинглаш.
Иттисол — битишиш, етишиш, бирикиш, туташиш.
Ихфо — сир, яшириш, махфий.
Иқд — марварид шодаси, боғлаш.

Қ

Кабъода — янги ўрганувчиларга махсус таълим ейи.
Кабуд — кўк ранг.
Кавкаб — юлдуз (кўплиги кавокиб).
Кавн — борлиқ, дунё, мавжудлик.
Каж — тескари, эгри, қинғир.
Калим — Мусонинг лақабидур.
Калимот — сўзлар (бирлиги калима)
Кандуз — ўзи.
Кароҳат — жирканч, ярамас.
Каркас — ўлимтик ейдиган, узоқ умр кўрувчи қуш, қузғун.
Кизб — ёлғон.
Килк — қамиш қалам.
Камахт — тери.
Кисват — либос, кийим, уст-бош.
Кишти — кема.
Козиб — ёлғончи.
Коҳ —1) қаср, сарой; 2) сомон.
Кунд — ўтмас, ўтмайдиган.
Кўҳкан — тоғ қазувчи — Фарҳод

Лавҳ — лавҳа — 1) саҳифа; 2) ёйиқ нарса; тахта, ёзув тахтаси; 3) равшанлик;
Лат — уриш, янчиш, зарба.
Ливо — байроқ, туғ.
Ломеъ — ялтироқ, порлоқ, нур берувчи.
Лўълўъи хушкноб — энг порлоқ, яхши марварид.

М

Маъбад — ибодат уйи, ибодатхона
Мабоҳий — фахрланувчи.
Мавадддат — дўстлик.

Мадорис — мадрасалар (бирлиги мадраса).
Мадани — мадинали, мадина аҳли, шаҳарли.
Мадово — даволаш.
Мадфан — қабр, гўр.
Мажмар — мушк, анбар каби хушбўй нарсалар тутатиладиган идиш.
Мазоҳир — бирор нарсанинг зоҳир, пайдо бўладиган ерлари (бирлиги мазҳар)
Майкада — майхона.
Макки — макка аҳли.
Макнун — яширилган, махфий.
Мамлу — тўлиқ, тўлдирилган.
Манзилат — эътиборга олинган.
Маноҳий — манъ қилинган ишлар.
Мансуба — қурилган, барпо этилган иш; 2) ўйин.
Маол —1) маъни, мазмун; 2) охир, натижа, оқибат.
Марбут — алоқа, боғланган, боғли.
Мардуд — қувилган, рад этилган.
Мардум — халқ, одамлар, кишилар, кўз қорачиғи.
Марсум — 1) чизилган; 2) расм қилинган.
Масдар — маншаъ, бир нарсанинг чиққан ери.
Маъсият — гуноҳ.
Маснад —*1) тахт; 2) суянчиқ; 3) юксак ўрин.*
Мафтуҳ — очилган.
Махуф — қўрқинчли, ваҳимали.
Машкур — шукур қилинган, ташаккур этилган.
Машраб — табиат, характер, одат, хулқ, хосият, равиш.
Машруҳ — шарҳланган, изоҳ этилган.
Мақосид — мақсадлар, ниятлар (бирлиги мақсад).
Мақтуъ — 1) ўлдирилган, қатл этилган; 2) кесилган, 3) ўлчовсиз.
Маҳд — 1) бешик; 2) кажава.
Маҳфил —1) тўпланадиган ер; 2) жой, манзил.
Маҳфуз — 1) сақланган, қўриқланган; 2) хотирга олинган, ёдланган.
Мидод — 1) сиёҳ; 2) қоралик, қурум, дуд, довот.
Минқор — қуш тумшуғи.
Минҳож — катта, равшан йўл, қутулиш йўли.
Миръот — ойина, кўзгу.
Мифтоҳ — калид, очқич.
Моъ — сув.
Моадо — ундан бошқа.
Мосиво — бошқа... дан ташқари каби маънода.
Моҳтоб — ой нури.
Муалло — юксак, баланд, аъло.
Муарриф — таъриф қилувчи, билдирувчи, танитувчи.
Мубарро — пок, соф, тамиз, холи, озод.
Мубдиъ —1) ихтирочи, янгилик ўйлаб топувчи; 2) динда бидъат йўлини тутувчи.
Мубоҳис — баҳслар.
Муваҳҳид — худони бир билган.
Муддаи — даъвогар, даъво қилувчи рақиб.
Мужарраб — синалган, тажрибадан ўтган.
Мужаррад —1) ялонғоч, холи; 2) озод, якка, ёлғиз бош; 3) уйланмаган бўйдоқ.
Мунъим — неъмат берувчи, ризқ берувчи.
Мунтахаб — танланган, сайлаб олинган.
Мунқалиб — ўзгарувчи, буқаламун.
Муолиж — илож қилган, даволаган табиб.
Муориқ — тортишувчи, мунозара қилувчи.

Муоф — афв этилган, гуноҳи кечирилган.
Мусаххар — истило этилган, ўзига қаратилган.
Мустаор — қабул бўлган.
Мусҳаф —1)китоб, рисолалар тўплами; 2) қуръон.
Муттақи — парҳезкор, тақводор, гуноҳдан сақланувчи.
Мутобеъ — тобеъ бўлмоқ.
Муфавваз — ишонилган.
Муфсид —1) фитна-фасодчи 2) зарарли, бузувчи.
Мушавваш — ташвишли, бесаранжом, кўнгли паришон.
Мушаххас — равшан бўлган.
Муқаввас — ярим доира, ёй шаклли, камалакка ўхшаш.
Муқаддар — тақдирдаги, илгаридан тайин этилган.
Муқорин — яқин турган, ёнма-ён.
Муҳаддис — сўзловчи, ҳикоячи, ҳадис билувчи.
Муҳаққар — тахқирланган, паст, ҳақоратланган, кам, арзимас.
Муҳлик — ҳалок қилувчи, йўқ қилувчи.

Н

Навол, навола —1) инъом, эҳсон, ҳадя; 2) насиба ҳисса; 3) луқма, ошам.
Наврас —1) янги ўсиб келаётган ёш; 2) янги етишган ўспирин.
Насақ — Низом, қонун, тартиб, интизом.
Насс — ошкор, далил.
Насуҳ — чин кўнгилдан, соф, холис.
Нафъи дунявий — дунё манфаати.
Нахл — 1) хурмо дарахти, 2) кўчат, ёш дарахт.
Наҳй — бир одамни ёмон ишдан сақлаш.
Неша — неча, нечта маъноларида.
Нишиман —1) қуш уяси, ин; турар жой; 2)мажлис, ўлтириш.
Новак —1) ўқ; 2) мажозий: маъноси киприк.
Нол — қамиш қалам ичидаги ингичка томир, қилтириқ.
Номарбут — алоқасиз, боғланмаган.
Носих —1) бекор қилувчи; йўққа чиқарувчи ;2) нусха кўчирувчи.
Носуфта — қўл тегмаган, покиза.
Нофа — мушк, хушбўй, мушк рангли.
Нофаржом — охири яхши тугамаган, нотамом иш, натижасиз, бефойда.
Ноқа — урғочи туя.
Нуг, навг — бир нарса (қалам, нина)нинг учи.
Нусрат —1) ёрдам, кўмак; 2) зафар, ғалаба.

О

Ож — фил тиши, фил суяги.
Озмун (азмун) — ўрганиш, тажриба, синаш, имтиҳон.
Ойин —1) расм, одат; қоида, қонун; 2) ўхшаш, монанд.
Ориз — пайдо бўлувчи, кўринувчи маъноларида. Кўпинча сўзга қўшилиб келади.
Орият — бирор нарсани вақтинча олиш.
О с о — 1) каби, ўхшаш маъноларида сўзга қўшилиб келади; 2) тинчитувчи, роҳатлантирувчи.
Офоқ — уфқлар, дунё (бирлиги уфқ).
Ошён — ин, уя, уй қават
Ошуб — фитна, ҳаяжон, ғавғо, тўполон.
Ошуфта — паришон, ўзини йўқотган, тарқоқ, тўзғиган.

П

Пайкон — 1 камон ўқи; 2) тикон; 3) маж, киприк.
Паргола —1) парча, бўлак; 2) титилган, юмдаланган.
Пироя — безак, зийнат.
Пироҳан — кўйлак.
П о я — мартаба, қадр, босқчи, даража.
П о ш — сўз бирикмасида келувчи, сочувчи маъносида келади.
П у л — кўприк.
Пурхам — бурам-бурам, кўп буралган, гажак, жингалак.

Р

Работ — сарой, карвонсарой, майхона, бекат, йўловчилар қўнадиган жой.
Равза —боғ, равзаи ризвон-жаннат боғи.
Равзан — тешик, туйнук, дарча.
Р а г — томир, қон томири.
Расан — арқон, арғамчи.
Рахт —1) уй, асбоб анжом; 2) кийим-кечак; 3) йўл.
Рашаҳот — томчилар, сизиб оқиш.
Рашҳа — томчи.
Раҳрав — йўлчи.
Ризвон — 1) Розилиқ мамнунлик; 2) маж; биҳшт, жаннат.
Рисолат — элчилик.
Рифъат — юксаклик, баланд мартабалик.

Сабу — кўвача, май идиши.
Сабқат — илгарилик олдингилик.
Саводи аъзам —1) катта шаҳар, 2) узоқдан кўринган зўр қоралик.
Саъд — бахт, толе, яхшилик.
Сажжода — жойнамоз.
Сайд — ов, шикор.
Салосил — силсилалар, занжирлар (бирлиги силсила).
Салсабил —1) тоза ва тиниқ оқар сув; 2) жаннат булоғи.
Самин — қимматбаҳо.
Сард — суюқ.
Саргарм — қизишган, қизғин киришган.
Сарир — тахт.
Сариҳ — очиқ, ойдин.
Сафина — кема.
Саҳоб — булут.
Саҳронавард — саҳроларни кезган.
Саҳи — тўғри, баланд.
Себ — олма.
Сийрат — хулқ-атвор, ахлоқ, яшаш тарзи, равиш одат.
Симандуд — кумуш суви берилган.
Симоъ — эшитиш, соз тинглаш.
Симсоқ — болдири кумуш.
Сипеҳр — осмон, кўк.
Сиришк — кўз ёши.
Соид — билак.
Солик — йўлчи, бирор сўфийлик маслагига мансуб, сулук (йўлни) тутувчи.

Солис — учинчи.
Солус — ҳийла, алдов, тилёғламалик.
Сониъ — яратувчи, ижод этувчи.
Соҳир — жодугар, кўз бўямачи, ажойиб санъаткор.
Субҳи азал — илк тонг.
С у д — фойда.
Сужуд —сажда.
Суий мизож — бад хулқ, ёмон табиат.
Сурайё — етти оғайни юлдуз.
Суруд — ашула, қўшиқ, куйлаш, музика.
Суфла — разил, паст, олчоқ.
Суфаҳо — аҳмоқлар.
Суҳо — энг кичик юлдуз, юлдузларнинг энг хираси.
Сўганд — онд, қасам.

Т

Тааб — машаққат, заҳмат, қийинчилик.
Тааллул —1) касалланиш; 2) баҳона қилиш.
Тааррuз — 1) тегиш, тақилиш; 2) қаршилик кўрсатиш.
Тавиз — балодан сақланиш учун ўқиладиган дуо.
Тавил — узун.
Тавсан — шўх ўйноқи от.
Тавқ — ҳалқа; 1) баъзи қушлар бўйнидаги ҳалқа шаклидаги чизиқ; 2) айбдорлар бўйнига солинадиган ҳалқа.
Тавр — равиш, йўсин, навъ, одат, қилиқ, тарз усул.
Таъдиб — адаб бериш, жазо бериш.
Тажаммул — безак, пардоз.
Тажрид — четлаштириш, ортиқча нарсалардан холи қилиш, четлаштириш, ажратиш, якkалаш.
Тазвир — ҳийла, алдаш, фириб.
Тазҳиб — зар, олтин қоплаш.
Тамаввуж — мавжланиш, тўлқинланиш, чайқалиш.
Танаъум — ноз-неъматлар ичида яшаш.
Тараб — шодлик, хурсандлик.
Тапук — тепача.
Таррор — ҳийлагар, алдоқчи, киссавур, ўғри.
Тафохур — фахрланиш.
Тафриқа — паришонлик, ажралиш, сочилиш.
Тахвиф — қўрқитиш.
Ташвир — 1) жўшмоқ, қайнамоқ; 2) тўлқин; 3) фалокат
Тағйир — ўзгариш.
Таҳрик — ҳаракатга келтириш; қўзғаш.
Тийн — лой, балчиқ.
Тимор — касалга қараш, ғамхўрлик.
Тийра — қоронғилик.
Тобдор — порлоқ, нурли.
Тубо — диний афсонага кўра жаннатдаги бир дарахт.
Турбат — тупроқ.
Туюр — қушлар.
Тўтиё — кўзни равшан қилиш учун ишлатиладиган маъдан, модда.

У

У д —1) оловга солганда хуш ис берадиган ёғоч; 2) бир турли чолғу асбоби.
У ж б — манманлик, шуҳратпарастлик, ғурур, риёкорлик.
Улувви, улви — олий, юқори, юксаклик, юқоридаги, осмонга тегишли; улвий даражот — олий даражали.
У м — она.
Умми — бесавод — ёзиб ўқишни билмаган саводсиз.
Умми хабис — хабисларнинг онаси, майга берилган ном.
У р — урён — яланғоч, ҳамма ёғи очиқ.
Уствор — маҳкам, кувватли, тўғри, чидамли.
У ю б — айблар, нуқсонлар, камчиликлар (бирлиги айб).

Ф

Фавз — қутулиш, нажот.
Фаръ — шохча, шохобча, тармоқ (кўплиги фуруот).
Фарсуда — сўлғин, эскирган, тўзғиган, титилган.
Фаттон — фитна қилувчи, мафтун этувчи, жозибали.
Фитрат — яратилиш, хилқат, туғма табиат.
Фузун — кўп, ортиқ.
Фуруғ — нур, зиё.
Фурқон — қуръоннинг иккинчи номи.
Фусун — афсун; сеҳр, авраш, найранг.

Х

Х а д — ёноқ (юзнинг қизариб турган жойи); гулхад-гулюзли:
Хаданг — ўқ, камон ўқи.
Хазаф — сопол.
Хайл — 1) гуруҳ, тўда; 2) от-улов тўдаси.
Хайр — яхшилик; хайранжом-оқибати хайрли, яхши.
Халаф — авлод, ўринбосар, зурриёт.
Халхол — хотинларнинг оёқларига тақадиган безак ҳалқалари.
Хамида — эгилган, букилган.
Хафи — яширин, сирли махфий.
Хаффош — кўршапалак.
Хилофат — халифалик, дин ва давлат ҳокими, ўринбосарлик.
Хилқат — яратилиш.
Хирад — ақл ҳуш.
Хирадманд — ақлли, доно.
Хирож — 1) қарам мамлакатлардан олинадиган солиқ; 2) халқдан ундириладиган солиқ.
Хозин —1) хазиначи; 2) қўриқчи, соқчи, посбон.
Хома — қалам.
Х о н, хонча — ичи ноз-неъмат билан тўла дастурхон.
Хора — қаттиқ тош, гранит.
Хотам — узук, муҳр, имзо, хат охирида босиладиган тамға.
Хушк — қуруқ, қуруқлик.

Ч

Чевра — айланма, давра
Чиркинур, чизгинур — айланур, чирмалур.
Чокар — навкар, хизматкор.

Ш

Шабгард — соқчи, қўриқчи.
Шайд — ҳийла, фириб, алдов.
Шайёд — ҳийлагар, фирибгар, ёлғончи.
Шакархоб — ширин уйқу, ғафлат уйқуси.
Шарор — учқун, аланга, тобланиш.
Шаҳна — қўриқчи, соқчи посбон.
Шаҳриёр — ҳукмдор, подшоҳ.
Шарҳа-шарҳа —1) парча-парча, тилим-тилим; 2) шарҳа-жароҳат, заха.
Шеван — нола, фиғон, мунг.
Шитоб — ошиқиш, шошилиш, суръат.
Шифта — ошиқ, мафтун, гирифтор, берилган.
Шойиста — лойиқ, мувофиқ.
Шоҳид —1) гувоҳ; 2) маҳбуб.
Шукуфа — гул, чечак, очилиш, ғунча.
Шукуҳ — шавкат, азамат, савлат, улуғлик.

Э

Эътимод — эътибор қилмоқ, ишонч.
Эҳром — ҳожиларнинг каъбани зиёрат қилиш муддатида киядиган кийимлари ва шу муддат орасида дунёвий ишлардан чекинишлари.

Қ

Қабз — олиш, тутиш, ушлаш.
Қабо — тўн, устки кийим.
Қандил — кўп шамъ ўрнатилган безакли осма шамдон.
Қиллат — озлик, камчилик, кам сонлик.
Қилода — тасма, бўйинбоғ.
Қулзум — Қизил денгиз, умуман чуқур денгиз.
Қуллоб — чангак, қармоқ, илмоқ.
Қулуб — қалблар, кўнгиллар.
Қурб — яқинлик.
Қумаз — қўймаз.

Ғ

Ғадр — зулм, хиёнат, золимлик.
Ғуфрон — гуноҳдан кечиш.

Ҳ

Ҳазён — беҳуда, бемаъни сўз, алаҳлаш, алжираш.
Ҳамал — эскича ўн икки буржнинг биринчиси.
Ҳарим, ҳарам — хос жой, ичкари ҳовли, маҳрам яқин кишиларнинг учрашув жойи.
Ҳидоят — тўғри йўл кўрсатиш.
Ҳ и н — вақт, замон, пайт.
Ҳирз —1) тилсим, 2) балодан сақланиш учун ўқиладиган дуо, тумор, 3) сақланиш жойи.
Ҳирмон — маҳрум бўлиш, пушаймонлик, умидсизлик.

Ҳиял — ҳийлалар, алдовлар (бирлиги ҳийла)
Ҳоил — парда тўсиқ.
Ҳола — ой атрофида кўринган нур доираси.
Ҳорис — деҳқон, экин экувчи.
Ҳосид — ҳасадчи, бировни кўролмовчи.
Ҳубоб — сув юзидаги кўпик.
Ҳузн — ғам, ҳасрат.
Ҳукком — ҳокимлар, ҳукм этувчилар.
Ҳулул — кириш, дохил бўлиш, кириб ўрнашиш.
Ҳусул — ҳосил бўлиш, қўлга кириш.

МУНДАРИЖА

На узбекском языке

ФИЗУЛИ

Избранные произведения в 2-х томах

том I

Диван

Муҳаррир *Ҳ. Пўлатов*
Рассом *Л. Даватц*
Расмлар редактори *Ю. Павлов*
Техн. редактор *Т. Смирнова*
Корректор *И. Қобулов*

Босмахонага берилди 17/I-1968 йил. Босишга рухсат этилди 20/V-1968 йил. Формати 70×90[1]/16. Босма л. 24,0. Шартли босма л. 28,08. Нашр. л. 9,91 Тиражи 10 000. Р. Ғафур Ғулом номидаги бадиий адабиёт нашриёти. Тошкент, Навоий кўчаси, 30. Шартнома № 130—67.

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Матбуот Давлат комитетининг 3-босмахонасида № 1 қоғозга босилди. Тошкент, Навоий кўчаси, 30. 1968 йил, заказ № 65. Баҳоси 1 с. 38 т.